

การศึกษาเพื่อพัฒนากฎหมายไทยที่เกี่ยวข้อง กับนวัตกรรมที่นำเทคโนโลยีใหม่มาสนับสนุน การให้บริการทางการเงิน

สำนักงานเศรษฐกิจการคลังงานวิจัยชิ้นนี้ได้รับการสนับสนุน
จากเงินงบประมาณแผ่นดินประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์
ในการทำธุรกรรมทางการเงิน แต่ก็มีทางกลับกัน กลับก่อให้เกิด
สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อภัยคุกคามและการก่ออาชญากรรม
ทางเทคโนโลยีที่สามารถส่งผลกระทบในวงกว้างได้อย่างรวดเร็ว
และทวีความรุนแรงด้วยเช่นกัน

ลิขสิทธิ์ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง
สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง
กระทรวงการคลัง ถนนพระรามที่ 6
แขวงสามเสนใน เขตพญาไท
กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ 0-2273-9020
โทรสาร 0-2273-5602
www.fpo.go.th/eresearch

รายงานวิสัยทัศน์การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพคนไทยสู่สังคมฐานนวัตกรรมที่นำเทคโนโลยีใหม่มาสนับสนุน
การให้บริการทางการศึกษา

2562

โครงการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาเพื่อพัฒนากฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรม
ที่นำเทคโนโลยีใหม่มาสนับสนุนการให้บริการทางการเงิน

ที่ปรึกษาโครงการ

นายอรรถพล อรรถวรเดช

คณะผู้วิจัย

นางเขมฤทัย สุมาวงศ์

นางปิยะนาถ พงศ์โชติวัฒน์

ดร. สุมาพร มานะสันต์

นางสาวศศิวิมล ถาวรพงศ์สถิตย์

นางสาวกมลนิช สวัสดิ์พาณิชย์

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

บทสรุปผู้บริหาร

FinTech คือ การสร้างเครื่องมือทางการเงินหรือผลิตภัณฑ์ทางการเงินในรูปแบบใหม่โดยอาศัยเทคโนโลยีเป็นพื้นฐาน อันมีวัตถุประสงค์ในการสร้างนวัตกรรมทางการเงินในรูปแบบที่แตกต่างไปจากการให้บริการทางการเงินที่มีอยู่เดิมในปัจจุบัน และเพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพด้านโครงสร้างพื้นฐานและลดต้นทุนในการทำธุรกรรมโดยรวม สำหรับประเทศไทย ความเจริญก้าวหน้าของการพัฒนาเทคโนโลยีได้ส่งผลต่อการทำธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ให้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทำให้ตลาดทางการเงินของไทยได้รับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดย Fintech ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบธุรกิจทางการเงินในรูปแบบใหม่ให้กับลูกค้าหรือผู้ใช้บริการ และได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจซึ่งรวมไปถึงการให้บริการชำระเงิน อุตสาหกรรมภาคการเงิน และเกณฑ์การกำกับดูแล ผู้ประกอบธุรกิจทางการเงินอีกด้วย ซึ่ง FinTech ในปัจจุบันจะอยู่ในรูปแบบธุรกิจประเภท Start Up ที่มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้อง และเป็นผู้ให้บริการที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน โดย Fintech ของภาคการเงินที่สำคัญของไทยจะอยู่ในรูปแบบของการให้บริการธุรกรรมในลักษณะการให้สินเชื่อ หรือการกู้ยืม การให้บริการโอนเงิน การเงินส่วนบุคคล และการบริการเงินโอน อย่างไรก็ดี แม้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในการทำธุรกรรมทางการเงิน แต่ก็ในทางกลับกัน กลับก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อภัยคุกคามและการก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่สามารถส่งผลกระทบในวงกว้างได้อย่างรวดเร็วและทวีความรุนแรงด้วยเช่นกัน

จากการศึกษารวบรวมข้อมูลของคณะผู้วิจัยทั้งกฎหมายไทย และกฎหมายต่างประเทศ คือ สิงคโปร์ และสหราชอาณาจักร รวมถึงข้อมูลจากการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ คณะผู้วิจัยวิเคราะห์ผลการศึกษาได้ ดังนี้

1. คณะผู้วิจัยเห็นด้วยกับการสร้างกลไก Own Sandbox ของ ธปท. ที่จะช่วยให้หน่วยงานบางอย่างที่ใช้เป็นการภายในของผู้ให้บริการเอง หรือที่จะไม่พัฒนาไปเป็นโครงข่ายพื้นฐานร่วมกับผู้ให้บริการรายอื่นไม่จำเป็นต้องเข้าร่วมทดสอบใน Regulatory Sandbox โดยให้ผู้ทดสอบจัดทำแผนการทดสอบตามหลักเกณฑ์ที่ ธปท. กำหนด อย่างไรก็ดี คณะผู้วิจัยมีความเห็นเพิ่มเติมว่าแม้ Own Sandbox จะเป็นการสร้างหลักเกณฑ์เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นและคล่องตัวโดยเป็นการลด time to market ให้กับผู้ให้บริการ แต่หากนวัตกรรมที่ทดสอบใน Own Sandbox นั้น แม้จะไม่ได้เกี่ยวข้องกับโครงข่ายพื้นฐานที่ใช้ร่วมกัน แต่หากเป็นการพัฒนาโดยใช้เทคโนโลยีในรูปแบบใหม่เพื่อรองรับการให้บริการย่อมมีประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้ให้บริการต้องตระหนักถึง และอาจต้องระบุชัดในแผนการทดสอบที่ ธปท. กำหนด

นอกจากนี้ ควรกำหนดกรอบเวลาทดสอบให้ชัดเจน หรืออาจมีการปรับลดระยะเวลาที่ทำการทดสอบใน Regulatory Sandbox เนื่องจากการทดสอบใน Regulatory Sandbox มักใช้ระยะเวลาเกินหนึ่งปีขึ้นไป ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับการพัฒนาที่รวดเร็วของเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน อันอาจก่อให้เกิดปัญหาความล่าช้าและได้เทคโนโลยีที่ไม่ตรงต่อความต้องการของผู้บริโภค รวมถึงส่งผลกระทบต่อการแข่งขันของผู้ให้บริการในระบบการเงิน โดยกรณีนี้อาจนำแนวคิดการกำหนดกรอบระยะเวลาตั้งแต่เริ่มเข้าสู่ Regulatory

Sandbox ตามกฎหมายสหราชอาณาจักรหรือสิงคโปร์มาใช้ เพื่อผู้ประกอบการจะสามารถคาดการณ์ได้ว่าเทคโนโลยีนั้น ๆ จะได้ออกจาก Regulatory Sandbox เมื่อใด เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจเชิงธุรกิจต่อไป

2. ปัญหาในการจัดเก็บและการใช้ข้อมูล คณะผู้วิจัยเห็นว่ากฎหมายไทยมุ่งเน้นด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมากกว่าการคำนึงถึงหลักการความเป็นเจ้าของข้อมูล ซึ่งหากพิจารณาจากความเป็นเจ้าของข้อมูลแล้ว เมื่อเจ้าของข้อมูลให้ความยินยอมผู้ประกอบการในการนำข้อมูลของตนไปใช้ กฎหมายก็ควรจะเปิดให้สามารถใช้ได้ นอกจากนี้ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ยังกำหนดหลักการของการปกปิดชื่อของข้อมูลส่วนบุคคลว่าต้องเป็นกรณีการได้รับคำร้องขอจากเจ้าของข้อมูลด้วยเหตุผลตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่ได้รับการปกปิดตัวตนแล้วเหล่านี้น่าจะนำไปสร้างแบบจำลองการวิเคราะห์สินเชื่อ หรือแบบจำลองทางการเงินอื่น ๆ ได้อีกมากมาย ดังนั้น กฎหมายจึงไม่ควรถือเสมือนว่าข้อมูลที่ได้รับการปกปิดตัวตนแล้วเหล่านี้เป็นข้อมูลส่วนบุคคล โดยกฎหมายควรจะอนุญาตให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลสามารถนำข้อมูลไปใช้ได้ ในเชิงธุรกิจอย่างอิสระหากว่าได้ดำเนินการปกปิดชื่อของข้อมูลส่วนบุคคลเหล่านั้นแล้ว

3. ปัญหาในทางปฏิบัติอื่น ๆ คณะผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลาง หรือ One Stop Service ที่มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาข้อมูลที่จำเป็นในการดำเนินการเกี่ยวกับ Fintech ก็จะสามารถช่วยแก้ปัญหาและข้อยุ่งยากในทางปฏิบัติของภาคธุรกิจได้ เช่นเดียวกับประเทศสิงคโปร์ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากโครงสร้างหน่วยงานกำกับดูแลผู้ให้บริการทางการเงินของไทยไม่เหมือนของประเทศสิงคโปร์ และจำนวนผู้ประกอบการที่ต้องกำกับดูแลก็มีจำนวนมากเกินไป จึงอาจพิจารณาอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยอาจเริ่มต้นด้วยการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานกำกับดูแลทั้งระบบเข้าด้วยกัน เพื่อให้การประสานงานสอดคล้องกัน และผู้ประกอบการก็ไม่จำเป็นต้องไปติดต่อหลายหน่วยงานเพื่อดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

Executive Summary

FinTech is technology-facilitated financial services. The main purpose of FinTech is to reduce cost of operations of financial services providers and enhance efficiency of businesses. FinTech also brings about various innovations in financial sector which, significantly, affect the nation's economy and regulatory framework. In most cases, FinTech is initially developed by early-stage companies, or as we call startups. Such startups, mainly, are not financial institutions. In other words, they provide financial-related services, mostly lending money, but not taking deposit from customers. This kind of financial-related businesses is called non-bank. Non-bank also offers other types of services, such as transferring money and operating lending platform. Although FinTech renders efficiency in financial sector, it, at the same time, introduces brand-new threats, affecting nation-wide economy and social order.

From our research, analyzing Thai's, United Kingdom's, and Singapore's relevant legislations, including interviewing many experts in the field, researchers have come to the conclusion as follows:

1. Researchers agree on "Own Sandbox" regulations issued by the Bank of Thailand (BOT) since FinTech facilitating operations internally and not affecting or influencing any outsider or landscape of infrastructure does not have to pass through regulatory sandbox which leads to longer time to market. Researchers, however, see that there might be concerned issues that businesses should be aware and point out in the plan submitted to BOT.

Further, researchers suggest that the time-frame of regulatory sandbox itself should be reconsidered since it often takes more than one year. Optionally, the concept of regulatory sandbox of Singapore and United Kingdom is also fit, setting exact time-frame at the time when such FinTech enters regulatory sandbox, so that businesses can make decisions accordingly.

2. Researchers found that legislation regime of Thailand in regard to personal data protection does not based on "consent-based" concept. Moreover, the Personal Data Protection Act B.E. 2562 requires that in order to anonymize personal data, the data controller must receive request to do so from the data owner. However, anonymized data is useful for constructing financial models, such as credit scoring model; therefore, businesses should be allowed to freely anonymize personal data and utilize it.

3. Researchers also see benefits of having one-stop-service agency as Singapore. Nonetheless, the governmental structure of Thailand is totally different from Singapore and the amount of financial

services providers, especially non-bank, in Thailand is much larger than Singapore. Thus, to achieve such goal, Thailand might take slower steps by starting with connecting all systems of all regulators together, so that Thailand shall have the harmonize regulations and supervisory regime. Businesses, likewise, do not have to contact several agencies to proceed an affair.

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและสภาพปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	4
1.3 ขอบเขตของโครงการวิจัย	5
1.4 นิยามความหมาย	6
1.5 ระเบียบวิธีวิจัย	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
2.1 ความหมายของเทคโนโลยีทางการเงิน	10
2.2 วิวัฒนาการและปัญหาเทคโนโลยีทางการเงินของต่างประเทศ	13
2.3 วิวัฒนาการและปัญหาเทคโนโลยีทางการเงินของไทย	24
2.4 ภาษีกับเทคโนโลยีทางการเงิน	33
บทที่ 3 กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานวัตกรรมทางการเงิน	
3.1 หลักเกณฑ์กำกับกิจการ Startups (Startups)	34
3.1.1 ความหมายของธุรกิจเงินร่วมลงทุน (Venture Capital)	35
3.1.2 หลักเกณฑ์ในการกำกับธุรกิจเงินร่วมลงทุน	35
3.2 หลักเกณฑ์ในการกำกับ Regulatory Sandbox และ Own Sandbox	40
3.2.1 ความหมาย Regulatory Sandbox และ Own Sandbox	40
3.2.2 หลักเกณฑ์ในการกำกับ Regulatory Sandbox และ Own Sandbox	40
3.3 หลักเกณฑ์ในการกำกับ E-KYC	47
3.3.1 ประกาศ ธปท. ที่ สนส. 7/2559 เรื่องหลักเกณฑ์การรับฝากเงินหรือการรับเงิน จากประชาชน	47

3.3.2 หนังสือเวียนของ ธปท. ที่ ธปท.ฟตท.ว. 987/2560 เรื่องแนวปฏิบัติ ในการให้บริการพร้อมเพย์สำหรับบริการเงินอิเล็กทรอนิกส์	49
3.3.3 ประกาศ ธปท.ฟกท.ว. 2053/2561 เรื่องการอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ ให้บริการยืนยันตัวตนของลูกค้าหรือการให้ข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล	50
3.4 แนวทางในการอนุญาตให้บริการ E-Marketplace Platform	51
3.4.1 Digital Platform	52
3.4.2 Support Seller	52
3.4.3 Marketing and Promotion	52
3.4.4 Payment	52
3.4.5 Customer Services	52
3.4.6 Business Analysis	52
3.5 กฎหมายว่าด้วยระบบชำระเงิน 53	
3.5.1 หมวดที่ 3 ว่าด้วยเรื่อง บริการการชำระเงินภายใต้การกำกับ (Designated Payment Services)	53
3.5.2 มาตรา 35 พ.ร.บ. ระบบชำระเงิน 53	
3.6 หลักเกณฑ์กำกับผู้ประกอบการธุรกิจระบบหรือเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์สำหรับธุรกรรม สินเชื่าระหว่างบุคคลกับบุคคล	54
3.7 พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562	55
3.8 พระราชบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ร.บ. ธุรกรรมฯ)	59
3.9 กฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	63
3.9.1 พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ร.บ. ทะเบียนราษฎร)	64
3.9.2 ประกาศคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง มาตรการคุ้มครองสิทธิ ของผู้ใช้บริการโทรคมนาคมเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิในความเป็นส่วนตัว และเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางโทรคมนาคม (ประกาศ กสทช.)	64

บทที่ 4 กฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานวัตกรรมทางการเงิน

4.1 ประเทศสิงคโปร์	66
4.1.1 กฎเกณฑ์ด้านการกำกับดูแลผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้อง กับนวัตกรรมทางการเงิน	66
4.1.2 กฎเกณฑ์ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมนวัตกรรมทางการเงิน	74
4.2 ประเทศสหราชอาณาจักร	78
4.2.1 กฎเกณฑ์ด้านการกำกับดูแลผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้อง กับนวัตกรรมทางการเงิน	79
4.2.2 กฎเกณฑ์ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมนวัตกรรมทางการเงิน	82

บทที่ 5 บทวิเคราะห์

5.1 ประมวลผลสัมฤทธิ์	87
5.2 บทวิเคราะห์	92

บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุป	94
6.2 ข้อเสนอแนะ	97

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

รายการสัญลักษณ์และคำย่อ

สัญลักษณ์/คำย่อ	คำจำกัดความ/คำเต็ม
ธปท.	ธนาคารแห่งประเทศไทย
SWIFT	Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication
AML/CFT	Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism
BCBS	Basel Committee on Banking Supervision
CDD	Customer Due Diligence
CDG-TI	Capabilities Development Grant – Technology Innovation
CMS	Capital Markets Services
EEA	เขตเศรษฐกิจยุโรป
FAA	Financial Advisers Act
FATF	Action Task Force
FCA	Financial Conduct Authority
FinTech	Financial Technology
FSTI	Financial Sector Technology and Innovation
FTFT	The FinTech Fast Track
NDID	National Digital ID: โครงการการพิสูจน์และยืนยันตัวตน ทางดิจิทัล
KYC	Know Your Customer
PDPA	Personal Data Protection Act
P2P	Peer-to-Peer lending platform
OECD	Organization of Economic Co-operation and Development
PRA	Prudential Regulation Authority
PSA	Payment Systems Regulator

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและสภาพปัญหา

ปัจจุบันนวัตกรรมทางการเงิน (Financial Technology หรือ FinTech) กำลังเข้ามามีบทบาทอย่างมาก ไม่เพียงแต่ในธุรกิจสถาบันการเงินเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงบริษัทเกิดใหม่ (Startups) ต่าง ๆ โดยนวัตกรรมเหล่านี้ล้วนสร้างความคล่องตัวของตลาดการเงินและทำให้ต้นทุนการทำธุรกรรมทางการเงินลดลงอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ ยังส่งผลให้บุคคลที่ไม่สามารถเข้าถึงตลาดการเงิน (Underbanked) ได้รับโอกาสดังกล่าวมากขึ้น กล่าวคือ เป็นการส่งเสริมบริการทางการเงินที่ทั่วถึง (Financial Inclusion) ให้เกิดขึ้นในสังคม อีกทั้ง ยังเป็นการส่งเสริมสังคมไร้เงินสด (Cashless Society) ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการพัฒนาประเทศไทยให้ก้าวเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) และนโยบายประเทศไทย 4.0 อย่างเต็มรูปแบบ

ดังนั้น เพื่อตอบสนองต่อเจตนารมณ์ดังกล่าว ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ได้ออกแนวทางการเข้าร่วมทดสอบและพัฒนาวัตกรรมการนำเทคโนโลยีใหม่มาสนับสนุนการให้บริการทางการเงิน (Regulatory Sandbox)¹ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการลดอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจของภาคเอกชน และลดภาระของผู้บริโภค พร้อมทั้งสนับสนุนให้เกิดนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถเพื่อสนับสนุนผู้ให้บริการทางการเงินทดสอบนวัตกรรมใหม่ได้ด้วยตนเอง (Own Sandbox) ภายใต้กรอบการบริหารความเสี่ยงและการดูแลผู้บริโภคที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นและคล่องตัว ซึ่งช่วยลดระยะเวลาในการเข้าสู่ตลาด (Time to Market) อีกทั้ง ยังเป็นการช่วยส่งเสริมนวัตกรรมและการแข่งขันในระบบการเงิน นอกจากนี้ ยังเป็นการเพิ่มทางเลือกในการเข้าถึงบริการทางการเงินให้กับผู้บริโภคอีกด้วย โดยโครงการที่ได้เข้าร่วมทดลองใน Regulatory Sandbox เช่น มาตรฐานการชำระเงินผ่าน QR Code ในระบบ Prompt Pay หรือ โครงการที่อยู่ระหว่างขั้นตอนการทดสอบ เช่น ระบบการโอนเงินระหว่างประเทศที่อาศัยการทำงานของเทคโนโลยี Blockchain เป็นต้น ซึ่ง Regulatory Sandbox ของ ธปท. นั้น ได้รับอิทธิพลมาจากความสำเร็จของ Regulatory Sandbox ในสหราชอาณาจักรและประเทศสิงคโปร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริษัทที่พัฒนานวัตกรรมทางการเงินและประสงค์จะทดสอบการใช้นวัตกรรมดังกล่าวในสถานะแวดล้อมจริงได้มีโอกาสนำนวัตกรรมไปปรับใช้ในวงจำกัด และได้รับการผ่อนคลายกฎเกณฑ์การกำกับดูแลบางประการจากหน่วยงานกำกับดูแล ทั้งนี้ เพื่อทดสอบสมรรถภาพและความเป็นไปได้ที่จะนำนวัตกรรมดังกล่าวไปใช้ให้บริการในวงกว้างมากขึ้น

¹ Regulatory Sandbox คือ สนามทดสอบสำหรับแนวคิดทางธุรกิจ ผลิตภัณฑ์ หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ ในตลาดจริง ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ให้บริการ (ผู้บริโภค) โดยการสนับสนุนจากทางรัฐบาล ด้วยวิธีการผ่อนคลายกฎเกณฑ์บางเรื่อง ซึ่งอาจกำหนดในรายละเอียดแตกต่างกันไปตามแนวทางของแต่ละประเทศ

อย่างไรก็ดี ความสำเร็จเบื้องหลังการพัฒนานวัตกรรมทางการเงินของประเทศสหราชอาณาจักร และประเทศสิงคโปร์นั้น ไม่ได้เกิดขึ้นเพียงเพราะ Regulatory Sandbox เพียงประการเดียว จากการศึกษา พบว่าความสำเร็จในการพัฒนานวัตกรรมทางการเงินยังมีปัจจัยอื่น ได้แก่²

- (1) บุคลากรที่มีความชำนาญด้านนวัตกรรมทางการเงิน (Expertise)
- (2) เงินทุนเพื่อสนับสนุนนวัตกรรมทางการเงิน (Capital)
- (3) นโยบายของรัฐบาลในการสนับสนุนนวัตกรรมทางการเงิน (Policies)
- (4) ความต้องการของผู้บริโภค (Demand)

โดยในประเทศสหราชอาณาจักร กฎเกณฑ์ด้านธุรกิจเงินร่วมลงทุน (Private Equity and Venture Capital) ส่งเสริมให้ธุรกิจดังกล่าวลงทุนในบริษัทนวัตกรรมทางการเงินเกิดใหม่ (FinTech Startups) มากขึ้น ส่งผลให้นวัตกรรมทางการเงินได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากการเป็นประเทศ ผู้นำทั้งด้านนวัตกรรมทางการเงิน ในขณะเดียวกันก็มีธุรกิจเงินร่วมลงทุน อีกทั้ง การระดมทุนจากมวลชน (Crowdfunding) ที่เข้มแข็ง และในปี 2559 ที่ผ่านมามีเงินทุนจำนวนมากไหลเข้าสู่ประเทศสหราชอาณาจักร รวมถึงสหภาพยุโรปเพื่อลงทุนในบริษัทนวัตกรรมทางการเงินเกิดใหม่ โดยประเทศสหราชอาณาจักร มีกฎเกณฑ์ส่งเสริมการลงทุนในบริษัทเกิดใหม่ที่สำคัญ เช่น Enterprise Investment Scheme (EIS) นอกจากนี้ ธุรกิจเงินร่วมลงทุนแล้วสหราชอาณาจักรยังให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่บริษัทเกิดใหม่ดังปรากฏใน Seed Enterprise Scheme (SEIS) อีกด้วย ซึ่งความมีประสิทธิภาพของกรอบกฎเกณฑ์ดังกล่าว ส่งผลให้ เงินทุนจำนวนมากไหลเข้าสู่ประเทศสหราชอาณาจักรและสหภาพยุโรป นอกเหนือจากความพร้อมในด้าน ศักยภาพแล้ว ประเทศสหราชอาณาจักรและสหภาพยุโรปยังมีนโยบายรัฐที่ช่วยส่งเสริม FinTech ได้แก่

1. การตั้งศูนย์ Innovation Hub เพื่อให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องการจัดตั้งและขออนุญาตทำธุรกรรม ให้กับ Startup
2. การจัดเวทีเพื่อให้ผู้ให้บริการและบริษัท FinTech เข้ามาช่วยแก้ปัญหาในระบบการเงิน
3. การสนับสนุนให้สถาบันการเงินขนาดใหญ่เปิดเผยข้อมูลสินเชื่อของ SME ผ่านช่องทาง “Application Programming Interface (API)” บนอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ Startup สามารถใช้ประมวลผล และเพื่อเป็นข้อมูล ในการนำไปใช้เพื่อเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ได้

ทั้งนี้ องค์ประกอบ 3 ประการที่ได้กล่าวมาในข้างต้น มีส่วนสำคัญในการสร้างความเท่าเทียม ในการแข่งขันภายในประเทศ และมีส่วนช่วยในการผลักดันการขยายตัวของ FinTech ให้เกิดขึ้น อย่างรวดเร็ว ซึ่งในปัจจุบันสหราชอาณาจักร (ค.ศ. 2018) มีผู้สมัครเข้าร่วมทดสอบระบบ Sandbox ถึง 146 ราย และมีผู้ผ่านเข้าทดสอบถึง 42 ราย ซึ่งประเภทของนวัตกรรมทางการเงินที่ได้เข้าร่วมทดสอบ ในระบบของ Sandbox ได้แก่

² EY “UK FinTech On the cutting edge : An evaluation of the international FinTech sector”

- Application Program Interfaces (APIs)³ (ThisisBud , Spherical Defence Labs)
- ระบบการจัดการการเงินส่วนบุคคล (Oval or Money Dashboard)
- ระบบการชำระเงินและการโอนเงินโดยใช้เทคโนโลยีการจัดการข้อมูลแบบ Distributed Ledger

Technology (DLT) ตัวอย่างเช่น Billon or Tradle

ส่วนประเทศสิงคโปร์ เป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมทางการเงิน เพราะนอกจากจะมีหน่วยงานกำกับดูแลนวัตกรรมทางการเงินที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแล้ว ยังมีกฎเกณฑ์ที่เอื้อต่อการระดมทุนของบริษัทเกิดใหม่⁴ อย่างไรก็ดี Monetary Authority of Singapore (MAS) ยังแสดงความกังวลว่า กฎเกณฑ์เกี่ยวกับธุรกิจเงินร่วมลงทุนในปัจจุบันยังไม่มี ความคล่องตัวมากพอสำหรับการรองรับการเจริญเติบโตของนวัตกรรมทางการเงิน โดยรัฐบาลสิงคโปร์มีแผนการที่จะแก้ไขปรับปรุงหลักเกณฑ์ดังกล่าวเช่นเดียวกัน

สำหรับประเทศไทย นอกจาก Regulatory Sandbox ของ ธปท. แล้ว ธปท. ยังมีการออกบทบัญญัติในทางกฎหมาย และกฎเกณฑ์ในด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการพัฒนานวัตกรรมทางการเงิน ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยระบบการชำระเงิน หรือการออกหนังสือเวียนเพื่ออนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ และบริษัทในกลุ่มธุรกิจทางการเงินให้บริการแพลตฟอร์มอิเล็กทรอนิกส์ (e-Marketplace Platform)⁵ โดยให้ธนาคารพาณิชย์สามารถทำ Digital Platform ของตนเอง และสามารถขยายขอบเขตการให้บริการ เช่น การทำรายการส่งเสริมการขายร่วมกับร้านค้า ให้บริการระบบการชำระเงินแบบออนไลน์ การจัดให้มีผู้ให้บริการในงานสนับสนุนธุรกิจ E-Marketplace Platform (เช่น บรรจุภัณฑ์ (Packaging) ระบบการขนส่ง (logistics) และงานบริหารสินค้าคงคลัง) ดังนั้น ในปัจจุบัน Mobile Application ของธนาคารพาณิชย์ จึงไม่ได้ให้บริการเพียงแค่การเช็คยอดเงิน โอนเงิน หรือชำระค่าสินค้า/บริการ เท่านั้น แต่ได้เพิ่มช่องทาง และรูปแบบของกิจกรรมที่หลากหลาย รวมถึงจัดให้มีการซื้อขายสินค้าหรือบริการที่มีหลักฐานการซื้อขายในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์⁶

³ API ย่อมาจาก Application Programming Interface คือ ช่องทางการเชื่อมต่อระหว่างเว็บไซต์หนึ่งไปยังอีกเว็บไซต์หนึ่ง หรือเป็นการเชื่อมต่อระหว่างผู้ใช้งานกับ Server หรือจาก Server เชื่อมต่อไปหา Server ซึ่ง API นี้เปรียบได้เป็นภาษาคอมพิวเตอร์ที่ทำให้คอมพิวเตอร์สามารถสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลกันได้อย่างอิสระ โดยประโยชน์ของ API ได้แก่

(1) ช่วยในการพัฒนาเว็บไซต์หรือ Application ได้ง่ายและรวดเร็วซึ่ง API จะเป็นตัวช่วยที่นักพัฒนาไม่ต้องมีการแก้ไข Code เพื่อให้ได้รับความสะดวกในการใช้งานมากขึ้น

(2) ช่วยให้นักพัฒนาเว็บไซต์หรือเจ้าของเว็บไซต์สามารถสร้างฐานผู้เข้าชมเว็บไซต์ได้มากยิ่งขึ้น

⁴ Monetary Authority of Singapore “FinTech regulatory sandbox guidelines”

<http://www.mas.gov.sg/~media/Smart%20Financial%20Centre/Sandbox/FinTech%20Regulatory%20Sandbox%20Guidelines%2019Feb2018.pdf> .November 2016

⁵ ธนาคารแห่งประเทศไทย, “แนวทางการอนุญาตการให้บริการแพลตฟอร์มอิเล็กทรอนิกส์ (e-Marketplace Platform) ของธนาคารพาณิชย์และบริษัทในกลุ่มธุรกิจทางการเงินของธนาคารพาณิชย์”

<<https://www.bot.or.th/Thai/FIPCS/Documents/FPG/2561/ThaiPDF/25610016.pdf>> (สืบค้นเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2561)

ถึงแม้ ธปท. จะมีกฎหมายที่ส่งเสริมให้เกิดให้ทุนนวัตกรรมทางการเงินให้กับธนาคารพาณิชย์ และมีบทบาทในการช่วยส่งเสริมการลงทุนในบริษัทนวัตกรรมทางการเงินเกิดใหม่ (FinTech Startups) แล้วก็ตาม อย่างไรก็ตาม บริษัทนวัตกรรมทางการเงินเกิดใหม่ (FinTech Startups) ของไทย ก็ยังคงมีอุปสรรคในการเข้าถึงข้อมูลที่สามารถนำมาวิเคราะห์ วิจัย และพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการ เพื่อให้เข้าถึงและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างแท้จริง เนื่องจากข้อมูลเหล่านี้บางส่วนอยู่ในความครอบครองของเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐ ซึ่งในบางกรณีมีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลดังกล่าว นอกจากนี้ ข้อมูลบางอย่างยังถือว่าเป็นข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 อีกทั้ง ยังมีการกำหนดมาตรการต่าง ๆ รวมถึงกำหนดการกระทำ ความผิดที่เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 อีกด้วย ซึ่งหากเปรียบเทียบกับสหภาพยุโรปเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (General Data Protection Regulation (GDPR)) แล้ว ประชาชนในสหภาพยุโรปมีสิทธิที่จะทราบว่าผู้เก็บข้อมูลจะเอาไปทำอะไร เพื่อวัตถุประสงค์ใด และต้องขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล ซึ่งปฏิเสธไม่ได้เลยว่าข้อมูลเหล่านี้มีช่วยให้เกิดการส่งเสริมให้เกิด Information-based lending มากขึ้น เพราะจากเดิมการพิจารณาสินเชื่อจะดูข้อมูลด้านรายได้ ฐานะทางการเงิน และหลักประกัน (Collateral-Based) การมี Big Data จะทำให้สถาบันการเงินหรือ FinTech Startups สามารถใช้ข้อมูลอื่น (Alternative Data) ในการพิจารณาสินเชื่อ และช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงระบบการเงินมากยิ่งขึ้น

จากสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้น ในงานวิจัยฉบับนี้ คณะผู้วิจัยจะทำการศึกษาเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลผู้ให้บริการนวัตกรรมทางการเงินของไทย โดยจะทำการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศต่าง ๆ ที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนานวัตกรรมทางการเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเกี่ยวกับการกำกับดูแลผู้ให้บริการนวัตกรรมทางการเงิน รวมทั้ง ศึกษากฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานวัตกรรมทางการเงิน เพื่อศึกษาเปรียบเทียบและเสนอแนะวิธีการในการช่วยส่งเสริมหรือพัฒนานวัตกรรมทางการเงินให้มีประสิทธิภาพ อีกทั้งสร้างเสถียรภาพให้กับระบบการเงินของประเทศไทย อันจะส่งผลในการคุ้มครองผู้บริโภคในภาคการเงินซึ่งเป็นผู้ใช้บริการหรือเกี่ยวกับการบริการที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมทางการเงินอีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ โครงสร้าง รูปแบบ ลักษณะ และการกำกับดูแลผู้ให้บริการนวัตกรรมทางการเงิน รวมทั้ง ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากเกณฑ์การกำกับดูแล

⁶ ดร.สุมาพร (ศรีสุนทร) มานะสันต์, “บทสรุปฟินเทค 2018” LEGAL VISION : นิติตรรศน์ 4.0

<http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/646215?fbclid=IwAR3M_KX-vVwJ1k92-

pKxbBfRZvE3ccfIEYSsCchPzRnuYKA8Q7mNxP-W4Ls> (สืบค้นเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2561)

นวัตกรรมทางการเงินที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อระบบการเงินและเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศ

1.2.2 เพื่อศึกษาและเข้าใจถึงหลักสากลที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลนวัตกรรมทางการเงินและธุรกิจทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมทางการเงิน อาทิ ธุรกิจการธนาคารพาณิชย์ ผู้ให้บริการระบบชำระเงิน ผู้ให้บริการรับโอนเงินต่างประเทศโดยระบบอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนโครงสร้างการกำกับดูแลนวัตกรรมทางการเงินในประเทศต่าง ๆ รวมทั้ง อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานกำกับดูแลเหล่านั้น รวมถึงมาตรการในการคุ้มครองผู้บริโภคของสหกรณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงช่องโหว่ในการกำกับดูแลผู้ให้บริการนวัตกรรมทางการเงิน

1.2.3 เพื่อศึกษาแนวทางของหน่วยงานกำกับดูแลทั้งในระดับสากลในการเข้ามาควบคุมกำกับดูแลนวัตกรรมทางการเงิน กฎหมายการเงินและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องของประเทศไทยในประเด็นต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องหรือเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมทางการเงิน

1.2.4 เพื่อเสนอแนะและปรับปรุงกฎหมายการเงินที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมทางการเงินของประเทศไทย ตลอดจนกำหนดทิศทางในด้านนโยบายของภาครัฐเพื่อให้สามารถรองรับการเจริญเติบโตของนวัตกรรมทางการเงิน โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อธุรกิจอื่น ๆ และผลประโยชน์โดยรวมของสาธารณะ เพื่อให้การกำกับดูแลผู้ให้บริการหรือระบบนวัตกรรมทางการเงินในอนาคตมีประสิทธิภาพและผู้ใช้บริการได้รับความคุ้มครองมากยิ่งขึ้น และมีความเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย

1.3 ขอบเขตของโครงการวิจัย

1.3.1 ศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ และรวบรวมที่เกี่ยวข้องกฎหมายการเงินและกฎหมายอื่น ๆ ของประเทศไทยที่มีความเกี่ยวข้องหรืออาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนานวัตกรรมทางการเงิน

1.3.2 ศึกษา รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารวิชาการ บทความ และเอกสารเผยแพร่ที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่กล่าวถึงรูปแบบและโครงสร้างของกฎหมายส่งเสริมนวัตกรรมทางการเงินของต่างประเทศ

1.3.3 ศึกษา รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารวิชาการ บทความ และเอกสารเผยแพร่ที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่กล่าวถึงรูปแบบและโครงสร้างของกฎหมายส่งเสริมบริษัทเกิดใหม่ของต่างประเทศในประเด็นที่เกี่ยวกับนโยบายการป้องกันและการกำกับดูแลนวัตกรรมทางการเงิน

1.3.4 นำข้อมูลทั้งหมดในการศึกษามาประมวลผลและวิเคราะห์เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะการพัฒนากฎหมายไทยเพื่อส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมทางการเงินในประเทศไทย

1.4 นิยามความหมาย

1.4.1 เทคโนโลยีทางการเงิน (Financial Technology) หมายถึง นวัตกรรมที่นำเทคโนโลยีใหม่มาสนับสนุนการให้บริการทางการเงินการทดสอบและพัฒนา นวัตกรรมทางการเงิน

1.4.2 ธุรกิจเงินร่วมลงทุน (Private Equity หรือ Venture Capital) หมายถึง ธุรกิจที่ระดมเงินทุนจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อนำไปลงทุนในกิจการที่มีศักยภาพในการเติบโต

1.4.3 นิติบุคคลร่วมลงทุนระหว่างประเทศ (International Venture Capital) หมายถึง ธุรกิจเงินร่วมลงทุนที่ลงทุนในกิจการที่ดำเนินธุรกิจอยู่ในต่างประเทศ นวัตกรรมทางการเงิน

1.4.4 Regulatory Sandbox หมายถึง แนวปฏิบัติ เรื่อง แนวทางการเข้าร่วมทดสอบและพัฒนา นวัตกรรมที่นำเทคโนโลยีใหม่มาสนับสนุนการให้บริการทางการเงิน ซึ่งออกโดย ธปท.

1.4.5 การควบรวมกิจการ (Merger and Acquisition) หมายถึง การที่กิจการได้มาซึ่งหุ้น สินทรัพย์ หรือกิจการอื่น เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจควบคุมหรือครอบครอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเติบโต เพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน หรือเพื่อการอยู่รอดของกิจการ

1.4.6 ธุรกิจธนาคารพาณิชย์ คือ การประกอบธุรกิจรับฝากเงินหรือรับเงินจากประชาชนที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถาม หรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้ และใช้ประโยชน์จากเงินนั้น โดยวิธีหนึ่งวิธีใด เช่น ให้สินเชื่อ ซื้อขายตั๋วแลกเงินหรือตราสารเปลี่ยนมืออื่นใด ซื้อขายเงินปริมณฑลต่างประเทศ

1.5 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1.5.1 การรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการรวบรวมข้อมูลกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานวัตกรรมทางการเงินที่มีในปัจจุบัน เช่น แนวทางการเข้าร่วมทดสอบและพัฒนา นวัตกรรมที่นำเทคโนโลยีใหม่มาสนับสนุนการให้บริการทางการเงิน (Regulatory Sandbox) และกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องหรืออาจจะเกี่ยวข้อง โดยกฎหมายที่นำมาพิจารณาปรับใช้ในการพิจารณาการกำหนดแนวทางการพัฒนานวัตกรรมทางการเงิน ได้แก่

- กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการเงิน เช่น กฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงิน กฎหมายว่าด้วยระบบการชำระเงิน กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต

- กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเงิน เช่น กฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์กฎหมายเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Transactions Law) กฎหมายเกี่ยวกับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Signatures Law) กฎหมายเกี่ยวกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกัน (National Information Infrastructure Law) กฎหมายเกี่ยวกับ

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data Protection Law) กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (Computer Crime Law) และกฎหมายเกี่ยวกับการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Funds Transfer Law)

- แนวทางการเข้าร่วมทดสอบและพัฒนานวัตกรรมที่นำเทคโนโลยีใหม่มาสนับสนุนให้บริการทางการเงิน

- การเข้าร่วมทดสอบและพัฒนานวัตกรรมที่นำเทคโนโลยีใหม่มาสนับสนุนการให้บริการทางการเงิน (Regulatory Sandbox)

- กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการเงิน (The Law of Financial Institutions)

- หลักเกณฑ์การกำกับที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการเงิน (Financial Regulations)

- Seed Enterprise Scheme

- กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีทางการเงิน (Legislation and Policies related to Financial Technology)

- The General Data Protection Regulation

- กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data Privacy Laws)

- กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ ค.ศ. 1990 (The Computer Misuse Act 1990)

1.5.2 แหล่งข้อมูล

1.5.2.1 เอกสารวิชาการ บทความ และเอกสารเผยแพร่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานวัตกรรมทางการเงิน โดยศึกษาทั้งเอกสารภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เช่น เอกสารที่จัดทำโดยหน่วยงานรัฐของต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เช่น Financial Conduct Authority (FCA) แห่งสหราชอาณาจักร Monetary Authority of Singapore (MAS) แห่งสิงคโปร์ People's Bank Republic of China (PBoC) แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน US Comptroller of the Currency (OCC) The Government Accountability Office (GAO) และ The Federal Reserve (FED) แห่งสหรัฐอเมริกา เป็นต้น โดยเน้นที่เอกสารและหน่วยงานด้านนโยบายการเงิน (Monetary Policies)

1.5.2.2 การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ภาคเอกชน อาจารย์มหาวิทยาลัย ฯลฯ ที่เกี่ยวข้อง

1.5.2.3 เอกสารข้อมูลการพิจารณา นโยบายและการออกกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องของต่างประเทศ

1.5.2.4 เอกสารจากการประชุม และสัมมนาในทางวิชาการเกี่ยวกับนวัตกรรมทางการเงิน

1.5.2.5 เอกสาร และ เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัตกรรมการเงิน และกฎเกณฑ์อื่น ๆ

ที่ส่งเสริมการพัฒนาวัตกรรมการเงิน

1.5.2.6 หอสมุดแห่งชาติ และห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ

1.5.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

1.5.3.1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัตกรรมการเงินและการส่งเสริมธุรกิจดังกล่าว ทั้งจากหน่วยงานในประเทศ

ไทย ต่างประเทศและหน่วยงานระหว่างประเทศ และรวมถึงข้อมูลที่ได้จากการจัดสัมมนาในทางวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.5.3.2 การวิเคราะห์เชิงลึก (In-Depth Research) ในรูปแบบการพัฒนานวัตกรรมทางการเงิน โดยพิจารณาประกอบกับกฎหมายการเงินที่มีอยู่ในปัจจุบันของประเทศไทย รวมถึงหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมบริษัทที่เกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมการเงิน

1.5.3.3 การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Comparative Analysis) จากบทบัญญัติของกฎหมายในปัจจุบันกับแนวทางการพัฒนานวัตกรรมทางการเงินของต่างประเทศ

1.5.3.4 การวิเคราะห์เพื่อเสนอแนะ (Analysis and Suggestion) รูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนานวัตกรรมทางการเงินของประเทศไทย

1.5.4 การสรุปผลเชิงนโยบาย

1.5.4.1 เสนอแนะทิศทางนโยบาย กฎหมาย และกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนการพัฒนานวัตกรรมทางการเงินให้กับประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวทางในเชิงนโยบายและกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายการเงิน เพื่อกำหนดทิศทางและนโยบายให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลและพัฒนานวัตกรรมทางการเงิน ได้แก่ กระทรวงการคลัง และ ธปท. รวมทั้งหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีทางการเงิน เพื่อให้กฎและระเบียบต่าง ๆ มีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน อันจะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนานวัตกรรมทางการเงินของประเทศไทยในอนาคตต่อไป

1.5.4.2 เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงนโยบายการเงินให้มีความทันสมัยและสากล โดยพิจารณาควบคู่ไปกับบริบทของสภาพเศรษฐกิจและสังคมไทยในปัจจุบัน เพื่อส่งเสริมให้นโยบายกฎหมาย หรือมาตรการใด ๆ ที่ภาครัฐจัดทำขึ้นสามารถก้าวทันต่อรูปแบบของนวัตกรรมทางการเงินที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ได้ทราบและเข้าใจแนวความคิด รวมถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคที่ขัดขวางการพัฒนานวัตกรรมทางการเงินของประเทศไทย

1.6.2 มีการรวบรวมและวิเคราะห์กฎหมายไทยที่มีอยู่ในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานวัตกรรมทางการเงิน

1.6.3 ได้ทราบถึงข้อมูลที่เป็นปัจจุบันเกี่ยวกับทิศทางในการพัฒนานวัตกรรมทางการเงินในต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวทางในเชิงนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่เป็นส่วนช่วยในการขับเคลื่อนในการพัฒนาของต่างประเทศ เช่น ประเทศสหราชอาณาจักร ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสิงคโปร์ เป็นต้น

1.6.4 ผลจากการศึกษา รวบรวม และวิเคราะห์กฎหมายในต่างประเทศจะเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการกำหนดทิศทางและนโยบายของกระทรวงการคลัง และ ธปท. ในการร่วมกันพิจารณาโยบายกฎหมาย และกฎเกณฑ์เพื่อส่งเสริมการเจริญเติบโตของนวัตกรรมทางการเงินของประเทศไทยอันเป็นพื้นฐานสำคัญของการศึกษาต่อยอดในเชิงนโยบายและพัฒนากฎหมายภาคการเงินที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมทางการเงินของประเทศไทยในอนาคต

1.6.5 ผลจากการศึกษาสามารถนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการเสนอแนะและพัฒนานโยบายกฎหมาย โดยผลจากการศึกษาตามแนวทางที่ต่างประเทศก็นำมาปรับใช้ควบคู่ไปกับการพัฒนากฎหมายเพื่อส่งเสริมการเจริญเติบโตของนวัตกรรมทางการเงิน

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทที่ 1 คณะผู้วิจัยได้กล่าวถึงภาพรวมของนวัตกรรมทางการเงินทั้งในส่วนในประเทศไทยและต่างประเทศ (ประเทศสหราชอาณาจักร ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสิงคโปร์) ว่ามีส่วนสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม และมีนัยสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบการเงินอย่างไร ทั้งในเรื่องของวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบของภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ธปท. ที่มีส่วนสำคัญในการทำให้นวัตกรรมทางการเงินมีส่วนช่วยส่งเสริมให้ผู้ให้บริการหรือผู้บริโภคได้รับบริการทางการเงินที่ทั่วถึงมากยิ่งขึ้น (Financial Inclusion) โดยในบทที่ 2 ทางผู้วิจัยจะนำเสนองานวิจัยเกี่ยวกับความหมายและวิวัฒนาการของเทคโนโลยีทางการเงิน ภาษีกับเทคโนโลยีทางการเงิน ปัญหาเทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech) ของไทยและของต่างประเทศ รวมทั้งวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมทางการเงินทั้งในส่วนในประเทศไทยและต่างประเทศ โดยในบทที่ 2 นี้ ทางผู้วิจัยจะนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความหมายของเทคโนโลยีทางการเงิน วิวัฒนาการและปัญหาเทคโนโลยีทางการเงินของต่างประเทศและของประเทศไทย ภาษีกับเทคโนโลยีทางการเงิน และ

2.1 ความหมายของเทคโนโลยีทางการเงิน

เทคโนโลยีทางการเงิน หรือ FinTech (FinTech) คือ การผสมระหว่างคำว่า Financial และ Technology เข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งหมายถึงการนำเทคโนโลยีหรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์มาประยุกต์ใช้หรือสนับสนุนการให้บริการทางการเงิน การธนาคาร และการลงทุนในรูปแบบต่าง ๆ (Oxford Dictionary) เช่น การให้บริการชำระเงินผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ (E-Payment) การให้บริการที่ปรึกษาการลงทุน และการให้กู้ยืมออนไลน์ (Lending) เป็นต้น

จากการศึกษาพบว่าในปัจจุบันได้มีการให้นิยามเทคโนโลยีทางการเงิน หรือ FinTech ไว้หลากหลาย โดยสามารถรวบรวมความหมายและนิยามจากแหล่งต่าง ๆ ได้ ดังนี้

World Economic Forum ได้ให้นิยามของเทคโนโลยีทางการเงิน หรือ FinTech หมายถึงการใช้เทคโนโลยีและพัฒนานวัตกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อใช้ในการออกแบบและนำเสนอบริการหรือผลิตภัณฑ์ทางการเงิน โดย FinTech ได้ถูกประยุกต์ใช้กับการให้บริการทางการเงินหลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการชำระเงิน การกู้ยืมเงิน การให้บริการที่ปรึกษา และการบริหารการลงทุน เป็นต้น โดยในปัจจุบันผู้ประกอบการธุรกิจเกี่ยวกับ FinTech จำนวนมากได้นำเทคโนโลยีทางการเงินมาใช้ควบคู่กับการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบ Big Data เพื่อนำเสนอรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค⁷

⁷ Matthew Blake et al., Five Things You Need to Know About FinTech, World Economic Forum (Apr. 20, 2016),

ธนาคารกลางของประเทศสหรัฐอเมริกา (Federal Reserve) ได้ระบุว่า FinTech คือ กลุ่มอุตสาหกรรมทางการเงินในรูปแบบใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีเป็นตัวขับเคลื่อน ซึ่งในปัจจุบันผู้ให้บริการทางการเงินจำนวนมากใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างระบบการเงินและการลงทุน เพื่อนำเสนอการให้บริการทางการเงินที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น⁸

นอกจากนี้ ในบางบริบทยังมีผู้ให้ความเห็นว่า FinTech นั้นมีความเชื่อมโยงกับบริษัทเกิดใหม่ หรือ Startups โดยได้ระบุว่า FinTech คือ การที่สถาบันทางการเงินได้นำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้เสริมในการให้บริการทางการเงิน เช่น การทำธุรกรรมทางการเงินผ่านโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟน หรือใช้เทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain) เข้ามาเป็นตัวช่วยในการดำเนินธุรกรรมทางการเงิน ซึ่งมักเป็นการดำเนินงานของผู้ประกอบการธุรกิจใหม่ หรือ Startups ที่มุ่งทำธุรกิจเกี่ยวกับการเงิน หรือการให้บริการทางการเงินโดยอาศัยเทคโนโลยีเป็นตัวช่วย (เรวัต ดันตยานนท์, 2560)⁹ เช่นเดียวกัน PricewaterhouseCoopers (PWC) ได้ระบุว่า FinTech คือ คำที่หมายถึงการพัฒนาการให้บริการทางการเงินโดยใช้เทคโนโลยี โดยให้ขยายความรวมถึงบริษัทเกิดใหม่ หรือ Startups ที่เป็นบริษัทผู้ให้บริการทางเทคโนโลยีที่ให้บริการทางการเงินในรูปแบบใหม่โดยใช้โครงข่ายหรือกลไกทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้การให้บริการทางการเงินในรูปแบบเดิมสะดวกรวดเร็วขึ้นโดยใช้ต้นทุนที่ต่ำลง¹⁰

เช่นเดียวกันจากการศึกษาของ Ernst & Young ได้ระบุถึงลักษณะของ FinTech Startups ว่าเป็นผลมาจากการพัฒนาการให้บริการทางการเงินโดยใช้เทคโนโลยี ซึ่งอาจอธิบายได้ว่าเป็นการให้บริการโดยใช้นวัตกรรมเพื่อสร้างโมเดลธุรกิจโดยยึดความพอใจของผู้รับบริการเป็นที่ตั้ง (Customer-Centric) ดังนั้นรูปแบบของผลิตภัณฑ์หรือบริการจึงมักถูกออกแบบให้อยู่ในรูปดิจิทัลที่มีลักษณะการใช้งานง่ายและมีความสะดวกสบายสูง¹¹

โดยหากจำแนกประเภทของ FinTech Startups ในปัจจุบันพบว่า ครอบคลุมถึงธุรกิจการเงินจำนวนมาก เช่น ธุรกิจการให้กู้ยืม (Lending) ธุรกิจการให้บริการชำระเงินผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ (Payments) ธุรกิจการให้บริการการเงินส่วนบุคคล (Personal Finance) ธุรกิจการลงทุนรายย่อย (Retail Investing) ธุรกิจการให้บริการความปลอดภัยด้านการเงิน (Financial Security) ธุรกิจธนาคารดิจิทัล (Digital Banking) ธุรกิจการโอนเงิน (Money Remittance) ธุรกิจเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานการธนาคาร (Banking Infrastructure) ธุรกิจการให้คำปรึกษาทางการเงินและธุรกิจเกี่ยวกับการลงทุนและระดมทุนในลักษณะต่าง ๆ เป็นต้น

⁸ Clement Ancrì, *FinTech Innovation: An Overview*, Board of Governors of the Federal Reserve System, 19 October 2016, Washington D.C.

⁹ เรวัต ดันตยานนท์. (2560). FinTech ใน 3 ความหมาย. สืบค้น 1 พฤศจิกายน 2561 จาก <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/640132>

¹⁰ PWC's Financial Service Institute, 2016

¹¹ <https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-UK-FinTech-On-the-cutting-edge/%24FILE/EY-UK-FinTech-On-the-cutting-edge.pdf>

ในเรื่องดังกล่าว ได้มีบทความ เรื่อง FinTech (FinTech) เพื่อก้าวสู่การเป็นประเทศไทย 4.0 โดยผู้แต่ง คือ คุณพรชัย ชุนหจินดา¹² ได้สรุปว่า FinTech ตอบสนองวัตถุประสงค์ใน 6 เรื่อง คือ

- 1) การชำระเงิน
- 2) การซื้อขายและวิเคราะห์หลักทรัพย์
- 3) การจัดการการลงทุน
- 4) การระดมทุน
- 5) การฝากเงินและการกู้ยืมเงิน และ
- 6) การประกันภัย

โดยเทคโนโลยีที่อยู่เบื้องหลังธุรกิจเทคโนโลยีทางการเงิน คือ

1) บล็อกเชน (Blockchain) ซึ่งทำหน้าที่เป็นฐานข้อมูลธุรกรรมในรูปแบบสมุดบัญชีแยกประเภทแบบกระจายศูนย์ โดยมีการทำงานพื้นฐานที่ไม่พึ่งพาอุปกรณ์เก็บข้อมูลจุดใดจุดหนึ่งเป็นการเฉพาะ แต่จะกระจายการเก็บข้อมูลไปยังโครงข่ายระบบคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่อกัน (Nodes) โดยไม่จำกัดจำนวนและที่ตั้ง และไม่เชื่อมโยงกับระบบประมวลผล ณ จุดใดในโครงข่ายเป็นพิเศษ

2) ระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) คือ เทคโนโลยีการเก็บข้อมูล ระบบประมวลผลคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล และโทรศัพท์มือถือที่รองรับระบบปฏิบัติการ แต่ปัญหาที่สำคัญของการใช้เงินระบบฐานข้อมูล คือ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดความเป็นส่วนตัวของประชาชน

3) การเรียนรู้ของเครื่องจักร (Machine Learning) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สามารถวิเคราะห์ฐานข้อมูลขนาดใหญ่ และสร้างแบบจำลองสนับสนุนการตัดสินใจที่ซับซ้อน ทำให้เทคโนโลยีนี้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพของงานประเมินความเสี่ยงทางการเงิน แต่ก็ยังมีประเด็นในแง่กฎหมายที่เกี่ยวกับภาระความรับผิดชอบ กรณีผลลัพธ์ไม่เป็นไปตามการคาดการณ์ของแบบจำลอง อย่างไรก็ตามยังมีปัจจัยที่มีผลต่อระบบนิเวศทางธุรกิจและผู้มีส่วนได้เสียที่มีผลต่อความสำเร็จของ FinTech คือ ความสามารถของธุรกิจ โดยจะต้องมีความเชี่ยวชาญ เรียนรู้ สร้างความร่วมมือระหว่างกัน มีเงินทุนสนับสนุนธุรกิจ FinTech เนื่องจากเทคโนโลยีมีความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา รวมถึงนโยบายจากภาครัฐต้องสนับสนุนการดำเนินธุรกิจเพื่อรองรับการเติบโตในอนาคต

นอกจากนี้ FinTech ยังมีความเสี่ยงทางธุรกิจ เช่น ความเสี่ยงจากการให้กู้ยืมเงินรูปแบบใหม่ (Peer-to-Peer Lending) ความเสี่ยงจากการใช้ระบบซื้อขายอัตโนมัติ ความเสี่ยงด้านความปลอดภัยของข้อมูล ความเสี่ยงจากความบกพร่องของผู้ให้บริการ ความเสี่ยงของระบบชำระเงิน ความเสี่ยงจากช่องว่างของกฎระเบียบ

¹² พรชัย ชุนหจินดา, “FinTech (Fintech) เพื่อก้าวสู่การเป็นประเทศไทย 4.0”, <http://e-jodil.stou.ac.th/filejodil/14_1_592.pdf>

โดยสรุปแล้วอาจกล่าวได้ว่า เทคโนโลยีทางการเงิน หรือ FinTech คือ การสร้างเครื่องมือทางการเงินหรือผลิตภัณฑ์ทางการเงินในรูปแบบใหม่โดยอาศัยเทคโนโลยีเป็นพื้นฐาน อันมีวัตถุประสงค์ในการสร้างนวัตกรรมทางการเงินในรูปแบบที่แตกต่างไปจากการให้บริการทางการเงินที่มีอยู่เดิมในปัจจุบัน และเพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพด้านโครงสร้างพื้นฐานและลดต้นทุนในการทำธุรกรรมโดยรวม

2.2 วิวัฒนาการและปัญหาเทคโนโลยีทางการเงินของต่างประเทศ

2.2.1 วิวัฒนาการเทคโนโลยีทางการเงินของต่างประเทศ

จากการศึกษาพบว่าการพัฒนาของเทคโนโลยีทางการเงินมีมาอย่างต่อเนื่องนับจากปี ค.ศ. 1866¹³ ที่ได้มีการเริ่มวางระบบเคเบิลใต้น้ำ (Transatlantic Cable) ซึ่งถือเป็นจุดก่อกำเนิดของโครงสร้างพื้นฐานด้านการเงินในยุคเริ่มต้น และสำหรับคำว่า “FinTech” เป็นคำที่เกิดขึ้นในภายหลัง โดยได้ถูกกล่าวถึงครั้งแรกในปี ค.ศ. 1990 ในโครงการความร่วมมือทางเทคโนโลยีระหว่างสถาบันการเงิน หรือ Financial Services Technology Consortium ที่ริเริ่มโดยบริษัท Citigroup¹⁴

โดยหากแบ่งการพัฒนาของ FinTech เป็นช่วงเวลาแล้ว อาจสรุปได้ ดังนี้

ช่วงปี ค.ศ. 1866 – 1967 เป็นช่วงของการติดต่อสื่อสารและส่งสัญญาณในแบบอนาล็อก (Analog Signal) ซึ่งการพัฒนาโครงข่ายโดยใช้ระบบอนาล็อกนี้ยังมีรูปแบบของการส่งสัญญาณที่ไม่คงที่มากนัก จึงทำให้เทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในยุคนี้มีจำนวนไม่มากและอยู่ในรูปแบบที่ไม่ซับซ้อน เช่น การเกิดขึ้นของเครื่องโทรเลข เป็นต้น อย่างไรก็ตาม สำหรับภาคการเงินในปี ค.ศ. 1950 ได้เริ่มมีความเคลื่อนไหวที่ชัดเจนของสถาบันการเงินในการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการให้บริการ โดยธนาคาร Bank of America และ America Express ได้เป็นกลุ่มสถาบันการเงินกลุ่มแรกที่ได้ทดลองนำบัตรเครดิตมาใช้ให้บริการ และต่อมาในปี ค.ศ. 1970 ตู้กดเงินอัตโนมัติ หรือ ATM (Automatic Teller Machine) ได้นำมาใช้โดยธนาคาร Barclays

ช่วงปี ค.ศ. 1967 – 2008 นับจากมีตู้ ATM เครื่องแรกในปี ค.ศ. 1967 การใช้เทคโนโลยีกับภาคการเงินได้พัฒนามาอย่างต่อเนื่อง โดยนับจากปี ค.ศ. 1967 เป็นต้นมา เทคโนโลยีที่ใช้ในระบบการติดต่อสื่อสารเริ่มใช้ในรูปแบบสัญญาณดิจิทัล (Digital Signal) มากขึ้น ซึ่งสัญญาณดิจิทัลนี้เองเป็นรูปแบบสัญญาณพื้นฐานที่ใช้ในการทำงานของระบบคอมพิวเตอร์ ดังนั้น ในยุคนี้จึงได้เห็นวิวัฒนาการ

¹³ The Evolution of FinTech: A New Post-Crisis Paradigm?, SSRN: <http://ssrn.com/abstract=2676553>, forthcoming Georgetown Journal of International Law

¹⁴ FinTech and Its Importance within Financial Industry, conference: International Conference on Business, Economics and Finance (icbef) 2017, At University Brunei Darussalam, UBD, Brunei Darussalam

ที่สำคัญในการใช้เทคโนโลยีของภาคตลาดทุนและภาคการเงิน สำหรับภาคตลาดทุน ในปี ค.ศ. 1971 ตลาดหลักทรัพย์ NASDAQ (National Association of Securities Dealers Automated Quotation) ได้ถือกำเนิดขึ้น ซึ่งเป็นตลาดหุ้นแห่งแรกของโลกที่ทำธุรกรรมซื้อขายผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ และในช่วงต้นปี ค.ศ. 1980 ได้มีการพัฒนานวัตกรรม Innovation Market Solutions (IMS) และจอมอนิเตอร์ Bloomberg Terminals ที่ได้รับข้อมูลการซื้อขายและการลงทุนทั้งในตลาดทุนและตลาดการเงินเพื่อให้ผู้ใช้สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น ซึ่งการพัฒนาของระบบเทคโนโลยีที่ปรับใช้เข้ากับตลาดทุนดังกล่าว ส่งผลให้การทำธุรกรรมถูกปรับเปลี่ยนรูปแบบให้ดำเนินการผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น เช่น การเกิดขึ้นของการเปิดบัญชีหุ้นผ่านระบบการซื้อขายออนไลน์ (Online Broker) ในปี ค.ศ. 1982 เป็นต้น

สำหรับภาคการเงิน เมื่อระบบสื่อสารด้านการเงินระหว่างธนาคารผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์สามารถเชื่อมโยงได้ทั่วโลกผ่านระบบ SWIFT (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication : SWIFT) สถาบันการเงินจึงได้เริ่มให้บริการธุรกรรมทางการเงินผ่านช่องทางธนาคารออนไลน์ (Online Banking) โดยในส่วนของระบบการชำระเงินในช่วงปี ค.ศ. 1970 ได้เริ่มมีการสร้างระบบปฏิบัติการหลังบ้านของธนาคารในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น การให้บริการหักบัญชีและชำระดุลของการชำระเงินแบบอัตโนมัติ (Clearing and Settlement)

จากนั้นนับจากปี ค.ศ. 1980 เป็นต้นมา การให้บริการทางการเงินเริ่มมีการให้บริการผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์มากยิ่งขึ้น เนื่องจากเริ่มมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบเทคโนโลยีเข้าสู่ระบบดิจิทัล และเริ่มมีการใช้อินเทอร์เน็ตในการทำธุรกรรมประเภทต่าง ๆ รวมถึงมีการประดิษฐ์คิดค้นระบบโทรศัพท์เคลื่อนที่ครั้งแรก ตัวอย่างของผลิตภัณฑ์อันเป็นผลจากการพัฒนาของเทคโนโลยีในยุคนี้ เช่น การเริ่มให้บริการ Internet Banking การให้บริการตรวจสอบบัญชีแบบออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ (ของธนาคาร Wells Fargo) และการเปิดดำเนินการของระบบชำระเงินออนไลน์เป็นครั้งแรกของบริษัท Paypal เป็นต้น

ช่วงปี ค.ศ. 2008 – จนถึงปัจจุบัน หลังจากวิกฤติการณ์ทางการเงินโลก (Global Financial Crisis) ในปี ค.ศ. 2008 เป็นต้นมา นวัตกรรมทางการเงินและการลงทุนเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และมีเทคโนโลยีทางการเงินประเภทใหม่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น ในปี ค.ศ. 2008 บริษัท Wealthfront ได้สร้างโปรแกรมการลงทุนแบบอัตโนมัติ (Automated Investment Service) ในปี ค.ศ. 2009 สกุลเงินดิจิทัลสกุลแรก (Bitcoin) ได้ถือกำเนิดขึ้น และบริษัท Kickstarter ได้สร้างระบบการระดมทุนแบบ Reward-based crowdfunding ในปีเดียวกัน และในปี ค.ศ. 2011 การให้กู้ยืมเงินออนไลน์ผ่านระบบหรือเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ (Peer-to-Peer Lending) ได้ถูกสร้างขึ้นโดยบริษัท Transferwise เป็นต้น

ในเรื่องดังกล่าว ได้มีบทความ เรื่อง การเติบโตของ FinTech กับการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่พัฒนาอย่างทั่วถึง ของคณะวิจัย บริษัทปสาละ จำกัด โดยคณะผู้เขียนได้กล่าวถึง “FinTech” หรือ Financial Technology (เทคโนโลยีทางการเงิน) ว่าถูกใช้ในธุรกิจการเงินไม่ว่าจะเป็นการชำระเงิน

การให้กู้ยืมเงิน การให้บริการที่ปรึกษา และการบริหารการลงทุน โดยพบว่าการให้กู้ยืม (Lending) และการให้บริการชำระเงิน (Payments) เป็นประเภทที่มีเงินลงทุนจากกองทุนและนักลงทุนที่ต้องการลงทุนในกิจการเกิดใหม่ (Venture Funding) สูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 73 ของเงินลงทุนทั้งหมด และมีจำนวนบริษัท คิดเป็นร้อยละ 43 ของบริษัท FinTech หรือ Startups จำนวนกว่า 1,913 บริษัท ใน 58 ประเทศทั่วโลก ปัจจุบันมีการกล่าวว่า FinTech เกิดจากวิกฤตการเงินครั้งใหญ่ในปี ค.ศ. 2008 ซึ่งส่งผลลูกกลามเป็นวิกฤตเศรษฐกิจ โดยปัจจัยที่เอื้อต่อการถือกำเนิดของอุตสาหกรรม FinTech เพราะความเชื่อมั่นของประชาชนทั่วไปต่อสถาบันการเงินเสื่อมถอยลง และแรงงานของประเทศสหรัฐอเมริกาจำนวนประมาณ 8.7 ล้านคนต้องตกงาน ทำให้นักการเงินที่ตกงานเข้าสู่อุตสาหกรรมนี้ นอกจากนี้ ยังมีคนกลุ่มที่มีการศึกษาสูง เพิ่งจบการศึกษาและหางานได้ลำบาก แต่คนเหล่านั้นมีพื้นฐานทางการศึกษาที่เอื้อต่อตลาดการเงินที่สามารถนำมาใช้ได้กับยุค FinTech

ส่วนตลาด FinTech ในภูมิภาคเอเชีย พบว่า การใช้ภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของสถาบันการเงินยังตามหลังยุโรปและอเมริกา ทำให้มีการแข่งขันน้อยกว่าในตลาดภูมิภาคนี้ ประกอบกับการที่ตลาดอยู่ภายใต้การกำกับดูแลที่เข้มงวดของภาครัฐหรือหน่วยงานกำกับดูแล แต่ตลาด FinTech ในทวีปเอเชียมีปัจจัยที่แข็งแกร่งหลายประการ อาทิ

- 1) ประชากรรุ่นเยาว์ที่มีความรู้ทางดิจิทัล และมีอุปกรณ์มือถือ
- 2) การเติบโตอย่างรวดเร็วของชนชั้นกลาง ซึ่งร้อยละ 60 ของชนชั้นกลางในโลกนี้จะอาศัยอยู่ในภูมิภาคเอเชียภายในปี ค.ศ. 2030
- 3) ความไร้ประสิทธิภาพในตลาดเงินและตลาดทุน เสริมสร้างโอกาสของทางเลือกที่ไม่เป็นทางการ
- 4) การขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพของธนาคาร
- 5) พฤติกรรมที่ชื่นชอบความสะดวกสบายเหนือความน่าเชื่อถือ

และจากบทความของ **Arner, JánosBarberis, และ Ross P. Buckley**¹⁵ ได้กล่าวถึง FinTech โดยสรุปว่าได้แบ่งยุคสมัยของ FinTech ออกเป็น 3 ช่วง โดย FinTech 1.0 เป็นยุคหลังสงครามโลกที่ระบบการเงินของประเทศต่าง ๆ เริ่มมีการเชื่อมโยงถึงกันด้วยระบบธนาคาร ขณะที่ FinTech 2.0 เป็นยุคดิจิทัลที่มีการนำคอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ตเข้ามาใช้ และปัจจุบันเรากำลังอยู่ในยุค FinTech 3.0 (ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 – ปัจจุบัน) ซึ่งเป็นช่วงหลังวิกฤติ Subprime ที่แม้เริ่มต้นเกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ได้ขยายผลลไปสู่ระบบการเงินของประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก โดยสาเหตุหลักมาจากความไม่รับผิดชอบของสถาบันการเงินขนาดใหญ่ ทำให้ผู้บริโภคลดความน่าเชื่อถือของสถาบันการเงินเหล่านี้ลง และนำไปสู่ความนิยมในการระดมทุนทางเลือกอย่าง เช่น FinTech ซึ่งเกิดขึ้นจากการเติบโตอย่างรวดเร็วของ

¹⁵ Arner, János Barberis, and Ross P. Buckley. "Regulating a Revolution: From Regulatory Sandboxes to Smart Regulation" Fordham Journal of Corporate & Financial Law Volume 23, Number 1 2017 Article 2. <https://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1450&context=jcfl>.

เทคโนโลยี และเป็นผู้เล่นใหม่ในภาคการเงินที่เข้ามาแข่งขันกับสถาบันการเงินแบบดั้งเดิม เช่น การทำธุรกรรมที่มีลักษณะ Peer-to-Peer (P2P) ระหว่างบุคคลทั่วไปโดยไม่จำเป็นต้องมีสถาบันตัวกลางผ่านแอปพลิเคชันและ Platform ต่าง ๆ เช่น Transferwise (สำหรับการโอนเงิน) Lendingclub (สำหรับการให้และรับสินเชื่อ) ซึ่ง FinTech เหล่านี้ถือเป็นโอกาสสำหรับการพัฒนานวัตกรรมทางการเงิน อย่างไรก็ตาม ความท้าทายที่เกิดขึ้นกับหน่วยงานกำกับดูแล ซึ่งต้องชั่งน้ำหนักระหว่างการควบคุมและกำกับดูแลกับการสนับสนุนนวัตกรรมเพื่อเพิ่มโอกาสให้ผู้เข้าถึงบริการทางการเงินและสนับสนุนให้เศรษฐกิจมีความการเจริญเติบโต

ดังนั้น จากข้อมูลข้างต้นสามารถวิเคราะห์ได้ว่าวิวัฒนาการของเทคโนโลยีทางการเงินก่อนปี ค.ศ. 2008 นั้น การถือกำเนิดของเทคโนโลยีใหม่ ๆ ก่อนข้างใช้เวลาในการพัฒนา ซึ่งแตกต่างจากยุคหลังปี ค.ศ. 2008 ที่การเติบโตของเทคโนโลยีทางการเงินถูกพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว (รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 : วิวัฒนาการของเทคโนโลยีทางการเงิน

ช่วงเวลา	วิวัฒนาการของเทคโนโลยีทางการเงิน
ค.ศ 1967	ตู้ ATM เครื่องแรก
ค.ศ 1980	เริ่มมีการใช้บัตรเดบิตการ์ด (Debit Card)
ค.ศ. 1990	เริ่มมีการให้บริการผ่านระบบอินเทอร์เน็ต (Internet Banking)
ค.ศ. 2000	เริ่มมีการให้บริการบนมือถือ (Mobile Banking)
ค.ศ. 2008	การเกิดขึ้นของ Bitcoin
ค.ศ. 2009	เริ่มมีการระดมทุนในรูปแบบ Reward Based-Crowdfunding Platform
ค.ศ. 2011	เริ่มมีการให้กู้ยืมเงินผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ (Peer-to-Peer Lending : P2P Lending)
ค.ศ. 2011 – ปัจจุบัน	ระบบปฏิบัติการ Blockchain, ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence : AI), ระบบประมวลผลแบบ Cloud Computing, สกุลเงินดิจิทัล (Cryptocurrency), เงินอิเล็กทรอนิกส์ (E-Money), Robo-Advisor เป็นต้น

ที่มา : <http://ssrn.com/abstract=2676553>

2.2.2 ปัญหาเทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech) ของต่างประเทศ

ปัจจุบันเทคโนโลยีทางการเงินเข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคในตลาดการเงินและตลาดทุน เมื่อมีเทคโนโลยีเข้ามาเสริมสร้างความสะดวกสบายในการทำธุรกรรม

ผู้บริโภค จึงให้การตอบรับต่อเทคโนโลยีทางการเงินดังกล่าวอย่างแพร่หลาย ในปี ค.ศ. 2016 ปรากฏจากผลสำรวจทางสถิติว่ามีผู้บริโภคใช้บริการทางการเงินในรูปแบบใหม่ ๆ (Non-Traditional Financial Services) ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เช่น ร้อยละ 84.4 ของประชากรในสาธารณรัฐประชาชนจีน ร้อยละ 76.9 ของประชากรในประเทศอินเดีย ร้อยละ 51.6 ของประชากรในประเทศตุรกี ร้อยละ 45.8 ของประชากรในประเทศสหรัฐอเมริกา ร้อยละ 40.6 ในประเทศญี่ปุ่น และร้อยละ 36.2 ในประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น¹⁶

กระแสดตอบรับของผู้บริโภคต่อเทคโนโลยีทางการเงินทั่วโลกยังมีอัตราการเติบโตที่รวดเร็ว ในปี ค.ศ. 2015 มีการสำรวจผู้บริโภคที่มีพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอยู่แล้วในชีวิตประจำวัน ในประเทศออสเตรเลีย ประเทศแคนาดา ประเทศสหราชอาณาจักร ประเทศสิงคโปร์ และเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน จะใช้หรือเคยใช้ผลิตภัณฑ์เทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech Products) มาแล้วอย่างน้อย 2 ผลิตภัณฑ์ขึ้นไป และผลการสำรวจยังบ่งชี้ว่าอัตราการใช้ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวจะเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณภายในระยะเวลา 1 ปี¹⁷

หากพิจารณาเทคโนโลยีทางการเงินในแต่ละภาคอุตสาหกรรม จะพบว่าเทคโนโลยีทางการเงินสามารถแบ่งย่อยออกไปได้อีกเป็นหลายประเภท ทั้งภาคอุตสาหกรรมการเงิน ภาคตลาดทุน และภาคประกันภัย โดยการให้บริการที่มีการนำเทคโนโลยีทางการเงินมาใช้อย่างแพร่หลายและได้รับการตอบรับจากผู้บริโภคที่สุดคือ บริการการโอนเงิน และบริการการชำระเงิน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของภาคอุตสาหกรรมการเงิน รองลงมาเป็นอันดับสองคือบริการการออมและการลงทุน ซึ่งเป็นบริการในภาคตลาดทุน ลำดับต่อมาคือบริการในภาคประกันภัย โดยเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการให้บริการภาคประกันภัยนั้นสามารถเรียกแยกย่อยลงไปได้อีกว่า เทคโนโลยีทางการเงินประกันภัย (InsureTech) ในลำดับสุดท้ายคือบริการด้านสินเชื่อ ซึ่งเป็นอีกประเภทบริการหนึ่งในภาคอุตสาหกรรมการเงิน

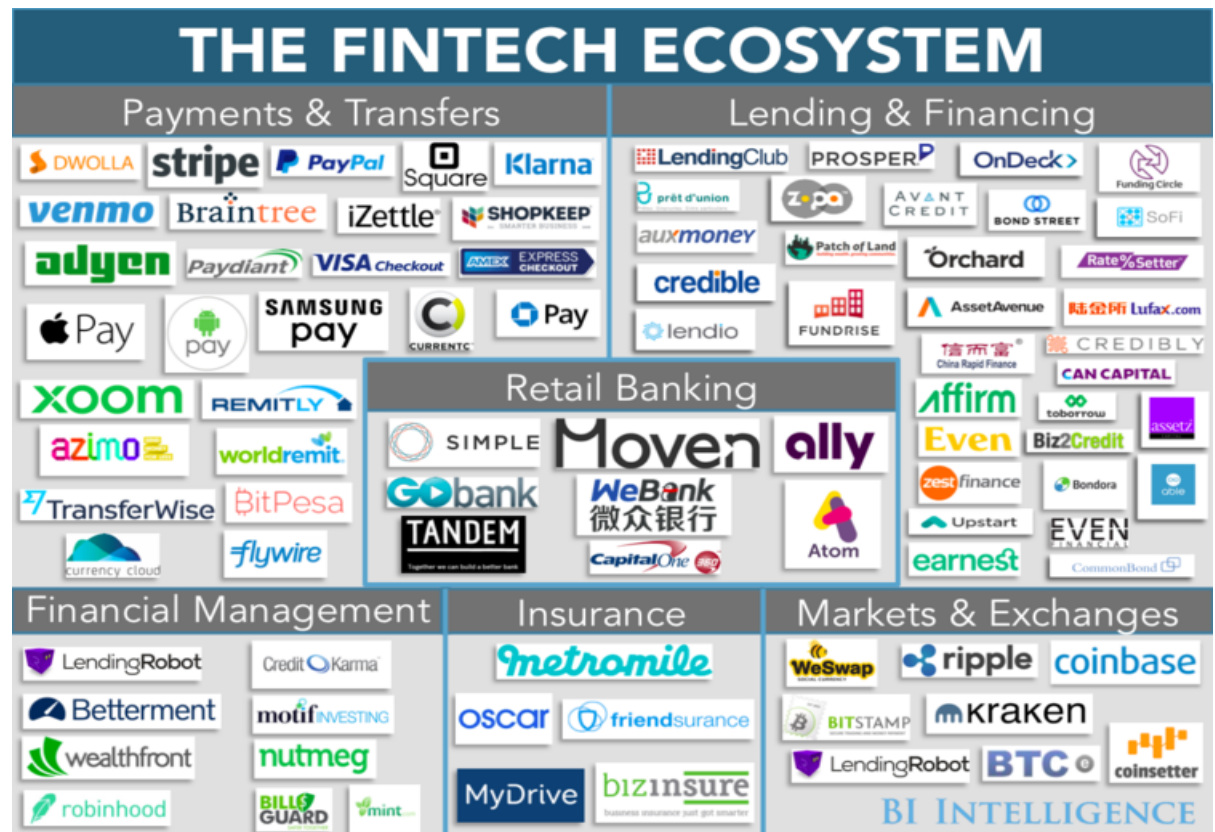
จาก EY FinTech Adoption Index ในปี ค.ศ. 2015 พบว่าผู้บริโภคที่ใช้เทคโนโลยีทางการเงินประกันภัยคิดเป็นเพียงร้อยละ 7.7 เท่านั้น ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากเทคโนโลยีทางการเงินยังไม่หลากหลายและมีประสิทธิภาพเท่ากับเทคโนโลยีทางการเงินในภาคอุตสาหกรรมการเงินและตลาดทุน¹⁸ อัตราการเจริญเติบโตของเทคโนโลยีทางการเงินนี้ หากพิจารณาภายในกรอบของเทคโนโลยีทางการเงินเองอาจจะไม่สามารถเห็นภาพได้ชัดเจนนัก จึงมีการเปรียบเทียบอัตราการเติบโตเฉลี่ยของเทคโนโลยีทางการเงินนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2008 หรือหลังจากวิกฤติเศรษฐกิจโลกเป็นต้นมา กับอัตราการเติบโตเฉลี่ยของบริษัทต่าง ๆ ในซิลิคอนวัลเลย์อันได้ชื่อว่าเป็นศูนย์กลางด้านเทคโนโลยีของโลก โดยเปรียบเทียบจากมูลค่าเงินลงทุน พบว่าอัตราการเติบโตของเทคโนโลยีทางการเงินนั้นสูงถึงร้อยละ 27 ในขณะที่ซิลิคอนวัลเลย์มีอัตราการเติบโตเพียงร้อยละ 13

¹⁶ Capgemini, World FinTech Report 2017, 2017. <<https://www.marsdd.com/wp-content/uploads/2015/02/CapGemini-World-FinTech-Report-2017.pdf>>

¹⁷ EY FinTech Adoption Index, 2015. <https://www.ey.com/en_gl/banking-capital-markets/four-themes-driving-FinTech-adoption-by-consumers>

¹⁸ Ibid.

สาเหตุประการสำคัญที่ทำให้เทคโนโลยีทางการเงินมีอัตราการเติบโตอย่างก้าวกระโดด เนื่องจากภาคอุตสาหกรรมการเงิน (ซึ่งในที่นี้หมายถึงรวมถึงตลาดทุนและตลาดการประกันภัยด้วย) เป็นสัดส่วนที่ใหญ่ที่สุดของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (Gross Domestic Product : GDP) ยิ่งกว่าสัดส่วนการลงทุนจากภาครัฐโดยคิดเป็นร้อยละ 19.6 ในขณะที่การลงทุนจากภาครัฐคิดเป็นเพียงร้อยละ 13 เท่านั้น ทั้งนี้ แม้ว่าการเทียบเคียงดังกล่าวจะเป็นข้อมูลของประเทศสหรัฐอเมริกา¹⁹ แต่สถานการณ์ของประเทศส่วนใหญ่ในโลกก็ไม่ต่างจากข้อสรุปดังกล่าวเท่าใดนัก

ภาพที่ 1 Ecosystem ของ FinTech ในตลาดโลก

ข้อมูล : <https://www.businessinsider.com/FinTech-ecosystem-financial-technology-report-and-data-2016-4-28>

อัตราการเติบโตที่รวดเร็วอย่างน่ามหัศจรรย์ของเทคโนโลยีทางการเงินสะท้อนถึงความนิยมของผู้บริโภคซึ่งบ่งบอกโดยนัยได้ว่า เทคโนโลยีทางการเงินเหล่านี้ช่วยอำนวยความสะดวกให้กับการใช้บริการทางการเงินในชีวิตประจำวันของผู้บริโภค ก่อให้เกิดผลดีทั้งในแง่ของตัวผู้บริโภคเอง บริษัทผู้ให้บริการ และเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคอุตสาหกรรมการเงินและตลาดทุนที่มีการใช้เทคโนโลยีทางการเงินมากที่สุด

¹⁹ Pornthip Kongchun, “FinTech Ecosystem Global Landscape,”

<<https://www.sec.or.th/download/FinTech/FinTech-Ecosystem-Global-Landscape-1.pdf>>

อย่างไรก็ดี เทคโนโลยีไม่ว่าจะนำมาแต่ความสะดวกสบายเสมอไป แต่ยังนำมาซึ่งภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ที่ผู้บริโภคอาจจะคาดคิดไม่ถึง หรือกลายเป็นช่องทางสำหรับผู้ไม่ประสงค์ดีที่จะกระทำความผิดได้ในรูปแบบที่ไม่เคยมีมาก่อน ในที่นี้จะแยกพิจารณาปัญหาจากเทคโนโลยีทางการเงิน โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ การคุ้มครองผู้บริโภค อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ และความสมบูรณ์ของกลไกตลาด

ในเรื่องนี้ได้มีรายงาน เรื่อง UK FinTech on the cutting edge²⁰ ของ EY สรุปได้ว่าปี ค.ศ. 2008 ประเทศสหราชอาณาจักรได้ออกกฎหมายเกี่ยวกับ FinTech ซึ่งอุตสาหกรรม FinTech ในสหราชอาณาจักรมีมากกว่าประเทศสหรัฐอเมริกา ปัจจุบัน FinTech ในประเทศสหราชอาณาจักร มีจำนวนเพิ่มขึ้นมาก เนื่องจากรัฐบาลให้การสนับสนุนสภาพแวดล้อมของ FinTech ทั้งในด้านนโยบายภาครัฐและกฎระเบียบต่าง ๆ โดยในรายงานฉบับนี้ เห็นว่าสหราชอาณาจักรควรต้องดำเนินการในแง่ของการขับเคลื่อนนโยบายที่มีผลชัดเจนนอกจากอยู่หนึ่งเพื่อคงตำแหน่งผู้นำแต่เพียงอย่างเดียว โดยในรายงานได้เปรียบเทียบสภาพแวดล้อมของ FinTech ใน 7 ภูมิภาค คือ ประเทศสหราชอาณาจักร รัฐแคลิฟอร์เนีย รัฐนิวยอร์ก ประเทศเยอรมัน ประเทศสิงคโปร์ เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน และประเทศออสเตรเลีย ซึ่งเหตุผลที่เลือกภูมิภาคดังกล่าวเนื่องมาจากความเป็นผู้นำของ FinTech ในภูมิภาคนั้น และจำนวนของ FinTech ที่เกิดขึ้น แต่ปัญหาที่พบคือข้อมูลของ FinTech ที่มีจำกัด เช่น ขนาดของตลาด FinTech หรือการจ้างงานในตลาด FinTech จึงทำให้เป็นข้อมูลในเชิงการประมาณการเท่านั้น รายงานฉบับนี้เป็นการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ FinTech ในประเทศสหราชอาณาจักร ทำให้เห็นได้ว่าประเทศสหราชอาณาจักรยังเป็นผู้นำในตลาด FinTech ของโลก แต่ความเป็นผู้นำดังกล่าวก็อยู่ภายใต้ความกดดันจากปัจจัยอื่น ๆ เช่น การเติบโตของ FinTech ในประเทศต่าง ๆ เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน และสิงคโปร์ อาจทำให้สหราชอาณาจักรอาจมีคู่แข่งที่น่ากลัว ซึ่งรายงานฉบับนี้ได้มีข้อเสนอแนะ 4 เรื่อง คือ

- 1) ควรสร้างหน่วยงานหลักของ FinTech และให้เงินสนับสนุนเพื่อเป็นหน่วยงานนำและดำเนินการตามนโยบายที่รัฐบาลริเริ่มไว้
- 2) ควรให้ FCA มีหน้าที่สร้างกลยุทธริเริ่มที่มีศักยภาพสูง เช่น กฎระเบียบหรือสร้าง Regulatory Sandbox Platform
- 3) รัฐบาลควรสร้างระบบนิเวศให้กับ FinTech ส่งเสริม FinTech Hub เพื่อสร้างฐานข้อมูลของรัฐ และร่วมประสานงานกับ FCA
- 4) รัฐบาลควรลงทุนกับการสร้างสะพานความร่วมมือสองฝ่ายภายในภูมิภาค เพื่อสร้างเครือข่ายให้กับผู้มีความสามารถ หรือนักลงทุนภูมิภาค

²⁰ EY , “UK FinTech on the cutting edge ” <https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-UK-FinTech-On-the-cutting-edge/%24FILE/EY-UK-FinTech-On-the-cutting-edge.pdf>

2.2.2.1 การคุ้มครองผู้บริโภค

บริษัท CGI Group ซึ่งเป็นบริษัทผู้ให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศแคนาดาได้ทำการสำรวจความคิดเห็นผู้บริโภคในปี ค.ศ. 2016 ถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักการ (Concept) ของเทคโนโลยีทางการเงินทั้ง 12 ด้าน ได้แก่ (1) การคุ้มครองผู้บริโภค (Protection) (2) การบริหารจัดการด้านการเงินส่วนบุคคล (Personal Financial Management) (3) การชำระเงินผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile Payments) (4) กรณธรรม์ประกันภัยแบบครบวงจร (IoT-based Auto Insurance Pricing) (5) การได้รับบริการแบบเฉพาะเจาะจง (Personalized Offers) (6) การแลกเปลี่ยนสินค้าออนไลน์ (Bartering Service) (7) สกุลเงินทางเลือก (Alternative Currency) (8) การได้รับบริการจัดการกระแสเงินสดแบบออนไลน์ (Mobile Cash Flow Manager) (9) การให้กู้ยืมเงินแบบบุคคลต่อบุคคล (Peer-to-Peer Lending) (10) คำแนะนำด้านการลงทุน (Robo Advice) (11) การคิดคะแนนเครดิตแบบใช้ข้อมูลทางเลือก (Alternative Credit Scoring) และ (12) การได้รับบริการทางดิจิทัลแบบตอบสนองความต้องการส่วนบุคคล (Personalized Digital Experience) ผลการสำรวจพบว่าสิ่งที่ผู้บริโภคให้ความสนใจและมีความกังวลมากที่สุดคือเรื่องเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค (Protection) โดยมีผู้บริโภคตอบรับต่อประเด็นดังกล่าวสูงถึงร้อยละ 78 จากการสำรวจผู้บริโภคจำนวน 1,670 รายในประเทศแคนาดา ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส เยอรมนี สวีเดน สิงคโปร์ และออสเตรเลีย²¹ และประเด็นด้านการคุ้มครองผู้บริโภคดังกล่าวก็น่าจะมีความเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลอย่างมีนัยสำคัญ

การใช้เทคโนโลยีทางการเงินมีความเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลเป็นอย่างมาก อาจกล่าวได้ว่า ข้อมูลส่วนบุคคลคือกระดูกสันหลังของเทคโนโลยีทางการเงิน หากเทคโนโลยีทางการเงินไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลได้เลย เทคโนโลยีเหล่านั้นก็จะไม่สามารถดำเนินการและให้บริการแก่ผู้บริโภคได้ ดังนั้น วัฏจักรของเทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech Ecosystem) จึงเป็นวัฏจักรที่เต็มไปด้วยความเข้มข้นของข้อมูลที่เข้ามาทับทวยในทุก ๆ ขั้นตอน (Data Intensive Ecosystem) ในการให้บริการทางการเงินแบบดั้งเดิม สถาบันการเงินมักจะอยู่ในบทบาทของผู้ที่ต้องพึ่งพิงข้อมูลจากบริษัทข้อมูลเครดิต แต่เมื่อมีเทคโนโลยีทางการเงินเข้ามาเกี่ยวข้อง สถาบันการเงินจึงพลิกบทบาทมาเป็นผู้ค้นหาข้อมูลด้วยตนเอง²² โดยแหล่งข้อมูลต่าง ๆ มักจะอยู่ในรูปที่ผู้บริโภคคาดไม่ถึงเสมอ เช่น พฤติกรรมการใช้จ่ายใช้สอย และพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น

เมื่อได้ข้อมูลเหล่านี้มาแล้ว สถาบันการเงินจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยขั้นตอนวิธี Algorithm ที่คิดค้นขึ้นมาเป็นการเฉพาะ เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่เหมาะสมกับผู้บริโภคแต่ละราย (Personalized Financial Products) ดังนั้น ในประเด็นดังกล่าวจึงมีกระแสดูรับเป็น 2 แนวคิด คือผู้ที่สนับสนุนการนำข้อมูลส่วนบุคคลมาใช้ในรูปแบบดังกล่าว เนื่องจากเห็นว่าผู้บริโภคคือผู้ที่ได้รับประโยชน์ในท้ายสุด ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าการกระทำดังกล่าวของสถาบันการเงินหรือบริษัท

²¹ “FinTech Disruption in Financial Services A Consumer Perspective,” 2016.

<https://www.cgi.com/sites/default/files/pdf/FinTech-disruption-in-financial-services.pdf>

²² “Big data, financial services and privacy,” The Economist, February 2017.

ผู้ให้บริการเทคโนโลยีทางการเงินเป็นภัยคุกคามต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และยังเป็นการส่งเสริมการกีดกันทางการเงิน (Financial Exclusion) อีกด้วย เพราะการใช้ข้อมูลเหล่านี้ในการวิเคราะห์ลูกค้าจะทำให้ลูกค้าที่ไม่ระมัดระวังในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ หรือลูกค้าที่ไม่สามารถเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ได้ ไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้เช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ การที่มีข้อมูลส่วนบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องกับการให้บริการทางการเงินที่พึ่งพิงเทคโนโลยีเหล่านี้ยังก่อให้เกิดความเสี่ยงที่จะมีผู้ไม่ประสงค์ดีอาศัยช่องทางเหล่านี้เพื่อนำข้อมูลส่วนบุคคลของผู้บริโภคในระบบไปใช้ประโยชน์ในทางที่มิชอบ เพื่อประสิทธิภาพในการคุ้มครองผู้บริโภคที่เหมาะสมในยุคสมัยแห่งเทคโนโลยี คณะทำงานเฉพาะกิจของกลุ่ม Group of Twenty (G20) และ Organization of Economic Co-operation and Development (OECD) จึงออกรายงานเพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ออกนโยบายว่านโยบายจะต้องประกอบด้วยหลักการ 3 ประการ ได้แก่ นโยบายเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค นโยบายเพื่อให้ความรู้แก่ผู้บริโภค และนโยบายเพื่อส่งเสริมการให้บริการทางการเงินที่ทั่วถึง (Financial Inclusion)²³ จะเห็นได้ว่า การคุ้มครองผู้บริโภคในระบบของเทคโนโลยีทางการเงินไม่อาจอาศัยเพียงนโยบายจากภาครัฐเพียงอย่างเดียวได้ แต่ผู้บริโภคจะต้องได้รับการติดตั้งภูมิคุ้มกันที่เหมาะสมเพื่อป้องกันตนเองด้วย

การสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตัวผู้บริโภคจะเป็นเครื่องมือประการสำคัญที่ทำให้ผู้บริโภคตระหนักถึงความเสี่ยงในการใช้เทคโนโลยีทางการเงิน และป้องกันการถูกเอาเปรียบจากผู้ให้บริการทางการเงินเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อเทคโนโลยีทางการเงินมีระบบคอมพิวเตอร์เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งต้องอาศัยการวางระบบการสื่อสารของคอมพิวเตอร์อย่างรัดกุม หรือที่เราเรียกกันว่า Protocol ของคอมพิวเตอร์ที่อาจมีข้อผิดพลาดได้เช่นเดียวกับ Algorithm ดังนั้น ผู้ให้บริการทางการเงินมักจะเพิ่มข้อตกลงก่อนที่จะให้บริการแก่ผู้บริโภคว่า หากมีความสูญเสียเกิดขึ้นจากการที่ผู้บริโภคอนุญาตให้บุคคลอื่นเข้าสู่บัญชีของผู้บริโภคได้ ผู้ให้บริการจะไม่รับผิดชอบต่อความเสียหายดังกล่าว เช่น ข้อตกลงระหว่างผู้บริโภคกับ Capital One ที่กำหนดว่า “If you choose to share account access information with a third-party, Capital One is not liable for any resulting damages or losses.”²⁴ อย่างไรก็ตาม ข้อตกลงระหว่างผู้ให้บริการกับผู้บริโภคดังกล่าวไม่ได้กำหนดข้อยกเว้นไว้ในกรณีที่ระบบเกิดจุดบกพร่องหรือ Bug ขึ้น ทำให้มีผู้บริโภคเกิดความเสียหายโดยไม่ได้รับการเยียวยาด้วยสาเหตุดังกล่าวเป็นจำนวนมาก

2.2.2.2 อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

นอกจากเทคโนโลยีทางการเงินจะเข้ามามีบทบาทในการอำนวยความสะดวกแก่ผู้บริโภคและทำให้เกิดความเสี่ยงต่อตัวผู้บริโภคเองแล้ว เทคโนโลยีทางการเงินยังกลายเป็นเครื่องมือ

²³ G20/OECD Policy Guidance, Financial Consumer Protection Approaches in the Digital Age, 2018.

<https://www.oecd.org/finance/G20-OECD-Policy-Guidance-Financial-Consumer-Protection-Digital-Age-2018.pdf>

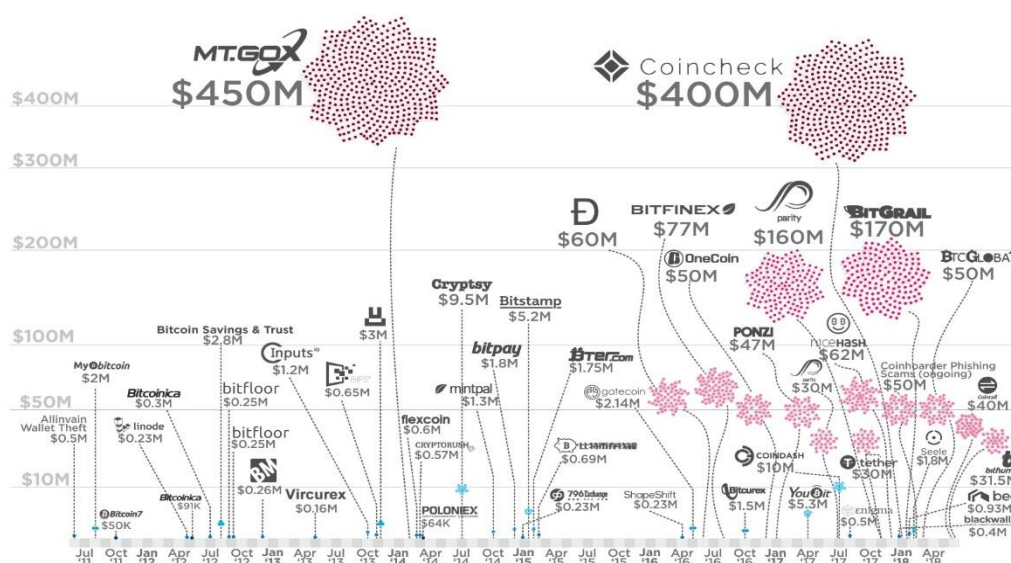
²⁴ “Banking on the Future: An Exploration of FinTech and the Consumer Interest,” July 2017.

<https://www.consumersinternational.org/media/154710/banking-on-the-future-full-report.pdf>

ของอาชญากรในการก่ออาชญากรรมได้อีกด้วย

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (National Police Agency) แห่งประเทศญี่ปุ่นได้ออก รายงานว่า ในช่วงระยะเวลา 6 เดือนแรกของปี ค.ศ. 2018 ประเทศญี่ปุ่นสูญเสียไปแล้วคิดเป็นมูลค่ากว่า 540 ล้านดอลลาร์สหรัฐจากการที่มีผู้เข้าไปโจรกรรม Cryptocurrency จากเว็บไซต์ของศูนย์แลกเปลี่ยน ซื้อขาย Cryptocurrency ทั่วประเทศ²⁵

ประเทศเกาหลีใต้เองก็ต้องเผชิญกับเหตุการณ์โจรกรรมเหรียญ Cryptocurrency จากเว็บไซต์ของศูนย์ซื้อขาย แลกเปลี่ยนเช่นเดียวกัน โดยในเดือนมิถุนายน ปี ค.ศ. 2018 ศูนย์ซื้อขายแลกเปลี่ยน Coinrail ของประเทศ เกาหลีใต้สูญเสียไปเป็นมูลค่ากว่า 40 ล้านดอลลาร์สหรัฐจากการโจรกรรมเพียงครั้งเดียว

ภาพที่ 2 เหตุการณ์การโจรกรรมเหรียญ Cryptocurrency

ข้อมูล : <https://howmuch.net/articles/biggest-crypto-hacks-scams>

จากภาพที่ 2 ข้างต้น จะเห็นว่านับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2016 เป็นต้นมา ก็เกิดเหตุการณ์โจรกรรมเหรียญ Cryptocurrency โลกนับครั้งไม่ถ้วน คิดเป็นมูลค่าความสูญเสียมหาศาล นอกจากนี้ อาชญากรยังใช้เทคโนโลยีทางการเงินในการก่ออาชญากรรมประเภทการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายอีกด้วย โดยการโจมตีกรุงปารีสเมื่อปี ค.ศ. 2015 สหภาพยุโรปได้ออก รายงานว่าผู้ก่อการร้ายได้รับการสนับสนุนทางการเงินจาก Cryptocurrency เนื่องจากการทำธุรกรรมผ่าน Cryptocurrency นั้น สามารถปกปิดตัวตนของผู้ทำธุรกรรมได้ ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถตามหาตัวผู้กระทำความผิด

²⁵ Daniel Palmer, Japan Lost \$540 million to Crypto Hacks in First Half of 2018. <https://www.coindesk.com/japan-lost-540-million-to-crypto-hacks-in-first-half-of-2018>

กรณีตัวอย่างที่มีชื่อเสียงอีกตัวอย่างหนึ่งคือกรณีของเว็บไซต์ Silk Road เว็บไซต์ขายของออนไลน์ที่มีการใช้เหรียญ Cryptocurrency การซื้อขายแลกเปลี่ยนสิ่งของผิดกฎหมาย เช่น สลอบกอนาจารเด็ก ยาเสพติด อาวุธ เป็นต้น จากการนำเทคโนโลยีทางการเงินไปเป็นเครื่องมือในการก่ออาชญากรรมและเครื่องมือในการฟอกเงินเหล่านี้เองที่ทำให้ Financial Action Task Force (FATF) ออกแนวปฏิบัติสำหรับผู้บังคับใช้กฎหมายของแต่ละประเทศในการป้องกันและตอบโต้การกระทำความผิดดังกล่าว และสหภาพยุโรปยังได้ออก The Fourth Anti-Money Laundering Directive เพื่อกำหนดให้บทบัญญัติเกี่ยวกับการฟอกเงินครอบคลุมไปถึง Cryptocurrency ด้วย

2.2.2.3 ความสมบูรณ์ของกลไกตลาด

การถือกำเนิดขึ้นของเทคโนโลยีทางการเงินทำให้เกิดการแข่งขันในตลาดใหม่ที่สถาบันการเงินดั้งเดิมไม่เคยประสบมาก่อน แม้ว่าเทคโนโลยีทางการเงินจะเพิ่มทางเลือกให้กับผู้บริโภค แต่ก็ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมต่อการแข่งขันในตลาดการให้บริการทางการเงินและตลาดทุนด้วย สาเหตุหลักเกิดขึ้นจากวิกฤติเศรษฐกิจโลกในปี ค.ศ. 2008 ที่ทำให้รัฐบาลทั่วโลกต่างตระหนักว่า สถาบันการเงินที่ใหญ่เกินกว่าจะล้ม (Too Big to Fail) ต้องได้รับการกำกับดูแลอย่างเข้มงวด จึงมีการตราบทบัญญัติกฎหมายและออกนโยบายเพื่อกำกับดูแลสถาบันการเงินในกระแสหลักเพิ่มขึ้นเป็นการเฉพาะ เช่น The Dodd-Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act ในสหรัฐอเมริกา และ International Basel III Obligations ซึ่งกำหนดให้สถาบันการเงินต้องมีเกณฑ์การกันทุนสำรองที่เข้มงวดขึ้น เป็นต้น ในขณะที่บริษัทผู้ให้บริการเทคโนโลยีทางการเงินที่ไม่ต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ดังกล่าวมีต้นทุนในการดำเนินการที่ต่ำกว่า และยังสามารถดำเนินการให้บริการเทคโนโลยีทางการเงินอันสะดวกสบายต่อการใช้บริการของผู้บริโภคมากกว่า จึงก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำและความไม่ยุติธรรม

ในการแข่งขันระหว่างบริษัทผู้ให้บริการเหล่านี้และสถาบันการเงินในกระแสหลักจากการสำรวจผู้ให้บริการทางการเงินกระแสหลักพบว่า สถาบันการเงินมีการประเมินว่าธุรกิจจะเกิดความสูญเสียในส่วนแบ่งตลาดขึ้นโดยเฉลี่ยถึงร้อยละ 23 เมื่อเทคโนโลยีทางการเงินมีการพัฒนาขึ้น โดยแบ่งออกเป็นความสูญเสียของธุรกิจการให้บริการโอนเงินและชำระเงินร้อยละ 28 ธุรกิจ การให้บริการทางการเงินอื่น ๆ ร้อยละ 24 ธุรกิจให้บริการการบริหารความมั่งคั่งร้อยละ 22 และเมื่อสำรวจจากฝั่งของบริษัทผู้ให้บริการเทคโนโลยีทางการเงินเองพบว่าบริษัทเหล่านี้คาดว่าจะสามารถแย่งส่วนแบ่งตลาดมาจากสถาบันการเงินดั้งเดิมได้สูงถึงร้อยละ 33²⁶

ในเรื่องดังกล่าว ได้มีบทความ เรื่อง Regulatory Sandboxes and Financial Inclusion ของ CGAP²⁷ ได้สรุปเกี่ยวกับความท้าทายที่ FinTech จะต้องเผชิญ ได้แก่

²⁶ “Blurred lines: how FinTech is shaping financial services,” PwC, March 2016.

- การขาดการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพสำหรับความเหมาะสมของทรัพยากร
พนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้เชี่ยวชาญ และเครื่องมือต่าง ๆ
- โครงสร้างพื้นฐานของตลาดการเงินที่ด้อยพัฒนาและตลาดทางการเงินถูกจำกัดด้วย
บริการทางการเงินเพื่อรายย่อย
- ความซับซ้อนของระเบียบที่เป็นหัวใจในการพัฒนาการเข้าถึงบริการทางการเงิน
อย่างทั่วถึง ความมั่นคง การคุ้มครองผู้บริโภค และการแข่งขัน

2.3 วิวัฒนาการและปัญหาเทคโนโลยีทางการเงินของไทย

ธนาคารพาณิชย์แบบดั้งเดิมของไทยเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในภาคของการเงินเพราะถือเป็นสถาบันการเงินที่มีบทบาทสำคัญต่อการระดมทุนและจัดสรรทรัพยากรทางเศรษฐกิจ โดยทำหน้าที่เป็นแหล่งเงินที่ให้สินเชื่อที่ใหญ่และสำคัญที่สุดในระบบการเงิน²⁸ ซึ่งธุรกิจหลักของธนาคารพาณิชย์ ได้แก่ การรับฝากและการกู้ยืมเงินและการกู้ยืมเงินจากประชาชน การให้กู้เงิน การลงทุน และการให้บริการทางการเงินอื่น ๆ เช่น การให้บริการโอนเงินทั้งในประเทศและต่างประเทศ การเป็นตัวกลางในการชำระสินค้าและบริการ การเรียกเก็บเงินตามตราสาร เช่น เช็ค ดราฟท์ เป็นต้น ซึ่งระบบการเงินระบบการชำระเงินของไทยในอดีตมีความไม่ทันสมัย คือ ยังมีการใช้เงินสดและใช้เช็คจำนวนมากทำให้เสียทั้งเวลา ต้นทุน และทรัพยากร อีกทั้ง ยังขาดประสิทธิภาพ และมีความเสี่ยงสูง

แต่อย่างไรก็ดี ด้วยความเจริญก้าวหน้าของการพัฒนาเทคโนโลยีได้ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจโลก แต่ในขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบ (Disruption) ต่อการทำธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ให้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทำให้ตลาดทางการเงินของไทยได้รับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกัน ซึ่งเทคโนโลยีทางการเงิน หรือ FinTech ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบธุรกิจทางการเงินในรูปแบบใหม่ให้กับลูกค้าหรือผู้ใช้บริการ และได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจซึ่งรวมไปถึงการให้บริการชำระเงิน อุตสาหกรรมภาคการเงิน และเกณฑ์การกำกับดูแลผู้ประกอบการธุรกิจทางการเงินอีกด้วย²⁹ เพราะ FinTech ช่วยให้ผู้ใช้บริการสามารถกู้ยืมเงินระหว่างกันโดยไม่ผ่านคนกลาง (Peer to Peer Lending) การให้บริการชำระเงิน

²⁷ CGAP (Ivo Jenik and Kate Lauer). “Regulatory Sandboxes and Financial Inclusion” Working Paper October 2017 < <https://www.cgap.org/sites/default/files/researches/documents/Working-Paper-Regulatory-Sandboxes-Oct-2017.pdf>>.

²⁸ ธนาคารแห่งประเทศไทย . “ภาพรวมหลักเกณฑ์การกำกับดูแลเงินกองทุนธนาคารพาณิชย์ Chapter 1 บทบาทธุรกิจ และความเสี่ยงของธนาคารพาณิชย์”.
<https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/Highlights/Basel3_VDO/printA1.pdf>

²⁹ Oanh Truong “How FinTech industry is changing the world” thesis Centria University of applied sciences , Degree Programme in Business Management, November 2016
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/123633/TRUONG_OANH.pdf?sequence=1.

(E-payment) การโอนเงินข้ามประเทศระหว่างกันโดยใช้ Cryptocurrency ผ่านเทคโนโลยี Blockchain ซึ่งการให้บริการในรูปแบบดังกล่าวนี้ ได้ออกให้เกิดประโยชน์ในหลาย ๆ ด้าน และถือเป็นกลไกสำคัญในการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้กับการให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์และพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ เข้าสู่ตลาดการให้บริการทางการเงิน ลดต้นทุน สร้างความสะดวกสบายในการบริการ และส่งเสริมให้ภาคธุรกิจให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์เป็นภาคธุรกิจที่มีความทันสมัย มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และลดความเสี่ยง โดยแผนพัฒนาระบบสถาบันการเงิน ระยะที่ 3 (2559-2563) ของ ธปท. ได้สนับสนุนให้สถาบันการเงินไทยแข่งขันได้สามารถตอบสนองความต้องการที่หลากหลายขึ้นด้วยราคาที่เป็นธรรม และไม่บิดเบือน และสนับสนุนการเชื่อมโยงการค้าการลงทุนในภูมิภาค ภายใต้การกำกับดูแลเพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเงิน หรือตามแนวคิด “แข่งได้ เข้าถึง เชื่อมโยง ยั่งยืน” (“Competitive, Inclusive, Connected, Sustainable”) โดยมีกรอบนโยบายหลัก 4 ด้าน ได้แก่

1) การส่งเสริมการใช้บริการทางการเงินและการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ และการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบ (Digitization and Efficiency)

2) การสนับสนุนการเชื่อมต่อการค้าการลงทุนในภูมิภาค (Regionalization)

3) การส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Access) และ

4) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการเงิน (Enablers)

ซึ่งจากแนวทางของการพัฒนาระบบสถาบันการเงิน ระยะที่ 3 สามารถนำแนวทางดังกล่าวมาปรับในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกิจของธนาคารพาณิชย์กับ FinTech ได้ ดังนี้

1) In-house Development

ในช่วงที่ผ่านมาธนาคารพาณิชย์หลาย ๆ แห่งของไทย มีการพัฒนาเทคโนโลยีจากภายในธนาคาร (In-House Development) เพื่อรองรับรูปแบบ Digital Banking ในอนาคต ได้แก่ การจัดตั้ง R&D Lab เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีที่นำไปปรับปรุงกระบวนการภายในธนาคาร รวมทั้งออกแบบผลิตภัณฑ์ทางการเงิน เช่น การพัฒนารูปแบบการทำธุรกรรมทางการเงินทุกรูปแบบให้สามารถใช้งานบนสมาร์ทโฟนได้

2) Partner กับ Tech Firms คือ การเป็น Partner กับ Technology Company เช่น ประเทสเกาหลีใต้ Kookmin Bank ร่วมมือกับ Kakao

3) การลงทุนใน FinTech Startups เป็นการที่ธนาคารพาณิชย์ลงทุนผ่านทาง Venture Capital

4) สนับสนุน Startups Community โดยธนาคารพาณิชย์มีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ FinTech เช่น การให้รางวัลการสนับสนุน การสนับสนุนการจัดงานต่าง ๆ ของ Startups ซึ่งหากรูปแบบของความคิดในการดำเนินธุรกิจ (Business Model) ของ Startups สามารถทำได้และเกิดผลต่อระบบนิเวศของอุตสาหกรรมการเงิน ก็จะส่งผลดีต่อการดำเนินธุรกิจของธนาคารพาณิชย์อีกด้วย

Thai FinTech Ecosystem

ภาพที่ 3 ตัวอย่างของ FinTech ที่เข้ามาให้บริการทางการเงินทุกประเภทของไทย
ที่มา : <https://techsauce.co/report/FinTech-thailand/>

จากภาพที่ 3 จะเห็นได้ว่า FinTech ในปัจจุบันจะอยู่ในรูปแบบธุรกิจประเภท Start Up³⁰ ที่มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้อง และเป็นผู้ให้บริการที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ซึ่ง FinTech ของภาคการเงินที่สำคัญของไทยนั้น จะอยู่ในรูปแบบของการให้บริการธุรกรรมในลักษณะ

(ก) การให้กู้ยืมเงิน (Consumer Lending) เช่น

- Satangdee.com แพลตฟอร์มการให้กู้ยืมเงินออนไลน์แบบบุคคลต่อบุคคล ซึ่งเป็นการนำรูปแบบ Platform การกู้ยืมเงินแบบ P2P Lending ของ www.lendingclub.com จากประเทศสหรัฐอเมริกา มาพัฒนาเป็น Platform ของตนเอง³¹ หรือ

- Refine ซึ่งเป็นผู้ให้บริการสินเชื่อผ่านช่องทางออนไลน์ โดยรวบรวมรายการส่งเสริมการขายจากธนาคารพาณิชย์ เพื่อกำหนดเปรียบเทียบเพื่อนำเสนอข้อมูลสินเชื่อที่เหมาะสมที่สุดให้กับผู้บริโภค

³⁰ Start Up คือ กิจกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อค้นหาโมเดลธุรกิจ (business model) ที่ทำซ้ำได้ (repeatable) และขยายตัวได้ (scalable) และมักจะมีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการสร้างธุรกิจ

³¹ TECHSAUCE , “แนะนำ satangdee FinTech รายใหม่วงการไทยด้วยโซลูชันการกู้ยืมเงินออนไลน์”
<<https://techsauce.co/tech-and-biz/satangdee-FinTech-peer-to-peer-lending/>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2561)

และสามารถสมัครสินเชื่อออนไลน์พร้อมรู้ผลอนุมัติเบื้องต้นอย่างรวดเร็ว โดยไม่เก็บค่าบริการจากผู้ให้บริการ ลักษณะของการให้บริการ คือ บริการรีไฟแนนซ์ที่อยู่อาศัย³² สินเชื่อบ้านแลกเงิน³³ สินเชื่อบ้าน/ คอนโดมือสอง³⁴

(จ) การให้บริการโอนเงิน (Payment) เช่น

- OMISE³⁵ ผู้ให้บริการ Payment Gateway ระบบรับชำระเงินออนไลน์ในประเทศไทย และต่างประเทศ รวมทั้งเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงช่องทางรับชำระเงินผ่านผู้ให้บริการอื่น ๆ (Alipay)
- Rabbit Line Pay เป็นผู้ให้บริการกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์เพื่ออำนวยความสะดวกในการโอนเงิน (เพื่อชำระสินค้าหรือบริการต่าง ๆ)

(ค) การเงินส่วนบุคคล (Personal Finance)

- ITAX³⁶ คือ ผู้ให้บริการจัดการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาออนไลน์ เพื่อให้ผู้ใช้งานสามารถจัดการภาษีได้อย่างถูกต้องและได้เงินคืนภาษีสูงสุด โดยไม่จำเป็นต้องรู้ภาษี รองรับการเตรียม ภ.ง.ด. 90, 91 และแบบฟอร์มเสริมที่จำเป็นอื่น ๆ โดยรวบรวมข้อมูลและกฎเกณฑ์การลดหย่อนภาษีทั้งหมดแล้ว แปลเป็นคำถาม-ตอบด้วยภาษาพูดที่เข้าใจง่าย ลดการกรอกข้อมูลซ้ำซ้อนและขั้นตอนคำนวณที่ยุงยาก เพื่อเตรียมแบบฟอร์มภาษีที่จำเป็นได้ถูกต้อง รวดเร็ว และประหยัดภาษีสูงสุด

(ง) บริการเงินโอน (Remittances) เช่น

- BATHSMART³⁷ ผู้ให้บริการ Platform โอนเงินระหว่างประเทศ โดยใช้งานผ่านเว็บไซต์ และโทรศัพท์มือถือ และได้รับอนุญาตจากรัฐบาลออสเตรเลีย
- EVERREX Xchange³⁸ ผู้ให้บริการ Platform โอนเงิน คุ้มเงิน และซื้อขายสกุลเงินระหว่างประเทศโดยใช้เทคโนโลยี Blockchain โดยการทำแต่ละธุรกรรมใช้ระยะเวลาที่รวดเร็ว ปลอดภัย และค่าใช้จ่ายที่ต่ำกว่าการให้บริการผ่านทางธนาคารพาณิชย์

ซึ่งจากภาพที่ 3 ผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ให้บริการ FinTech ส่วนใหญ่ จะอยู่ในรูปแบบของการให้บริการในลักษณะของระบบการโอนเงินและการรับชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งการให้บริการในธุรกรรมดังกล่าวอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์การกำกับดูแลของ ธปท. ที่มีความเข้มงวด โดยเฉพาะหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับ

³²รีไฟแนนซ์ คือ การย้ายสินเชื่อจากธนาคารที่ขอสินเชื่อเดิมไปผ่อนกับธนาคารใหม่ ที่ให้ดอกเบี้ยถูกกว่า เพื่อผ่อนชำระต่อเดือนถูกลง และทำให้ผ่อนสินเชื่อในระยะเวลาที่น้อยลง

³³ สินเชื่อบ้านแลกเงินของ refinm เป็นสินเชื่อเนกประสงค์ สำหรับผู้ที่มีบ้าน/คอนโด ที่ปลดภาระ มาจำนองกับธนาคารเพื่อขอเงินนำไปใช้จ่าย เช่น ต่อเติมบ้าน, ใช้จ่ายเนกประสงค์ หรือ ปิดหนี้บัตรเครดิต เป็นต้น แล้วแบ่งผ่อนรายเดือนสูงสุด 30 ปี

³⁴ สินเชื่อบ้าน/คอนโดมือสอง เป็นสินเชื่อสำหรับผู้ที่ต้องการจะซื้อบ้าน/คอนโด เพื่อเป็นที่อยู่อาศัย ไม่ว่าจะเป็นการซื้อต่อจากเจ้าของเดิมโดยตรง หรือ ซื้อผ่านนายหน้าก็สามารถดำเนินการได้

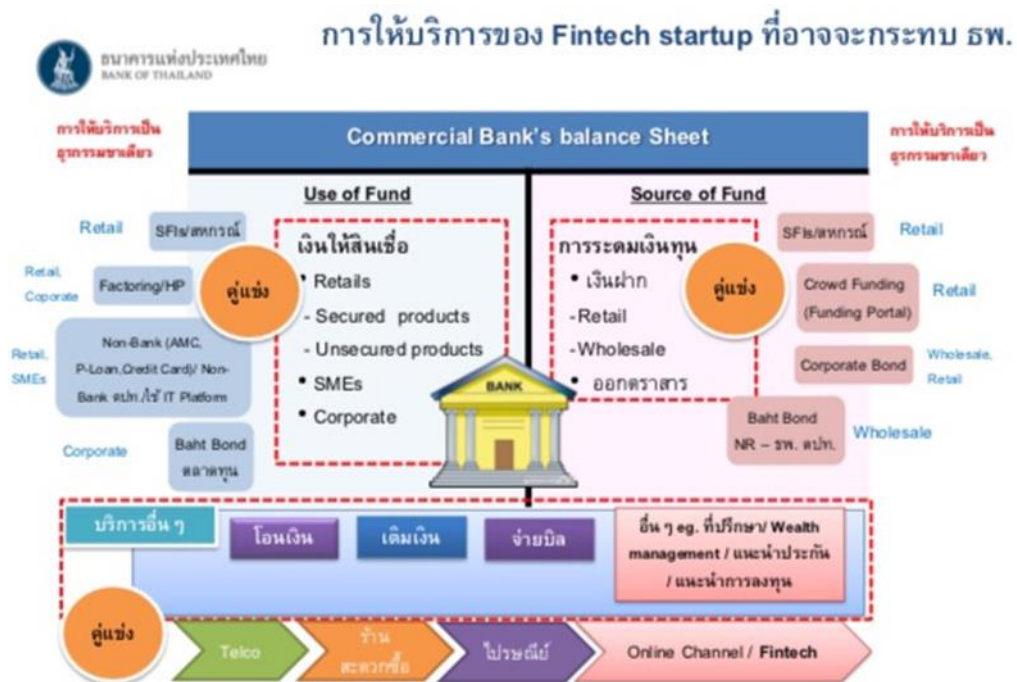
³⁵ OMISE, ระบบรับชำระและจัดการเงิน. <<https://www.omise.co/th>>

³⁶ iTAX , <<https://www.itax.in.th/>>

³⁷ BAHTSMART, Your Money Revolution <<https://www.bahtsmart.com/>>

³⁸ EVEREX, Hold the Future of Money in Your Pocket. <<https://www.everex.io/>>

ความเพียงพอและความมั่นคงของฐานะทางการเงินของผู้ให้บริการ ซึ่งหลักเกณฑ์ในลักษณะดังกล่าว อาจจะเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนานวัตกรรมของผู้ให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นผู้ให้บริการ ซึ่งไม่ใช่สถาบันการเงิน โดยเฉพาะผู้ให้บริการขนาดเล็กและผู้ประกอบการ FinTech ที่มีทรัพยากร และเงินทุนค่อนข้างจำกัด³⁹ ซึ่งอาจเป็นการขัดขวางการพัฒนานวัตกรรมในการให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ เข้าสู่ตลาด และอาจนำไปสู่ปัญหาความล้มเหลวของระบบการให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ อันจะส่งผลกระทบต่อผู้ใช้บริการและภาคธุรกิจโดยรวมได้ จึงมีประเด็นปัญหาว่าจะต้องทำอะไรเพื่อรักษาสมดุลระหว่างการสนับสนุนการเกิดนวัตกรรมใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อระบบการเงินกับการดูแลป้องกันความเสี่ยง ที่อาจเกิดขึ้นผลกระทบต่อผู้บริโภคแต่ในขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบ (Disruption) ต่อการทำธุรกิจ ให้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

ภาพที่ 4 : การให้บริการของ FinTech Startups ที่อาจจะกระทบธนาคารพาณิชย์
ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ในภาพที่ 4 จะเห็นได้ว่าการเข้ามาของ FinTech ได้เข้ามาดำเนินธุรกิจเช่นเดียวกับการดำเนินธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ในทุกธุรกรรม เช่น ระบบการโอนเงิน การเติมเงิน การจ่ายบิล มีผู้ให้บริการที่อยู่ในส่วนของห้างสรรพสินค้า ร้านสะดวกซื้อ บริษัทไปรษณีย์ไทย รวมถึงช่องทางออนไลน์ของผู้ให้บริการ FinTech อื่น ๆ และทางกลับกันจากผลกระทบที่ธนาคารพาณิชย์ได้รับจากการการเข้ามาของ FinTech นั้นก็คือ ธนาคารพาณิชย์มีการปรับตัวเพื่อให้สามารถดำเนินธุรกิจภายใต้สภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ธนาคารพาณิชย์หลายแห่งเริ่มมีการดำเนินการจัดตั้ง Venture Capital เพื่อลงทุนในธุรกิจ Startups แม้ว่าในปัจจุบันธนาคารพาณิชย์ยังคงมีเครือข่ายการให้บริการที่ครอบคลุมทั่วทั้งประเทศ

³⁹ วุฒิกร ทรงสุวรรณ , “ปัญหาทางกฎหมายของหลักเกณฑ์การกำกับดูแลผู้ให้บริการอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน” นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2559).

จากจำนวนสาขาที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน อีกทั้ง ยังมีช่องทาง Mobile Banking และ Internet Banking ในการให้บริการธุรกรรมทางการเงินอยู่แล้วก็ตาม สิ่งนี้ย่อมสะท้อนให้เห็นว่าอุตสาหกรรมเทคโนโลยีทางการเงินและนวัตกรรมทางการเงินได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงระบบการเงินอย่างรวดเร็ว และมีแนวโน้มที่จะวิวัฒนาการไปอย่างมากในอนาคตอันใกล้ การคาดเดารูปแบบของโครงสร้างระบบการเงินที่จะเปลี่ยนแปลงไป รวมถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับระบบการเงินและเศรษฐกิจของประเทศ อาจทำได้ไม่มากนัก เป้าหมายของการปฏิรูปเพื่อสร้างสภาพแวดล้อม (Ecosystem) ที่ส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมทางการเงินเพื่อให้การเข้าถึงและบริการทางการเงินเป็นไปอย่างกว้างขวาง มีประสิทธิภาพ มีเสถียรภาพและปลอดภัย⁴⁰

ในทางกลับกัน ด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในการทำธุรกรรมทางการเงิน ก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อภัยคุกคามและการก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่สามารถส่งผลกระทบในวงกว้างได้อย่างรวดเร็วและทวีความรุนแรงด้วยเช่นกัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อกลุ่มครองผู้บริโภคไม่มากนักน้อยในเรื่องดังกล่าว ได้มีบทความ เรื่อง การเติบโตของ FinTech กับการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่พัฒนาอย่างทั่วถึง ของคณะวิจัย บริษัทปาสาดะ จำกัด โดยคณะผู้เขียน ได้กล่าวว่า FinTech จึงไม่เพียงเป็นการขยายบริการทางการเงินในแต่ละประเทศ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาอย่างประเทศไทยเท่านั้น แต่หากจะขยายบริการทางการเงินทั้งสำหรับสถาบันการเงินดั้งเดิมและผู้ประกอบการรายใหม่ ดังนั้น สามารถสรุปโอกาสทางธุรกิจและความท้าทายของประเทศไทยได้ว่ามีความพร้อมใช้เทคโนโลยีและความเชื่อมั่นต่อธนาคาร ขณะที่การใช้นวัตกรรมผ่านมือถือในกลุ่มฐานรากยังอยู่ในอัตราการเติบโตที่ต่ำ โดยจะต้องมีการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของลูกค้าและความปลอดภัยของข้อมูล คำนึงถึงพฤติกรรมการใช้สื่อสังคม (Social Media) อย่างเข้มข้นความเข้าใจผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางการเงิน ความต้องการบริการทางการเงินพื้นฐานยังไม่เพียงพอ หน่วยงานกำกับดูแลกระจาย FinTech เอื้อต่อการเสริมสร้างความรู้ทางการเงินสำหรับกลุ่มฐานราก และความน่าเชื่อถือของผู้ประกอบการรายใหม่ นอกจากนี้ FinTech ยังสร้างโอกาสของ FinTech ในการร่วมมือกับองค์กรการเงินฐานราก

นอกจากนี้รายงานของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ⁴¹ ที่ได้เสนอรายงานเรื่องการปฏิรูประบบการรองรับนวัตกรรมทางการเงิน เนื่องจากระบบการเงินของประเทศไทยเป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันมีการปรับปรุงกฎระเบียบโดยหน่วยงานกำกับดูแลทำให้ระบบการเงินมีความเข้มแข็ง อย่างไรก็ตาม ระบบการเงินไทยยังคงมีความท้าทาย เช่น ความพร้อมและต้นทุนของบริการทางการเงิน การเข้าถึงเงินทุน การระดมทุนผ่านตลาดทุน เป็นต้น

⁴⁰ ไทยพับลิก้า. “แบงก์พาณิชย์มั่นใจ “ไม่ตาย” ในกระแส FinTech – ชูจุดแข็ง “น่าเชื่อถือ” จับมือพัฒนาระบบการเงินเชื่อมประชาคมอาเซียน”. <https://thaipublica.org/2016/05/FinTech-vs-bank-thai/>. 15 พฤษภาคม 2016

⁴¹ สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. “รายงานของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ เรื่อง การปฏิรูประบบการรองรับนวัตกรรมทางการเงิน”.

<http://library2.parliament.go.th/giventake/content_nrsa2558/d042560-01.pdf>.

อีกทั้ง พัฒนาการของเทคโนโลยีรุดหน้าอย่างรวดเร็วและเข้ามามีบทบาทในระบบการเงินอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และหลายประเทศให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีอย่างจริงจัง ถ้าประเทศไทยไม่พัฒนาตามเทคโนโลยีระบบการเงินก็จะอ่อนแอ ดังนั้น จึงควรต้องมีการปฏิรูประบบการรองรับนวัตกรรมทางการเงิน ซึ่งจะต้องเกิดจากความร่วมมือของหลายภาคส่วนทั้งหน่วยงานรัฐ ผู้กำกับดูแล ภาคธุรกิจ และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนให้ระบบการเงินไทยมีการพัฒนานวัตกรรมทางการเงินที่น่าเสนอผลิตภัณฑ์และบริการที่หลากหลายเข้าถึงผู้บริโภคได้อย่างทั่วถึง

สำหรับระบบการเงินโดยรวมการปฏิรูปจะช่วยให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความร่วมมือในการพัฒนานวัตกรรมทางการเงินอย่างยั่งยืน โดยการผลักดันให้มีโครงสร้างพื้นฐานที่เกิดประโยชน์ร่วมกัน ลดการลงทุนที่ซ้ำซ้อน รวมทั้งส่งเสริมให้มีบุคลากร ทั้งผู้ใช้บริการ ผู้ให้บริการ และผู้กำกับดูแลที่มีความรู้ จะต้องให้ผู้ใช้บริการเข้าถึงบริการทางการเงินได้อย่างสะดวก รวดเร็ว มีผลิตภัณฑ์หลากหลาย และใช้นวัตกรรมทางการเงินได้อย่างปลอดภัย อีกทั้ง หน่วยงานกำกับดูแลต้องเข้าไปมีส่วนร่วมกับภาคธุรกิจมากขึ้น มีการกำกับดูแลเชิงรุกโดยการนำเทคโนโลยี Big Data หรือ Data Analytics มาช่วยในการกำหนดนโยบายหรือหลักเกณฑ์ในการกำกับดูแลที่เหมาะสม ไม่เป็นอุปสรรคหรือเพิ่มต้นทุนในการพัฒนานวัตกรรมทางการเงิน รวมทั้งปรับปรุงกระบวนการกำกับและตรวจสอบให้มีประสิทธิภาพ ยืดหยุ่นและรวดเร็วมากขึ้น ส่งเสริมนวัตกรรมทางการเงิน และการดูแลเสถียรภาพของระบบการเงิน

2.3.1 การคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Protection)

สำหรับการคุ้มครองผู้บริโภคหรือผู้ใช้บริการทางการเงินนั้น ยังมีหลายประเด็นที่ยังไม่มีความชัดเจนว่าธนาคารพาณิชย์หรือ FinTech จะให้ความคุ้มครองที่มีประสิทธิภาพ และได้รับความปลอดภัยจากการใช้บริการอย่างไรบ้าง ดังนี้

2.3.1.1 การคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของลูกค้าและความปลอดภัยของข้อมูลธนาคารโดยรวม มีการปรับปรุงระดับความปลอดภัยของการให้บริการ ทั้งผ่านเว็บไซต์และแอปพลิเคชันอย่างต่อเนื่อง แต่ยังมีแนวปฏิบัติที่แตกต่างกันในการแจ้งเตือน จึงอาจทำให้เกิด

(1) ในกรณีที่เกิดความเสี่ยงว่าข้อมูลของผู้ใช้บริการอาจรั่วไหลได้ซึ่งผู้ใช้บริการโดยทั่วไปไม่สามารถตรวจสอบสาเหตุของความผิดพลาดได้ การประกาศว่าธนาคารจะไม่รับผิดชอบในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัยที่ธนาคารไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งรวมถึงการรบกวนจากไวรัสคอมพิวเตอร์ การกระทำไม่ชอบด้วยกฎหมาย รวมทั้งความบกพร่องที่เกิดจากผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต สะท้อนให้เห็นว่าผู้ใช้บริการไม่สามารถมั่นใจว่าจะมีผู้รับผิดชอบ เมื่อมีการรั่วไหลของข้อมูลตลอดการทำธุรกรรม ขณะที่ความเสี่ยงจากภัยคุกคามระบบอินเทอร์เน็ตทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ

(2) ขณะที่ธนาคารเรียกร้องให้ลูกค้าต้องรับผิดชอบต่อความปลอดภัยของตนเองหลายประการ แต่การให้ข้อมูลแก่ผู้ใช้บริการโดยเฉพาะมาตรการคุ้มครองความปลอดภัยและข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้ายังไม่ชัดเจนเพียงพอ เช่น หน้าเว็บไซต์เกี่ยวกับความปลอดภัยเข้าถึงไม่ได้ ธนาคาร

ไม่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการความปลอดภัยของธนาคารมากพอหรือไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควร เช่น การเข้ารหัส ใบรับรองอิเล็กทรอนิกส์ แต่มักใช้ถ้อยคำเพื่อโน้มน้าวใจ เช่น ง่าย ปลอดภัย

(3) ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางการเงิน

ความเข้าใจผิดบางประการเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางการเงินอาจทำให้คนไทย บางส่วนมีทัศนคติที่เป็นอุปสรรคต่อ การลองใช้ผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงินในรูปแบบใหม่ ๆ เช่น ความเข้าใจผิดระหว่างเงินฝากกับผลิตภัณฑ์ในรูปแบบของการประกันภัย เป็นต้น

(4) ด้านความไว้วางใจ ผู้ให้บริการ FinTech จะต้องสร้างความไว้วางใจกับลูกค้า โดยการเปิดเผยข้อมูลต่าง ๆ ให้มีความโปร่งใส เนื่องจากผู้ให้บริการอาจจะได้รับข้อมูลที่ไม่เพียงพอ ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการลงทุน

2.3.2 อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันมีการพัฒนาก้าวหน้าในด้านการธุรกิจ อุตสาหกรรม และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง โดยลักษณะของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการใช้ บริการทางการเงินซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยี ไม่ว่าจะเป็น Mobile Banking ของธนาคารหรือ การให้บริการของ FinTech ได้แก่⁴²

2.3.2.1 การ Phishing Email/Website ซึ่ง การ Phishing หมายถึง การปลอมแปลงเว็บไซต์จริง เพื่อหลอกให้ประชาชนหรือผู้เสียหายกรอกข้อมูลที่สำคัญต่าง ๆ เช่น ข้อมูลหมายเลขบัตรเครดิต หมายเลข ประจำตัวผู้ใช้ (User ID) รหัสผ่าน (Password) โดยลักษณะของการกระทำความผิดจะเป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิด อาจจะเป็นกรณีที่ผู้หลอกลวงส่งข้อความทางอีเมลหรือส่ง URL⁴³ ผ่าน SMS ที่เสมือนว่าส่งมาจาก ธนาคารและหลอกให้ผู้เสียหายกด Link ในอีเมลดังกล่าว หรือผู้กระทำความผิดอาจเขียนข้อความในเว็บ บอร์ดต่าง ๆ และหลอกให้ผู้เสียหายกด Link เว็บไซต์บนข้อความนั้น เพื่อเข้าสู่เว็บไซต์ปลอม หรือมีการให้ ติดตั้งแอปพลิเคชันบนเครื่องโทรศัพท์มือถือ หรือกรณีที่ผู้กระทำความผิดอาจจะใช้ เทคนิค Pop Up หน้า เว็บไซต์จริงขึ้นมาซ้อนกับหน้าเว็บไซต์ปลอม เพื่อให้ผู้บริการใช้งานควบคู่กับ Internet Banking

2.3.2.2 Trojan/Spyware คือ โปรแกรมหรือ Software ที่อาจถูกแอบติดตั้งจากการ ดาวน์โหลดโปรแกรมให้ใช้งานฟรีต่าง ๆ หรือแนบมากับอีเมล หรือ Link บน SMS เว็บไซต์ ที่ไม่รู้จักรู ้แผ่นซีดีที่ผิดกฎหมาย การเปิดอ่านอีเมลที่มีไวรัสแฝงอยู่ ทั้งนี้ หาก Trojan/Spyware ฝังตัวลงในคอมพิวเตอร์ ก็จะสามารถบันทึกข้อมูล เช่น ชื่อผู้ใช้งาน (User ID) รหัสผ่าน (Password) หมายเลขบัตรเครดิต ข้อมูล

⁴² บทความ&สาระน่ารู้/Knowledge กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทาง เศรษฐกิจ. http://www.ecdpolice.com/index.php?modules=article&f=view&cat_id=1&id=30

⁴³ URL หมายถึง ขึ้นแหล่งในอินเทอร์เน็ต หรือ โปรแกรมชี้แหล่งทรัพยากรสากล (อังกฤษ: Uniform Resource Locator, Universal Resource Locator) เรียกโดยย่อว่า ยูอาร์แอล (อังกฤษ: URL) คือตัวระบุแหล่งทรัพยากรสากล (URI) ประเภทหนึ่ง ซึ่งใช้ สำหรับระบุแหล่งที่อยู่ของทรัพยากรที่ต้องการ และมีกลไกบางอย่างสำหรับดึงข้อมูลทรัพยากรนั้นมา

ทางการเงิน ฯลฯ และส่งข้อมูลดังกล่าวให้กับผู้กระทำความผิด หรือสามารถเปลี่ยนแปลงข้อมูลหน้า Webpage ของธนาคารที่แสดงบน Browser ของผู้เสียหาย เช่น แสดงข้อความหลอกลวงให้ติดตั้งแอปพลิเคชันที่ใช้ร่วมกับ Internet Banking เพื่อขอโมรหัส OTP⁴⁴ ที่ส่งผ่านระบบ SMS เพื่อนำไปใช้ในการกระทำความผิดต่อไป

2.3.3 ความสมบูรณ์ของกลไกตลาด

นวัตกรรมของ FinTech นำไปสู่ความคล่องตัวของตลาดการเงินและต้นทุนการทำธุรกรรมทางการเงินที่ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ ยังส่งผลให้บุคคลที่ไม่สามารถเข้าถึงตลาดการเงิน (Underbanked) ได้รับโอกาสดังกล่าวมากขึ้น กล่าวคือ เป็นการส่งเสริมความสมบูรณ์ของกลไกตลาดในการให้บริการทางการเงินที่ทั่วถึง (Financial Inclusion) ให้เกิดขึ้นในสังคม ดังนั้น ศักยภาพของ FinTech ได้มีส่วนในการขยายการเข้าถึงบริการทางการเงิน ซึ่งส่งผลต่อดีผู้รับบริการทางการเงิน สามารถสรุปได้ ดังนี้

2.3.3.1 ทำให้กระบวนการตรวจสอบและยืนยันตัวตนลูกค้ามีประสิทธิภาพมากขึ้น ใช้ข้อมูลในโลกออนไลน์ และเทคโนโลยี Blockchain ในการรับรองและตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อลดต้นทุน FinTech มีบทบาทในการพัฒนากระบวนการ KYC⁴⁵ ได้ โดยทำให้กระบวนการดังกล่าวดำเนินงานอย่าง “อัตโนมัติ” มากขึ้น เช่น การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลยืนยันตัวตนของลูกค้าผ่านระบบดิจิทัลที่สามารถประมวลผลและเปรียบเทียบกับฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ให้บริการมีอยู่ ทำให้สามารถลดต้นทุนและเวลาในการดำเนินการได้อย่างมีนัยสำคัญ

2.3.3.2 ช่วยขยายขอบเขตการให้บริการ โดยการขจัดปัญหา “ไมล์สุดท้าย” (Last - Mile Problem)

สาเหตุหลักประการหนึ่งที่ผู้ใช้บริการทางการเงินถูกกีดกันจากการเงินในระบบ เป็นเพราะไม่สามารถเข้าถึงสาขาธนาคารหรือตู้เอทีเอ็มเพื่อทำธุรกรรมการเงินขั้นพื้นฐานได้ หรือสามารถเข้าถึงได้แต่ต้องแบกรับต้นทุนการเดินทางและค่าเสียโอกาสสูง ในขณะเดียวกัน ผู้ให้บริการก็มักเผชิญกับปัญหาไมล์สุดท้าย ซึ่งหมายถึงปัญหาในการส่งเงินสดไปถึงมือผู้รับปลายทางในขั้นตอนสุดท้าย ที่มักหาตัวแทนส่งเงินได้ยาก และเสี่ยงต่อการถูกขโมยเงิน ทำให้ผู้ให้บริการต้องแบกรับต้นทุนสูงจนบางครั้งถูกมองว่าไม่คุ้มค่าที่จะให้บริการกลุ่มคนดังกล่าว FinTech สามารถช่วยแก้ปัญหาโดยการสร้าง “จุดบริการ” อิเล็กทรอนิกส์ ที่ลูกค้าสามารถทำธุรกรรมการเงินขั้นพื้นฐานได้ ตัวอย่างจุดบริการ เช่น แอปพลิเคชันบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ จุดบริการ ณ จุดขาย (Point-of-Sale) และเครือข่ายตัวแทนของผู้ให้บริการ เป็นต้น

⁴⁴ OTP หรือ One Time Password คือ ชุดรหัสผ่านการใช้ครั้งเดียวที่ระบบสร้างขึ้นเพื่อความปลอดภัยในการทำธุรกรรมทางอินเทอร์เน็ต โดยเป็นตัวเลขจำนวน 6 หลัก ที่ระบบจะส่งไปยัง SMS ของโทรศัพท์มือถือเพื่อตรวจสอบยืนยันการเป็นเจ้าของก่อนการเข้าถึงและเปลี่ยนแปลงข้อมูลส่วนตัวต่าง ๆ

⁴⁵ KYC หรือ Know Your Customer หมายถึง กระบวนการการรู้จักลูกค้าที่สามารถระบุตัวตน (Identification) และพิสูจน์ตัวตน (Verification) ได้อย่างถูกต้อง

2.3.3.3 ทำให้ระบบธุรกรรมชำระเงินและโอนเงินมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.3.3.4 ทำให้กลุ่มผู้ให้บริการ สามารถฝาก-ออมเงินได้โดยมีต้นทุนต่ำและสะดวกสบายยิ่งขึ้น

2.3.3.5 เปลี่ยนแปลงแนวทางในการพิจารณาสินเชื่อให้เอื้อต่อการเข้าถึงกลุ่มผู้มีรายได้น้อยมากขึ้น เพราะ FinTech สามารถขยายการเข้าถึงบริการสินเชื่อได้โดยการเปิดโอกาสให้ผู้ให้บริการทางการเงินเข้าถึงฐานข้อมูลดิจิทัลของลูกค้าได้จากหลากหลายแหล่ง และนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ในการประเมินสินเชื่อ เช่น ข้อมูลธุรกรรมการชำระเงินในอดีต ข้อมูลเชิงลึกที่ได้จากแบบทดสอบเชิงจิตวิทยา (Psychometric Test) ข้อมูลจากบริษัทให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ และข้อมูลระบุพิกัดตำแหน่งของผู้ใช้งาน เป็นต้น ในขณะเดียวกัน FinTech ก็เพิ่มช่องทางการปล่อยสินเชื่อ หรือการให้สินเชื่อแบบบุคคลต่อบุคคล (Peer-to-Peer Lending) ที่ทำให้ผู้ให้บริการทางการเงินสามารถขยายตลาดสินเชื่อไปยังกลุ่มลูกค้าฐานรากได้มากขึ้น และคิดดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำลงได้⁴⁶

2.4 ภาษีกับเทคโนโลยีทางการเงิน

ภาษี นอกจากจะมีวัตถุประสงค์ในการหารายได้ให้กับภาครัฐแล้ว ยังเป็นเครื่องมือที่มีวัตถุประสงค์ในการกำกับดูแลนโยบายเศรษฐกิจอีกประการหนึ่งด้วย กล่าวคือ ภาษีสามารถนำมาใช้ในการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาธุรกรรมในรูปแบบใหม่ ๆ โดยการพัฒนาเศรษฐกิจจำเป็นต้องอาศัยการสร้างธุรกรรมในรูปแบบที่ทันสมัยเพื่อตอบสนองการพัฒนาของเทคโนโลยีและการสื่อสารสมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาธุรกรรมในรูปแบบใหม่นี้ ในช่วงแรกมักมีอุปสรรคทั้งในด้านเงินทุน การจัดการ และการบริหาร ดังนั้น รัฐบาลจึงมีบทบาทสำคัญในการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการพัฒนาของธุรกรรมสมัยใหม่ ในช่วงแรกของการดำเนินการ โดยในเชิงนโยบาย รัฐบาลมักจะกำหนดนโยบายภาษีอากรสำหรับธุรกรรมที่ต้องการจะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาโดยการให้สิทธิประโยชน์บางประการ เช่น การลดอัตราภาษี หรืออนุญาตให้มีการลดหย่อนหรือหักค่าใช้จ่ายในการประกอบธุรกรรมดังกล่าว ดังเช่นในกรณีของ สหราชอาณาจักรตามได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 1 ว่า นอกจากประเทศสหราชอาณาจักรนอกจากจะมีกฎเกณฑ์ด้านธุรกิจเงินร่วมลงทุน (Private Equity and Venture Capital) ส่งเสริมให้ลงทุนในบริษัท FinTech Startups มากขึ้นแล้ว ประเทศสหราชอาณาจักรยังมีการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่บริษัทเกิดใหม่อีกด้วย ซึ่งส่งผลให้เงินทุนจำนวนมากไหลเข้าสู่ประเทศสหราชอาณาจักรและสหภาพยุโรปมากขึ้น

⁴⁶ งานวิจัย “การเติบโตของ FinTech กับโอกาสการสร้างเศรษฐกิจที่พัฒนาอย่างทั่วถึง” โครงการ “การจัดทำและเผยแพร่ชุดงานวิจัยเพื่อส่งเสริมการพัฒนา “การธนาคารที่ยั่งยืน” สนับสนุนโดย มูลนิธิมั่นพัฒนา

บทที่ 3

กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานวัตกรรมทางการเงิน

ในบทที่ 2 คณะผู้วิจัยได้กล่าวถึงความหมายของเทคโนโลยีทางการเงินจากหลาย ๆ หน่วยงานที่ได้ให้นิยามของเทคโนโลยีทางการเงิน หรือ FinTech ทั้ง World Economic Forum รวมทั้ง ธนาคารกลางของประเทศสหรัฐอเมริกา (Federal Reserve) การจำแนกประเภทของ FinTech Startups รวมถึงวิวัฒนาการทางการเงิน ตั้งแต่การติดต่อสื่อสารและส่งสัญญาณในแบบออนไลน์จนถึงการเติบโตของเทคโนโลยีทางการเงินจนมีการสร้างโปรแกรมการลงทุนแบบอัตโนมัติ รวมถึงการเกิดขึ้นของสกุลเงินดิจิทัล โดยใช้เทคโนโลยี Blockchain นอกจากนี้ ยังพบปัญหาเทคโนโลยีทางการเงินของต่างประเทศ รวมทั้งและของไทย ใน 3 ด้าน คือ การคุ้มครองผู้บริโภค เนื่องจากข้อมูลส่วนบุคคลคือกระดูกสันหลังของเทคโนโลยีทางการเงิน หากเทคโนโลยีทางการเงินไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลได้ เทคโนโลยีเหล่านั้นก็จะไม่สามารถดำเนินการและให้บริการแก่ผู้บริโภคได้ ในเรื่องของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจเทคโนโลยีทางการเงินยังกลายเป็นเครื่องมือของอาชญากรในการก่ออาชญากรรม เช่น เหตุการณ์โจรกรรมเหรียญ Cryptocurrency จากเว็บไซต์ของศูนย์ซื้อขายแลกเปลี่ยน และความสมบูรณ์ของกลไกตลาดการถือกำเนิดขึ้นของเทคโนโลยีทางการเงินทำให้เกิดการแข่งขันในตลาดใหม่ที่สถาบันการเงินดั้งเดิมไม่เคยประสบมาก่อน แม้ว่าเทคโนโลยีทางการเงินจะเพิ่มทางเลือกให้กับผู้บริโภค แต่ก็ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมต่อการแข่งขันในตลาดการให้บริการทางการเงินและตลาดทุน

ในส่วนของบทที่ 3 นี้ คณะผู้วิจัยจะอธิบายถึงกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานวัตกรรมทางการเงิน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า กฎหมายและหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวอยู่ในการกำกับดูแลของกระทรวงการคลังและ ธปท. เป็นหลัก โดยกฎหมายและหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานวัตกรรมทางการเงินที่จะกล่าวไว้ในบทนี้ ได้แก่ หลักเกณฑ์การกำกับกิจการStartups (Startups) หลักเกณฑ์การกำกับ Regulatory Sandbox หลักเกณฑ์การกำกับ E-KYC แนวทางในการอนุญาตให้บริการ E-Marketplace Platform กฎหมายว่าด้วยระบบชำระเงิน และหลักเกณฑ์การกำกับ P2P Lending Platform

3.1 หลักเกณฑ์กำกับกิจการ Startups (Startups)

วิสาหกิจเริ่มต้น หรือ Startups เป็นวิสาหกิจกลุ่มใหม่ที่มีศักยภาพในการเติบโตอย่างก้าวกระโดด โดยผู้ประกอบการกลุ่มนี้สามารถประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อมาสร้างธุรกิจให้เติบโตอย่างรวดเร็ว จึงเป็นวิสาหกิจแห่งอนาคตที่จะเป็นตัวสำคัญในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย

การเข้าถึงแหล่งเงินทุนของ Startups นอกจากการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินแล้ว การเข้าร่วมลงทุนโดยผู้ประกอบการธุรกิจร่วมลงทุนก็เป็นช่องทางระดมทุนที่สำคัญรูปแบบหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้ประกอบการรายย่อยหรือวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ได้รับการสนับสนุนด้านการเงิน กำปึกษา รวมถึงการเตรียมความพร้อมในการดำเนินธุรกิจ นอกจากนี้ ยังเป็นแหล่งเงินทุนสำคัญที่ช่วยให้ผู้ประกอบการ

เทคโนโลยีทางการเงิน ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นกิจการStartupsสามารถเติบโตได้ และในขณะเดียวกันยังเป็นช่องทางให้ผู้ประกอบธุรกิจเงินร่วมลงทุนสามารถเรียนรู้ธุรกิจเทคโนโลยีทางการเงินและการให้บริการทางการเงินอิเล็กทรอนิกส์ใหม่ ๆ อีกด้วย

เนื่องจากการประกอบธุรกิจเงินร่วมลงทุนส่วนใหญ่มักเป็นการร่วมลงทุนในลักษณะการเป็นหุ้นส่วนกับเจ้าของกิจการในระยะยาว จึงเป็นธุรกิจทางการเงินที่มีความเสี่ยงสูง สถาบันการเงินหรือบริษัทในกลุ่มธุรกิจทางการเงินที่จะร่วมลงทุนจึงต้องคำนึงถึงศักยภาพในการลงทุนของตนเองและความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของสถาบันการเงินและกลุ่มธุรกิจทางการเงิน ธปท. จึงอนุญาตให้สถาบันการเงินหรือบริษัทในกลุ่มธุรกิจทางการเงินสามารถช่วยเหลือผู้ประกอบการรายย่อยหรือวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมถึง ผู้ประกอบธุรกิจเทคโนโลยีการเงินร่วมลงทุนได้ตามขอบเขตที่ ธปท. กำหนด

นอกจากนี้ การระดมทุนผ่านทรัสต์ก็เป็นช่องทางการระดมทุนที่สำคัญอีกช่องทางหนึ่งที่จะช่วยในการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนให้แก่ภาคธุรกิจ โดยสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ที่อนุญาตให้นำทรัสต์มาใช้ในการจัดตั้งกิจการเงินร่วมลงทุน ซึ่งจะเป็นการช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการใช้ทรัสต์เพื่อธุรกรรมในตลาดทุนมากขึ้น ดังนั้น ธปท. จึงได้มีการปรับปรุงหลักเกณฑ์การกำกับธุรกิจเงินร่วมลงทุนให้มีความสอดคล้องกับการดำเนินธุรกิจในปัจจุบัน และสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของ ก.ล.ต.

3.1.1 ความหมายของธุรกิจเงินร่วมลงทุน (Venture Capital)

ธุรกิจเงินร่วมลงทุน หมายความว่า ธุรกิจการลงทุนระยะยาวในลักษณะเป็นหุ้นส่วนกับเจ้าของกิจการในธุรกิจที่มีศักยภาพในการเจริญเติบโต โดยผู้ที่ประกอบธุรกิจเงินร่วมลงทุนเป็นผู้ให้การสนับสนุนด้านการเงิน การให้คำปรึกษา และการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ธุรกิจนั้นสามารถเติบโตได้ต่อไป รวมถึงการเตรียมความพร้อมที่จะเข้าจดทะเบียนเป็นบริษัทมหาชนในตลาดหลักทรัพย์ และเมื่อบริษัทที่เข้าลงทุนนั้น ๆ ได้เข้าเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แล้ว ผู้ที่ประกอบธุรกิจเงินร่วมลงทุนจะจำหน่ายเงินลงทุนในบริษัทนั้น เพื่อรับส่วนต่างกำไร (ขาดทุน) จากการลงทุนดังกล่าว และให้หมายความรวมถึงการลงทุนของธุรกิจเงินร่วมลงทุนในธุรกิจเงินร่วมลงทุนอื่นที่ไม่ใช่บริษัทภายในกลุ่มธุรกิจทางการเงิน กองทรัสต์เพื่อประกอบกิจการเงินร่วมลงทุน (Private Equity Trust) ที่จัดตั้งตามกฎหมายว่าด้วยทรัสต์เพื่อธุรกรรมในตลาดทุน หรือธุรกิจการร่วมลงทุน (Private Equity) ในรูปแบบอื่นด้วย

3.1.2 หลักเกณฑ์ในการกำกับธุรกิจเงินร่วมลงทุน

3.1.2.1 พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 กำหนดหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องในการกำกับธุรกิจเงินร่วมลงทุนลงไว้หลายมาตรา ดังนี้

(1) มาตรา 33 ภายใต้งบับมาตรา 34 และมาตรา 35 ให้สถาบันการเงินลงทุนในหลักทรัพย์เพื่อเป็นกรรมสิทธิ์ของตนได้ ตามหลักเกณฑ์ที่ ธปท. ประกาศกำหนด

(2) มาตรา 34 ห้ามมิให้สถาบันการเงินถือหรือมีหุ้นโดยตรงหรือทางอ้อมในบริษัทใดเกินอัตราดังต่อไปนี้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่ ธปท. ประกาศกำหนด

(2.1) ร้อยละ 20 ของเงินกองทุนทั้งหมดของสถาบันการเงินนั้น สำหรับการถือหรือมีหุ้นในทุกบริษัทรวมกัน

(2.2) ร้อยละ 5 ของเงินกองทุนทั้งหมดของสถาบันการเงินนั้น สำหรับการถือหรือมีหุ้นในบริษัทแต่ละราย หรือ

(2.3) ร้อยละ 10 ของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดของบริษัทนั้น ในกรณีที่มีเหตุจำเป็น ธปท. มีอำนาจประกาศกำหนดอัตราขึ้นสูงในการถือหรือมีหุ้นให้ ต่ำกว่าที่กำหนดตามวรรคหนึ่งได้ แต่ต้องประกาศล่วงหน้าก่อนวันใช้บังคับไม่น้อยกว่า 15 วัน

ในกรณีที่สถาบันการเงินจำเป็นต้องถือหรือมีหุ้นในบริษัทใดอันเนื่องจากการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ การชำระหนี้ การบังคับชำระหนี้ การประกันการให้สินเชื่อ หรือเพื่อดำเนินธุรกิจ อันเป็นการสนับสนุนกิจการของสถาบันการเงิน ให้ ธปท. มีอำนาจผ่อนผันการถือหรือมีหุ้นเกินกว่าอัตราที่กำหนดตามวรรคหนึ่งได้ โดยจะกำหนดหลักเกณฑ์ในการผ่อนผันไว้ด้วยก็ได้

ให้นำหุ้นที่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการเงินถืออยู่นับรวมเป็นหุ้นที่สถาบันการเงินถือหรือมีหุ้นตามบทบัญญัตินี้ด้วย

ความในมาตรานี้มิให้ใช้บังคับกับกรณีตามมาตรา 58 วรรคสาม

(3) มาตรา 54 ห้ามมิให้จัดตั้งกลุ่มธุรกิจทางการเงิน เว้นแต่ได้รับอนุญาตจาก ธปท. ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่ ธปท. ประกาศกำหนด

(4) มาตรา 55 ให้นำความในมาตรา 16 ถึงมาตรา 22 มาใช้บังคับกับการถือหุ้นหรือมีไว้ซึ่งหุ้นในบริษัทแม่ของสถาบันการเงิน โดยอนุโลม

ให้นำความในมาตรา 25 มาใช้บังคับกับการแต่งตั้งกรรมการ ผู้จัดการ ผู้มีอำนาจในการจัดการ หรือที่ปรึกษาของบริษัทแม่ของสถาบันการเงินและบริษัทลูกที่ประกอบธุรกิจทางการเงินของสถาบันการเงิน โดยอนุโลม

มิให้นำความในวรรคหนึ่งและวรรคสองมาใช้บังคับกับบริษัทแม่หรือบริษัทลูกของสถาบันการเงินในกรณีที่มีกฎหมายที่ควบคุมการประกอบธุรกิจของบริษัทแม่หรือบริษัทลูกของสถาบันการเงินกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องนั้นไว้เป็นการเฉพาะแล้ว

(5) มาตรา 56 บริษัทในกลุ่มธุรกิจทางการเงินจะประกอบธุรกิจได้แต่เฉพาะธุรกิจทางการเงินหรือธุรกิจที่เป็นการสนับสนุนตามที่ ธปท. ประกาศกำหนดเท่านั้นแต่จะประกอบการค้าหรือธุรกิจอื่นมิได้

ในการประกอบธุรกิจทางการเงินหรือธุรกิจที่เป็นการสนับสนุนตามวรรคหนึ่ง ธปท. อาจประกาศกำหนดหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจดังกล่าวไว้ด้วยก็ได้ เว้นแต่กฎหมายที่ควบคุมการประกอบธุรกิจนั้นจะได้กำหนดหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจในเรื่องนั้นไว้เป็นการเฉพาะแล้ว

(6) มาตรา 58 ห้ามมิให้สถาบันการเงินจัดตั้งหรือมีบริษัทลูก เว้นแต่ได้รับอนุญาตจาก ธปท.

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ธปท. จะกำหนดเงื่อนไขอื่นใดให้สถาบันการเงินหรือบริษัทลูกต้องปฏิบัติตามก็ได้

ห้ามมิให้สถาบันการเงินซื้อหรือมีหุ้นในบริษัทลูกโดยมีมูลค่าของหุ้นรวมกันทั้งสิ้นเกินอัตราส่วนกับเงินกองทุนทั้งหมดหรือเงินกองทุนชนิดหนึ่งชนิดใด ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่ ธปท. ประกาศกำหนด

(7) มาตรา 59 สถาบันการเงินอาจให้สินเชื่อหรือทำธุรกรรมกับบริษัทแม่ บริษัทลูก หรือบริษัทร่วมของสถาบันการเงินได้ แต่จะให้สินเชื่อหรือทำธุรกรรมเกินกว่าที่ ธปท. ประกาศกำหนดมิได้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจาก ธปท.

การทำธุรกรรมตามวรรคหนึ่ง หมายความว่า

(7.1) การซื้อหรือขายสินทรัพย์ และรวมถึงสินทรัพย์ที่มีสัญญาซื้อคืนจากบริษัทแม่ บริษัทลูก หรือบริษัทร่วม

(7.2) การรับหลักทรัพย์ที่ออกโดยบริษัทแม่ บริษัทลูก หรือบริษัทร่วมเป็นหลักประกันการให้สินเชื่อ หรือการออกหนังสือค้ำประกัน หรือเลตเตอร์ออฟเครดิตเพื่อบริษัทแม่ บริษัทลูก หรือบริษัทร่วม

(7.3) การทำธุรกรรมใด ๆ ที่เป็นผลให้บริษัทแม่ บริษัทลูก หรือบริษัทร่วมได้รับประโยชน์การให้สินเชื่อหรือการทำธุรกรรมกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับบริษัทแม่ บริษัทลูก หรือบริษัทร่วม ให้ถือว่าเป็นการให้สินเชื่อหรือการทำธุรกรรมกับบริษัทดังกล่าวด้วย

(8) มาตรา 71 ธปท. อาจกำหนดให้สถาบันการเงิน บริษัทแม่ บริษัทลูก บริษัทร่วม หรือบริษัทที่อยู่ในกลุ่มธุรกิจทางการเงินของสถาบันการเงินนั้น ส่งรายงานหรือข้อมูลไม่ว่าในรูปสื่อใด ๆ หรือแสดงเอกสารใดตามระยะเวลาหรือเป็นครั้งคราวตามที่ ธปท. กำหนด รวมทั้งให้ชี้แจงเพื่ออธิบายหรือขยายความรายงานหรือข้อมูล หรือเอกสารนั้นด้วยก็ได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่ ธปท. ประกาศกำหนด

ธปท. อาจมีคำสั่งให้สถาบันการเงินต้องจัดให้กรรมการ ผู้จัดการ พนักงาน ลูกจ้าง ผู้มีอำนาจในการจัดการของสถาบันการเงิน หรือผู้สอบบัญชีของสถาบันการเงิน มาให้ถ้อยคำ แสดงข้อมูล บัญชี เอกสารและหลักฐานอื่นอันเกี่ยวกับกิจการของสถาบันการเงินภายในระยะเวลาที่กำหนดได้

งบการเงิน รายงาน ข้อมูล เอกสาร หรือคำชี้แจงที่ส่งหรือแสดงตามวรรคหนึ่ง และวรรคสอง สถาบันการเงินต้องทำให้ครบถ้วนและตรงต่อความเป็นจริง ในกรณีที่ ธปท. เห็นว่า งบการเงิน รายงาน ข้อมูล เอกสารหรือคำชี้แจงที่สถาบันการเงินส่งหรือแสดงตามวรรคหนึ่ง มีข้อมูลไม่ครบถ้วนหรือมีข้อความคลุมเครือไม่ชัดเจน หรือในกรณีที่ ธปท. เห็นว่าจำเป็นหรือสมควร ให้ ธปท. มีอำนาจแต่งตั้งผู้สอบบัญชีหรือผู้ชำนาญการเฉพาะด้านเพื่อดำเนินการตรวจสอบและรายงานผลให้ ธปท. ทราบ โดยให้สถาบันการเงินนั้นเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่าย

3.1.2.2 ประกาศ ธปท. ที่ สนส. 6/2560 เรื่อง หลักเกณฑ์การกำกับดูแลโครงสร้างและขอบเขตของกลุ่มธุรกิจทางการเงิน ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการกำกับดูแลโครงสร้างและขอบเขตธุรกิจของกลุ่มธุรกิจทางการเงิน ให้สถาบันการเงิน บริษัทแม่ บริษัทลูก และบริษัทร่วมของสถาบันการเงินในกลุ่มธุรกิจทางการเงินให้ถือปฏิบัติ โดยสรุปได้ดังนี้

(1) กำหนดประเภทธุรกิจที่สามารถร่วมลงทุน

บริษัทลูกที่ประกอบธุรกิจเงินร่วมลงทุนสามารถร่วมลงทุนได้ในธุรกิจดังต่อไปนี้

(1.1) ธุรกิจที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ตามกฎหมายว่าด้วยส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

(1.2) ธุรกิจเทคโนโลยีการเงิน (FinTech)

(1.3) ธุรกิจเงินร่วมลงทุนอื่นที่ไม่ใช่บริษัทภายในกลุ่มธุรกิจทางการเงิน หรือกองทรัสต์เพื่อประกอบกิจการเงินร่วมลงทุนที่จัดตั้งตามกฎหมายว่าด้วยทรัสต์เพื่อธุรกรรมในตลาดทุน หรือธุรกิจเงินร่วมลงทุนในรูปแบบอื่น ที่มีการร่วมลงทุนในกิจการที่ประกอบธุรกิจเทคโนโลยีการเงิน ทั้งนี้ ธุรกิจทั้ง 3 ประเภทดังกล่าวข้างต้นจะต้องเป็นธุรกิจที่มีศักยภาพในการเจริญเติบโต และเป็นกิจการที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถาบันการเงิน บริษัทแม่ หรือกลุ่มธุรกิจทางการเงินของตนเอง

สำหรับกรณีที่เป็นการร่วมลงทุนในธุรกิจอื่นนอกจากธุรกิจ 3 ประเภทข้างต้น ให้บริษัทแม่ทำหนังสือขออนุญาต ธปท.

(2) กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับระยะเวลาในการรวมกลุ่ม

(2.1) ระยะเวลาการร่วมลงทุน

บริษัทลูกที่ประกอบธุรกิจเงินร่วมลงทุนสามารถร่วมลงทุนในกิจการตามที่กำหนดในข้อ (1) ได้ไม่เกิน 10 ปี นับแต่วันที่บริษัทลูกที่ประกอบธุรกิจเงินร่วมลงทุนเข้าร่วมลงทุน

(2.2) การลงทุนเกินกว่าระยะเวลาที่กำหนด

การร่วมลงทุนเกินกว่าระยะเวลาตามข้อ 2.2.1 จะถือว่าการลงทุนนั้นเป็นการลงทุนระยะยาวไม่ใช่เป็นการประกอบธุรกิจเงินร่วมลงทุนตามประกาศนี้ โดยสถาบันการเงินหรือบริษัทแม่ต้องลดการถือหุ้นในบริษัทลูกที่ประกอบธุรกิจเงินร่วมลงทุนจนเหลือไม่เกินร้อยละ 10 ของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดของบริษัทลูกที่ประกอบธุรกิจเงินร่วมลงทุนนั้น เว้นแต่ได้รับการผ่อนผันจาก ธปท. เป็นรายกรณี

หากสถาบันการเงินหรือบริษัทแม่ไม่สามารถลดการถือหุ้นหรือลดการลงทุนดังกล่าวได้ ให้สถาบันการเงินหรือบริษัทแม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การกำกับดูแลเงินกองทุนในเรื่องการดำรงเงินกองทุนสำหรับการลงทุนในกิจการใด ๆ เกินกว่าระยะเวลาในการร่วมลงทุน

(3) กำหนดหลักเกณฑ์การกำกับดูแลเงินกองทุน

(3.1) การดำรงเงินกองทุนสำหรับการลงทุนในบริษัทที่ประกอบธุรกิจเงินร่วมลงทุน

(3.1.1) กรณีสถาบันการเงินหรือบริษัทแม่ลงทุนโดยมีอำนาจควบคุมกิจการในบริษัทลูกที่ประกอบธุรกิจเงินร่วมลงทุน และถือหุ้นในบริษัทดังกล่าวตั้งแต่ร้อยละ 50 ของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดของบริษัทลูกที่ประกอบธุรกิจเงินร่วมลงทุนนั้น ให้สถาบันการเงินหรือบริษัทเมื่อนำบริษัทลูกที่ประกอบธุรกิจเงินร่วมลงทุนนั้นมาจัดทำงบการเงินรวม

(3.1.2) กรณีสถาบันการเงินหรือบริษัทแม่ลงทุนโดยมีอำนาจควบคุมกิจการในบริษัทลูกที่ประกอบธุรกิจเงินร่วมลงทุน แต่สถาบันการเงินหรือบริษัทแม่ถือหุ้นน้อยกว่าร้อยละ 50 ของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดของบริษัทลูกที่ประกอบธุรกิจเงินร่วมลงทุนนั้น ให้สถาบันการเงินหรือบริษัทเมื่อนำเงินลงทุนในบริษัทลูกที่ประกอบธุรกิจเงินร่วมลงทุนมาหักออกจากเงินลงทุนกลุ่มธุรกิจทางการเงินตามสัดส่วนของจำนวนที่ต้องหักออกจากเงินกองทุนตามประกาศ ธปท. ว่าด้วยองค์ประกอบของเงินกองทุนสำหรับธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในประเทศ โดยให้หักจากเงินกองทุนของกลุ่มธุรกิจทางการเงินทั้งระดับ Solo Consolidation และ Full Consolidation

(3.2) การดำรงเงินกองทุนสำหรับการลงทุนในกิจการใด ๆ เกินกว่าระยะเวลาในการร่วมลงทุน

กรณีที่สถาบันการเงินหรือบริษัทแม่ไม่สามารถลดการถือหุ้นในบริษัทลูกที่ประกอบธุรกิจเงินร่วมลงทุนจนเหลือไม่เกินร้อยละ 10 ของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมด ให้สถาบันการเงินหรือบริษัทแม่คำนวณเงินกองทุนทั้งระดับ Solo Consolidation และ Full Consolidation โดยคิดน้ำหนักความเสี่ยงสูงสุดตามที่กำหนดในประกาศ ธปท. ว่าด้วยหลักเกณฑ์การคำนวณสินทรัพย์เสี่ยงด้านเครดิตสำหรับธนาคารพาณิชย์ โดยวิธี Standardised Approach สำหรับเงินลงทุนที่บริษัทลูกที่ประกอบธุรกิจเงินร่วมลงทุนเข้าร่วมลงทุนในกิจการตามข้อ 2.1 เป็นระยะเวลาเกินกว่า 10 ปี นับแต่วันที่เข้าร่วมลงทุน เว้นแต่ได้รับการผ่อนผันจาก ธปท. เป็นรายกรณี

(4) กำหนดหลักเกณฑ์การลงทุนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจเทคโนโลยีการเงินของบริษัทลูกที่ประกอบธุรกิจเงินร่วมลงทุน

(4.1) การถือหุ้นในกิจการที่ประกอบธุรกิจเทคโนโลยีการเงินตามข้อ 2.1.2 และการลงทุนในธุรกิจเงินร่วมลงทุนอื่นที่ใช่บริษัทภายในกลุ่มธุรกิจทางการเงินหรือกองทรัสต์เพื่อประกอบกิจการเงินร่วมลงทุนที่จัดตั้งตามกฎหมายว่าด้วยทรัสต์เพื่อธุรกรรมในตลาดทุนหรือธุรกิจการร่วมลงทุนในรูปแบบอื่น ที่มีการร่วมลงทุนในกิจการที่ประกอบธุรกิจเทคโนโลยีการเงินตามข้อ 2.1.3 เมื่อรวมกับการถือหุ้นหรือการลงทุนดังต่อไปนี้แล้วจะต้องไม่เกินร้อยละ 3 ของเงินกองทุนทั้งสิ้นของสถาบันการเงิน

(4.1.1) การถือหุ้นของบริษัทแม่ในบริษัทลูกที่ประกอบธุรกิจเทคโนโลยีการเงิน

(4.1.2) การลงทุนของสถาบันการเงินผ่านกองทรัสต์เพื่อประกอบกิจการเงินร่วมลงทุนที่จัดตั้งตามกฎหมายว่าด้วยทรัสต์เพื่อธุรกรรมในตลาดทุนที่มีการร่วมลงทุนในธุรกิจเทคโนโลยีการเงินโดยตรง หรือในธุรกิจเงินร่วมลงทุนที่ไม่ใช่บริษัทลูกในกลุ่มธุรกิจทางการเงิน หรือในธุรกิจ

การร่วมลงทุนในรูปแบบอื่นที่มีการร่วมลงทุนในกิจการที่ประกอบธุรกิจเทคโนโลยีการเงินตามประกาศ ธปท. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการลงทุนของสถาบันการเงิน

ทั้งนี้ เว้นแต่จะได้รับการผ่อนผันจาก ธปท. เป็นรายกรณี

(4.2) การลงทุนในธุรกิจเงินร่วมลงทุนอื่นที่ไม่ใช่บริษัทลูกในกลุ่มธุรกิจทางการเงิน หรือกองทรัสต์เพื่อประกอบกิจการเงินร่วมลงทุนที่จัดตั้งตามกฎหมายว่าด้วยทรัสต์เพื่อธุรกรรมในตลาดทุน หรือธุรกิจการร่วมลงทุนในรูปแบบอื่น ที่มีการร่วมลงทุนในกิจการที่ประกอบธุรกิจเทคโนโลยีตามข้อ 1.3 เมื่อรวมกับการลงทุนของสถาบันการเงินตามประกาศ ธปท. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการลงทุนของสถาบันการเงิน ต้องไม่เกินกว่าร้อยละ 30 ของเงินกองทุนทั้งสิ้นของสถาบันการเงิน

(5) กำหนดหลักเกณฑ์การให้สินเชื่อ การลงทุน การก่อภาระผูกพัน หรือทำธุรกรรมที่มีลักษณะคล้ายการให้สินเชื่อ

บริษัทในกลุ่มธุรกิจทางการเงินให้สินเชื่อ ลงทุน ก่อภาระผูกพัน หรือทำธุรกรรมที่มีลักษณะคล้ายการให้สินเชื่อแก่

(5.1) กิจการอื่นที่บริษัทลูกที่ประกอบธุรกิจเงินร่วมลงทุนไปลงทุนเกินกว่าร้อยละ 10 ของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดของกิจการนั้น และ

(5.2) บริษัทลูกทุกทอดของกิจการตาม (5.1) รวมกันเมื่อสิ้นวันหนึ่ง ๆ ต้องไม่เกินร้อยละ 5 ของเงินกองทุนกลุ่ม Full Consolidation เว้นแต่ได้รับการผ่อนผันจาก ธปท. เป็นรายกรณี

3.2 หลักเกณฑ์ในการกำกับ Regulatory Sandbox และ Own Sandbox

3.2.1 ความหมายของ Regulatory Sandbox และ Own Sandbox

3.2.1.1 Regulatory Sandbox คือ สนามซ้อมที่ ธปท. สร้างขึ้นมา เพื่อให้ผู้ประกอบการหรือสถาบันทางการเงินใดที่ต้องการจะนำโปรแกรม หรือเทคโนโลยีทางการเงินใหม่ ๆ มาทดสอบกับสภาพแวดล้อมที่เหมือนจริง แต่ไม่กระทบกับการทำธุรกรรมจริง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เพราะ Regulatory Sandbox นี้จะแยกตัวออกมาอย่างชัดเจนจากชุดโปรแกรม หรือซอฟต์แวร์ที่ใช้ทำงานจริงอยู่ในทุก ๆ วัน

3.2.1.2 Own Sandbox คือ การทดสอบบริการทางการเงินที่นวัตกรรม FinTech มาใช้ภายใต้สภาพแวดล้อมของการประกอบธุรกิจและการให้บริการที่จำกัด โดยการทดสอบอยู่ในการดูแลของผู้ให้บริการทางการเงินเอง ภายใต้กรอบการบริหารความเสี่ยงและการดูแลลูกค้าตามหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมหรือบริการทางการเงินประเภทนั้น ๆ

3.2.2 หลักเกณฑ์ในการกำกับ Regulatory Sandbox และ Own Sandbox

ในเบื้องต้น การทดสอบนวัตกรรมใน Sandbox นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อรองรับ

การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และกฎระเบียบที่มีอยู่อาจไม่สามารถกำกับดูแล การประกอบธุรกิจที่ใช้เทคโนโลยีเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ตามหลักการ หากธุรกิจ ได้ประยุกต์ใช้นวัตกรรมในรูปแบบใหม่ และไม่ผิดกฎเกณฑ์เดิมของ ธปท. ย่อมสามารถทำตามกรอบ ของกฎระเบียบเดิมที่มีอยู่ได้ อย่างไรก็ดี การพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือนวัตกรรมในบางกรณีอาจเป็นการใช้ นวัตกรรมใหม่ที่ยังไม่เคยมีมาก่อน จึงอาจจำเป็นต้องใช้กลไกในการกำกับดูแลที่แตกต่างไปจากเดิม เช่น การดูแลเรื่องความเสี่ยงทางด้านเทคโนโลยีเป็นอย่างไร มีการคุ้มครองผู้บริโภคที่เหมาะสมหรือไม่ และการใช้เทคโนโลยีเหล่านั้นไม่ได้ขัดกับหลักการของกฎหมายที่เกี่ยวกับการฟอกเงิน เป็นต้น

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น จึงมีการสร้างกลไกที่เรียกว่า Regulatory Sandbox เพื่อให้ หน่วยงานกำกับดูแลและผู้ประกอบธุรกิจร่วมเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีในรูปแบบใหม่ไปด้วยกัน และเพื่อแก้ไข ปัญหาหรืออุปสรรคในทางกฎระเบียบที่อาจล้าสมัยหรืออาจไม่ได้ระบุชัดถึงการกำกับดูแลในกรณี ที่มีการสร้างนวัตกรรมใหม่เหล่านั้นในภาคการเงิน ซึ่งเป็นการขจัดปัญหาในเรื่องที่กฎเกณฑ์เดิมอาจกีดกัน ต่อการพัฒนาของนวัตกรรมทางการเงินในรูปแบบใหม่ ดังนั้น ภายใต้ Sandbox ผู้ประกอบการจะสามารถ พัฒนานวัตกรรมได้อย่างเต็มที่ในสถานการณ์ที่จำกัด (เช่น จำกัดผู้รับบริการในระหว่างทดสอบ) โดยไม่ผิดเกณฑ์การกำกับดูแลที่มีอยู่ อันเป็นการลดความเสี่ยงจากความผิดในทางกฎหมาย รวมถึงปัญหา ความไม่ชัดเจนหรือล้าสมัยของกฎระเบียบที่มีอยู่ในปัจจุบัน ในทางกลับกัน การทดสอบดังกล่าวจะช่วยให้ หน่วยงานกำกับดูแลทราบว่ากฎระเบียบที่มีอยู่มีข้อจำกัด ช่องว่าง หรืออุปสรรคอย่างไรต่อการเปลี่ยนแปลง อันจะเป็นการช่วยส่งเสริมให้กฎหมายพัฒนาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีทางการเงินได้อย่าง มีประสิทธิภาพ ดังนั้น ในทางทฤษฎี Regulatory Sandbox จึงถูกสร้างขึ้นภายใต้หลักการสำคัญสามประการ ได้แก่ ประการแรก หลักการการกำหนดกฎเกณฑ์เฉพาะแต่ละกรณี (Case by Case Rules) กล่าวคือ กฎเกณฑ์ในการทดสอบของธุรกิจแต่ละรายย่อมมีความแตกต่างกันตามประเภทของเทคโนโลยีที่ประยุกต์ใช้ กับผลิตภัณฑ์ โดยในบางกรณีอาจมีการกำหนดมาตรฐานคุ้มครองผู้บริโภคและการดูแลความเสี่ยงที่มากกว่า กฎเกณฑ์ที่ใช้อยู่ทั่วไป และแตกต่างกันไปตามรายละเอียดของผลิตภัณฑ์ที่เข้าร่วมทดสอบ โดยหลักการนี้ แตกต่างจากหลักเกณฑ์การกำกับดูแลในแบบเดิมที่สร้างหลักเกณฑ์โดยทั่วไปและใช้กับผู้ประกอบการ ทุกราย หรือที่เรียกว่าหลักการ “One Size Fits All”

ประการที่สอง เนื่องจากการกำกับการในลักษณะเป็นรายกรณี ดังนั้นสภาพแวดล้อม จึงต้องจำกัดด้วยเช่นกัน อาทิเช่น จำกัดการให้บริการ จำนวนจำนวนผู้รับบริการ และจำกัดระยะเวลาทดสอบ เป็นต้น ทั้งนี้ การทดสอบที่ได้ประสิทธิภาพแม้จะถูกจำกัดในหลายด้าน แต่หน่วยงานกำกับดูแลจะพยายาม พยายามสร้างการทดสอบให้เกิดขึ้นในตลาดจริง เพื่อสามารถประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้ เทคโนโลยีดังกล่าวให้ได้มากที่สุด

ประการที่สาม การกำหนดผ่อนปรนหรือยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายในบางกรณี กล่าวคือ ในบางกรณีการประกอบธุรกิจเช่นว่านั้นจะต้องได้รับใบอนุญาตก่อนจึงจะสามารถกระทำได้ หรืออาจมี กฎหมายแต่ไม่สอดคล้องกับการใช้เทคโนโลยีในการให้บริการ ดังนั้น การกำกับการใน Sandbox จึงอาจมี ข้อกำหนดหรือแนวปฏิบัติเฉพาะสำหรับผู้ประกอบการที่ร่วมทดสอบ รวมถึงปรับเปลี่ยนกฎระเบียบ

ให้สอดคล้องกับโครงการที่ผู้ประกอบการเสนอ รวมถึงการยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายในกรณีที่เป็น
 ในทางปฏิบัติ Regulatory Sandbox ของ ธปท. ได้กำหนดให้ผู้เล่นสามารถเข้าร่วมทดสอบได้หลายกลุ่ม
 เช่น สถาบันการเงิน บริษัทในกลุ่มธุรกิจทางการเงินของสถาบันการเงิน ผู้ประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบัน
 การเงินที่อยู่ภายใต้การกำกับของธนาคารแห่งประเทศไทย (Non-Banks) รวมถึงผู้ประกอบธุรกิจ FinTech
 Firms ดังนั้นการผ่อนผันจึงจำเป็นต้องผ่อนให้ทุกกลุ่มตามหลักการ Case by Case Rules โดยสำหรับ
 ผู้ประกอบธุรกิจ FinTech Firms นั้น อาจเป็นกลุ่มที่มีความหลากหลายเช่น ในบางกลุ่มอาจมีความพร้อมทั้ง
 ด้านการเงิน มีฐานข้อมูล สามารถให้บริการประชาชนในวงกว้าง แต่ในบางรายอาจยังมีขนาดเล็ก
 และต้องการคำชี้แนะหรือทำความเข้าใจเกี่ยวกับธุรกิจหรือกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องก่อนจึงจะสามารถให้
 ใบอนุญาตประกอบธุรกิจได้ ดังนั้น กลไกสำคัญของ Sandbox คือ เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบธุรกิจ
 ได้มีโอกาสเรียนรู้ในตลาดจริงก่อน ผ่านกลไกการผ่อนปรนหรือยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายในบางกรณี
 (ยังไม่ต้องได้ใบอนุญาต) โดยการทดสอบดังกล่าวช่วยสร้างประสิทธิภาพให้ภาคเอกชนเข้าใจการปรับ
 ใช้งานเทคโนโลยีเข้ากับสถานการณ์จริง และสำหรับภาครัฐการทดสอบดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการ
 เรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนกรอบความคิดในการกำกับดูแลการดำเนินธุรกิจของเอกชนอย่างมีประสิทธิภาพ
 มากขึ้น

การกำกับ Regulatory Sandbox นั้น ธปท. ได้กำหนดแนวปฏิบัติ ธปท. เรื่อง แนวทาง
 การเข้าร่วมทดสอบและพัฒนานวัตกรรมที่นำเทคโนโลยีใหม่มาสนับสนุนการให้บริการทางการเงิน
 (Regulatory Sandbox) เพื่อส่งเสริมการพัฒนา FinTech ด้วยกลไก Regulatory Sandbox โดยมีเป้าหมาย
 เพื่อสนับสนุนให้สถาบันการเงินและผู้ให้บริการทางการเงินอื่น ๆ มีการพัฒนานวัตกรรมโดยนำเทคโนโลยี
 ใหม่ ๆ มาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุนในการให้บริการทางการเงินอันจะนำมาซึ่งประโยชน์
 การตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้หลากหลายมากยิ่งขึ้น เพิ่มการเข้าถึงบริการทางการเงิน
 ด้วยความสะดวก รวดเร็ว และมีค่าใช้จ่ายบริการที่ต่ำลง ซึ่ง Regulatory Sandbox จะเป็นการเปิดโอกาสให้
 ผู้เข้าร่วมทดสอบสามารถนำเสนอบริการทางการเงินแก่ผู้บริโภคจริง ภายในพื้นที่หรือสภาพแวดล้อม
 ของการประกอบธุรกิจและการให้บริการที่จำกัดภายใต้กรอบหลักเกณฑ์การกำกับดูแลที่ยืดหยุ่น
 ต่อมา ธปท. ได้มีการปรับปรุงแนวปฏิบัติในเรื่องดังกล่าว⁴⁷ เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนานวัตกรรม
 และลดระยะเวลาการออกสู่ตลาด (Time to Market) โดยยังคงหลักการสำคัญของ Regulatory Sandbox
 เดิม 3 ประการ คือ

ประการแรก ส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมทางการเงิน

ประการที่สอง มีแนวทางคุ้มครองผู้บริโภคที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงสิทธิของผู้บริโภค
 เป็นสำคัญ และ

ประการที่สาม ดูแลความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ เพื่อส่งเสริมให้ FinTech ไทย

⁴⁷ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 15 มีนาคม 2562 เป็นต้นไป

พัฒนาและเติบโตอย่างยั่งยืน มีความน่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับจากผู้บริโภค⁴⁸ นอกจากนี้ ยังเปิดโอกาสให้มีการสร้าง Sandbox ในรูปแบบใหม่ หรือ “Own Sandbox” ที่เป็นของสถาบันการเงินเอง กล่าวคือ นวัตกรรมบางอย่างอาจไม่จำเป็นต้องส่งมาทดสอบใน Regulatory Sandbox ของ ธปท. ทั้งหมด ผู้ให้บริการสามารถสร้าง Own Sandbox ของตนเองได้ และทดสอบนวัตกรรมเหล่านั้นภายใต้การดูแลและความรับผิดชอบของผู้ให้บริการเอง ซึ่ง ธปท. จะทำหน้าที่ตรวจสอบการดำเนินการของ Own Sandbox โดยการกำหนดให้ผู้ให้บริการที่มี Own Sandbox มีหน้าที่รายงานแผนการทดสอบนวัตกรรมใน Own Sandbox ของตนให้ ธปท. ทราบตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด โดยแนวปฏิบัติใหม่สรุปได้ ดังนี้

3.2.2.1 กำหนดลักษณะของบริการทางการเงินที่เข้าทดสอบใน Regulatory Sandbox ดังนี้

- (1) อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ ธปท.
- (2) เป็นบริการทางการเงินหรือนวัตกรรม FinTech ที่นำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ ซึ่งอาจเป็นนวัตกรรมที่ไม่เคยมี หรือไม่เหมือนกับผลิตภัณฑ์หรือบริการทางการเงินที่นำเสนออยู่แล้วในประเทศไทย หรือเป็นนวัตกรรมที่นำเทคโนโลยีใหม่มาใช้เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ หรือการให้บริการที่มีอยู่เดิม
- (3) ต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

(3.1) เป็นบริการทางการเงินที่จะพัฒนาไปเป็นโครงสร้างพื้นฐานหรือมาตรฐานกลาง สำหรับภาคการเงินไทยที่ผู้ให้บริการทางการเงินจำเป็นต้องทดสอบร่วมกัน หรือ

(3.2) มีกฎหมายหรือหลักเกณฑ์การกำกับดูแลที่เกี่ยวข้องกำหนดให้เข้าทดสอบใน Regulatory Sandbox ตามแนวปฏิบัติของ

3.2.2.2 กำหนดผู้เข้าร่วมทดสอบใน Regulatory Sandbox ได้แก่

- (1) สถาบันการเงิน บริษัทในกลุ่มธุรกิจทางการเงินของสถาบันการเงิน หรือผู้ประกอบการธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงินที่อยู่ภายใต้การกำกับของ ธปท. (Non-Banks)
- (2) ผู้ประกอบการธุรกิจ FinTech (FinTech Firms) หรือผู้ที่มีความชำนาญด้านเทคโนโลยี (Technology Firms) ที่ประสงค์จะทดสอบบริการทางการเงินหรือนวัตกรรม FinTech โดยเข้าร่วมทดสอบเองโดยตรง หรือร่วมกับสถาบันการเงิน หรือบริษัทในกลุ่มธุรกิจทางการเงินของสถาบันการเงิน

3.2.2.3 กำหนดการเข้าร่วมทดสอบใน Regulatory Sandbox ดังนี้

- (1) กำหนดคุณสมบัติของผู้เข้าร่วมทดสอบ
- ผู้เข้าร่วมทดสอบต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายหรือหลักเกณฑ์การกำกับดูแลที่เกี่ยวข้อง โดยผู้เข้าร่วมทดสอบต้องศึกษาหรือมีผลงานการวิจัยที่แสดงถึงความเป็นไปได้ของบริการทางการเงินหรือนวัตกรรม FinTech ที่ต้องการทดสอบมาในระดับหนึ่งแล้ว และต้องศึกษาความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการทดสอบบริการทางการเงินหรือนวัตกรรม FinTech นั้น โดยอาจใช้ผลการประเมินหรือผลการศึกษาที่อ้างอิงจากการศึกษาขององค์กรอื่นที่น่าเชื่อถือได้

⁴⁸ หนังสือ ธปท. ที่ ธปท.ฟทง.ว. 312/2562 เรื่องการนำส่งแนวปฏิบัติ เรื่องแนวทางการเข้าร่วมทดสอบและพัฒนานวัตกรรมที่นำเทคโนโลยีใหม่มาสนับสนุนการให้บริการทางการเงิน (Regulatory Sandbox)

(2) กำหนดการสมัครเข้าทดสอบใน Regulatory Sandbox

ผู้ประสงค์จะเข้าร่วมทดสอบบริการทางการเงินหรือนวัตกรรม FinTech ที่นำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ สามารถยื่นใบสมัครต่อ ธปท. เพื่อขอเข้าร่วมทดสอบใน Regulatory Sandbox โดยผู้ประสงค์จะเข้าร่วมทดสอบต้องเสนอแผนการทดสอบ กระบวนการ ขั้นตอน และสภาพแวดล้อมของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่จะทดสอบ เพื่อจำกัดความเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบต่อผู้บริโภค เช่น จำนวนหรือกลุ่มของผู้บริโภค และระยะเวลาการทดสอบใน Regulatory Sandbox ตามความเหมาะสมของแต่ละธุรกรรมหรือเทคโนโลยี ซึ่งควรมีระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี นอกจากนี้ ผู้ประสงค์จะเข้าร่วมทดสอบต้องมีแผนรองรับการออกจาก Regulatory Sandbox และแผนการดำเนินงานในช่วงเปลี่ยนผ่านที่ชัดเจน รวมถึงต้องเปิดเผยข้อมูลที่เพียงพอให้ผู้บริโภคใช้ในการพิจารณาตัดสินใจ และมีกระบวนการคุ้มครองผู้บริโภคที่เหมาะสม โดย ธปท. อาจมีความเห็นต่อแผนการทดสอบเพิ่มเติมได้

3.2.2.4 กำหนดการดำเนินการระหว่างทดสอบใน Regulatory Sandbox

(1) ผู้เข้าร่วมทดสอบต้องมีมาตรการดูแลคุ้มครองผู้บริโภค โดยคำนึงถึงสิทธิของผู้บริโภค อย่างน้อยใน 4 ประการ คือ

(1.1) สิทธิที่จะได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง (Right to be Informed)

(1.2) สิทธิที่จะเลือกซื้อผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงินได้อย่างอิสระ

(Right to Choose)

(1.3) สิทธิที่จะเรียกร้องเพื่อความเป็นธรรม (Right to be Heard) และ

(1.4) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคำชดเชยหากเกิดความเสียหาย

(Right to Redress)

(2) ผู้เข้าร่วมทดสอบต้องมีกระบวนการกำกับและควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามกรอบการทดสอบที่กำหนด มีระบบการบริหารจัดการความเสี่ยงที่เพียงพอ ซึ่งครอบคลุมถึงการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT Risk) ความเสี่ยงด้านภัยคุกคามทางไซเบอร์ (Cyber Risk) และความเสี่ยงด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบริการทางการเงินหรือนวัตกรรม FinTech ที่ทดสอบ รวมทั้งต้องมีกระบวนการรักษาความลับและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้า

(3) ผู้เข้าร่วมทดสอบต้องเปิดเผยข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน เพียงพอสอดคล้องกับลักษณะของการให้บริการ รวมถึงการแจ้งให้ผู้บริโภคทราบว่าเป็นการทดสอบใน Regulatory Sandbox พร้อมทั้งชี้แจงข้อจำกัดและเงื่อนไขในการให้บริการระหว่างที่อยู่ในช่วงทดสอบ

(4) ผู้เข้าร่วมทดสอบต้องปฏิบัติตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและการแพร่ขยายอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง

(5) ผู้เข้าร่วมทดสอบต้องมีกระบวนการติดตามความคืบหน้าในการทดสอบ

และผลการทดสอบ รวมถึงตัวชี้วัดความสำเร็จในการทดสอบ ความเสี่ยงและข้อผิดพลาดที่พบระหว่างทดสอบ และข้อร้องเรียนที่ได้รับจากลูกค้า รวมทั้งมาตรการดำเนินการเพื่อจำกัดความเสี่ยง หรือแก้ไขข้อผิดพลาดดังกล่าว และรายงานให้ ธปท. ทราบตามรูปแบบ และระยะเวลา หรือตามความถี่ที่ตกลงร่วมกัน

(6) กรณีผู้เข้าร่วมทดสอบประสงค์จะเปลี่ยนแปลงขอบเขตการทดสอบที่ผู้เข้าร่วมทดสอบและ ธปท. ตกลงร่วมกันแล้ว เช่น ระยะเวลาการทดสอบ กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ให้ผู้เข้าร่วมทดสอบแจ้ง ธปท. ล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 15 วัน พร้อมแจ้งเหตุผลและความจำเป็น

3.2.2.5 กำหนดการออกจาก Regulatory Sandbox

(1) ผู้เข้าร่วมทดสอบจะออกจาก Regulatory Sandbox ในกรณีดังต่อไปนี้

(1.1) กรณีการทดสอบประสบความสำเร็จ และผู้เข้าร่วมทดสอบพร้อมให้บริการในวงกว้างในประเทศไทย โดยผู้เข้าร่วมทดสอบสามารถปฏิบัติตามเงื่อนไข ต่อไปนี้

(1.1.1) ผลการทดสอบเป็นไปตามเป้าหมายในการทดสอบและตัวชี้วัดความสำเร็จในการทดสอบที่กำหนด ซึ่งผู้เข้าร่วมทดสอบและ ธปท. ได้ตกลงร่วมกัน และ

(1.1.2) ผู้เข้าร่วมทดสอบสามารถปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การกำกับดูแลของ ธปท. หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

(1.2) กรณีการทดสอบไม่ประสบความสำเร็จ และผู้เข้าร่วมทดสอบต้องยุติการให้บริการ ในกรณีดังต่อไปนี้

(1.2.1) ผลการทดสอบไม่เป็นไปตามเป้าหมายในการทดสอบและตัวชี้วัดความสำเร็จในการทดสอบที่กำหนด ซึ่งผู้เข้าร่วมทดสอบและ ธปท. ได้ตกลงร่วมกัน

(1.2.2) พบข้อร้องเรียนหรือข้อบกพร่องจากผลิตภัณฑ์ กระบวนการดำเนินงาน หรือระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และไม่สามารถปรับปรุงได้

(1.2.3) ผู้เข้าร่วมทดสอบไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ตกลงร่วมกันกับ ธปท. ในระหว่างการอยู่ใน Regulatory Sandbox

(1.2.4) ผู้เข้าร่วมทดสอบแจ้งความจำนงค์ที่จะยุติการทดสอบใน Regulatory Sandbox เอง

(2) เมื่อผู้เข้าร่วมทดสอบจะออกจาก Regulatory Sandbox ให้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(2.1) กรณีที่ผู้เข้าร่วมทดสอบออกจากการทดสอบใน Regulatory Sandbox ที่การทดสอบประสบความสำเร็จ ผู้เข้าร่วมทดสอบจะต้องแจ้งหรือขออนุญาตเสนอการให้บริการหรือนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่ได้ผ่านการทดสอบดังกล่าวต่อ ธปท. ตามกรอบกฎหมายกำหนด โดยหลักเกณฑ์การกำกับดูแลที่ ธปท. เคยพิจารณาชี้แนะให้ถือว่าสิ้นสุด

(2.2) กรณีที่ผู้เข้าร่วมทดสอบออกจากการทดสอบใน Regulatory Sandbox ที่การทดสอบไม่ประสบความสำเร็จ ผู้เข้าร่วมทดสอบต้องดำเนินการ ดังนี้

(2.2.1) หยุดการนำเสนอหรือให้บริการทางการเงินแก่ลูกค้ารายใหม่ และหยุดการให้บริการเพิ่มเติมแก่ลูกค้ารายเดิมนอกเหนือจากที่ได้กำหนดไว้ในสัญญาเดิม

(2.2.2) แจ้งให้ลูกค้าทราบก่อนที่ผู้เข้าร่วมทดสอบจะยุติการให้บริการ และต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้บริโภค ตลอดจนต้องปฏิบัติตามแผนรองรับที่ได้เสนอไว้กับ ธปท.

(2.2.3) รายงานผลการดำเนินการตาม (ก) และ (ข) ให้ ธปท. ทราบภายใน 15 วัน นับจากวันที่ผู้เข้าร่วมทดสอบยุติการทดสอบ เช่น ปริมาณธุรกรรมคงเหลือ จำนวนเงินที่ชดเชย ความเสียหายให้แก่ผู้บริโภค (ถ้ามี)

3.2.2.6 การทดสอบใน Own Sandbox

กรณีที่ผู้ให้บริการทางการเงินประสงค์จะทดสอบบริการทางการเงินที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ ธปท. และเป็นบริการทางการเงินหรือนวัตกรรม FinTech ที่นำเทคโนโลยีใหม่มาใช้แต่มีลักษณะนอกเหนือจากบริการทางการเงินที่เข้าทดสอบใน Regulatory Sandbox ตามที่ระบุไว้ข้างต้น ผู้ให้บริการทางการเงินควรทดสอบบริการทางการเงินหรือนวัตกรรม FinTech ดังกล่าวใน Own Sandbox ของผู้ให้บริการทางการเงิน ทั้งนี้ หากผู้ให้บริการทางการเงินประกอบธุรกิจที่มีกฎหมายกำหนดให้ต้องแจ้งให้ทราบ จดทะเบียน หรือขอใบอนุญาตก่อนการประกอบธุรกิจ ผู้ให้บริการทางการเงินจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวด้วย

(1) ผู้ให้บริการทางการเงินที่ประสงค์จะทดสอบบริการทางการเงินหรือนวัตกรรม FinTech ใน Own Sandbox ต้องกำหนดกรอบนโยบาย Own Sandbox ซึ่งระบุแนวทางการพิจารณาคุณสมบัติของโครงการที่จะทดสอบใน Own Sandbox การบริหารจัดการความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและความเสี่ยงด้านอื่น ๆ การดูแลลูกค้าระหว่างการทดสอบ การติดตามดูแลการทดสอบ และแนวทางการเตรียมความพร้อมในการออกจาก Own Sandbox และให้บริการในวงกว้าง โดยกรอบนโยบาย Own Sandbox ดังกล่าวต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการของผู้ให้บริการทางการเงินหรือคณะกรรมการที่ได้รับมอบหมาย

(2) ผู้ให้บริการทางการเงินต้องจัดให้มีกระบวนการภายในเพื่อรองรับการทดสอบบริการทางการเงินหรือนวัตกรรม FinTech ใน Own Sandbox โดยเทียบเคียงการดำเนินการระหว่างทดสอบใน Regulatory Sandbox ตามที่ระบุไว้ข้างต้น โดยอนุโลม

(3) ผู้ให้บริการทางการเงินพึงปฏิบัติตามกรอบการบริหารความเสี่ยงและการดูแลลูกค้าตามกฎหมายและหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง เช่น หลักเกณฑ์ว่าด้วยการกำกับดูแลความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology Risk) ของสถาบันการเงิน

(4) ผู้ให้บริการทางการเงินต้องจัดทำรายงานแผนการทดสอบนวัตกรรม FinTech ใน Own Sandbox ประจำปี ตามแบบรายงานที่กำหนด โดยแจ้งแผนการทดสอบของปีถัดไปมายัง ธปท. ไทยล่วงหน้าอย่างน้อย 30 วันก่อนวันสิ้นปีปัจจุบัน และแจ้งแผนการทดสอบที่ปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันทุกไตรมาส ล่วงหน้าอย่างน้อย 15 วันก่อนวันสิ้นไตรมาส รวมทั้งให้แจ้งผลการทดสอบของแต่ละโครงการใน Own Sandbox ให้ ธปท. ทราบทุกเดือน ภายใน 15 วันหลังจากวันสิ้นเดือน โดยรายงานผลการทดสอบต้องมีข้อมูล เช่น ผลการทดสอบตามตัวชี้วัดความสำเร็จที่กำหนด แนวทางและการเตรียมความพร้อมสำหรับการให้บริการในวงกว้าง และกำหนดระยะเวลาการออกจาก Own Sandbox

3.3 หลักเกณฑ์ในการกำกับ E-KYC

KYC หรือ Know Your Customer คือ กระบวนการในการรู้จักและพิสูจน์ตัวตนของผู้ใช้บริการ ก่อนการให้บริการ ซึ่งกระบวนการ KYC มักดำเนินการเพื่อพิสูจน์ตัวตนของลูกค้า (Verification) โดยเริ่มจากขั้นตอนและวิธีการตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับตัวตนของลูกค้า เช่น บัตรประชาชน หนังสือเดินทาง หรือเอกสารอย่างอื่นที่มีข้อมูลที่สามารถระบุตัวตนของผู้เป็นเจ้าของเอกสารดังกล่าว ได้อย่างแน่ชัด เพื่อเป็นการยืนยันตัวตนของลูกค้าผู้ทำธุรกรรมและเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงในข้อมูลการทำธุรกรรมของลูกค้า (Customer Due Diligence: CDD) ในอนาคตในกรณีที่มีความจำเป็นต้องมีกระบวนการ CDD เพื่อป้องกันความเสี่ยงในการก่ออาชญากรรม ไม่ว่าจะเป็นการฟอกเงิน การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย หรือการก่ออาชญากรรมประเภทอื่น ๆ และเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลสำหรับการป้องกันการฟอกเงินและสนับสนุนทางการเงินต่อการก่อการร้าย (Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism: AML/CFT) ดังนั้น ในทางปฏิบัติที่ผ่านมามักขอเข้ารับบริการทางการเงินประเภทต่าง ๆ ผู้ขอรับบริการจึงต้องมายืนยันตัวตน ณ สถานประกอบการหรือสาขาของผู้ให้บริการ โดยผู้ให้บริการจำเป็นต้องพบเห็นลูกค้าที่เข้าขอรับบริการในลักษณะต่อหน้า หรือที่เรียกว่า “Face-to-Face” เพื่อลงนามในเอกสาร และยอมรับข้อตกลงและเงื่อนไขต่าง ๆ ในการขอเข้ารับบริการ⁴⁹

อย่างไรก็ดี ก่อนหน้านี้ กฎหมายและหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ออกโดย ธปท. ยังไม่ได้อนุญาตชัดเจนให้กระบวนการ KYC สามารถกระทำลงในรูปแบบดิจิทัลได้ จวบจนปี 2559 ได้มีประกาศ ธปท. ที่ สนส. 7/2559 เรื่องหลักเกณฑ์การรับฝากเงินหรือการรับเงินจากประชาชน ที่กำหนดรองรับการดำเนินการในรูปแบบดิจิทัลและการให้บริการผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ จากนั้นในปี 2560 จึงได้มีหนังสือเวียนของ ธปท. ที่ ธปท.ผดท.ว. 987/2560 เรื่องแนวปฏิบัติในการให้บริการพร้อมเพย์ สำหรับบริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ และล่าสุดในปี 2561 ที่ผ่านมามีประกาศ ธปท. 0.2053/2561 เรื่องการอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ให้บริการยืนยันตัวตนของลูกค้าหรือการให้ข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล โดยจะขออธิบายตามลำดับ ดังนี้

3.3.1 ประกาศ ธปท. ที่ สนส. 7/2559 เรื่องหลักเกณฑ์การรับฝากเงินหรือการรับเงินจากประชาชน⁵⁰

ภายใต้ประกาศฉบับดังกล่าว ธปท. ได้ปรับปรุงหลักเกณฑ์ว่าด้วยการรับฝากเงินหรือการรับเงินจากประชาชน ให้มีความชัดเจนขึ้นสำหรับการให้บริการผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อสนับสนุนให้

⁴⁹ ในการเปิดบัญชีเพื่อรับฝากเงินหรือการรับเงินจากประชาชนแบบพบเห็นลูกค้าต่อหน้าสถาบันการเงินจะต้องทำการรู้จักลูกค้าผ่านกระบวนการระบุตัวตนที่ต้องมีข้อมูลและเอกสารแสดงตน ของลูกค้าที่เพียงพอ และกระบวนการพิสูจน์ตัวตนที่สามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและเอกสาร แสดงตนของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

⁵⁰ จากการประกาศหลักเกณฑ์ฉบับนี้ มีผลเป็นการยกเลิกประกาศและแนวปฏิบัติธนาคารแห่งประเทศไทย ดังนี้
1) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ สนส. 77/2551 เรื่อง การกำหนดให้สถาบันการเงิน ปฏิบัติในเรื่องการรับฝากเงินหรือรับเงินจากประชาชน ลงวันที่ 3 สิงหาคม 2551 2) แนวปฏิบัติธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง มาตรการป้องกันปราบปรามการฟอกเงิน และการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism: AML/CFT) ของสถาบันการเงิน ลงวันที่ 3 สิงหาคม 2551

สถาบันการเงินสามารถให้บริการลูกค้าด้วยนวัตกรรมทางการเงินรูปแบบต่าง ๆ ได้⁵¹ ซึ่งประกาศฉบับนี้ ได้ถูกบัญญัติให้สอดคล้องกับหลักการของ Financial Action Task Force (FATF) และแนวทางของ Basel Committee on Banking Supervision (BCBS) รวมทั้งหลักการของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยเนื้อหาของประกาศฉบับดังกล่าวที่รองรับเทคโนโลยีทางการเงินในรูปแบบใหม่สามารถสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

3.3.1.1 ได้มีการเพิ่มเติมนิยามของ “เอกสารแสดงตน” ที่ใช้แสดงข้อมูลที่บ่งชี้ถึงตัวลูกค้าให้หมายความรวมถึงเอกสารที่แสดงข้อมูลที่บ่งชี้ถึงตัวลูกค้าที่อยู่ในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วย และเพิ่มเติมนิยามของคำว่า “ลายมือชื่อ” ของลูกค้าโดยให้หมายความรวมถึงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วยเช่นกัน

3.3.1.2 ได้มีการปรับปรุงหลักการในการเปิดบัญชีเพื่อรับฝากเงินหรือการรับเงินจากเดิมที่จะต้องกระทำในลักษณะแบบต่อหน้าเพียงเท่านั้น ให้เพิ่มหลักการเปิดบัญชีเพื่อรับฝากเงินหรือการรับเงินจากประชาชนผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ด้วยอีกช่องทางหนึ่ง โดยสถาบันการเงินที่ประสงค์จะให้บริการเปิดบัญชีเพื่อรับฝากเงินหรือการรับเงินจากประชาชนผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ มีหน้าที่ยื่นขออนุญาตต่อฝ่ายกำกับสถาบันการเงิน ของ ธปท. ก่อนเสมอ⁵² อย่างไรก็ดี เนื่องจากการกระทำผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์อาจมีความเสี่ยงสูงกว่าการเปิดบัญชีแบบพบเห็นลูกค้าต่อหน้า สถาบันการเงินจึงจำเป็นต้องกำหนดให้มีมาตรฐานสำหรับกระบวนการในการรู้จักลูกค้าผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Know Your Customer: E-KYC) ให้เทียบเท่ากับการพบเห็นลูกค้าต่อหน้า และต้องมีกระบวนการบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพ เช่น มีการติดตามความเคลื่อนไหวและการปรับปรุงข้อมูลลูกค้าให้เป็นปัจจุบันที่เข้มข้นกว่าการดำเนินการตามปกติตามแนวทางที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกำหนด

3.3.1.3 สืบเนื่องจากหลักการในข้อสอง ประกาศฉบับดังกล่าวได้กำหนดขยายความลักษณะของหลักการของ E-KYC ว่าจัดทำอย่างไรจึงจะถือว่า “เทียบเท่ากับการพบเห็นลูกค้าต่อหน้า” โดยได้กำหนดให้กรณีการเปิดบัญชีเพื่อรับฝากเงินหรือการรับเงินจากประชาชนผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ สถาบันการเงินต้องจัดให้มีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ทดแทนการพบเห็นลูกค้าต่อหน้า ได้แก่ ระบบ Video Conference ที่เจ้าหน้าที่ของสถาบันการเงินสามารถสัมภาษณ์และสังเกตพฤติกรรมของลูกค้า ณ ขณะนั้นได้ (Real Time) โดยมีคุณภาพของภาพและเสียงที่ชัดเจนเพื่อให้มั่นใจว่าเป็นลูกค้าที่ต้องการมาเปิดบัญชีรายนั้นจริง ซึ่งหากเทคโนโลยีที่สถาบันการเงินใช้ไม่สามารถแสดงผลแบบ Real Time ได้ สถาบันการเงินจะต้อง

⁵¹ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ธนาคารแห่งประเทศไทยออกหลักการรับฝากเงินหรือการรับเงินจากประชาชน เพื่อกำหนดให้ สถาบันการเงินถือปฏิบัติ

⁵² เนื่องจากการเปิดบัญชีเพื่อรับฝากเงินหรือการรับเงินจากประชาชนผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ ถือเป็นการให้บริการผ่านช่องทางใหม่ ซึ่งสถาบันการเงินมีหน้าที่ต้องยื่นขออนุญาตก่อนการดำเนินการ

จัดให้ลูกค้ามาเปิดบัญชีแบบพบเห็นลูกค้าต่อหน้าแทน ซึ่งหากสถาบันการเงินประสงค์จะใช้วิธีการหรือเทคโนโลยีอื่นนอกจากระบบ Video Conference สามารถยื่นขอเป็นรายกรณีต่อ ธปท.

3.3.1.4 หากเป็นกรณีการเปิดบัญชีเพื่อรับฝากเงินหรือการรับเงินจากประชาชนในลักษณะพบเห็นลูกค้าต่อหน้าหรือผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์โดยเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ของสถาบันการเงิน เช่น เครื่อง Virtual Teller Machine เครื่อง Kiosk เครื่องคอมพิวเตอร์ หรือเครื่องอิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ สถาบันการเงินมีหน้าที่ตรวจสอบข้อมูลและเอกสารแสดงตนของลูกค้าในสองรูปแบบ **ในรูปแบบแรก ผ่านเครื่องอ่านบัตรประจำตัวประชาชนแบบอเนกประสงค์ (Smart Card Reader)** โดยสถาบันการเงินอาจพิจารณาใช้ระบบการตรวจสอบสถานะของข้อมูลและบัตรประจำตัวประชาชนของลูกค้าที่เป็นปัจจุบัน (เช่น จัดให้มีระบบการตรวจสอบข้อมูลและเอกสารแสดงตนของลูกค้าทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง⁵³ เพื่อทราบสถานะของข้อมูลและบัตรประจำตัวประชาชนของลูกค้า) และ/หรือ ระบบการตรวจสอบลายนิ้วมือของลูกค้า⁵⁴ ประกอบการพิจารณาเพิ่มเติมเพื่อให้มีความรัดกุมยิ่งขึ้นด้วยก็ได้ **ในรูปแบบที่สอง กรณีที่สถาบันการเงินเลือกใช้ระบบการตรวจสอบสถานะของข้อมูลและบัตรประจำตัวประชาชนของลูกค้าที่เป็นปัจจุบัน** (เช่น มีการใช้ระบบตรวจสอบข้อมูลผ่านระบบของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง) จะต้องใช้ระบบการตรวจสอบลายนิ้วมือของลูกค้าประกอบการพิจารณาด้วย ทั้งนี้ กรณีที่สถาบันการเงินจะใช้วิธีการพิสูจน์ตัวตนของลูกค้าที่ประกอบด้วยระบบการตรวจสอบลายนิ้วมือของลูกค้าในกรณีที่มีการเปิดบัญชีเพื่อรับฝากเงินหรือการรับเงินจากประชาชนแบบพบเห็นลูกค้าต่อหน้า ให้สถาบันการเงินขออนุญาตจาก ธปท. ก่อนดำเนินการ เนื่องจากเป็นการใช้เทคโนโลยีใหม่ประกอบการให้บริการของสถาบันการเงิน

3.3.1.5 หากเป็นกรณีการเปิดบัญชีเพื่อรับฝากเงินหรือการรับเงินจากประชาชนสำหรับลูกค้าที่เป็นบุคคลธรรมดาผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยกำหนดให้มีการใช้เครื่องอิเล็กทรอนิกส์ของลูกค้า (เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์เคลื่อนที่) และ โปรแกรมระบบงานที่สถาบันการเงินได้จัดเตรียมไว้ (Application ของสถาบันการเงิน) สถาบันการเงินต้องใช้ระบบการตรวจสอบสถานะของข้อมูลและบัตรประจำตัวประชาชนของลูกค้าที่เป็นปัจจุบัน ประกอบกับระบบการตรวจสอบลายนิ้วมือของลูกค้าเป็นอย่างน้อยเพื่อตรวจสอบข้อมูลและเอกสารแสดงตนของลูกค้า

3.3.2 หนังสือเวียนของ ธปท. ที่ ธปท.ศตท.ว. 987/2560 เรื่องแนวปฏิบัติในการให้บริการพร้อมเพย์สำหรับบริการเงินอิเล็กทรอนิกส์

⁵³ ระบบการตรวจสอบข้อมูลและเอกสารแสดงตนของลูกค้าทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อทราบสถานะของ ข้อมูลและบัตรประจำตัวประชาชนของลูกค้า เช่น ระบบที่เชื่อมต่อกับระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมการปกครอง

⁵⁴ ระบบการตรวจสอบลายนิ้วมือของลูกค้าทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิสูจน์ตัวตนของลูกค้า

หนังสือเวียนฉบับดังกล่าว ได้กำหนดแนวปฏิบัติเพื่อให้การลงทะเบียนพร้อมเพย์ด้วยหมายเลขอ้างอิง (ID) เช่น เลขบัตรประจำตัวประชาชน หรือหมายเลขโทรศัพท์เคลื่อนที่ มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ ผู้ให้บริการ อันได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงินเฉพาะกิจ และผู้ให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่มีใช้ สถาบันการเงิน จึงมีหน้าที่ปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำและหลักเกณฑ์ว่าด้วยเรื่อง “การแสดงตนและการพิสูจน์ยืนยันตัวตน” ตามที่กำหนดไว้ในประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ สนส. 7/2559 เรื่องหลักเกณฑ์การรับฝากเงินหรือการรับเงินจากประชาชนในข้อ 3.4.1

ทั้งนี้ ประกาศฉบับดังกล่าวได้เพิ่มเติมรายละเอียดกรณีการลงทะเบียนผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ สถาบันการเงินต้องจัดให้มีการตรวจสอบตัวตนโดยใช้รหัส PIN ควบคู่กับระบบ One Time Password (OTP) เช่น กรณีการใช้เบอร์โทรศัพท์เป็นหมายเลขลงทะเบียน และผู้ลงทะเบียนใช้บริการทางการเงินกับผู้ให้บริการอยู่แล้ว ไม่ว่าจะผ่านช่องทาง Mobile Wallet, Mobile Banking หรือ Internet Banking ผู้ให้บริการต้องตรวจสอบว่าผู้ลงทะเบียนมีการใช้หมายเลขดังกล่าวเชื่อมต่อการให้บริการ (Mobile Wallet, Mobile Banking หรือ Internet Banking) มาแล้วไม่ต่ำกว่า 90 วัน โดยต้องทำการยืนยันตัวตนผ่าน OTP หรือ SMS หรือวิธีการอื่นใดที่มีประสิทธิภาพเทียบเท่ากัน

3.3.3 ประกาศ ธปท.ผก.ว. 2053/2561 เรื่องการอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ให้บริการยืนยันตัวตนของลูกค้าหรือการให้ข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล

ประกาศฉบับนี้ของ ธปท. เป็นการออกกำหนดแนวทางในการให้บริการยืนยันตัวตนหรือให้ข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล ซึ่งเป็นการสนับสนุน โครงการการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล (Digital ID : DID) ซึ่งเป็นระบบกลางในการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลของประเทศ ดังนั้น เพื่อเป็นการขยายขอบเขตให้ธนาคารพาณิชย์สามารถทำหน้าที่ยืนยันตัวตนของลูกค้าหรือให้ข้อมูลในรูปแบบดิจิทัลได้ ธปท. จึงได้ประกาศหลักเกณฑ์เพื่อกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์มีกระบวนการบริหารความเสี่ยงในด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เช่น การบริหารความเสี่ยงด้านเทคโนโลยี ความเสี่ยงด้านปฏิบัติการ และความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ เป็นต้น นอกจากนี้ ประกาศฉบับดังกล่าวยังได้กำหนดเงื่อนไขในการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ในการให้บริการยืนยันตัวตนหรือให้ข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล ดังนี้

3.3.3.1 ธนาคารต้องได้รับความยินยอมจากลูกค้าผู้เป็นเจ้าของข้อมูล ตามหลักเกณฑ์การขอความยินยอม (Consent) ที่สอดคล้องกับกฎหมายและประกาศที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- (1) ไม่บังคับ และให้โอกาสเจ้าของข้อมูลเลือกที่จะเปิดเผยข้อมูล (Freely Given)
- (2) ต้องระบุวัตถุประสงค์ ขอบเขตการนำข้อมูลไปใช้อย่างชัดเจน และเจาะจง (Specific)
- (3) แจ้งให้ทราบถึงสิทธิของลูกค้า (Informed) โดยเฉพาะ สิทธิในการเข้าถึงข้อมูล (Right to Access) สิทธิในการแก้ไขข้อมูล (Right to Rectification) สิทธิไม่อนุญาตให้นำข้อมูลไปประมวลผล (Right to Restrict Data Processing) สิทธิในการลบหรือยกเลิกการให้ข้อมูล (Right to be Forgotten)
- (4) ข้อความที่ระบุในการขอความยินยอมต้องไม่คลุมเครือ (Unambiguous)

3.3.3.2 การนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อให้บริการแก่พันธมิตรทางธุรกิจของธนาคาร ขอให้ธนาคารพัฒนาหรือใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงกับผู้ให้บริการรายอื่นในโครงการ DID ได้ในอนาคต ทั้งนี้ เมื่อโครงการ DID เริ่มโครงการ ขอให้ธนาคารเข้าร่วมโครงการดังกล่าวด้วย

3.3.3.3 ธนาคารต้องไม่กำหนดเงื่อนไขใด ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในรูปแบบของสัญญาหรือเทคโนโลยีที่ใช้ อันอาจเป็นการจำกัดสิทธิในการเลือกใช้บริการของลูกค้าและพันธมิตรทางธุรกิจของธนาคารเอง

3.3.3.4 ธนาคารต้องมีระบบการบริหารความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT Risk Management and Cyber Security) โดยมีกระบวนการประเมินและติดตามความพร้อมใช้งานของระบบและการเชื่อมโยงที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มั่นใจว่าสามารถรองรับการให้บริการผ่านช่องทางของธนาคารที่มีอยู่อย่างต่อเนื่อง รวมถึงจัดให้มีมาตรการป้องกันและเฝ้าระวังให้มีความมั่นคงปลอดภัย โดยควรมีการประเมินช่องโหว่และทบทวนระบบงานให้ทันสมัยอย่างเป็นประจำ และให้มีการติดตามดูแลเพื่อให้มั่นใจว่าพันธมิตรทางธุรกิจของธนาคารมีการรักษาความปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้าอย่างเหมาะสมและเป็นไปตามมาตรฐานที่ดีตามกฎหมายและหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง

3.4 แนวทางในการอนุญาตให้บริการ E-Marketplace Platform

ด้วยวิวัฒนาการด้านเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ธนาคารพาณิชย์และบริษัทในกลุ่มธุรกิจทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ได้นำเทคโนโลยีทางการเงินเข้ามาใช้สนับสนุนการดำเนินธุรกิจมากขึ้น ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคของผู้รับบริการที่เปลี่ยนไป ย่อมส่งผลต่อรูปแบบการดำเนินธุรกิจของธนาคารที่เริ่มมีการพัฒนาการให้บริการผ่านเว็บไซต์ หรือแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือเพื่อเพิ่มช่องทางการให้บริการต่อลูกค้าในลักษณะออนไลน์ ที่สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา

จากเหตุผลในข้างต้น ธปท.⁵⁵ จึงได้ออก แนวทางการอนุญาตการให้บริการแพลตฟอร์มอิเล็กทรอนิกส์ (E-Marketplace Platform) ของธนาคารพาณิชย์ และบริษัทในกลุ่มธุรกิจทางการเงินของธนาคารพาณิชย์⁵⁶ โดย E-Marketplace Platform ในที่นี้ หมายถึง การให้บริการพื้นที่หรือสื่อกลางผ่านเว็บไซต์ แอปพลิเคชัน หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นใดในลักษณะทำนองเดียวกัน เพื่อเป็นช่องทางในการซื้อขายสินค้าหรือบริการ ชำระเงินออนไลน์แบบครบวงจร รวมทั้งการให้ข้อมูล ข่าวสาร การอบรม เพื่อพัฒนาธุรกิจแบบออนไลน์ และการสร้างเครือข่าย

ในการนี้ ธปท. ได้กำหนดแนวทางในการให้บริการของธนาคารเป็น 6 ประเภทหลัก ดังนี้

⁵⁵ อาศัยอำนาจตาม ม.36 แห่งพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน 2551 และประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส. 5/2554 เรื่อง การอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ประกอบธุรกิจการให้บริการอื่น (Services) แก่ลูกค้าทั่วไป

⁵⁶ ธปท.ฟกค. ว.73/2561 เรื่องแนวทางการอนุญาตการให้บริการแพลตฟอร์มอิเล็กทรอนิกส์ (e-Marketplace Platform) ของธนาคารพาณิชย์ และบริษัทในกลุ่มธุรกิจทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ ลงวันที่ 16 มกราคม 2561

3.4.1 Digital Platform

การให้บริการช่องทาง หรือพื้นที่ผ่านเว็บไซต์ แอปพลิเคชัน หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารพาณิชย์ หรือบริษัทในกลุ่มธุรกิจทางการเงินของธนาคารพาณิชย์เพื่อเป็นช่องทางในการซื้อขายสินค้าหรือบริการ ชำระเงินออนไลน์แบบครบวงจร รวมทั้ง การให้ข้อมูลข่าวสาร การอบรมเพื่อพัฒนาธุรกิจแบบออนไลน์ และการสร้างเครือข่าย

3.4.2 Support Seller

การทำหน้าที่ให้คำแนะนำ และเป็นพี่เลี้ยงให้กับลูกค้าผู้ขายสินค้าหรือบริการ นำสินค้าหรือบริการ ขึ้นเสนอบนแพลตฟอร์มอิเล็กทรอนิกส์

3.4.3 Marketing and Promotion

การทำการตลาดและจัดโปรโมชั่นร่วมกับผู้ขายสินค้าหรือบริการ เพื่อให้ลูกค้าของธนาคารทราบ และเข้ามาใช้บริการบนแพลตฟอร์มอิเล็กทรอนิกส์

3.4.4 Payment

การให้บริการระบบการชำระเงินค่าสินค้าหรือบริการแบบออนไลน์

3.4.5 Customer Services

มีช่องทางการสื่อสาร ชี้แจงข้อมูล และรับเรื่องร้องเรียนจากลูกค้า เช่น กรณีลูกค้าไม่ได้รับสินค้าตามระยะเวลาที่กำหนด เป็นต้น

3.4.6 Business Analysis

การนำข้อมูลธุรกรรมบนแพลตฟอร์มอิเล็กทรอนิกส์มาประมวลผลและวิเคราะห์ (Big data) เพื่อการพัฒนาและนำเสนอผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงินของธนาคาร โดยต้องคำนึงถึงการรักษาข้อมูลความลับของลูกค้าเป็นสำคัญ

ดังนั้น จากกิจกรรมในข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าประกาศฉบับนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบธุรกิจรายย่อย และกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ได้นำเทคโนโลยีมาเสริมสร้างความเติบโตทางธุรกิจได้ และยังเป็นโอกาสให้ธนาคารพาณิชย์และบริษัทในกลุ่มธุรกิจทางการเงินของธนาคารพาณิชย์สามารถมีกำหนัดกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น ธนาคารสามารถจัดให้มีผู้ให้บริการอื่นที่มีความชำนาญเฉพาะด้านสำหรับงานสนับสนุนธุรกิจการให้บริการ E-Marketplace Platform ไม่ว่าจะเป็นงานด้านบรรจุภัณฑ์สินค้า (Packaging) การขนส่ง (Logistics) การทำบัญชี (Accounting) และการบริหารสินค้าคงคลัง (Stock management) เป็นต้น นอกจากนี้ ธนาคารยังสามารถแนะนำ หรือจัดให้มีผู้ให้บริการงานสนับสนุนอื่นได้หลายราย รวมทั้ง เปิดโอกาสให้ผู้ให้บริการงานสนับสนุนสามารถให้บริการแก่แพลตฟอร์มอื่นได้โดยอิสระเพื่อให้ลูกค้าผู้ขายสินค้าหรือบริการสามารถเลือกใช้บริการและทำสัญญาโดยตรงกับผู้ให้บริการงานสนับสนุนธุรกิจ E-Marketplace Platform ได้

3.5 กฎหมายว่าด้วยระบบชำระเงิน

พระราชบัญญัติระบบชำระเงิน พ.ศ. 2560 (พ.ร.บ. ระบบชำระเงิน) เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อเป็นการยกระดับการกำกับดูแลระบบและบริการการชำระเงินให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล โดยให้มีบริการที่ปลอดภัย ได้มาตรฐาน และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภค อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายฉบับนี้จะไม่ได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีทางการเงินโดยตรง แต่จากการศึกษาของคณะผู้วิจัยพบว่า พ.ร.บ. ระบบชำระเงินได้มีการกล่าวถึงหลักการและแนวทางในการรองรับเทคโนโลยีทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับระบบชำระเงินที่มีความสัมพันธ์กับหัวข้อในการศึกษาวิจัยเล่มนี้ไว้ในสองส่วน

3.5.1 หมวดที่ 3 ว่าด้วยเรื่อง บริการการชำระเงินภายใต้การกำกับ (Designated Payment Services)

เป็นการกำหนดลักษณะบริการการชำระเงินภายใต้การกำกับ ซึ่งต้องขออนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคลัง หรือขอขึ้นทะเบียนกับ ธปท. แล้วแต่กรณี ก่อนเริ่มประกอบธุรกิจ ได้แก่

3.5.1.1 การให้บริการบัตรเครดิต บัตรเดบิต หรือบัตรเอทีเอ็ม

3.5.1.2 การให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์

3.5.1.3 การให้บริการรับชำระเงินด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์แทนผู้ขายสินค้า หรือผู้ให้บริการหรือเจ้าหน้าที่

3.5.1.4 การให้บริการโอนเงินด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์

3.5.1.5 การให้บริการการชำระเงินอื่นใดที่อาจส่งผลกระทบต่อระบบการชำระเงิน หรือประโยชน์สาธารณะ

จากถ้อยคำในข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า บริการชำระเงินภายใต้กำกับเกือบทุกรายการเป็นการให้บริการโดยใช้เทคโนโลยีหรือช่องทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นองค์ประกอบทั้งสิ้น ซึ่งการบัญญัติกฎหมายในลักษณะนี้ ส่งผลให้ผู้ประกอบการชำระเงินต่างประเทศ เช่น Alipay และ WeChat เป็นผู้ให้บริการที่ต้องมาขออนุญาตหรือขึ้นทะเบียนก่อนเริ่มดำเนินธุรกิจ ซึ่งขอบเขตของกฎหมายเดิมไม่ได้เปิดช่องในภาครัฐสามารถกำกับดูแลผู้ให้บริการชำระเงินจากต่างประเทศได้

3.5.2 มาตรา 35 พ.ร.บ. ระบบชำระเงิน

โดยมาตรา 35 ได้บัญญัติหลักการในการรองรับการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมในรูปแบบใหม่มาใช้เพื่อพัฒนาบริการการชำระเงิน กล่าวคือ ในกรณีที่มิใช่ระบบหรือบริการใดที่มีลักษณะใกล้เคียงกับระบบหรือบริการที่อยู่ภายใต้ พ.ร.บ. ระบบชำระเงิน โดยระบบหรือบริการดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อระบบการชำระเงินของประเทศ หรือต่อสาธารณชนทั่วไป ธปท. อาจเสนอให้มีการตราพระราชกฤษฎีกาเพื่อกำหนดให้การให้บริการระบบหรือบริการดังกล่าวอยู่ภายใต้การกำกับของ พ.ร.บ. ระบบชำระเงิน

จากหลักการในมาตรา 35 ดังกล่าว หมายความว่า หากในอนาคตมีการบริการหรือระบบอื่นใดที่ไม่ได้อยู่ภายใต้ พ.ร.บ. ระบบชำระเงินนี้ กฎหมายได้เปิดช่องให้บริการหรือระบบดังกล่าวสามารถดำเนินการอย่างถูกต้องตามกฎหมายภายใต้กลไกการออกพระราชกฤษฎีกาเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมได้ เช่น ในอนาคตอาจมีการใช้เทคโนโลยีในรูปแบบใหม่เพื่อให้บริการการชำระเงิน

นอกเหนือไปจาก (1) – (5) ที่ได้กำหนดไว้ในหมวด 3 ว่าด้วยเรื่องบริการการชำระเงินภายใต้การกำกับ (Designated Payment Services) ธปท. สามารถพิจารณาลักษณะและองค์ประกอบของเทคโนโลยีนั้น และกำหนดให้มีการตราพระราชกฤษฎีกาเพื่อกำกับดูแลตามความเหมาะสมได้ ซึ่งการบัญญัติกฎหมายในลักษณะนี้เป็นการเอื้อต่อการนำเทคโนโลยีในรูปแบบใหม่มาใช้บริการการชำระเงินของไทย

3.6 หลักเกณฑ์กำกับผู้ประกอบธุรกิจระบบหรือเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์สำหรับธุรกรรมสินเชื่อระหว่างบุคคลกับบุคคล

Peer-to-Peer lending platform (P2P) คือ การกู้ยืมระหว่างบุคคลกับบุคคลผ่านเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งใช้เทคโนโลยีเป็นตัวกลางในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน โดยไม่ผ่านระบบธนาคารอย่างเช่น การกู้ยืมในรูปแบบเดิม (Traditional Loan) ดังนั้น P2P Lending Platform จะทำหน้าที่เป็นคนกลางในการให้บริการจับคู่ระหว่างผู้ให้กู้/ผู้กู้⁵⁷ หรืออีกนัย คือเป็นการให้บริการธุรกรรมสินเชื่อโดยการให้บริการจับคู่ (Matchmaker) ระหว่างผู้ให้กู้/ผู้กู้ โดยคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายไม่จำเป็นต้องเจอกัน แต่บุคคลทั้งสองสามารถทำสัญญาระหว่างกันได้แบบออนไลน์ผ่านระบบหรือเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ เช่น เว็บไซต์ หรือ แอปพลิเคชัน ที่ให้บริการโดยผู้ประกอบธุรกิจ Platform ทั้งนี้ กฎหมายกำหนดให้ Platform มีหน้าที่เพียงจับคู่ในลักษณะการนำเสนอช่องทางหรือให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกู้ยืม โดยห้ามไม่ให้ Platform เป็นผู้ให้กู้หรือผู้กู้เสียเอง

การทำธุรกิจในลักษณะดังกล่าว ปัจจุบันอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง การกำกับดูแลผู้ประกอบธุรกิจระบบหรือเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์สำหรับธุรกรรมสินเชื่อระหว่างบุคคลกับบุคคล (P2P Lending Platform) ซึ่งประกาศฉบับนี้ มีรายละเอียดอันอาจสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

3.6.1 ภายใต้ประกาศฉบับดังกล่าวผู้ประสงค์จะให้บริการ Platform จะต้องเป็นนิติบุคคลไทย (บริษัทจำกัดหรือบริษัทจำกัดมหาชน) และต้องไม่ใช่สถาบันการเงิน (เช่น ธนาคารพาณิชย์) หรืออาจกล่าวได้ว่าประกาศกระทรวงการคลังฉบับนี้มีผลบังคับใช้กับผู้ให้บริการทางการเงินที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน (Non-Banks) เนื่องจากสถาบันการเงินสามารถทำ P2P Platform ได้อยู่แล้วตามใบอนุญาตที่ได้รับจาก ธปท. จึงไม่ต้องมาขออนุญาตกระทรวงการคลังตามประกาศฉบับนี้อีก

3.6.2 ประกาศฉบับดังกล่าวยังได้กำหนดคุณสมบัติของ “ผู้ให้กู้” และ “ผู้กู้” ไว้แตกต่างกัน กล่าวคือ กรณีของ “ผู้ให้กู้” จะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้แต่ต้องไม่ใช่ผู้ให้บริการระบบหรือเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ (การระดมทุนผ่าน Crowdfunding Portal) ตามประกาศคณะกรรมการกำกับตลาดทุนว่าด้วยการเสนอขายหลักทรัพย์ผ่านระบบหรือเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ ในขณะที่ “ผู้กู้” กฎหมายกำหนดให้เป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้น⁵⁸

⁵⁷ ในทางกฎหมาย การให้สินเชื่อผ่าน platform ถือเป็น การเกิดขึ้นของสัญญากู้ยืมหรือสัญญาการให้สินเชื่อระหว่างผู้ให้กู้และผู้กู้โดยตรง ซึ่ง platform ไม่ได้มีฐานะเป็นเจ้าหนี้ แต่จะมีหน้าที่เพียงกำหนดกระบวนการและจัดให้มีการทำสัญญาระหว่างคู่สัญญาเท่านั้น

⁵⁸ ซึ่งรายละเอียดและคุณสมบัติของผู้ให้กู้/ผู้กู้ เช่น การกำหนดเพดานวงเงินการให้สินเชื่อ ธปท. จะประกาศกำหนดหลักเกณฑ์ต่อไป

3.6.3 การกำหนดอัตราดอกเบี้ยระหว่างผู้ให้กู้/ผู้กู้ จะต้องเป็นไปตามตามหลักการพื้นฐานว่าด้วยการกู้ยืมตามกฎหมายแพ่งที่กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี และในส่วนของ “ค่าธรรมเนียม” ที่ Platform จะเรียกเก็บจากการ Matching นั้น ประกาศกระทรวงการคลังไม่ได้ระบุอัตราไว้แต่ได้กำหนดหลักการที่สำคัญว่า การคิดค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายอื่นใด Platform จะต้องเปิดเผยข้อมูลนั้นให้ผู้ใช้บริการทราบผ่านเครือข่ายหรือระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ให้บริการเสมอ

จากการศึกษาพบว่า การประกาศใช้ประกาศฉบับนี้ย่อมมีประโยชน์การพัฒนาเทคโนโลยีทางการเงินและธุรกิจ P2P Lending ในประเทศไทย เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้ผู้กู้ต้องเป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้น ดังนั้น ประโยชน์ที่เด่นชัดของ P2P Lending Platform ภายใต้บริบทของกฎหมายไทย คือ การใช้เทคโนโลยีทางการเงินเพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้กู้รายย่อยด้วยอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำลง เนื่องจาก Platform มักจะมีต้นทุนในการดำเนินงานที่ต่ำกว่าการให้สินเชื่อจากสถาบันการเงิน ในส่วนของ **ผู้ให้กู้** (ในฐานะที่เป็น Investor) P2P Lending Platform จะเปิดโอกาสในการลงทุนทั้งในสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภคส่วนบุคคล (Consumer Credit) และนำเสนอการลงทุนในหลักทรัพย์ประเภทใหม่ ๆ อันอาจให้ผลตอบแทนที่ดีกว่าผลิตภัณฑ์การเงินรูปแบบเดิมที่มีอยู่ในตลาดก็เป็นได้ ในส่วนของ **Platform** เนื่องจากประกาศกระทรวงการคลังฉบับนี้บังคับใช้กับกลุ่มธุรกิจ Non-banks จึงเป็นไปได้ว่ารูปแบบการให้บริการ FinTech Lending ในประเทศไทยจะมีความหลากหลายมากขึ้น และอาจมีผู้ให้บริการ E-Commerce Platform สนใจให้บริการ P2P Lending Platform ด้วยเช่นกัน เนื่องจากมีข้อมูลร้านค้าและผู้ให้บริการเดิมอยู่แล้ว จึงทำให้การทำ Data Analytics เพื่อคำนวณ Credit Rating/Score ไม่ใช่เรื่องยาก

ดังนั้น นโยบายในการกำกับดูแล P2P Lending Platform จึงเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนธุรกิจออนไลน์ประเภทนี้ เพราะหากการบริหารจัดการของ Platform ขาดหลักธรรมาภิบาลที่ดี ย่อมนำไปสู่การทุจริตได้โดยง่ายและอาจกระทบกับเศรษฐกิจและสังคมในวงกว้าง⁵⁹ ประกาศกระทรวงการคลังฉบับนี้ รวมถึงเกณฑ์การกำกับดูแลที่ ธปท. จะประกาศกำหนดเพิ่มเติมในอนาคตจะเป็นการสร้างกระบวนการและระบบงานที่ปลอดภัยในการให้บริการของ Platform และเปิดโอกาสให้ธุรกิจ P2P Lending ในประเทศไทยมีความหลากหลาย อันเป็นแรงสำคัญในการพัฒนาเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในภาคการเงินในมิติต่าง ๆ ต่อไปในอนาคต

3.7 พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลนั้น เป็นผลมาจากการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ดิจิทัล ซึ่งส่งผลให้มีการล่วงละเมิดสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ภาครัฐต้องมีการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของประชากรในประเทศ ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล (Data Security)

⁵⁹ อย่างเช่น กรณีข้อมูลที่เกิดขึ้นกับ platform ในประเทศจีน (กรณีของ บ. Esubao) สาเหตุหลักมาจากรายละเอียดจริงที่ว่า เมื่อ platform มีหน้าที่ในการจับคู่ ย่อมเท่ากับว่ามีเพียงแค่ platform ที่เป็นศูนย์กลางของข้อมูลและรู้ว่าใครเป็นใครในการจัดทำสัญญากู้ยืมแต่ละฉบับ

ครอบคลุมข้อมูลส่วนบุคคลประเภทต่าง ๆ ตั้งแต่ ชื่อ นามสกุล ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ ไปจนถึงอีเมล หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชนและอื่น ๆ นอกจากนี้ กฎหมายยังคุ้มครองไปถึงข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหว (Sensitive Data) เช่น เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความเห็นทางการเมือง ความเชื่อ ลัทธิ ศาสนา พฤติกรรมทางเพศ ประวัติอาชญากรรม ข้อมูลทางด้านสุขภาพ ข้อมูลทางพันธุกรรม และ ข้อมูลชีวภาพ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องเร่งผลักดันให้มีกฎหมายว่า ด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศ เพื่อสร้างกลไกการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นมาตรฐานเดียวกันและสอดคล้องกับมาตรฐานที่เป็นสากล โดยต้องไม่สร้างภาระหน้าที่แก่ผู้เกี่ยวข้องจนกลายเป็นข้อจำกัดหรืออุปสรรคในการประกอบธุรกิจการค้า หรือการให้บริการของภาคส่วนต่าง ๆ จนเกินสมควร เพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับองค์การระหว่างประเทศอื่นที่ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ สหประชาชาติ (United Nation (UN) ได้กำหนดหลักเกณฑ์การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้ใน Guidelines for the Regulation of Computerized Personal Data File ใน ค.ศ. 1990 สำหรับ ในระดับภูมิภาคนั้น สหภาพยุโรป European Union (EU) ได้กำหนดกฎระเบียบการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล(European Union Directive 95/46/EC) สำหรับประเทศสมาชิกอาเซียนและไทยนั้น แม้ไม่ได้มีพันธกรณีดังเช่นประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปที่จะต้องบัญญัติกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับกฎระเบียบดังกล่าว แต่ก็ได้รับผลกระทบด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎเกณฑ์ของยุโรป เกี่ยวกับการโอนหรือส่งข้อมูลส่วนบุคคลไปยังประเทศที่สาม ซึ่งกำหนดว่าจะทำได้ต่อเมื่อประเทศที่สาม นั้นมีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในระดับที่เท่าเทียมกันกับกฎเกณฑ์ของสหภาพยุโรป (Article 25, Chapter IV, European Union Directive 95/46/EC)⁶⁰

โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ได้มีการประกาศใช้เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2562 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2562⁶¹ โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้

3.7.1 กฎหมายกำหนดในกรณีที่กฎหมายว่าด้วยการใดบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้บังคับตามบทบัญญัติของกฎหมายนั้น เว้นแต่ เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล และบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ให้ใช้กฎหมายนี้เพิ่มเติมไม่ว่าจะมีบทบัญญัติซ้ำกันหรือไม่ก็ตาม

3.7.2 บทบัญญัตินี้ไม่ให้ใช้บังคับแก่การดำเนินการ เช่น การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือเพื่อกิจกรรมในครอบครัวของบุคคลนั้นเท่านั้น การดำเนินการของหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ เป็นต้น รวมถึงเป็นการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่ทำการเก็บรวบรวมไว้เฉพาะเพื่อกิจการสื่อมวลชน งาน

⁶⁰ รองศาสตราจารย์คณะนิติป ทองระวีวงศ์, “รายงานฉบับสมบูรณ์ เรื่อง การปฏิรูปกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทยเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (The Personal Data Protection Law Reform for ASEAN)” <<https://library2.parliament.go.th/ebook/content-cr/2560-kanathip.pdf>> .

⁶¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 69 ก หน้า 52 – 95 ลงวันที่ 27 พฤษภาคม 2562

ศิลปกรรม หรืองานวรรณกรรมอันเป็นจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพหรือเป็นประโยชน์สาธารณะเท่านั้น

3.7.3 พระราชบัญญัติมีการกำหนดนิยาม ต่าง ๆ เช่น

3.7.3.1 ข้อมูลส่วนบุคคล หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ

3.7.3.2 ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หมายถึง บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

3.7.3.3 ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล หมายถึง บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งดำเนินการเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามคำสั่งหรือในนามของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ บุคคลดังกล่าวจะต้องไม่เป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล

3.7.3.4 บุคคล หมายถึง บุคคลธรรมดา

3.7.3.5 กำหนดให้มีคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วยประธานซึ่งสรรหาและแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ในด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเป็นรองประธาน กรรมการโดยตำแหน่งจำนวน 5 คน กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน และให้เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการ โดยให้ทำหน้าที่เช่น จัดทำแผนแม่บทการดำเนินงานด้านการส่งเสริมและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล กำหนดมาตรการหรือแนวทางการดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล กำหนดข้อปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นแนวทางให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลและผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล เป็นต้น

3.7.4 กำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ดังนี้

3.7.4.1 กำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะกระทำการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้หากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้ให้ความยินยอมไว้ก่อนหรือในขณะนั้น เว้นแต่ บทบัญญัติของกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นกำหนดไว้ให้กระทำได้ โดยความยินยอมต้องกระทำโดยชัดแจ้ง เป็นหนังสือหรือทำโดยผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เว้นแต่สภาพไม่สามารถขอความยินยอมโดยวิธีการดังกล่าวได้ และต้องแจ้งวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลด้วย ซึ่งการขอความยินยอมจะต้องแยกส่วนออกจากข้อความอื่นอย่างชัดเจนด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่หลอกลวงให้เข้าใจผิดในวัตถุประสงค์ นอกจากนี้ เจ้าของข้อมูลจะถอนความยินยอมเมื่อใดก็ได้ เว้นแต่มีข้อจำกัดสิทธิในการถอนความยินยอมโดยกฎหมายหรือสัญญาที่ให้ประโยชน์แก่เจ้าของข้อมูล ซึ่งการถอนความยินยอมจะไม่กระทบกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่เจ้าของข้อมูลได้ให้ความยินยอมไปแล้วโดยชอบ

3.7.4.2 ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องทำการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลตามที่ได้แจ้งเจ้าของข้อมูลไว้ก่อนหรือในขณะที่ยังเก็บรวบรวม โดยจะดำเนินการต่างไปจากวัตถุประสงค์ไม่ได้ เว้นแต่ ได้แจ้งวัตถุประสงค์ใหม่ให้ทราบและได้รับความยินยอมแล้ว หรือบทบัญญัติของกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้ทำได้

3.7.5 กำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล ดังนี้

3.7.5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลให้เก็บรวบรวมได้เท่าที่จำเป็นภายใต้วัตถุประสงค์อันชอบด้วยกฎหมาย โดยการเก็บรวบรวมต้องแจ้งเจ้าของข้อมูลให้ทราบก่อนหรือในขณะเก็บรวบรวม เว้นแต่ เจ้าของข้อมูลได้ทราบรายละเอียดนั้นอยู่แล้ว

3.7.5.2 ห้ามผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล แต่มีข้อยกเว้น เช่น เพื่อการจัดทำเอกสารประวัติศาสตร์ หรือจดหมายเหตุ ป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิต การปฏิบัติตามสัญญาซึ่งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นคู่สัญญา เป็นต้น ก็สามารถดำเนินการโดยไม่ต้องขอความยินยอมได้

3.7.5.3 ห้ามผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจากแหล่งอื่นที่ไม่ใช่จากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลโดยตรง แต่มีข้อยกเว้น เช่น ได้แจ้งถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจากแหล่งอื่นให้เจ้าของข้อมูลทราบแล้ว เป็นต้น

3.7.5.4 ห้ามเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล เช่น เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อในลัทธิ ศาสนาหรือปรัชญา พฤติกรรมทางเพศ ประวัติอาชญากรรม ข้อมูลสุขภาพ เป็นต้น โดยไม่ได้รับความยินยอมโดยแจ้งชัดจากเจ้าของข้อมูล เว้นแต่ เพื่อป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพ เป็นต้น

3.7.6 กำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยห้ามผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่ เป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรวบรวมได้โดยได้รับยกเว้นไม่ต้องขอความยินยอม โดยบุคคลที่ได้รับข้อมูลมาต้องไม่ใช่หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์อื่นนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้กับ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล

3.7.7 กำหนดหลักเกณฑ์เรื่องสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ดังนี้

3.7.7.1 เจ้าของข้อมูลมีสิทธิขอเข้าถึงและขอรับสำเนาข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตน ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หรือขอให้เปิดเผยถึงการได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลที่ตนไม่ได้ให้ความยินยอม โดยผู้ควบคุมข้อมูลจะต้องปฏิบัติตามภายใน 30 วันนับแต่วันที่รับคำขอ เว้นแต่เป็นการปฏิเสธตามกฎหมายหรือคำสั่งศาล และการเข้าถึงข้อมูลนั้นจะกระทบต่อสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

3.7.7.2 เจ้าของส่วนบุคคลมีสิทธิขอรับข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตนจากผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลได้ และในกรณีที่ข้อมูลส่วนบุคคลอยู่ในรูปแบบที่สามารถอ่านหรือใช้งานโดยทั่วไปได้ด้วยเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ทำงานได้อัตโนมัติและสามารถใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลได้ด้วยวิธีการอัตโนมัติ ก็มีสิทธิขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลในรูปแบบดังกล่าวไปยังผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลอื่นเมื่อสามารถทำได้โดยวิธีการอัตโนมัติ

3.7.7.3 เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิคัดค้านการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตนเมื่อใดก็ได้ และสามารถขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลลบ ทำลาย หรือทำให้ไม่

สามารถระบุตัวตนของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ รวมถึงขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลระงับการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลได้

3.7.7.4 ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องดำเนินการให้ข้อมูลส่วนบุคคลถูกต้อง เป็นปัจจุบัน สมบูรณ์ และไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด

3.7.7.5 กำหนดหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ต้องดำเนินการเพื่อป้องกันไม่ให้บุคคลอื่นที่ได้รับข้อมูลส่วนบุคคลไปดำเนินการ โดยมีขอบ จัดให้มีระบบการตรวจสอบเพื่อดำเนินการลบ หรือทำลายข้อมูลส่วนบุคคลเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาเก็บรักษา แจ้งการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลให้แก่สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (สำนักงานฯ) ทราบโดยไม่ชักช้า เป็นต้น

3.7.7.6 กำหนดหน้าที่ของผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ดำเนินการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามคำสั่งที่ได้รับจากผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเท่านั้น เว้นแต่คำสั่งนั้นจะขัดต่อกฎหมาย จัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการสูญหาย เป็นต้น

3.7.7.7 กำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลและผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ทำหน้าที่ให้คำแนะนำ ตรวจสอบการดำเนินการของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล

3.7.7.8 จัดตั้งสำนักงานฯ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล จัดทำแผนแม่บทการดำเนินงานด้านการส่งเสริมและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เป็นศูนย์กลางในการให้บริการทางวิชาการหรือให้บริการเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยกำกับดูแลโดยคณะกรรมการกำกับสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

3.7.8 กำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการร้องเรียน โดยให้แต่งตั้งคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเรื่องร้องเรียน ตรวจสอบการกระทำของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงใกล้เคียงข้อพิพาทต่าง ๆ

3.7.9 กำหนดความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล โดยให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่ว่าจะจงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ตาม รวมถึงกำหนดโทษทางอาญา และโทษทางปกครองแก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลด้วย

3.8 พระราชบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ร.บ. ธุรกรรมฯ)

พ.ร.บ. ธุรกรรมฯ ตราขึ้นเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ให้มีสถานะเสมอด้วยการทำธุรกรรมโดยหนังสือ มีความน่าเชื่อถือ และมีผลทางกฎหมายเสมอเหมือนวิธีการทำธุรกรรมโดยทั่วไปที่ได้ปฏิบัติอยู่แต่เดิม และด้วยเหตุที่พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลบังคับใช้เป็นการทั่วไปกับธุรกรรมภาครัฐและธุรกรรมในทางแพ่งและพาณิชย์ที่ดำเนินการ โดยใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ อันส่งผลให้ต้องมีการรองรับสถานะทางกฎหมายของข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ให้เสมอกับการทำเป็นหนังสือ

หรือหลักฐานเป็นหนังสือ การรับรองวิธีการส่งและรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนการรับฟังพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเป็นการส่งเสริมการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ให้น่าเชื่อถือ ซึ่งต่อมาได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาและได้มีการออกประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ให้มีความน่าเชื่อถือและเป็นไปตามหลักสากลซึ่งกำหนดให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่เกี่ยวข้องต้องเตรียมความพร้อมเพื่อปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดขึ้น ซึ่ง พรบ. ธุรกรรมฯ มีสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้

3.8.1 พร.บ. ธุรกรรมฯ ได้กำหนดนิยาม ดังนี้

3.8.1.1 ธุรกรรม หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่เกี่ยวกับกิจการในทางแพ่งและพาณิชย์ หรือในการดำเนินงานของรัฐ

3.8.1.2 อิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง การประยุกต์ใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ตอน ไฟฟ้า คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า หรือวิธีการอื่นใดที่คล้ายกัน

3.8.1.3 ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง ธุรกรรมที่กระทำขึ้นโดยใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมดหรือบางส่วน

3.8.1.4 ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง ข้อความที่ได้สร้าง ส่ง รับ เก็บรักษา หรือประมวลผลด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โทรเลข โทรศัพท์ หรือโทรสาร

3.8.1.5 ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง อักษร อักษรระ ตัวเลข เสียงหรือสัญลักษณ์อื่นใดที่สร้างขึ้นให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งใช้ประกอบกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระบุตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น และเพื่อแสดงว่าบุคคลดังกล่าวยอมรับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น

3.8.1.6 ระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อัตโนมัติ หมายถึง โปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีการอัตโนมัติอื่นที่ใช้เพื่อทำให้เกิดการกระทำหรือตอบสนองต่อข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์หรือการปฏิบัติการใด ๆ ต่อระบบข้อมูล โดยปราศจากการตรวจสอบและแทรกแซงโดยบุคคลธรรมดา

3.8.1.7 การแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง การส่งหรือรับข้อความด้วยวิธีการอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้มาตรฐานที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

3.8.1.8 ผู้ส่งข้อมูล หมายถึง บุคคลซึ่งเป็นผู้ส่งหรือสร้างข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ก่อนจะมีการเก็บรักษาข้อมูลเพื่อส่งไปตามวิธีการที่ผู้นั้นกำหนด โดยบุคคลนั้นอาจจะส่งหรือสร้างข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ด้วยตนเอง หรือมีการส่งหรือสร้างข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในนามหรือแทนบุคคลนั้นก็

3.8.1.9 ผู้รับข้อมูล หมายถึง บุคคลซึ่งผู้ส่งข้อมูลประสงค์จะส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้และได้รับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น

3.8.1.10 ใบบรรอง หมายถึง ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์หรือการบันทึกซึ่งยืนยันความเชื่อมโยงระหว่างเจ้าของลายมือชื่อกับข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์

3.8.2 กำหนดห้ามปฏิเสธความมีผลผูกพันและการบังคับใช้ทางกฎหมายของข้อความเพียงเพราะเหตุที่ข้อความนั้นอยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

3.8.3 กำหนดให้กรณีที่ถูกกฎหมายกำหนดให้การใดต้องทำเป็นหนังสือ มีหลักฐานเป็นหนังสือ หรือกำหนดผลทางกฎหมายกรณีไม่ทำเป็นหนังสือ ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ ถ้าได้มีการจัดทำข้อความนั้นเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถเข้าถึงและนำกลับมาใช้ได้โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลงให้ถือว่าข้อความนั้นได้ทำเป็นหนังสือ มีหลักฐานเป็นหนังสือหรือมีเอกสารมาแสดงตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว

3.8.4 กำหนดให้กรณีที่ถูกกฎหมายกำหนดให้มีการลงลายมือชื่อ หรือกำหนดผลทางกฎหมายกรณีที่ไม่มีการลงลายมือชื่อไว้ ให้ถือว่ามีการลงลายมือชื่อแล้วถ้าใช้วิธีการที่สามารถระบุตัวเจ้าของลายมือชื่อ และสามารถแสดงเจตนาของเจ้าของลายมือชื่อเกี่ยวกับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และใช้วิธีการที่เชื่อถือได้โดยเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการสร้างหรือส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการอื่นที่สามารถยืนยันตัวเจ้าของลายมือชื่อและแสดงเจตนาของเจ้าของลายมือชื่อ

3.8.5 กำหนดให้กรณีที่ถูกกฎหมายกำหนดให้นำเสนอหรือเก็บรักษาข้อความใดในสภาพที่เป็นมาแต่เดิมอย่างต้นฉบับ ถ้าได้นำเสนอหรือเก็บรักษาในรูปอิเล็กทรอนิกส์ที่ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ได้ใช้วิธีการที่เชื่อถือได้ในการรักษาความถูกต้องของข้อความตั้งแต่การสร้างข้อความเสร็จสมบูรณ์ และสามารถแสดงข้อความได้ภายหลังได้ ให้ถือว่าได้มีการนำเสนอหรือเก็บรักษาเป็นเอกสารต้นฉบับตามกฎหมายแล้ว

3.8.6 กำหนดห้ามปฏิเสธการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายทั้งในคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีอื่นใดเพียงเพราะเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

3.8.7 กำหนดให้กรณีที่ถูกกฎหมายกำหนดให้เก็บรักษาเอกสารหรือข้อความใด ถ้าได้เก็บรักษาในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นสามารถเข้าถึงและนำกลับมาใช้ได้โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลง ได้เก็บรักษาข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้อยู่ในรูปแบบที่เป็นอยู่ในขณะที่สร้าง ส่งหรือได้รับ และได้เก็บรักษาข้อความส่วนที่ระบุถึงแหล่งกำเนิด ต้นทาง ปลายทางของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ก็ให้ถือว่าได้มีการเก็บรักษาเอกสารหรือข้อความตามที่กฎหมายต้องการแล้ว

3.8.8 กำหนดให้คำเสนอและคำสนองในการทำสัญญาอาจทำเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ และห้ามมิให้ปฏิเสธการมีผลทางกฎหมายของสัญญาเพียงเพราะเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

3.8.9 การเสนอเพื่อทำสัญญาผ่านการติดต่อสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ครั้งเดียวหรือหลายครั้งซึ่งไม่ได้ส่งถึงบุคคลใดโดยเฉพาะเจาะจง แต่บุคคลทั่วไปที่ในระบบข้อมูลนั้นสามารถเข้าถึงได้ รวมถึงสามารถโต้ตอบได้โดยอัตโนมัติให้ถือว่าเป็นคำเชิญชวนเพื่อทำคำเสนอ

3.8.10 กำหนดห้ามปฏิเสธความสมบูรณ์หรือการบังคับใช้ของสัญญาที่สร้างขึ้นโดยการโต้ตอบระหว่างระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อัตโนมัติกับบุคคลธรรมดา หรือระบบอัตโนมัติด้วยกันเพียงเพราะเหตุที่ไม่มีบุคคลธรรมดาเข้าไปเกี่ยวข้องในการดำเนินการในแต่ละครั้งที่กระทำโดยการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อัตโนมัติหรือในผลแห่งสัญญา

3.8.11 กำหนดให้บุคคลใดเป็นผู้ส่งข้อมูลให้ถือว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นของผู้นั้น และผู้รับข้อมูล มีสิทธิถือว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้รับนั้นถูกต้องตามเจตนาของผู้ส่งข้อมูลและสามารถดำเนินการไปตาม ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้ รวมถึงการส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จะถือว่ามีผลเมื่อข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น ได้เข้าสู่ระบบข้อมูลของผู้รับข้อมูล ส่วนการรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้ถือว่ามิผลนับแต่เวลาที่ข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์นั้นได้เข้าสู่ระบบข้อมูลของผู้รับข้อมูล

3.8.12 กำหนดลักษณะของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ต้องมีข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือ ชื่ออิเล็กทรอนิกส์เชื่อมโยงไปยังเจ้าของลายมือชื่อโดยไม่เชื่อมโยงไปยังบุคคลอื่น ในขณะที่สร้างลายมือชื่อ อิเล็กทรอนิกส์ ข้อมูลสำหรับการใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าของ ลายมือชื่อโดยไม่มีการควบคุมของบุคคลอื่น การเปลี่ยนแปลงที่เกิดแก่ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์สามารถ ตรวจพบได้ และในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้การลงลายมือชื่อเป็นไปเพื่อรับรองความครบถ้วนและไม่มี การเปลี่ยนแปลงของข้อความ การเปลี่ยนแปลงใดแก่ข้อความนั้นสามารถตรวจพบได้นับแต่เวลาที่ลงลายมือ ชื่ออิเล็กทรอนิกส์

3.8.13 กำหนดหลักเกณฑ์เรื่องธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์โดยให้บุคคล สามารถประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ เว้นแต่กรณีที่มีความจำเป็นเพื่อรักษา ความมั่นคงทางการเงินและการพาณิชย์ การเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและยอมรับในระบบข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อป้องกันความเสียหายต่อสาธารณชน ให้มีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดให้การ ประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์เป็นกิจการที่ต้องแจ้งให้ทราบ ขึ้นทะเบียน หรือได้รับ ใบอนุญาต

3.8.14 กำหนดหลักเกณฑ์เรื่องธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของภาครัฐ โดยคำขอ การอนุญาต การจด ทะเบียน คำสั่งทางปกครอง การชำระเงิน การประกาศหรือการดำเนินการใดๆ ตามกฎหมายกับหน่วยงาน ของรัฐ ถ้ากระทำในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ให้น่า กฎหมายนี้มาใช้บังคับและให้ถือว่ามิผลโดยชอบด้วยกฎหมายเช่นเดียวกันกับการดำเนินการตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กฎหมายเรื่องนั้นกำหนด

3.8.15 กำหนดให้มีคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีประธานกรรมการเป็นบุคคลที่ คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ ทำหน้าที่พิจารณาให้ความเห็นชอบแผนยุทธศาสตร์เกี่ยวกับธุรกรรม ทางอิเล็กทรอนิกส์ที่สำนักงานธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สำนักงานฯ) เสนอ กำหนดมาตรฐานด้าน เทคโนโลยีดิจิทัลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

3.8.16 กำหนดบทกำหนดโทษสำหรับผู้ประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ที่ไม่แจ้ง ไม่ขึ้นทะเบียน หรือไม่ได้ขอใบอนุญาต

3.8.17 นอกจากนี้ คณะรัฐมนตรียังได้เสนอพระราชบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 โดยได้กำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล ซึ่งมีสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้

3.8.17.1 กำหนดนิยามการพิสูจน์และยืนยันตัวตน หมายถึง กระบวนการพิสูจน์และยืนยันความถูกต้องของตัวบุคคล โดยให้มีระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลที่เป็นเครือข่ายทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างบุคคลใด ๆ หรือหน่วยงานของรัฐเพื่อประโยชน์ในการพิสูจน์และยืนยันตัวตนและการทำธุรกรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับการพิสูจน์และยืนยันตัวตน

3.8.17.2 กำหนดให้การพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลอาจกระทำผ่านระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลได้ โดยผู้ใดประสงค์จะอาศัยการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลของบุคคลอื่นผ่านระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลอาจแจ้งเงื่อนไขเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลที่ต้องใช้ให้บุคคลอื่นทราบเป็นการล่วงหน้าได้ และเมื่อได้พิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลตามเงื่อนไขแล้วให้สันนิษฐานว่าบุคคลที่ได้รับการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลเป็นบุคคลนั้นจริง

3.8.17.3 ในกรณีที่จำเป็นเพื่อรักษาความมั่นคงทางการเงินและการพาณิชย์ ให้มีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดให้มีการประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลใดเป็นการประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ต้องได้รับใบอนุญาตก่อน โดยอาจจะกำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาคณะหนึ่งเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ที่ผู้ประกอบการเกี่ยวกับระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลจะต้องปฏิบัติ

3.8.17.4 กำหนดบทกำหนดโทษสำหรับผู้ประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือประกอบธุรกิจระหว่างพักใช้ใบอนุญาตหรือภายหลังจากมีคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปีปรับไม่เกิน 3 แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

พ.ร.บ. ธุรกรรมฯ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลเป็นครั้งแรก ซึ่งผู้ที่ได้พิสูจน์และยืนยันตัวตนตามเงื่อนไขความน่าเชื่อถือที่กำหนดและได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่อาจมีการกำหนดเพิ่มเติมในพระราชกฤษฎีกาจะได้รับข้อสันนิษฐานทางกฎหมายว่าได้มีการพิสูจน์และยืนยันตัวตนแบบต่อหน้า (face-to-face) แล้ว ทั้งนี้ ตามกฎหมายปัจจุบัน ผู้ให้บริการระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล (Digital ID Platform) สามารถให้บริการได้โดยจำเป็นต้องขออนุญาตก่อนอย่างไรก็ดี หากมีการออกพระราชกฤษฎีกาในอนาคต ผู้ให้บริการดังกล่าวก็จะต้องขออนุญาตก่อนจึงจะให้บริการได้ และยังคงปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือคณะกรรมการเฉพาะภายใต้พระราชกฤษฎีกากำหนด

3.9 กฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

นอกจากกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับเทคโนโลยีทางการเงินที่กล่าวไปข้างต้นแล้ว ยังมีกฎหมายฉบับอื่น ๆ ที่แม้ว่าจะจะไม่เกี่ยวข้องโดยตรง แต่ก็ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการพัฒนาเทคโนโลยีทางการเงินของประเทศไทย ทั้งนี้ กฎหมายเหล่านี้ล้วนเป็นบทบัญญัติที่จำกัดขอบเขตการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์แทบทั้งสิ้น และการใช้ประโยชน์ข้อมูลคือปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาเทคโนโลยีทางการเงิน

3.9.1 พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ร.บ. ทะเบียนราษฎร)

พ.ร.บ. ทะเบียนราษฎรมีการจำกัดการนำข้อมูลที่อยู่ภายใต้ความครอบครองของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ไว้อย่างเข้มงวด แม้ว่าจะได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลแล้วก็ตาม ดังนั้น ถึงแม้ว่าเจ้าของข้อมูลจะให้ความยินยอมที่กรมการปกครองจะสามารถเปิดเผยข้อมูลของตนได้เพื่อประโยชน์ในการทำธุรกรรมทางการเงินต่าง ๆ เช่น การนำข้อมูลทะเบียนราษฎรของตนไปใช้ประโยชน์ในการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล กรมการปกครองก็ยังไม่สามารถเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวได้ ทั้งนี้ มาตรา 15 แห่ง พ.ร.บ. ทะเบียนราษฎรได้วางหลักไว้ดังนี้

3.9.1.1 ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐอาจร้องขอเอกสารข้อมูลประวัติราษฎรได้ เฉพาะเพื่อการอันจำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐนั้น

3.9.1.2 ห้ามมิให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เพื่อการอื่น นอกเหนือจากการอันจำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐนั้น

3.9.2 ประกาศคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง มาตรการคุ้มครองสิทธิของผู้ใช้บริการโทรคมนาคมเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิในความเป็นส่วนตัว และเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางโทรคมนาคม (ประกาศ กสทช.)

ประกาศ กสทช. มีการคุ้มครองการนำข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้าในกิจการโทรคมนาคม ไปใช้ประโยชน์ เช่น พฤติกรรมการชำระค่าบริการ หรือข้อมูลที่ใช้ในการสมัครใช้บริการ เป็นต้น โดยผู้ให้บริการไม่สามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นนอกเหนือจากกิจการโทรคมนาคมได้ แม้ว่าจะได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลแล้วก็ตาม ทั้งนี้ ข้อ 3 แห่งประกาศ กสทช. ได้วางหลักไว้ว่า ผู้ได้รับใบอนุญาตจะประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลได้ก็ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ให้บริการ และต้องกระทำเพื่อประโยชน์ในการดำเนินกิจการโทรคมนาคมเท่านั้น

บทที่ 4

กฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานวัตกรรมทางการเงิน

ในบทที่ 3 ทางผู้วิจัยได้กล่าวถึงอธิบายถึงกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานวัตกรรมทางการเงิน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า กฎหมายและหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวอยู่ในการกำกับดูแลของกระทรวงการคลังและ ธปท. เป็นหลัก โดยกฎหมายและหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานวัตกรรมทางการเงินที่จะกล่าวไว้ในบทนี้ ได้แก่ หลักเกณฑ์การกำกับกิจการวิสาหกิจเริ่มต้น (Startup) ความหมายของธุรกิจเงินร่วมลงทุน หลักเกณฑ์การกำกับธุรกิจเงินร่วมลงทุนตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 หลักเกณฑ์ในการกำกับ Regulatory Sandbox และ Own Sandbox ซึ่งเทคโนโลยีทางการเงินใหม่ๆ มาทดสอบกับสภาพแวดล้อมที่เหมือนจริง แต่ไม่กระทบกับการทำธุรกรรมจริง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน หลักเกณฑ์การกำกับสาขาและตัวแทนของธนาคารพาณิชย์ (Banking Agent) หลักเกณฑ์การกำกับ E-KYC แนวทางในการอนุญาตให้บริการ E-Marketplace Platform ยังรวมไปถึงกฎหมายว่าด้วยระบบชำระเงินซึ่งเป็นกฎหมายที่กำกับดูแลระบบและบริการการชำระเงินให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และหลักเกณฑ์การกำกับ P2P Lending Platform ที่มีการกำหนดเกณฑ์ในการกู้ยืมระหว่างบุคคลกับบุคคลผ่านเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งใช้เทคโนโลยีเป็นตัวกลางในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน

ส่วนในบทนี้ จะอธิบายถึงกฎหมายของต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จในการให้บริการทางการเงินผ่านการพัฒนานวัตกรรมทางการเงิน หรือ Fintech โดยทางผู้วิจัยพบว่าประเทศที่ประสบความสำเร็จและเป็นผู้นำในอุตสาหกรรมและเป็นต้นแบบให้กับประเทศอื่น ๆ ซึ่งช่วยให้อำนวยความสะดวกให้กับชนชั้นกลางในการเข้าถึงบริการทางการเงินได้อย่างรวดเร็วตอบโจทย์ให้กับผู้ใช้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดระยะเวลา 10 ปี ที่ผ่านมานั้น⁶⁰ ได้แก่ สหราชอาณาจักร ประเทศสิงคโปร์ ประเทศนิวซีแลนด์ ประเทศเนเธอร์แลนด์ เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ประเทศสวีเดน เป็นต้น โดยจากการศึกษาในเบื้องต้นพบว่า สหราชอาณาจักรถือว่าเป็นต้นแบบและเป็นลำดับที่หนึ่งของการพัฒนา Fintech เพราะอุตสาหกรรมการเติบโตของ Fintech มีมูลค่าไม่น้อยกว่า 20,000 ล้านดอลลาร์ในทุก ๆ ปี ส่วนประเทศสิงคโปร์นั้น ถือว่าเป็น Fintech hub ของโลก แม้ว่าประเทศสิงคโปร์จะมีจำนวนประชากรไม่มาก แต่ตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ของสิงคโปร์ช่วยให้สามารถเจริญเติบโตได้ในฐานะศูนย์กลางการเงิน ปัจจัยความสำเร็จดังกล่าวเกี่ยวข้องกับปัจจัยอื่น อันได้แก่

- บุคลากรที่มีความชำนาญด้านนวัตกรรมทางการเงิน (Expertise)
- เงินทุนเพื่อสนับสนุนนวัตกรรมทางการเงิน (Capital)
- นโยบายของรัฐบาลในการสนับสนุนนวัตกรรมทางการเงิน (Policies)
- ความต้องการของผู้บริโภค (Demand)

ตามที่กล่าวมาในบทที่ 1 ข้างต้น โดยที่สหราชอาณาจักรและประเทศสิงคโปร์มีครบทั้ง 4 องค์ประกอบดังกล่าวข้างต้น

⁶⁰ Payspace magazine , “Top 10 countries leading in Fintech” <https://payspacemagazine.com/fintech/top-10-countries-leading-in-fintech/>.

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นควรศึกษาถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องและส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมทางการเงิน หรือ Fintech ของสหราชอาณาจักรและประเทศสิงคโปร์ ในส่วนของหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลผู้ประกอบการที่นำนวัตกรรมทางการเงินมาใช้ในการประกอบธุรกิจ และหลักเกณฑ์ในการสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมทางการเงิน

4.1 ประเทศสิงคโปร์

สิงคโปร์เป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาและการส่งเสริมเทคโนโลยีทางการเงินเป็นอย่างมาก เนื่องจากสิงคโปร์มีเป้าหมายจะก้าวไปสู่ความเป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City) และเป็นศูนย์กลางทางการเงิน (Financial Hub) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเศรษฐกิจของสิงคโปร์มีการพึ่งพาธุรกิจภาคบริการเป็นหลัก ซึ่งในปัจจุบันมีธุรกิจภาคบริการดำเนินการในสิงคโปร์กว่า 190,000 ธุรกิจ คิดเป็นมูลค่ากว่า 3,000 พันล้านดอลลาร์สิงคโปร์⁶¹ ธุรกิจเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการเงินที่เป็นธุรกิจภาคบริการในตัวเอง และเป็นผู้สนับสนุนสำคัญแก่การประกอบธุรกิจอื่น ๆ จึงได้รับการส่งเสริมเป็นอย่างมากจากรัฐบาล นับตั้งแต่ขั้นตอนการเริ่มต้นประกอบธุรกิจไปจนถึงธุรกิจขนาดใหญ่ โดยในเดือนพฤษภาคม ปี ค.ศ. 2016 Monetary Authority of Singapore (MAS) ร่วมกับ The National Research Foundation ได้จัดตั้ง FinTech Office ขึ้นเป็นหน่วยงานหนึ่งภายใน MAS ในลักษณะองค์กรทางอิเล็กทรอนิกส์ (Virtual Entity) กล่าวคือ เป็นองค์กรที่ดำเนินการผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมดโดยไม่จำเป็นต้องอาศัยพื้นที่ในการจัดตั้ง องค์กร FinTech Office มีหน้าที่ในการให้คำแนะนำและข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการเงินในประเทศสิงคโปร์ ไม่ว่าจะเป็นการให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์หรือแนะนำโครงการใหม่ ๆ ที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล

4.1.1 กฎเกณฑ์ด้านการกำกับดูแลผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมทางการเงิน

4.1.1.1 การขออนุญาตประกอบธุรกิจ

การเริ่มประกอบธุรกิจในสิงคโปร์จะต้องจดทะเบียนกับหน่วยงานที่กำกับดูแลด้านหุ้นส่วนบริษัท นั่นคือ Accounting and Corporate Regulatory Authority เสียก่อน ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจที่ดำเนินการโดยคนสัญชาติสิงคโปร์หรือธุรกิจที่ดำเนินการโดยคนต่างชาติ ในกรณีของบริษัทต่างชาติที่ประสงค์จะเข้ามาเปิดสาขาหรือประกอบธุรกิจในประเทศสิงคโปร์จะต้องมีเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นประจำการอย่างน้อย 2 คน ซึ่งเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นดังกล่าวต้องเป็นผู้มีถิ่นที่อยู่ในสิงคโปร์ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ต้องเป็นผู้มีสัญชาติสิงคโปร์หรือเป็นผู้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในสิงคโปร์ (Permanent Residents) หากเป็นชาวต่างชาติ

⁶¹ The National Statistical Office. "Singapore service sector 2017."

จะต้องเป็นผู้ที่ถูกจ้างงานในสิงคโปร์หรือเป็นผู้ถือบัตรผู้ติดตามอย่างถูกต้องตามกฎหมาย (Dependant's Pass)⁶²

ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายกำหนดประเภทการประกอบธุรกิจเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการเงินไว้เป็นการเฉพาะ จึงไม่มีการออกใบอนุญาตสำหรับธุรกิจประเภทเทคโนโลยีทางการเงิน อย่างไรก็ตาม ผู้ที่ประสงค์จะประกอบธุรกิจเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการเงินจะต้องพิจารณาว่าธุรกิจของตนเข้าข่ายเป็นการประกอบธุรกิจทางการเงินประเภทใดประเภทหนึ่งต่อไปนี้

(1) การให้บริการเกี่ยวกับตลาดทุน (Capital Markets Services : CMS) จะต้องยื่นขอใบอนุญาตต่อ MAS ภายใต้กฎหมาย The Securities and Futures Act (SFA) ซึ่งได้กำหนดให้ผู้ให้บริการเกี่ยวกับตลาดทุนต้องยื่นขอใบอนุญาตไว้ดังนี้ “a person who wishes to carry on a business in any regulated activity is required to hold a capital markets services CMS license for that regulated activity [and] is only awarded to a corporation.”⁶³ กล่าวคือ ผู้ใดประสงค์จะประกอบธุรกิจที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ SFA จะต้องยื่นขอใบอนุญาต CMS สำหรับการประกอบธุรกิจประเภทนั้น ๆ

การประกอบธุรกิจเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการเงินที่จะต้องขอใบอนุญาตภายใต้ SFA ยังรวมไปถึงการประกอบธุรกิจดังต่อไปนี้⁶⁴

(1.1) ซื้อขายผลิตภัณฑ์ในตลาดทุน (Dealing in Capital Markets Products) ซึ่งมีทั้งตราสารทุน ตราสารหนี้ สัญญาฟิวเจอร์ หรือการซื้อขายเก็งกำไรในเงินตราต่างประเทศ

(1.2) ให้คำปรึกษาด้านการเงินแก่บริษัท (Advising on Corporate Finance)

(1.3) บริหารจัดการกองทุน (Fund Management)

(1.4) บริหารจัดการกองทรัสต์เพื่อการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ (Real Estate Investment Trust : REIT Management)

(1.5) ระดมทุนผ่านผลิตภัณฑ์ในตลาดทุน (Product Financing) ซึ่งมีทั้งการระดมทุนโดยการออกหลักทรัพย์ (Securities Financing) หรือการออกตราสารหนี้ (Debt Financing)

(1.6) รับฝากทรัพย์สินประเภทหลักทรัพย์ (Providing Custodial Services for Securities)

⁶² Monetary Authority of Singapore, <http://www.mas.gov.sg/Singapore-Financial-Centre/Smart-Financial-Centre/Setting-up-your-Business.aspx>.

⁶³ “FinTech Regulations and Compliance in Singapore,” < <https://www.startupdecisions.com.sg/blog/fintech-regulations-and-compliance-in-singapore/> >

⁶⁴ <http://www.mas.gov.sg/regulations-and-financial-stability/regulations-guidance-and-licensing/securities-futures-and-funds-management.aspx>.

(1.7) ประเมินความน่าเชื่อถือของผู้ออกหลักทรัพย์ (Providing Credit Rating Services)

(2) การให้บริการเป็นผู้ให้คำปรึกษาทางการเงิน (Financial Advisers) หรือผู้วางแผนทางการเงิน (Financial Planners) จะต้องยื่นขอใบอนุญาตต่อ MAS ภายใต้กฎหมาย) ทั้งนี้ FAA กำกับดูแลผู้ให้คำปรึกษาทางการเงินในผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการประกันภัยหรือการลงทุนเท่านั้น จึงไม่ครอบคลุมไปถึงผู้ให้คำปรึกษาทางการเงินในผลิตภัณฑ์พื้นฐานของธนาคาร เช่น การฝากเงิน เป็นต้น⁶⁵

(2.1) FAA ได้ให้คำนิยามของการให้คำปรึกษาทางการเงินไว้ว่า “เป็นผู้ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางการเงินการลงทุน ทั้งนี้ ไม่รวมไปถึงการให้คำปรึกษาด้านการเงินแก่บริษัท (Corporate Finance) เป็นผู้จัดทำ เผยแพร่ หรือออกรายงานหรือบทวิเคราะห์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางการเงินการลงทุน ประชาสัมพันธ์หรือเชิญชวนการลงทุนในกองทรัสต์ ให้คำปรึกษาในการจัดตั้งกองทรัสต์ส่วนบุคคล และให้คำปรึกษาการวางแผนซื้อประกันชีวิต เป็นต้น”⁶⁶

(2.2) บริษัทผู้ให้บริการเป็นที่ปรึกษาทางการเงินจะต้องได้รับใบอนุญาตจาก MAS และเจ้าหน้าที่ภายในบริษัทดังกล่าวจะต้องได้รับใบอนุญาตเป็นตัวแทน (Representatives) ของบริษัทนั้นด้วย⁶⁷ อย่างไรก็ตาม FAA ยังมีข้อยกเว้นในกรณีที่ให้คำปรึกษาแก่ลูกค้าไม่เกิน 30 รายหรือเป็นผู้ที่มีใบอนุญาต CMS และให้คำปรึกษาภายในขอบเขตการประกอบธุรกิจภายใต้ใบอนุญาต CMS ของตน ผู้ให้บริการเหล่านี้ไม่ต้องยื่นขอใบอนุญาตตาม FAA

(3) การประกอบธุรกิจเป็นบริษัทการเงิน (Finance Companies) จะต้องยื่นขอใบอนุญาตต่อ MAS ภายใต้กฎหมาย Finance Companies Act (FCA) ซึ่งคำว่าบริษัททางการเงิน (Finance Company) นั้นหมายถึงบริษัทที่ให้บริการรับฝากเงินเป็นจำนวนเฉพาะเจาะจง (Fixed and Saving Deposits) รวมถึงให้บริการวงเงินกู้ (Credit Facility) แก่บุคคลหรือนิติบุคคล อย่างไรก็ตาม การรับฝากเงินของบริษัททางการเงินมีความแตกต่างจากธนาคารพาณิชย์ โดยบริษัททางการเงินจะไม่รับฝากเงินไว้ในบัญชีเงินฝากที่เจ้าของบัญชีจะสามารถเรียกคืนเมื่อใด เป็นจำนวนเท่าใดก็ได้ และบริษัททางการเงินจะไม่สามารถให้วงเงินกู้แก่บุคคลใดโดยที่ไม่มีหลักประกัน (Unsecured Credit Facility) รวมแล้วเกินกว่า 5,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ นอกจากนี้ บริษัททางการเงินยังไม่สามารถทำธุรกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสกุลเงินต่างประเทศ ทองคำ หรือโลหะมีค่าชนิดอื่น รวมถึงไม่สามารถถือครองหลักทรัพย์หรือตราสารหนี้

⁶⁵ Dollars and Sense, “Complete Guide To The Qualifications Needed To Be A Financial Adviser In Singapore” <<https://dollarsandsense.sg/complete-guide-to-qualifications-needed-financial-adviser-singapore/>>

⁶⁶ <http://www.mas.gov.sg/regulations-and-financial-stability/regulations-guidance-and-licensing/financial-advisers.aspx>.

⁶⁷ Ibid.

ที่เป็นสกุลเงินต่างประเทศได้⁶⁸ อย่างไรก็ตามก็ดี บริษัททางการเงินบริษัทใดประสงค์จะขยายขอบเขตการประกอบธุรกิจของตน สามารถยื่นคำขออนุญาตต่อ MAS โดย MAS จะพิจารณาอนุญาตเป็นรายกรณี

(4) การประกอบธุรกิจเป็นผู้ให้สินเชื่อ (Moneylenders) จะต้องยื่นขอใบอนุญาตต่อ The Insolvency and Public Trustee's Office ซึ่งเป็นหน่วยงานในกระทรวงนิติการ (Ministry of Law) ภายใต้กฎหมาย Moneylenders Act ซึ่งกฎหมายได้ให้นิยามของ Moneylender ไว้ว่า “a person who, whether as principal or agent, carries on or holds himself out in any way as carrying on the business of moneylending, whether or not he carries on any other business...”⁶⁹ กล่าวคือ บุคคลใดที่ประกอบธุรกิจเป็นผู้ให้สินเชื่อเป็นทางการค้าปกติ ไม่ว่าจะประกอบธุรกิจด้วยตนเองหรือเป็นตัวแทนของบุคคลใด ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่าผู้ประกอบธุรกิจเป็นผู้ให้สินเชื่อตามนัยของ Moneylenders Act หมายความว่าบุคคลธรรมดาเท่านั้น

Moneylenders Act กำหนดยกเว้น ไม่ให้ผู้ให้สินเชื่อดังต่อไปนี้ต้องยื่นขอใบอนุญาตต่อกระทรวงนิติการ⁷⁰

- สหกรณ์ที่กู้ยืมเงินแก่สมาชิก (Credit Society)
- นายจ้างที่กู้ยืมเงินแก่ลูกจ้างอันเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิประโยชน์ตามสัญญาจ้าง
- ผู้ให้สินเชื่อที่กู้ยืมเงินเฉพาะแก่บุคคลดังต่อไปนี้
- นักลงทุนที่ได้รับการรับรอง (Accredited Investors)
- บริษัท
- ห้างหุ้นส่วนจำกัด (Limited Liability Partnerships)
- ทรัสต์ (Trustee) หรือผู้บริหารจัดการกองทรัสต์ (Trust Manager)
- ทรัสต์ของกองทรัสต์เพื่อการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ (Trustee of REIT)

(5) การประกอบธุรกิจเกี่ยวกับปัจจัยชำระเงินตราต่างประเทศ (Money Changers or Money Remittance Business) จะต้องยื่นขอใบอนุญาตต่อ MAS ภายใต้กฎหมาย Money-Changing and Remittance Business Act ซึ่งได้ให้ความหมายของธุรกิจเกี่ยวกับปัจจัยชำระเงินตราต่างประเทศไว้ ดังนี้

⁶⁸ <http://www.mas.gov.sg/Singapore-Financial-Centre/Types-of-Institutions/Finance-Companies.aspx>.

⁶⁹ Moneylenders Act, Part I Preliminary, Section 2 Interpretation. <https://sso.agc.gov.sg/Act/MA2008>.

⁷⁰ Start Up Decisions “FinTech Regulations and Compliance in Singapore.”

(5.1) ธุรกิจซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (Money Changing Business)

หมายถึง ธุรกิจที่รับซื้อหรือขายธนบัตรที่เป็นสกุลเงินต่างประเทศ ไม่ว่าธุรกิจนั้นจะดำเนินการโดยบุคคลคนเดียว หลายคน หรืออยู่ในรูปของบริษัท⁷¹

(5.2) ธุรกิจส่งเงินตราต่างประเทศ (Money Remittance Business) หมายถึง

ธุรกิจที่รับเงินจากผู้ส่งเงินเพื่อส่งเงินดังกล่าวไปยังต่างประเทศ ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจส่งเงินตราต่างประเทศ จะต้องเป็นบริษัทที่มีทุนจดทะเบียนชำระแล้วอย่างน้อย 100,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ และต้องมีเงินทุนสำรองสำหรับสถานที่ให้บริการแต่ละแห่ง แห่งละไม่ต่ำกว่า 100,000 ดอลลาร์สิงคโปร์⁷²

(6) การประกอบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ (Banking) จะต้องยื่นขอใบอนุญาตต่อ MAS

ภายใต้กฎหมาย Banking Act (BA) ซึ่งไม่ได้ให้นิยามคำว่า “ธนาคาร (Bank)” หรือ “สถาบันการเงิน (Financial Institutions)” เอาไว้อย่างไรก็ดี BA ได้กำหนดประเภทของใบอนุญาตการประกอบธุรกิจธนาคารไว้สามประเภท⁷³ ได้แก่

(6.1) ใบอนุญาตการประกอบธุรกิจธนาคาร (Full Bank License) ผู้ได้รับใบอนุญาต

ประเภทนี้จะสามารถประกอบธุรกิจได้ทุกประเภทที่กำหนดไว้ใน BA รวมไปถึงการรับเงินฝาก การให้สินเชื่อ หรือการออกเช็ค ไม่ว่าธุรกรรมนั้นจะอยู่ในรูปของสกุลเงินดอลลาร์สิงคโปร์หรือสกุลเงินต่างประเทศก็ตาม

อย่างไรก็ตาม ธนาคารต่างประเทศที่ได้รับใบอนุญาตประเภท Full Bank

License จะมีข้อจำกัดในเรื่องจำนวนสาขา และจำนวนเครื่องกดเงินอัตโนมัติ (ATM) แต่ BA ก็ได้ผ่อนคลายนข้อจำกัดดังกล่าวด้วยการเปิดให้ธนาคารต่างประเทศสามารถตั้งสาขา ณ บริเวณใดในประเทศสิงคโปร์ก็ได้ รวมไปถึงสามารถใช้เครือข่าย ATM ร่วมกับธนาคารอื่น และสามารถเคลื่อนย้ายสาขาทำการได้โดยอิสระ⁷⁴

(6.2) ใบอนุญาตการประกอบธุรกิจธนาคารแบบขายส่ง (Wholesale Bank License)

ผู้ได้รับใบอนุญาตประเภทนี้สามารถประกอบธุรกิจได้ทุกประเภทที่กำหนดไว้ใน BA เว้นแต่การให้บริการทางการเงินแก่ลูกค้ารายย่อยในสกุลเงินสิงคโปร์ดอลลาร์ (Singapore-dollar Retail Banking Activities)

⁷¹ <http://www.mas.gov.sg/Regulations-and-Financial-Stability/Regulations-Guidance-and-Licensing/Money-Changing-and-Remittance-Businesses.aspx>.

⁷² Ibid.

⁷³ Christina Ong, Karen Tiah and Wong Sook Ping, Allen & Gledhill LLP, “Banking regulation in Singapore: overview” <[https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/w-007-9444?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true&comp=pluk&bhpc=1.>](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/w-007-9444?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true&comp=pluk&bhpc=1.>)

⁷⁴ Ibid.

นอกจากนี้ ผู้ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจธนาคารแบบขายส่งยังต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจธนาคารแบบขายส่งที่ออกโดย MAS (The Guidelines for Operation of Wholesale Banks) ด้วย⁷⁵

(6.3) ใบอนุญาตการประกอบธุรกิจธนาคารนอกประเทศ (Offshore Bank License)

ผู้ได้รับใบอนุญาตประเภทนี้จะถูกจำกัดการให้บริการทางการเงินที่อยู่ในรูปของสกุลเงินสิงคโปร์ดอลลาร์ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่ MAS ประกาศกำหนด (The Guidelines for Operation of Offshore Banks)⁷⁶

สำหรับผู้ประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีทางการเงินนั้น จะต้องพิจารณาว่าธุรกิจของตนจะต้องขออนุญาตภายใต้กฎหมายฉบับใด โดยหนึ่งธุรกิจอาจมีความเกี่ยวข้องกับการให้บริการทางการเงินที่กล่าวไปข้างต้นมากกว่าหนึ่งประเภทก็ได้ ซึ่งหากเข้าข่ายกรณีดังกล่าว ผู้ประกอบธุรกิจเทคโนโลยีทางการเงินนั้นจะต้องยื่นขอใบอนุญาตมากกว่าหนึ่งประเภท

4.1.1.2 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

ในประเทศสิงคโปร์ นอกจากกฎหมายว่าด้วยหุ้นส่วนบริษัท (Company Laws) แล้ว ยังรวมถึงกฎหมายว่าด้วยการกำกับดูแลผู้ประกอบธุรกิจแต่ละประเภทเป็นการเฉพาะที่กำหนดให้ผู้ประสงค์จะประกอบธุรกิจต้องยื่นคำขออนุญาตประกอบธุรกิจต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบแล้ว ผู้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการเงินยังต้องปฏิบัติตามกฎหมายอื่น ๆ อีก เช่น กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (Anti-money Laundering) และกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (The Personal Data Protection Act) เป็นต้น⁷⁷ เพื่อให้การประกอบธุรกิจมีมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคที่เหมาะสม สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และเสริมสร้างความน่าเชื่อถือให้ระบบการเงินและระบบเศรษฐกิจ

(1) กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data Protection Act : PDPA) ตราขึ้นเพื่อกำกับดูแลกระบวนการเก็บรวบรวม การนำไปใช้ประโยชน์ และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งผู้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการเงินย่อมมีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการเหล่านี้ตั้งแต่เริ่มต้นการให้บริการ ในกระบวนการพิสูจน์ทราบและยืนยันตัวตนของลูกค้า (Know Your Customer : KYC) ซึ่งต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด จึงมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้า และด้วยกระบวนการทำ KYC นี้เองที่ทำให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลด้วย

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ Startup Decisions. “FinTech Regulations and Compliance in Singapore.”

ในการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ประกอบธุรกิจต้องดำเนินการดังต่อไปนี้⁷⁸

(1.1) แจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบเมื่อมีความจำเป็นต้องเปิดเผย เก็บรวบรวม หรือใช้ประโยชน์ซึ่งข้อมูลดังกล่าว

(1.2) ใช้ข้อมูลส่วนบุคคลเฉพาะภายในขอบวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งให้เจ้าของข้อมูลได้ทราบเป็นการล่วงหน้าแล้ว

(1.3) ขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลก่อนการเก็บรวบรวม เปิดเผย หรือนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้

(1.4) เมื่อได้รับคำร้องขอจากเจ้าของข้อมูล บริษัทต้องเปิดเผยการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ในระยะเวลา 12 เดือนย้อนหลังให้เจ้าของข้อมูลทราบ

(1.5) มีกระบวนการตรวจสอบให้ข้อมูลที่จัดเก็บสมบูรณ์และถูกต้อง

(1.6) มีกระบวนการป้องกันไม่ให้บุคคลที่ไม่ได้รับอนุญาตสามารถเข้าถึงข้อมูล แก้ไขข้อมูล นำข้อมูลไปใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลได้

(1.7) ต้องจัดเก็บข้อมูลเฉพาะเท่าที่จำเป็นและสมควร และทำลายข้อมูล หากข้อมูลใดไม่มีความจำเป็นต้องใช้หรือจัดเก็บแล้ว

(1.8) ต้องมีมาตรฐานในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลสำหรับหน่วยงาน หรือสาขาภายนอกที่มีสถานที่ทำการอยู่ต่างประเทศ โดยมีมาตรฐานอยู่ในระดับเดียวกันหรือมากกว่า

(1.9) ระบุเจ้าหน้าที่ของบริษัทที่มีตำแหน่งหน้าที่เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูล (Data Protection Officer) และเผยแพร่ช่องทางการติดต่อเจ้าหน้าที่รายดังกล่าว

(1.10) เผยแพร่นโยบายหรือหลักเกณฑ์ว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของบริษัทให้บุคคลภายนอกได้รับทราบ รวมถึงทำความเข้าใจนโยบายหรือหลักเกณฑ์ดังกล่าวกับบุคลากรของบริษัท

(1.11) ห้ามส่งข้อความโฆษณาประชาสัมพันธ์หรือติดต่อทางโทรศัพท์ถึงบุคคลที่ได้ลงทะเบียนไว้กับศูนย์คุ้มครองความเป็นส่วนตัวแห่งชาติ (The National Do Not Call Registry)

เพื่อให้การประกอบธุรกิจของบริษัทเป็นไปตามหลักเกณฑ์ภายใต้กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล บริษัทจะต้องมีการกำหนดกรอบนโยบายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงการจัดให้มีโปรแกรมสำหรับประเมินผลกระทบต่อความเป็นส่วนตัวของลูกค้า (Privacy

⁷⁸ Fintech Singapore. “Everything You Need to Know about Singapore’s Personal Data Protection Act.”

<http://fintechnews.sg/15614/security/everything-need-know-singapores-personal-data-protection-act/>.

Impact Assessment) มาตรการป้องกันกรณีข้อมูลสูญหายหรือมาตรการเสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ เป็นต้น

(2) กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และการป้องกันการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (Anti Money Laundering and Countering the Financing of Terrorism : AML/CFT) เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อให้สถาบันการเงิน หรือผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวกับการเงิน ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์เรื่องการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน รวมถึงมีมาตรการป้องกันไม่ให้มีการนำเทคโนโลยีไปใช้เพื่อสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

เพื่อให้มีมาตรการที่สอดคล้องกับการประกอบธุรกิจแต่ละรูปแบบ MAS จึงได้ออกแนวทางสำหรับธุรกิจแต่ละประเภทไว้โดยเฉพาะ (AML/CFT Notices and Guidance Papers) ซึ่งสามารถสรุปเป็นความทั่วไปได้ดังนี้⁷⁹

(2.1) มีการประเมินและลดความเสี่ยงในการเกิดการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (Assessing and Mitigating the Risks of Money Laundering and Terrorist Financing) ซึ่ง MAS ได้ออกแนวทางให้บริษัทนำไปใช้ปฏิบัติ ได้แก่

(2.1.1) ประเมินและค้นหาความเสี่ยงในฐานข้อมูลลูกค้า (Customer Base)

(2.1.2) ประเมินและค้นหาความเสี่ยงในผลิตภัณฑ์ที่ให้บริการ รวมไปถึงผลิตภัณฑ์ที่อยู่ระหว่างขั้นตอนการพัฒนาด้วย

(2.1.3) ประเมินและค้นหาความเสี่ยงในช่องทางการรับ-ส่งผลิตภัณฑ์

(2.1.4) ประเมินและค้นหาความเสี่ยงในแหล่งข้อมูลภายนอก (Third Party Data Providers)

(2.1.5) ประเมินและค้นหาความเสี่ยงในเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัท (Integrated IT System)

(2.1.6) จัดให้ผู้บริหารและผู้มีอำนาจในการจัดการของบริษัทเข้าใจถึงนโยบายและมาตรการการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และการป้องกันการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายของบริษัท

(2.1.7) จัดให้มีเจ้าหน้าที่ที่ดูแลเรื่องดังกล่าวเป็นการเฉพาะ

(2.1.8) จัดให้มีมาตรการและนโยบายที่เหมาะสมในการตรวจสอบความโปร่งใสของพนักงาน

⁷⁹ Startup Decisions. “FinTech Regulations and Compliance in Singapore.”

<<https://www.startupdecisions.com.sg/singapore/business-laws/singapore-aml-cft-regulations/>>

(2.1.9) จัดให้มีการอบรมพนักงานเกี่ยวกับการป้องกันการฟอกเงิน และการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

(2.2) มีกระบวนการพิสูจน์ทราบและยืนยันตัวตนของลูกค้า (KYC) รวมถึง กระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวลูกค้า (Customer Due Diligence : CDD)

(2.3) มีกระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวลูกค้าในระดับที่เข้มข้นขึ้น (Enhanced Customer Due Diligence : EDD) สำหรับลูกค้าที่มีความเสี่ยงว่าจะมีพฤติกรรมฟอกเงิน หรือสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

(2.4) รายงานรายการธุรกรรมที่น่าสงสัยแก่ The Commercial Affairs Department of Singapore

4.1.2 กฎเกณฑ์ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมนวัตกรรมทางการเงิน

นอกจากกฎเกณฑ์ด้านการกำกับดูแลผู้ประกอบการเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการเงินแล้ว ประเทศสิงคโปร์ยังมีการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดเทคโนโลยีทางการเงินใหม่ ๆ ขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นมาตรการสนับสนุนตัวผู้ประกอบการเอง หรือมาตรการส่งเสริมให้มีการคิดค้น เทคโนโลยีใหม่ ๆ ขึ้น

4.1.2.1 มาตรการสนับสนุนและส่งเสริมวิสาหกิจเริ่มต้นที่ใช้นวัตกรรมทางการเงิน (FinTech Startups)

รัฐบาลสิงคโปร์มีโปรแกรมสนับสนุนและอุดหนุนให้ผู้ประสงค์จะประกอบธุรกิจ เกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการเงินได้มี “พี่เลี้ยง” ตั้งแต่เริ่มต้นก่อตั้งธุรกิจไปจนถึงขั้นตอนที่ธุรกิจสามารถ ทำกำไรได้ด้วยตัวเอง โดยมาตรการสนับสนุนและอุดหนุนดังกล่าว มีดังนี้⁸⁰

(1) โปรแกรมตัวเร่งวิสาหกิจเริ่มต้น (Startup SG Accelerator) เป็นโปรแกรม ที่ให้คำปรึกษาและให้การสนับสนุนด้านทรัพยากรที่จำเป็นแก่วิสาหกิจเริ่มต้นที่มีโอกาสเติบโตในอนาคต รวมถึงมีการให้เงินช่วยเหลือเพื่อลดต้นทุนในการประกอบธุรกิจด้วย ทั้งนี้ โปรแกรมดังกล่าวทำหน้าที่ เสมือนเป็นตัวฟัก (Incubators) และตัวเร่ง (Accelerators) ให้กับวิสาหกิจเริ่มต้น⁸¹

(2) โปรแกรมร่วมลงทุนในวิสาหกิจเริ่มต้น (Startup SG Equity) เป็นโปรแกรม ที่รัฐบาลสิงคโปร์จะร่วมลงทุนกับนักลงทุนภายนอกในวิสาหกิจเริ่มต้นของสิงคโปร์ที่มีเทคโนโลยี

⁸⁰ <http://www.mas.gov.sg/Singapore-Financial-Centre/Smart-Financial-Centre/Setting-up-your-Business.aspx>.

⁸¹ Startup SG Network. “Start Up SG Accelerator.” <<https://ssg.startupsg.net/startupsg-accelerator/>>

เป็นแกนหลัก ซึ่งนอกจากจะสนับสนุนให้เกิดวิสาหกิจเริ่มต้นและการคิดค้นเทคโนโลยีใหม่ ๆ แล้ว ยังเป็นการกระตุ้นให้นักลงทุนเลือกลงทุนในวิสาหกิจเริ่มต้นเหล่านี้ด้วย⁸²

(3) โปรแกรมช่วยเหลือผู้ก่อตั้งวิสาหกิจเริ่มต้น (Startup SG Founder) เป็นโปรแกรมที่ให้การสนับสนุนทางการเงินและให้คำปรึกษาแก่ผู้ที่มีความคิดริเริ่มและประสงค์จะจัดตั้งวิสาหกิจเริ่มต้นเป็นของตนเอง โดยการให้เงินทุนสนับสนุนนั้นจะให้ เป็น 2 ช่วงภายในระยะเวลา 12 เดือน⁸³

(4) โปรแกรมสำหรับผู้มีความสามารถในวิสาหกิจเริ่มต้น (Startup SG Talent) เป็นโปรแกรมที่สนับสนุนให้ผู้มีความสามารถและความคิดริเริ่มเข้ามาประกอบธุรกิจของตนภายในสิงคโปร์ และสนับสนุนให้วิสาหกิจเริ่มต้นในสิงคโปร์รับบุคคลผู้มีความสามารถจากทั่วโลกให้เข้ามาทำงานในสิงคโปร์ โดยประกอบด้วยมาตรการย่อย ๆ ได้แก่ การอนุญาตให้ชาวต่างชาติที่มีคุณสมบัติครบตามที่กำหนดสามารถเข้ามาประกอบธุรกิจในสิงคโปร์ได้ (มาตรการ EntrePass)⁸⁴ การให้วิสาหกิจเริ่มต้นสามารถเข้าถึงบุคลากรที่ปฏิบัติงานในสถาบันวิจัยทั่วโลก (มาตรการ T-Up)⁸⁵ และโครงการฝึกงานที่เปิดให้นักศึกษาทั่วโลกสามารถเข้ามาฝึกปฏิบัติงานกับวิสาหกิจเริ่มต้นในสิงคโปร์ได้ (มาตรการ SME Talent Programme : STP)⁸⁶

(5) โปรแกรมแข่งขันด้านความคิดริเริ่มในเทคโนโลยี (Startup SG Tech) เป็นโปรแกรมแข่งขันที่เปิดให้ผู้มีความคิดริเริ่มสามารถส่งแนวคิดหรือสิ่งประดิษฐ์ของตนเองเข้าประกวดได้ โดยผู้ชนะจะได้รับเงินทุนสนับสนุนในการจัดตั้งธุรกิจของตนเอง⁸⁷

(6) โปรแกรมสนับสนุนให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีการใช้เทคโนโลยี (Capabilities Development Grant – Technology Innovation : CDG-TI) เป็นโปรแกรมให้เงินทุนสนับสนุนแก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ประสงค์จะนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการประกอบธุรกิจของตนเอง หรือขยายธุรกิจของตนเองโดยอาศัยเทคโนโลยีดังกล่าว⁸⁸

⁸² Startup SG Network. “Start Up SG Equity” <<https://ssg.startupsg.net/startupsg-equity/>>

⁸³ Startup SG Network. “Start Up SG Founder” <<https://ssg.startupsg.net/startupsg-founder/>>

⁸⁴ <https://www.mom.gov.sg/passes-and-permits/entrepass>.

⁸⁵ The SME Portal. <https://www.smeportal.sg/content/smeportal/en/moneymatters/grants/technology-for-enterprise-capability-upgrading--t-up-.html>.

⁸⁶ Action Community for Entrepreneurship. “Programme.” <<https://ace.org.sg/programmes/start/startupsg-talent/>>

⁸⁷ Startup SG Tech. “Early-stage funding for commercialization of tech ideas” <<https://ssg.startupsg.net/startupsg-tech/>>

⁸⁸ Infocomm Media Development Authority. “Capabilities Development Grant - Technology Innovation

(7) โครงการส่งเสริมนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการเงิน (Financial Sector Technology and Innovation : FSTI) เป็นโครงการที่ MAS จัดให้มีขึ้นเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการเงินโดยเฉพาะ แม้ว่าโปรแกรมต่าง ๆ ในข้อ (1.1) ถึง (1.6) ข้างต้นจะมีส่วนในการสนับสนุนเทคโนโลยีทางการเงิน แต่ก็เพียงเพียงผลพลอยได้แตกต่างจากโครงการ FSTI ที่ MAS มีวัตถุประสงค์เพื่อเทคโนโลยีทางการเงินโดยเฉพาะ ทั้งนี้ โครงการ FSTI ประกอบด้วยโครงการย่อย ๆ ได้แก่

(7.1) การจัดตั้งศูนย์นวัตกรรม (Innovation Centers) เพื่อให้สถาบันการเงินสามารถสร้างห้องทดลอง (Lab) เพื่อทดสอบนวัตกรรมทางการเงินของตนเองได้ภายในศูนย์

(7.2) การสนับสนุนโครงการระดับองค์กร (Institution-level Projects) เพื่อสนับสนุนและกระตุ้นให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้อำนวยความสะดวกหรือแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานระดับองค์กร ซึ่งเทคโนโลยีดังกล่าวต้องมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดการเจริญเติบโตของธุรกิจและการแข่งขันที่มีประสิทธิภาพ

(7.3) การสนับสนุนโครงการระดับอุตสาหกรรม (Industry-wide Projects) เพื่อสนับสนุนการสร้างเทคโนโลยีที่จะเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำหรับอุตสาหกรรมในภาคการเงินต่อไป

(7.4) การสนับสนุนโครงการที่เป็นแนวคิดริเริ่ม (FSTI Proof of Concept Scheme) เพื่อสนับสนุนให้สถาบันการเงินและองค์กรอื่นที่ไม่ใช่สถาบันการเงินที่มีแนวคิดริเริ่มทางด้านเทคโนโลยีในภาคอุตสาหกรรมการเงินสามารถทดสอบแนวคิดริเริ่มดังกล่าวของตนเองได้⁸⁹

4.1.2.2 มาตรการสนับสนุนและส่งเสริมการทดสอบนวัตกรรมทางการเงิน (FinTech Regulatory Sandbox)

เนื่องจากในปัจจุบันเทคโนโลยีมีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีในภาคอุตสาหกรรมการเงิน การนำเทคโนโลยีเหล่านี้มาใช้จริงจึงเกิดความไม่แน่นอนว่าเทคโนโลยีดังกล่าวจะเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร สถาบันการเงินหรือวิสาหกิจเริ่มต้นผู้มีความคิดริเริ่มที่จะใช้เทคโนโลยีดังกล่าวจึงเลือกที่จะละทิ้งความคิดริเริ่มนั้นด้วยเหตุผลจากอุปสรรคทางกฎเกณฑ์ข้อบังคับ ทำให้เทคโนโลยีซึ่งอาจก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะไม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลสิงคโปร์จึงได้กำหนดให้มาตรการสนับสนุนและส่งเสริมให้

(CDG-TI)” <<https://www.imda.gov.sg/industry-development/programmes-and-grants/small-and-medium-enterprises/initiatives/capabilities-development-grant---technology-innovation-cdg-ti->>

⁸⁹ <http://www.mas.gov.sg/Singapore-Financial-Centre/Smart-Financial-Centre/FSTI-Proof-Of-Concept-Scheme.aspx>.

ทดสอบการใช้เทคโนโลยีทางการเงินในสภาพแวดล้อมเสมือนจริงภายในระยะเวลาที่กำหนด หรือที่เรียกกันว่าการทดสอบภายในกระบะทราย (Regulatory Sandbox)

ในการพิจารณากำหนดกรอบการทดสอบเทคโนโลยี MAS จะพิจารณาเป็นรายกรณี จากนั้นจึงจะออกกรอบการผ่อนคลายนโยบายหลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติ และกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมแก่เทคโนโลยีแต่ละประเภท หลังจากสิ้นสุดการทดสอบแล้ว หากผู้ประกอบการธุรกิจประสงค์จะนำเทคโนโลยีดังกล่าวไปใช้จริงในสภาพแวดล้อมจริง ผู้ประกอบการธุรกิจจะต้องปฏิบัติตามระเบียบและกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องต่อไป⁹⁰

การเข้าร่วมทดสอบใน Regulatory Sandbox ผู้ประกอบการธุรกิจจะต้องยินยอมให้ MAS ประกาศเผยแพร่รายละเอียดของการทดสอบ รวมถึงระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดการทดสอบลงในเว็บไซต์ของ MAS⁹¹ ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมการทดสอบจะได้รับความคุ้มครองด้านทรัพย์สินทางปัญญาตามสมควร

นอกจากนี้ รัฐบาลยังให้การสนับสนุนด้านทรัพย์สินทางปัญญาแก่ผู้มีความคิดริเริ่มเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการเงินผ่านโครงการสนับสนุนทางการเงินแก่ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property Financing Scheme : IPFS) ซึ่งบริษัทผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาสามารถนำทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวมาเป็นหลักประกันการขอสินเชื่อจากผู้ให้สินเชื่อที่เข้าร่วมโครงการ (Participating Financing Institutions) โดยรัฐบาลสิงคโปร์จะรับภาระความเสี่ยงของสินเชื่อดังกล่าวร่วมกับผู้ให้สินเชื่อด้วย⁹²

ในกรณีที่ผู้มีความคิดริเริ่มด้านเทคโนโลยีทางการเงินประสงค์จะจดทะเบียนสิทธิบัตรเทคโนโลยีทางการเงินของตน สำนักงานทรัพย์สินทางปัญญาแห่งสิงคโปร์ (Intellectual Property Office of Singapore) ยังมีช่องทางพิเศษเพื่อรองรับคำขอจดทะเบียนสิทธิบัตรเทคโนโลยีทางการเงินโดยเฉพาะ (The FinTech Fast Track : FTFT) ซึ่ง FTFT เป็นโครงการที่เพิ่งเริ่มเปิดให้บริการในเดือนเมษายน ปี ค.ศ. 2018 โดยผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนผ่านช่องทางดังกล่าวจะได้รับการพิจารณาคำขออนุญาตแล้วเสร็จภายใน 6 เดือนนับแต่วันยื่นคำขอ⁹³

4.1.2.3 การพิสูจน์และยืนยันตัวตนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์

ประเทศสิงคโปร์มีระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งริเริ่มโครงการโดยรัฐบาลสิงคโปร์เองตั้งแต่เดือนมีนาคม 2003 ภายใต้ชื่อโครงการว่า Singapore Personal Access (SingPass) ด้วยเจตนารมณ์เพื่อจะอำนวยความสะดวกผู้ใช้งานในการใช้บริการของภาครัฐได้โดยไม่

⁹⁰ <http://www.mas.gov.sg/Singapore-Financial-Centre/Smart-Financial-Centre/FinTech-Regulatory-Sandbox/Understanding-and-applying-to-the-sandbox.aspx>.

⁹¹ <http://www.mas.gov.sg/Singapore-Financial-Centre/Smart-Financial-Centre/FinTech-Regulatory-Sandbox/Experimenting-in-the-sandbox.aspx>.

⁹² <https://www.ipos.gov.sg/growing-your-business-with-ip/funding-assistance>.

⁹³ <https://www.ipos.gov.sg/protecting-your-ideas/patent/application-process/accelerated-programmes>.

จำเป็นต้องไปแสดงตัวตน ณ สำนักงานที่ทำการ หรือกล่าวอีกนัยก็คือ ให้ประชาชนสามารถใช้บริการของภาครัฐได้โดยไม่ต้องเดินทางไปยังสำนักงานที่ทำการของหน่วยงานของรัฐนั้น

ระบบ SingPass อยู่ภายใต้การกำกับดูแลและความรับผิดชอบของ The Government Technology Agency (GovTech) และเปิดให้ประชาชน รวมถึงผู้อาศัยถาวร และชาวต่างชาติที่ทำงานอยู่ในประเทศสิงคโปร์ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปสามารถใช้บริการได้

ผู้ใช้บริการสามารถไปสร้างตัวตนดิจิทัล (Digital Identity) ของตนได้กับหน่วยงานที่รัฐกำหนด ซึ่งปัจจุบันนี้ประกอบด้วย Info-Communications Media Development Authority (IDA) ที่เป็นหน่วยงานของรัฐ และ Accenture ที่เป็นหน่วยงานเอกชน หลังจากได้สร้าง Digital Identity ของตนกับหน่วยงานดังกล่าวแล้ว ผู้ใช้บริการจะได้รับรหัสผ่านซึ่งจะใช้แทนการยืนยันตัวตนในการใช้บริการกับภาครัฐ โดยไม่จำเป็นต้องไปแสดงตนต่อหน้า ภายในระบบจะมี Security Tokens ที่บรรจุความยินยอมของเจ้าของข้อมูลอยู่ เมื่อเจ้าของ Digital Identity ทำการใส่รหัสผ่านเพื่อยืนยันตัวตนแล้ว IDA หรือ Accenture ซึ่งทำหน้าที่เป็น Identity Provider ก็จะใช้ความยินยอมดังกล่าวในการยืนยันตัวตนของบุคคลนั้นต่อหน่วยงานของรัฐที่บุคคลนั้นประสงค์จะใช้บริการได้⁹⁴

4.2 ประเทศสหราชอาณาจักร

ตลาดทางการเงินประเทศสหราชอาณาจักรถือได้ว่าเป็นมหาอำนาจหนึ่งที่มีผลต่อเศรษฐกิจโลก และเป็นประเทศในลำดับแรก ๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเทคโนโลยีด้านการเงิน โดยเฉพาะในเรื่อง FinTech ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้ FinTech ในอังกฤษเติบโตอย่างต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญและมี Startup Unicorn ด้าน FinTech จำนวนมากนั้น จากผลวิจัยที่จัดทำโดย Market Invoice ซึ่งได้สำรวจบริษัทกว่า 3,000 แห่งในประเทศสหราชอาณาจักรในช่วงเดือนสิงหาคม-กันยายน ค.ศ. 2017 พบว่าบริษัทขนาดใหญ่ในสหราชอาณาจักรให้ความสำคัญกับบริการและผลิตภัณฑ์ของ Fintech และได้นำ FinTech เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการการทำงาน ซึ่งช่วยให้ประหยัดค่าใช้จ่ายประมาณ 1,000 ล้านปอนด์ในแต่ละปี คิดเป็นเงินไทยประมาณ 4 หมื่นล้านบาท และพบว่าร้อยละ 65 จาก 3,000 บริษัทในสหราชอาณาจักรนั้น เลือกใช้ Application FinTech อย่างน้อยหนึ่งแอปพลิเคชันโดยร้อยละ 19 ใช้แอปพลิเคชันมากถึง 4 แอปพลิเคชัน ซึ่งตัวเลขการใช้งานดังกล่าวช่วยลดค่าใช้จ่ายได้โดยเฉลี่ยประมาณ 5,500 ปอนด์ต่อปี หรือประมาณ 2 แสนกว่าบาทต่อปี

สำหรับประเภทการใช้ผลิตภัณฑ์ด้าน FinTech นั้น สหราชอาณาจักรมีการใช้เพื่อทำธุรกรรมทางธนาคาร ร้อยละ 23 ใช้เพื่อทำธุรกรรมในการแลกเปลี่ยนเงินตรา ร้อยละ 16 และอีกร้อยละ 20 อยู่ในธุรกรรมสินเชื่อและการให้สินเชื่อ และในด้านอื่น ๆ มากกว่าครึ่งหนึ่งของธุรกิจ Fintech อยู่กับการธนาคารและการชำระเงิน

ส่วนผลิตภัณฑ์ด้าน Fintech ที่ใช้กันอย่างแพร่หลายมากที่สุด คือ การให้บริการออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับ

⁹⁴ ดูเพิ่มเติมได้ที่ singpass.gov.sg

การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การให้กู้ยืมแบบ Peer-to-peer และ crowdfunding ซึ่งผู้ประกอบการในสหราชอาณาจักรมีการเพิ่มปริมาณการให้สินเชื่อมากขึ้นถึง 2 ใน 3 ในปี ค.ศ. 2016 และมียอดรวมสะสมกว่า 7 พันล้านปอนด์ ในปี ค.ศ. 2017⁹⁵

4.2.1 กฎเกณฑ์ด้านการกำกับดูแลผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมทางการเงิน

4.2.1.1 การขออนุญาตประกอบธุรกิจ

ในภาพรวมการจัดตั้งธุรกิจ ในสหราชอาณาจักรไม่จำเป็นต้องขออนุญาต อย่างไรก็ตาม สหราชอาณาจักรมีกฎหมาย/กฎระเบียบที่กำกับดูแลการใช้ชื่อธุรกิจ และบางสาขาธุรกิจอาจจำเป็นต้องขอใบอนุญาต (license) หรือขออนุญาตจากทางการในส่วนหน่วยงานภาครัฐ Companies House ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัด BSI (Department for Business, Innovation, and Skills) รับผิดชอบการจดทะเบียนบริษัทในสหราชอาณาจักร ตามพระราชบัญญัติบริษัท ค.ศ. 2006 (Companies Act 2006) โดยผู้ประกอบการสามารถจดทะเบียนด้วยตนเองทางออนไลน์กับ Companies House ได้ หรือ ว่าจ้าง solicitors; นักบัญชี (accountants) หรือ company formation agents ดำเนินการให้

สำหรับผู้ประกอบการซึ่งเป็น start up ด้าน Fintech นั้น จะต้องขออนุญาตประกอบธุรกิจ การประกอบธุรกิจ Fintech จะต้องได้รับอนุญาตจาก PRA หรือ FCA หรือได้รับการยกเว้นที่จะได้รับอนุญาต ซึ่งการอนุญาตดังกล่าวครอบคลุมถึงลักษณะธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการฝากเงิน การทำธุรกรรมประกันภัย การให้สินเชื่อ การให้สินเชื่อแบบ Peer-to-peer ผ่านแพลตฟอร์ม ให้คำปรึกษาในการขาย หรือซื้อหุ้น หุ้นกู้ และหลักทรัพย์ประเภทอื่น ซึ่งธุรกรรมเหล่านี้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลตาม the Financial Services and Markets Act 2000, the Financial Services and Markets Act (Regulated Activities Order) 2001, คู่มือของ PRA (the PRA's Rulebook)

นอกจากนี้ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมเงินอิเล็กทรอนิกส์ จะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลตาม the Electronic Money Regulations 2011 ส่วนธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการโอนเงิน การถอนเงินจากบัญชี เครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการการทำธุรกรรมทางการเงินจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลตาม the Payment Services Regulations 2009 และปี 2017 และผู้ประกอบการด้าน FinTech และผู้ให้บริการทางการเงินจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงินตาม Money Laundering Regulations 2018 ซึ่งในสหราชอาณาจักรบริษัทด้าน FinTech จำเป็นจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับเช่นเดียวกับผู้ให้บริการทางการเงินอื่น ๆ และด้วยกฎหมายดังกล่าวก็ไม่ได้กำหนดการกำกับดูแลบริษัท Fintech ไว้เป็นการเฉพาะ ดังนั้น ผู้ประกอบธุรกิจด้าน Fintech และที่ไม่ใช่ Fintech จึงอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในลักษณะเดียวกัน ซึ่งกฎหมาย

⁹⁵ Financial Centre Futures, “Global financial Centres Index,”

ดังที่กล่าวมาข้างต้นมีผลบังคับใช้พระราชอำนาจของสหราชอาณาจักร เว้นแต่ กฎหมายในสกอตแลนด์ หรือไอร์แลนด์เหนือเพียงเท่านั้น

4.2.1.2 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและการป้องกันการปราบปรามการฟอกเงิน

(1) กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

สำหรับกฎหมายด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลนั้น สหราชอาณาจักร มีการออกกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (The Data Protection Act 2018)⁹⁶ เริ่มใช้บังคับ เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม ค.ศ. 2018 ซึ่งเป็นไปตามมาตรฐานในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยมี วัตถุประสงค์เป็นกฎหมายที่ควบคุมการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลโดยองค์กรธุรกิจหรือรัฐบาล ซึ่งต้องรับผิดชอบต่อการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล และจะต้องปฏิบัติตามหลักการป้องกันการใช้อข้อมูล (data protection principle) อย่างเข้มงวด⁹⁷ โดยสาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้ มีดังนี้

(1.1) สร้างมาตรฐานการกำกับดูแลเพื่อป้องกันการใช้อข้อมูลในสหราชอาณาจักร

(1.2) กำหนดมาตรฐานใหม่สำหรับการปกป้องข้อมูลทั่วไปตาม General Data Protection Regulation (GDPR) ช่วยให้ผู้ใช้ข้อมูลสามารถควบคุมการใช้ข้อมูล อีกทั้งมีสิทธิในการย้ายหรือลบข้อมูลส่วนบุคคล

(1.3) กำหนดนิยามข้อมูลส่วนบุคคล คือ ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม รวมถึงข้อมูลที่สามารถนำมาประมวลผลแล้วสามารถใช้ระบุอัตลักษณ์ของบุคคลได้ เช่น ชื่อ-นามสกุล ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน อีเมล (name.surname@company.com) หมายเลขบัตรประจำตัว เป็นต้น

(1.4) ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลและผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลต้องปฏิบัติตามหลักพื้นฐานในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ต้องประมวลผลข้อมูล “โดยชอบด้วยกฎหมาย” เป็นธรรม และโปร่งใสต่อเจ้าของข้อมูล ซึ่งการประมวลผลข้อมูลจะชอบด้วยกฎหมายหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาจาก “ความยินยอม” (Consent) การขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล จะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ทั้ง 4 ข้อ ต่อไปนี้

(1.4.1) เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ให้ความยินยอมอย่างเสรี (Freely given) หมายถึง เจ้าของข้อมูลมีทางเลือกในการตัดสินใจว่าจะให้หรือไม่ให้ข้อมูลส่วนตัวบ้าง และการไม่ให้ความยินยอมในส่วนนั้นต้องไม่ทำให้เกิดผลเสียแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

(1.4.2) มีวัตถุประสงค์ที่เฉพาะเจาะจงในการขอความยินยอม (Specific) หมายถึง การประมวลผลข้อมูลต้องเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ที่แจ้งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเท่านั้น

⁹⁶ Data Protection Act 2018. <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2018/12/pdfs/ukpga_20180012_en.pdf>

⁹⁷ Department for Digital, Culture Media & Sport. “Data Protection Act 2018 Factsheet – Overview” <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/711162/2018-05-23_Factsheet_1_-_Act_overview.pdf>

(1.4.3) แจ้งการประมวลผลข้อมูลให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบ
(Informed) หมายถึง เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลต้องทราบแล้วว่าจะมีการประมวลผลนั้น ๆ ก่อนให้ความ
ยินยอม

(1.4.4) เจ้าของข้อมูลต้องแสดงความยินยอมอย่างไม่กำกวม (Unambiguous)
หรือ เป็นการแสดงออกโดยชัดเจน ต้องปราศจากความลังเลสงสัยในการตีความว่าเป็นการกระทำของ
เจ้าของข้อมูลหรือไม่ เช่น การกดอัปโหลดภาพบัตรประจำตัวประชาชน การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์

(1.5) นอกจากนี้ ตามกฎหมายฉบับนี้เพิ่มเติมแนวความคิดเกี่ยวกับการใช้ข้อมูล
ในทางที่ไม่ชอบ ซึ่งรวมถึงการรับหรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่เจตนาหรือไม่เจตนาโดยไม่ได้รับความ
ยินยอมจากผู้ควบคุมข้อมูลจัดการเปิดเผยดังกล่าวหรือเก็บรักษาข้อมูลที่ได้รับโดยไม่ได้รับความ
ยินยอม การขายหรือการเสนอขายข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับหรือเปิดเผยโดยไม่เจตนาอันถือเป็นความผิดด้วย

(2) กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการป้องกัน
การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (Anti Money Laundering and Countering the Financing of
Terrorism : AML/CFT)

รัฐบาลได้มีการจัดตั้งหน่วยงานในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินขึ้น คือ
The Office for Professional Body Anti-Money Laundering Supervision (OPBAS)⁹⁸ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ
การปฏิรูปการกำกับดูแลในเรื่อง AML ตามกฎหมาย⁹⁹ OPBAS Regulations 2018¹⁰⁰ ซึ่งกฎหมายมีผลใช้
บังคับเมื่อวันที่ 18 มกราคม ค.ศ. 2018 และให้ OPBAS ซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งซึ่งอยู่ภายใต้ FCA โดยมีอำนาจ
หน้าที่ในการกำกับดูแลผู้ประกอบการวิชาชีพให้ปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกัน
และปราบปรามการฟอกเงิน ค.ศ 2017 (Money Laundering Regulation 2017 : MLR 2017)¹⁰¹ ซึ่งมีผลบังคับ
ใช้เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน ค.ศ. 2017 ซึ่งเป็นกฎหมายที่บังคับใช้แทน the Money Laundering Regulations
2007 (MLR 2007) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อลดภัยคุกคามภายในประเทศ อีกทั้ง เพื่อเป็นการเสริมสร้างความ
มั่นคงของสหราชอาณาจักรในฐานะศูนย์กลางทางการเงินระหว่างประเทศ ลดการทุจริตในการจัดซื้อจัดจ้าง
ของหน่วยงานภาครัฐ พร้อมทั้งทำงานร่วมกับประเทศต่าง ๆ เพื่อต่อต้านการทุจริต

⁹⁸ FCA, “Office for Professional Body Anti-Money Laundering Supervision (OPBAS)”
<<https://www.fca.org.uk/opbas>>. <<https://www.fca.org.uk/publication/opbas/themes-2018-opbas-anti-money-laundering-supervisory-assessments.pdf>>

⁹⁹ UK government unveils a new anti-corruption strategy. <http://www.elexica.com/en/legal-topics/asset-management/151217-uk-government-unveils-a-new-anti-corruption-strategy>

¹⁰⁰ 2017 No. 1301 Financial Services, “The The Oversight of Professional Body Anti-Money Laundering
and Counter Terrorist Financing Supervision Regulations 2017.”
<http://www.legislation.gov.uk/uksi/2017/1301/pdfs/uksi_20171301_en.pdf>.

¹⁰¹ 2017 No. 692 Financial Services. The Money Laundering, Terrorist Financing and Transfer of Funds
(Information on the Payer) Regulations 2017 <http://www.legislation.gov.uk/uksi/2017/692/pdfs/uksi_20170692_en.pdf>

โดยให้องค์กรวิชาชีพที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแล OPBAS ได้แก่ สมาคมวิชาชีพบัญชี (Association of Accounting Technicians) สมาคมนักบัญชีที่ได้รับการรับรอง (Association of Chartered Certified Accountants) สมาคมกฎหมาย/องค์กรกำกับดูแลทนายความ (Law Society / Solicitors Regulation Authority) โดยสมาชิกขององค์กรวิชาชีพ เช่น สภานายความ สมาคมวิชาชีพบัญชี เป็นต้น จะต้องอยู่ภายใต้ MLR 2017 โดยสาระสำคัญของ MLR 2017 มีดังนี้

(2.1) การประเมินความเสี่ยงโดยทั่วไป : MLR 2017 กำหนดขั้นตอนที่บุคคลที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการเพื่อวิเคราะห์ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับธุรกิจที่อาจจะเกิดขึ้นจากการฟอกเงิน หรือการสนับสนุนทางการเงินแก่ก่อการร้าย ซึ่งหมายความว่าบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องจัดทำรายงานความเสี่ยง AML เป็นลายลักษณ์อักษรซึ่งระบุถึงที่อยู่ของลูกค้า ประเทศที่ทำการติดต่อ ผลิตภัณฑ์และการบริการ ช่องทางการขนส่งและขนาดของธุรกิจ เป็นต้น

(2.2) นโยบายการลดความเสี่ยง: การกำหนดนโยบายและการควบคุมการบริหารความเสี่ยงจะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร และพิจารณาถึงความเหมาะสมกับความเสี่ยงและได้รับการอนุมัติจากผู้บริหารระดับสูงขององค์กร และรวมถึงนโยบายการควบคุมภายในเกี่ยวกับการฟอกเงินและความเสี่ยงทางการเงินของผู้ก่อการร้าย (เช่นการแต่งตั้งสมาชิกคณะกรรมการที่รับผิดชอบ MLR 2017 และการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่) ซึ่งจะต้องรวมถึงขั้นตอนการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงของลูกค้าและเก็บรักษาข้อมูลของลูกค้าไว้ และการตรวจสอบความเคลื่อนไหวในการดำเนินความสัมพันธ์กับลูกค้าอย่างต่อเนื่อง

(2.3) ความผิดในทางอาญา : บุคคลใดที่กระทำความผิดเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินหรือการสนับสนุนทางการเงินแก่ก่อการร้าย มีโทษปรับและจำคุกเป็นเวลา 2 ปี

4.2.2 กฎเกณฑ์ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมนวัตกรรมทางการเงิน

4.2.2.1 มาตรการสนับสนุนและส่งเสริมวิสาหกิจเริ่มต้นที่ใช้นวัตกรรมทางการเงิน

(Fintech Startup)

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนและส่งเสริมวิสาหกิจเริ่มต้นที่ใช้นวัตกรรมทางการเงิน (Fintech Startup) การส่งเสริมการกำกับธุรกิจ FinTech นั้น มีทั้งหมด 4 หน่วยงาน ได้แก่ ธนาคารกลางของสหราชอาณาจักร (Bank of England) Prudential Regulation Authority (PRA) Financial Conduct Authority “FCA” และ Payment Systems Regulator (PSR) ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้ได้มีส่วนช่วยสนับสนุนและส่งเสริมวิสาหกิจเริ่มต้นที่ใช้นวัตกรรมทางการเงิน ดังต่อไปนี้โดยมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้¹⁰²

(1) ธนาคารกลาง (Bank of England)

ภายใต้พระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทยอังกฤษปี 1998 (Bank of

¹⁰² FCA Financial Services (Banking Reform) Act 2013: Memorandum of Understanding between the Bank of England, the Financial Conduct Authority, the Payment Systems Regulator and the Prudential Regulation Authority <<https://www.fca.org.uk/publication/mou/mou-boe-fca-psr-pra.pdf>>.

England Act 1998) ธนาคารกลางมีวัตถุประสงค์ในการเพื่อปกป้องและเพิ่มความมั่นคงของระบบการเงินของสหราชอาณาจักรและเพื่อรักษาเสถียรภาพของราคาและเพื่อสนับสนุนนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาล ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัตถุประสงค์ในด้านความมั่นคงทางการเงินของธนาคาร และเป็นผู้รับผิดชอบในการกำกับดูแลของระบบการชำระเงินที่ได้รับการยอมรับจาก HM Treasury ตามมาตรา 184 พระราชบัญญัติการธนาคาร พ.ศ. 2552 และผู้ให้บริการระบบการชำระเงิน ซึ่งกำหนดโดย HM Treasury ตาม s206A ของพระราชบัญญัติการธนาคาร 2009 (Banking Act 2009)¹⁰³

สำหรับบทบาทของธนาคารกลางสหราชอาณาจักรที่มีต่อการส่งเสริมนวัตกรรมทางการเงินหรือ Fintech นั้น¹⁰⁴ ในช่วงปี 2016 ธนาคารกลางได้มีการได้จัดตั้ง Fintech accelerator เพื่อทำงานร่วมกับผู้ประกอบการด้าน FinTech เพื่อนำข้อมูลมาพิจารณาว่านวัตกรรมทางการเงินหรือ Fintech สามารถนำมาปรับใช้กับธนาคารกลางได้หรือไม่ อย่างไร โดยธนาคารกลางได้ใช้ Fintech accelerator เพื่อปรับปรุงเทคโนโลยีการเงินของธนาคารกลางเอง และในขณะเดียวกันธนาคารกลางก็ได้มีส่วนในการสนับสนุนและส่งเสริมธุรกิจของ Fintech และการพัฒนารายสาขา ซึ่งที่ผ่านมาธนาคารกลางได้ทำงานร่วมกับ

(1.1) Mindbridge¹⁰⁵ เป็นผู้ประกอบการด้านปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) โดยใช้ประโยชน์จากระบบ Machine Learning สำหรับการวิเคราะห์คุณภาพของข้อมูลด้านเกณฑ์การกำกับดูแล

(1.2) Ripple¹⁰⁶ เครือข่ายการชำระเงินระดับโลกที่ใช้เทคโนโลยี Blockchain เพื่อแสดงให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวของสองสกุลเงินที่แตกต่างกันในระบบการชำระเงิน ณ ราคาปัจจุบันของสองระบบโดยเชื่อมต่อกับระบบการชำระเงินบัญชีทั้งสอง ณ ราคาปัจจุบัน โดยใช้ Interledger Protocol (ILP)¹⁰⁷ เพื่อลดความเสี่ยงในการชำระหนี้ รวมทั้งปรับปรุงประสิทธิภาพ เนื่องจากใช้ระยะเวลาที่น้อยลงจึงช่วยลดขั้นตอนซับซ้อนของการชำระเงินและทำให้รวดเร็วขึ้นละเพิ่มความสะดวกสบายมากขึ้นในการชำระเงินข้ามพรมแดน และ

(1.3) Enforcd เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มในการบังคับใช้กฎระเบียบโดยนำข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะ

(2) Prudential Regulation Authority (PRA)

¹⁰³ HM Treasury, “Financial services and the consumer : Payment”
<https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20130102175626/http://www.hm-treasury.gov.uk/fin_consumer_payments.htm>

¹⁰⁴ Central Banking, “Initiative of the year: Bank of England’s FinTech Accelerator”
<https://www.centralbanking.com/awards/3333176/initiative-of-the-year-bank-of-englands-fintech-accelerator>

¹⁰⁵ MindBridge, <<https://www.mindbridge.ai/>>

¹⁰⁶ Ripple, <<https://ripple.com/>>

¹⁰⁷ Inter Ledger Protocol (ILP) คือ เทคโนโลยีรองรับระบบพื้นฐานนี้ ที่สามารถเชื่อมโยง Ledger ของสถาบันทางการเงินต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้ Payment, Clearing และ Settlement สามารถได้ในลักษณะ Real-time

PRA เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารกลางของสหราชอาณาจักร (Bank of England) มีหน้าที่ในการออกหลักเกณฑ์และกำกับดูแลในด้านความเพียงพอและความมั่นคงของฐานะทางการเงิน (prudential regulation) ของผู้ให้บริการทางการเงิน ได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ บริษัทประกันภัย และบริษัทที่เกี่ยวกับการลงทุน เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อความมีเสถียรภาพของระบบสถาบันการเงิน อันเพื่อป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากความเสี่ยงของระบบสถาบันการเงิน

สำหรับบทบาทของ PRA ที่มีต่อการส่งเสริมนวัตกรรมทางการเงิน¹⁰⁸

คือ ตรวจสอบว่าธนาคาร รวมถึงธนาคารที่มีโมเดลธุรกิจเกี่ยวกับ FinTech สามารถเข้าสู่ตลาดในสหราชอาณาจักรได้ เช่น Atom Bank ที่ใช้ Application เป็นหลัก การจัดตั้งธนาคารใหม่ ที่เป็น start-up เพื่อช่วยเรื่องแนวความคิดให้กับธนาคารที่เป็นผู้เล่นรายใหม่สามารถเข้าสู่ตลาดทางการเงินและผ่านการอนุมัติหรืออนุญาตในการดำเนินธุรกิจตั้งแต่ช่วงแรกของการดำเนินธุรกิจ

(3) Financial Conduct Authority (FCA)

FCA ถูกจัดตั้งขึ้น โดย the Financial Services and Markets Act 2000 (FSMA) ซึ่งเป็นหน่วยงานกำกับดูแลการปฏิบัติงานในภาคบริการทางการเงิน โดย FCA ทำหน้าที่ในการออกหลักเกณฑ์และกำกับดูแลในด้านความเพียงพอและความมั่นคงของฐานะทางการเงินของผู้ให้บริการทางการเงินที่ไม่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ PRA และออกหลักเกณฑ์และกำกับดูแลในด้านการประกอบธุรกิจของผู้ให้บริการทางการเงินทั้งหมด คือ รับผิดชอบในการควบคุมการให้บริการการชำระเงินภายใต้ Payment System Regulatory 2017 (PSR 2017) และกฎหมาย Electronic Money Regulatory 2017 (EMR 2017) ซึ่งรวมถึงผู้กำกับดูแลด้านความมั่นคงของผู้ให้บริการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคารและบริษัท E - money นอกจากนี้ FCA ยังทำหน้าที่ควบคุมบริการการชำระเงินตาม Directive 2015 (Directive 2015/2366 / EU) The UK's Second Payment Services Directive (PSD2) ซึ่งถูกนำมาใช้สหราชอาณาจักร โดย PSRs 2017 ภายใต้ PSRs 2017 และข้อบังคับเกี่ยวกับเงินอิเล็กทรอนิกส์ (EMRs) FCA มีอำนาจหน้าที่ในการอนุญาตหรือลงทะเบียนสถาบันเงินที่เกี่ยวข้องกับการชำระเงิน เช่น ผู้โอนเงิน ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน และผู้ประกอบธุรกิจ E-money นอกจากนี้ ยังมีส่วนในการกำกับดูแลการชำระเงินของผู้ประกอบธุรกิจเงินอิเล็กทรอนิกส์และระบบควบคุมการชำระเงิน PSRs 2017

(4) Payment Systems Regulator (PSR)

PSR เป็นหน่วยงานอิสระที่รับผิดชอบในการควบคุมดูแลระบบการชำระเงินของสหราชอาณาจักรที่กำหนดโดย HM Treasury ถูกก่อตั้งขึ้นภายใต้พระราชบัญญัติการบริการด้านการเงิน (การปฏิรูปการธนาคาร) พ.ศ. 2556 (The Financial Services (Banking Reform) Act 2013 (FSBRA) ตามกฎหมาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

(4.1) เพื่อส่งเสริมการแข่งขันที่มีประสิทธิภาพในตลาดสำหรับการชำระเงิน

¹⁰⁸ K&L GATES Law Watch, "UK REGULATORY INNOVATION PLAN". < <https://www.fintechlawblog.com/2017/04/uk-regulatory-innovation-plan/>>.

(4.2) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาและนวัตกรรมระบบชำระเงิน และ

(4.3) เพื่อให้ระบบการชำระเงินสามารถดำเนินการและพัฒนาในลักษณะที่ช่วยส่งเสริมประโยชน์ของผู้ใช้บริการ

สำหรับการส่งเสริมในเกิดนวัตกรรมทางการเงินนั้น PSR ได้มีการออกเกณฑ์ในการกำกับดูแลเพื่อปรับปรุงการกำกับดูแลและความโปร่งใสของระบบการชำระเงิน ดำเนินการตรวจสอบการเข้าถึงระบบการชำระเงินและและความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบธุรกิจ Fintech การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานด้านการชำระเงิน รวมทั้งได้มีการการจัดตั้ง the Payments Strategy Forum¹⁰⁹ เพื่อพัฒนาความคิดริเริ่มเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมและทำงานร่วมกันเพื่อออกแบบนวัตกรรม ดังนั้น the Payments Strategy Forum¹¹⁰ จึงเป็นการพัฒนากลยุทธ์ที่จะนำไปใช้เพื่อ

- สร้างการเข้าถึงระบบการชำระเงินที่ง่ายขึ้น และส่งเสริมการแข่งขันด้านนวัตกรรม
- ปรับเปลี่ยนระบบการชำระเงินให้คล่องตัวและตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้ที่เปลี่ยนแปลงไป
- นำเสนอมาตรการเพื่อลดจุดอ่อนในระบบการชำระเงินในปัจจุบันที่มีการใช้เพื่อประโยชน์ทางด้านจากอาชญากรรมทางการเงิน

4.2.2.2 มาตรการสนับสนุนและส่งเสริมการทดสอบนวัตกรรมทางการเงิน (Fintech Regulatory Sandbox)

FCA ได้มีการออกมาตรการเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการทดสอบนวัตกรรมทางการเงิน (Fintech Regulatory Sandbox) ค.ศ. 2015 ในชื่อโครงการ **Project Innovate** เพื่อช่วยส่งเสริมนวัตกรรมในการให้บริการทางการเงิน เพื่อให้ **Fintech** สามารถเข้าทดสอบผลิตภัณฑ์และบริการในสภาพแวดล้อมที่มีการควบคุม เพื่อลดเวลาในการออกสู่ตลาดในการสร้างผลิตภัณฑ์และบริการในรูปแบบใหม่ อีกทั้ง เป็นการลดต้นทุนในการดำเนินธุรกิจ และเป็นการส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินที่ดีขึ้น และคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความคุ้มครองที่เหมาะสม รวมทั้งมีการปรับปรุงการมีส่วนร่วมระหว่างประเทศ ด้วยการจัดทำข้อตกลงความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่กำกับดูแลระหว่างประเทศ เช่น ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสิงคโปร์ ประเทศเกาหลีใต้ สาธารณรัฐประชาชนจีน และเขตปกครองพิเศษฮ่องกง เป็นต้น

โดยการเข้าถึงโครงการ Sandbox ของผู้ประกอบการด้าน Fintech นั้น กำหนดให้ผู้สมัคร สมัครได้เพียงปีละ 1 ครั้ง เพื่อประเมินสินค้าและบริการด้านนวัตกรรมทางการเงิน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคหากกรณีที่เกิดขึ้น ก็จะมีวิธีการชำระค่าชดเชยที่เหมาะสมเท่าที่จำเป็น

¹⁰⁹ Payments Strategy Forum, “A PAYMENTS STRATEGY FOR THE 21ST CENTURY”

<<https://implementation.paymentsforum.uk/sites/default/files/documents/PSR%20FACT%20SHEET%20ALT.pdf>>

¹¹⁰ Payments Strategy Forum, < <https://www.paymentsforum.uk/>>.

โดยระยะเวลาของการทดสอบ Sandbox อยู่ที่ประมาณ 6 เดือน บริษัทจะต้องจัดทำรายงานข้อมูลการทดสอบ ภายใน 4 อาทิตย์

บทที่ 5

บทวิเคราะห์

ในบทที่ 4 ได้กล่าวถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมของนวัตกรรมทางการเงินของต่างประเทศ โดยทางผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาของสหราชอาณาจักรและประเทศสิงคโปร์ในส่วนหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลผู้ประกอบการธุรกิจที่นำนวัตกรรมทางการเงินมาใช้ในการประกอบธุรกิจ และหลักเกณฑ์ในการสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมทางการเงิน

โดยในบทที่ 5 ทางนักวิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ที่มีบทบาทในตลาดนวัตกรรมทางการเงินทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการ และประมวลผลการสัมภาษณ์ดังกล่าว โดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

5.1 ประมวลผลสัมภาษณ์

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์บุคคลที่มีความรู้ความสามารถที่เกี่ยวข้องกับ Fintech ทั้งภาคราชการ ภาคเอกชน และนักวิชาการ รวมถึงเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเศรษฐกิจการคลังที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแล Fintech ทั้งหมด 17 คน โดยมีการกำหนดแนวคำถามสัมภาษณ์แยกกันสำหรับสัมภาษณ์เอกชน และนักวิชาการ ซึ่งแนวคำถามสัมภาษณ์เอกชนประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา Fintech ข้อขัดขัดทางกฎหมายในการพัฒนา Fintech ข้อเสนอแนะในการพัฒนากฎหมายหรือแนวนโยบายที่อยากให้ภาครัฐส่งเสริมการเจริญเติบโตของ Fintech รวมทั้ง ทิศทางแนวโน้มในการพัฒนา Fintech ในประเทศไทย โดยระยะเวลาในการสัมภาษณ์เริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคม 2561 จนถึงเดือนพฤษภาคม 2562

ในส่วนของแนวคำถามสำหรับหน่วยงานภาครัฐที่กำกับดูแลผู้ประกอบการธุรกิจ Fintech จะเกี่ยวข้องกับแนวทางการออกกฎเกณฑ์ในการพัฒนานวัตกรรมทางการเงิน ผลกระทบจากการออกกฎเกณฑ์เกี่ยวกับ sandbox และการปรับปรุงกฎเกณฑ์ดังกล่าว ยังรวมไปถึงการประชุมประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรที่กำกับดูแลผู้ประกอบการธุรกิจในระหว่างประเทศเพื่อหาหรือแนวทางการปรับปรุงโครงสร้างภายในองค์กรกำกับดูแลโดยใช้เทคโนโลยีในการอำนวยความสะดวกในการกำกับดูแลควบคู่ไปกับการมีผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เพื่อดูแลความปลอดภัยของผู้บริโภค ควบคู่ไปกับการรักษาความมั่นคงของระบบทางการเงิน (Regulation Technology) เพื่อความคล่องตัว ความรวดเร็ว การรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์การทำงานของหน่วยงานที่ภาครัฐในการกำกับดูแลนวัตกรรมทางการเงิน

สำหรับนักวิชาการ แนวคำถามสัมภาษณ์ประกอบด้วย เทคโนโลยีทางการเงิน (Fintech) มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภค และรูปแบบการให้บริการของผู้ให้บริการมากน้อยแค่ไหน อย่างไรกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ในปัจจุบันมีผลต่อการพัฒนา Fintech ในประเทศไทยหรือไม่ ข้อเสนอแนะในการพัฒนากฎหมายหรือแนวนโยบายที่อยากให้ภาครัฐส่งเสริมการเจริญเติบโตของ Fintech และทิศทางแนวโน้มการพัฒนา Fintech ในประเทศไทย

เมื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เอกชน นักวิชาการและเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเศรษฐกิจการคลังมาใช้ประกอบในการวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางในการพัฒนากฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับ Fintech คณะผู้วิจัยสามารถประมวลผลการสัมภาษณ์ได้ ดังนี้

5.1.1 ข้อมูลโดยรวมของผู้ให้สัมภาษณ์

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ Fintech คณะผู้วิจัยจึงได้ขอสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์โดยตรงเกี่ยวกับ Fintech ทางภาคเอกชน ขอสัมภาษณ์นักวิชาการที่มีความรู้และเกี่ยวข้องกับเรื่อง Fintech โดยตรง นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังได้ขอสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ซึ่งเป็นผู้กำกับดูแลกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา Fintech

5.1.2 ความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับประเด็นปัญหากฎหมายที่มีผลต่อการพัฒนา Fintech ในประเทศไทย

5.1.2.1 หลักเกณฑ์เกี่ยวกับ Sandbox

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นเกี่ยวกับกลไกของ Regulatory และ Own Sandbox ไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ การทำงานของ Regulatory Sandbox ในสมัยก่อนนั้นค่อนข้างมีอุปสรรคในเรื่องของระยะเวลา ซึ่งเมื่อผู้ให้บริการทางการเงินที่คิดค้นนวัตกรรมทางการเงินในรูปแบบใหม่และประสงค์จะทำการทดสอบใน Regulatory Sandbox ของ ธปท. จะพบปัญหาในเรื่องของระยะเวลาที่ค่อนข้างล่าช้าในการพิจารณาวัตกรรมของ ธปท. ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วมากกว่าหนึ่งปีขึ้นไป อันส่งผลกระทบต่อการนำเสนอเทคโนโลยีออกสู่ตลาด (time to market) เนื่องจาก เทคโนโลยีในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การให้บริการด้วยนวัตกรรมบางอย่างที่ส่งมาทดสอบใน Regulatory Sandbox อาจไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดและความต้องการของผู้บริโภค โดยหากให้พิจารณาในช่วงเวลาตั้งแต่เริ่มมี Regulatory Sandbox ตั้งแต่ปลายปี 2559 ทุกท่านเห็นไปในทำนองเดียวกันว่า ธปท. ได้มีการปรับปรุงในเรื่องระยะเวลาและการประสานงานที่ดีขึ้นเพื่อแก้ปัญหาเรื่อง time to market

อย่างไรก็ดี เมื่อเดือนมีนาคมที่ผ่านมา ธปท. ได้มีการปรับเกณฑ์ในเรื่อง Sandbox โดยได้เพิ่มประเภทของ Sandbox อีกประเภท หรือที่เรียกว่า Own Sandbox โดยในประเด็นนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่านมีความเห็นว่าเป็นแนวนโยบายที่ดี โดยในวันที่ทีมวิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ แม้เกณฑ์ในเรื่องดังกล่าวยังไม่มีผลบังคับใช้ แต่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นในทำนองเดียวกันว่า เป็นเกณฑ์การกำกับที่ดี ในการที่ ธปท. อนุญาตให้ผู้ให้บริการสามารถพัฒนานวัตกรรมอยู่ภายใต้กรอบการบริหารของตนเองได้ ซึ่งหากนวัตกรรมนั้นจะไม่พัฒนาไปเป็นโครงข่ายพื้นฐานหรือมาตรฐานกลางที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้บริการรายอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องทำการทดสอบระบบร่วมกัน” หรือ “ไม่มีกฎหมายกำหนดให้ต้องทดสอบใน Regulatory Sandbox ของ ธปท.” ก็ควรให้อยู่ในความดูแลของผู้ให้บริการเอง โดยเกณฑ์การกำกับในลักษณะนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เชื่อว่าจะช่วยให้การปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการของตนเองรวดเร็ว และทันสมัยมากยิ่งขึ้น เพราะไม่ต้องเสียเวลาส่งไปทดสอบยัง Regulatory Sandbox ที่ ธปท.

ดังนั้น สถาบันการเงินหลายแห่งได้ให้ข้อมูลว่า ปัจจุบันแม้ยังไม่มีเกณฑ์ Own Sandbox ออกมา (ณ วันที่ทำการสัมภาษณ์) แต่สถาบันการเงินเองก็ได้ให้ความสำคัญกับการจัดตั้ง Own Sandbox ของตนเอง

โดยอยู่ในระหว่างกำหนดยุทธศาสตร์นโยบายภายในตามหลักเกณฑ์ที่ ธปท. กำหนด โดยมีการกำหนดตัวผู้บริหารที่จะให้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการตามแนวทางของเกณฑ์ดังกล่าว และเมื่อเกณฑ์ประกาศใช้แน่นอนแล้ว ก็มีความประสงค์จะส่งแผนงานการทดสอบนวัตกรรมให้ ธปท. พิจารณาทดสอบตามกรอบแนวทางที่กำหนด

5.1.2.2 หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้ข้อมูล

ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องข้อมูลซึ่งถือเป็นหัวใจหลักของการพัฒนาเทคโนโลยีทางการเงิน นับตั้งแต่ขั้นตอนแรกของการทำธุรกรรม นั่นคือการพิสูจน์และยืนยันตัวตนที่ต้องใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ทำธุรกรรม ไปจนถึงสิ้นสุดกระบวนการทำธุรกรรม

ในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล แม้จะนำหลักการของการได้รับความยินยอมมาจาก GDPR ซึ่งเป็นกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป แต่ระบบกฎหมายไทยในปัจจุบันยังมีข้อจำกัดเรื่องการจัดเก็บข้อมูล และการนำข้อมูลไปใช้ แม้ว่าเจ้าของข้อมูลจะให้ความยินยอมแล้วก็ตาม ยกตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 มาตรา 17 ที่ไม่อนุญาตให้กรมการปกครองเปิดเผยข้อมูลไม่ว่ากรณีใด ๆ ดังนั้น แม้ว่าในปัจจุบันกฎหมายไทยจะรองรับกระบวนการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล แต่ข้อมูลหลักที่ใช้ในกระบวนการดังกล่าวที่อยู่ภายในความครอบครองของกรมการปกครองก็ยังไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ นอกจากนี้ ยังมีประกาศคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง มาตรการคุ้มครองสิทธิของผู้ใช้บริการโทรคมนาคมเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิความเป็นส่วนตัว และเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางโทรคมนาคม ที่วางหลักจำกัดขอบเขตการนำข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจโทรคมนาคมไปใช้ประโยชน์ แม้ว่าข้อมูลดังกล่าวจะบ่งบอกถึงพฤติกรรมทางด้านการขอสินเชื่อและเครดิตของผู้ใช้บริการโทรคมนาคม ได้แก่ พฤติกรรมการชำระค่าบริการ ซึ่งมีประโยชน์อย่างมากต่อการวิเคราะห์สินเชื่อของสถาบันการเงิน แต่ข้อมูลดังกล่าวก็ยังติดขัดข้อกฎหมาย ทำให้ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในกิจการอื่นนอกเหนือจากกิจการโทรคมนาคมได้

ผู้ให้สัมภาษณ์ยังให้ข้อมูลเรื่องข้อติดขัดของกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต ซึ่งจำกัดประเภทของข้อมูลที่สามารถนำมาใช้วิเคราะห์สินเชื่อได้ และไม่ตอบโจทย์การพัฒนาของเทคโนโลยีทางการเงินที่มีการนำข้อมูลหลากหลายมาประกอบการวิเคราะห์สินเชื่อ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต การนำข้อมูลดังกล่าวมาประกอบการวิเคราะห์สินเชื่อก็ยังติดขัดข้อกฎหมายของหน่วยงานของรัฐในกรณีที่หน่วยงานของรัฐเป็นผู้จัดเก็บข้อมูล เช่น ข้อมูลรายได้ของผู้ขอสินเชื่อ ซึ่งหน่วยงานที่มีข้อมูลดังกล่าวคือกรมสรรพากร เป็นต้น

ผู้ให้สัมภาษณ์ยังกล่าวถึงแนวคิดของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของระบบกฎหมายและผู้ใช้กฎหมายของไทย โดยแสดงความกังวลว่า ผู้ใช้กฎหมายยังไม่สามารถเห็นความแตกต่างระหว่างการให้ความยินยอมกับหลักการทำสัญญา โดยข้อมูลบางประเภท แม้จะไม่ได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร แต่หากมีความจำเป็นต่อการทำสัญญาดต่อกัน และได้ยินยอมทำสัญญากันไว้ทั้งสองฝ่ายแล้ว การจัดเก็บและการนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ภายในกรอบสัญญาที่ยอมรับได้โดยไม่จำเป็นต้องขอความ

ยินยอมอีก ในขณะที่การใช้ข้อมูลหรือจัดเก็บข้อมูลที่นอกเหนือจากกรอบสัญญานั้นต้องขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลก่อน

5.1.2.3 เกณฑ์อื่น ๆ

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นไปในทางเดียวกันว่า เนื่องจาก Fintech ไปเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน ทำให้มีกฎระเบียบเป็นจำนวนมาก เช่น ธปท. กระทรวงการคลัง ปปง. กสศ. คปภ. เป็นต้น โดยแต่ละหน่วยงานก็จะมีกฎหมายต่าง ๆ มีการรายงานข้อมูลต่าง ๆ ของตนเอง ไม่มีระบบ หรือ Web Portal หรือหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลาง ทำให้เกิดความยุ่งยากและเกิดปัญหาในทางปฏิบัติ เช่น หากมีกฎระเบียบเป็นจำนวนมากแล้ว อาจมีความเกี่ยวข้องกับการขออนุญาตหลายหน่วยงาน กฎหมายอาจซ้ำซ้อนกันได้ นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจไม่รู้กฎหมายของหน่วยงานอื่น เมื่อดำเนินการไปแล้ว อาจไปติดกฎระเบียบของหน่วยงานอื่นจนไม่สามารถดำเนินการต่อได้ เป็นต้น

ผู้ให้สัมภาษณ์ได้เสนอมุมมองในเรื่องนี้ว่า ควรมีหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลาง หรือ one stop service ที่สามารถเข้าใจ และสามารถให้คำปรึกษาได้เช่นเดียวกับประเทศสิงคโปร์ก็จะเป็นช่วยแก้ปัญหาและข้อยุ่งยากในทางปฏิบัติของภาคธุรกิจได้ นอกจากนี้ นายโกเมน สิมากร ยังมีความเห็นว่า เนื่องจากหน่วยงานกำกับมีหลายหน่วยงาน นอกจากการทำประชาพิจารณ์ในการออกกฎหมายใหม่ในแต่ละครั้งแล้ว หน่วยงานกำกับควรมีการหารือร่วมกันก่อนกำหนดหลักเกณฑ์หรือแก้ไขหลักเกณฑ์ต่าง ๆ

5.1.3 ความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับประเด็นอื่นที่ไม่ใช่เรื่องของกฎหมาย

5.1.3.1 โครงสร้างพื้นฐานของการพัฒนา Fintech

ธุรกิจเกี่ยวกับ FinTech ในประเทศไทยไม่ค่อยประสบความสำเร็จ เพราะประเทศไทยไม่มีโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้ออำนวยต่อการเกิดหรือรองรับ Fintech ตัวอย่างเช่น ภาครัฐต้องการที่จะให้คนเข้ามาทำธุรกิจหรือขอรับใบอนุญาตในการทำ P2P Lending หรือการทำ AI แต่ระบบหรือภาครัฐไม่มีข้อมูลหรือ Data เพียงพอที่จะในการเอื้อให้เกิดการใช้ข้อมูลเพื่อประมวลผลประกอบการทำธุรกิจในลักษณะดังกล่าว

นอกจากนี้ ในเรื่องการให้บริการและจุดเดียว (one stop service) ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจของ Fintech มีส่วนสำคัญและเอื้อต่อการเกิดนวัตกรรมทางการเงินเช่นเดียวกัน เพราะว่าการประกอบธุรกิจ Fintech หน่วยงานกำกับมีหลายหน่วยงาน นอกจากการทำประชาพิจารณ์ในการออกกฎหมายใหม่ในแต่ละครั้งแล้ว หน่วยงานกำกับควรมีการหารือร่วมกันก่อนกำหนดหลักเกณฑ์หรือแก้ไขหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เนื่องจากมีผลกระทบต่อภาคธุรกิจ

ส่วนช่องทางการติดต่อกับ ธปท. จะมีการปรับเกณฑ์โดยใช้เทคโนโลยีเป็นช่องทางให้ติดต่อกับ ธปท. ได้สะดวกขึ้น เช่น มีการใช้ Application เพื่อลดการใช้กระดาษ แต่อาจยังไม่ถึงขนาดไป RegTech (Regulatory Technology)

นอกจากนี้ ถ้ามองในแง่ผลิตภัณฑ์ ธปท. กำลังพัฒนาการใช้ Blockchain ในหลายมิติ เช่น โครงการอินทนนท์คริปโตบาทที่จะพัฒนามาเป็นงานหลังบ้าน Settlement ระหว่างธนาคารพาณิชย์ ซึ่งสามารถทดแทนระบบ BahtNet ได้ แต่ต้องเข้าใจว่า ธปท. และ ธนาคารกลางทั่วโลกไม่มีแนวโน้มจะ

รองรับ Cryptocurrency ให้เป็นเงินที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย (Legal Tender) ซึ่งบางประเทศอาจมีการทดลองมาใช้กับ Retail เช่น ประเทศจีน แต่เท่าที่เข้าใจจีนเป็นประเทศใหญ่ และอาจจะใหญ่ไปสำหรับการทำตามกระบวนการ Consensus หรือ Verify ภายใต้ระบบ DLT ซึ่งเป็นเทคโนโลยีพื้นฐานของ Cryptocurrency รวมไปถึงการที่แต่ละ Nodes ต้องเก็บข้อมูลมากมายอันนี้ก็อีกปัญหา แต่อย่าง Ripple ที่เอามาทำ Settlement อันนี้พอจะเป็นไปได้ เพราะใช้เป็นเพียงแค่สื่อกลางในการแลกเปลี่ยน คือ เปลี่ยนจากการถือเงินตราต่างประเทศมาเป็นเหรียญ Ripple

5.1.3 ความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับประเด็นอื่นที่ไม่ใช่เรื่องของกฎหมาย

5.1.3.1 โครงสร้างพื้นฐานของการพัฒนา Fintech

(1) การพัฒนาบุคลากร

การขาดแคลนบุคลากรด้านเทคนิคที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีปัญหาก็คือในเรื่องบุคลากร เนื่องจากเรานั้นเรื่องของการพัฒนา (Development) และมาตรฐานการกำกับขึ้นสูง (High Standard) ดังนั้น ในการเลือกคนเข้ามาก็ต้องพิจารณาอย่างละเอียด ปัจจุบันมีบุคลากรกว่า 20 ชาติ (ประมาณ 160 คน) ที่เข้ามาทำงานในองค์กร โดยเรามีเป้าหมายในการพยายามให้คนที่มีความชำนาญช่วยสอนคนที่ Local นอกจากนี้ ยังมีโครงการที่จะส่งเสริม Programmer ที่เป็นผู้หญิงมากยิ่งขึ้น (เรื่องความเท่าเทียมทางเพศ) อย่างไรก็ดี สำหรับเรื่องบุคลากรในด้านเทคโนโลยี ถือว่าเป็นปัญหาเหมือนกันทั้งระบบของอุตสาหกรรมทางการเงิน เพราะโปรแกรมเมอร์หรือบุคลากรทางด้านเทคโนโลยีขาดแคลนทั้งอุตสาหกรรม เพราะประเทศเราขาดบุคลากรที่มีทักษะทางด้านเทคนิค (Technical Skill) รัฐจึงควรต้องปรับเปลี่ยนมุมมองความคิดเกี่ยวกับระบบการเรียน รวมทั้งปรับเปลี่ยนทัศนคติของเด็กในระบบการศึกษา ดังนั้น จึงเป็นปัญหาโครงสร้างการศึกษา เพราะถ้าจะพัฒนาไป 4.0 เราต้องเริ่มเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบการศึกษา ก่อน เพราะวิธีการของการสร้างคนทางด้านนี้ยังไม่ดีเท่าที่ควร และต้องเป็นคนที่มีความสามารถในการทำงานได้ด้วย อีกทั้ง การปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน เพราะหลักสูตรในมหาวิทยาลัยยังเรียนวิชาเก่า ๆ และใช้ไม่ได้กับเทคโนโลยีใหม่ ๆ แม้ว่าตอนนี้ทางธนาคารจะรับคนโดยพยายามหาคนมาทำงานมาจากมหาวิทยาลัยต่างประเทศ และเริ่มเปิดโอกาสให้พนักงานของธนาคาร เริ่มเรียน internal skill ผ่านการเรียนหลักสูตรออนไลน์ของเว็บไซต์ coursera เพื่อให้พนักงานของธนาคารเกิดการเรียนรู้มากขึ้นในด้านเทคโนโลยี เพราะคู่แข่งที่น่ากลัวมากที่สุด คือ ตัวเราเอง

(2) ทัศนคติของบุคลากรขององค์กรในปัจจุบัน

บางองค์กรในหน่วยงานของธนาคารมีการปรับตัวเพื่อพัฒนาตนเองในด้านเทคโนโลยี ในขณะที่บางองค์กรอาจจะมีการปรับตัวที่ช้าและไม่ทันต่อการพัฒนาการของเทคโนโลยีในปัจจุบัน

(3) องค์กรใหญ่เจอปัญหาที่คล้ายคลึงกัน ก็คือ

(3.1) ส่วนงานที่เจอลูกค้า (พนักงานสาขา หรือ Call Center) กับส่วนงานที่เน้นเรื่องการพัฒนาเทคโนโลยีเป็นคนละส่วนงานกันทำให้ส่วนงานพัฒนาเทคโนโลยี เมื่อไม่ได้เจอลูกค้าโดยตรงก็ไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาให้กับลูกค้าของธนาคารได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ซึ่งเทคโนโลยี

บางส่วนของถูกพัฒนาออกมาอาจจะไม่ตอบโจทย์ลูกค้าก็ได้ จึงทำให้การเข้าถึงข้อเสนอแนะหรือคำติชมของลูกค้า (feedback) ซึ่งเป็นหัวใจหลักของการทำงาน ไม่สามารถนำกลับมาพัฒนาในทางเทคโนโลยีเพื่อช่วยเหลือให้ทันทั่วทั้งกับความต้องการของลูกค้า ซึ่งเป็นโจทย์ที่องค์กรใหญ่ของธนาคารพาณิชย์ยังทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร เมื่อเทียบกับ FinTech StartUp เพราะสามารถแก้ปัญหาหรือจุดอ่อนได้เป็นจุด ๆ (Pain Point) ได้ดี และมีความรวดเร็ว และสามารถพัฒนาต่อยอดเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(3.2) ปัญหาอีกประเด็นของธนาคาร คือ วัฒนธรรมทางความคิด (culture mindset) เช่น TMB เป็นองค์กรขนาดใหญ่ที่มีความรัดกุม การทำงานข้ามสายงานหรือการย้ายคนข้ามสายงานย่อมเป็นไปได้ยาก เพราะด้วยกฎเกณฑ์ภายในและกฎเกณฑ์ภายนอก

(3.3) การปรับตัวขององค์กรขนาดใหญ่จะมีลักษณะแบบเดียวกัน คือ ขั้นตอนการดำเนินงานภายในมีช่วงระยะเวลาในการให้บริการที่ค่อนข้างนาน ดังนั้น ธนาคารจึงมีระบบภายในค่อนข้างเยอะ ทำให้การปรับตัวหรือเปลี่ยนแปลงจะทำให้ช้ากว่าบริษัท Start up Fintech

(3.4) การรับจำนวนลูกค้า เนื่องจากธนาคารมีธุรกรรมค่อนข้างเยอะ และธนาคารมีลูกค้าจำนวนมากที่จะต้องให้บริการ หากธนาคารมีการเปลี่ยนแปลงจะคำนึงถึงลูกค้าก่อนว่าจะได้รับผลกระทบในวงกว้างอย่างไรบ้าง เพราะลูกค้าใช้บริการมานาน อีกทั้ง ด้วยเรื่องความมั่นคงทำให้ธนาคารต้องคิดไตร่ตรองให้รอบคอบ จึงทำให้การพัฒนาการต่าง ๆ ดำเนินการอาจจะช้ากว่าธนาคารขนาดเล็ก หรือ Start Up ที่เป็นผู้ประกอบการธุรกิจ Fintech

5.2 บทวิเคราะห์

5.2.1 จากการประมวลผลสัมภาษณ์พบว่าผู้ประกอบการธุรกิจมีความกังวลเรื่องระยะเวลาของ Regulatory Sandbox ที่ค่อนข้างล่าช้า แม้ว่า ธปท. จะมีการปรับปรุงให้ Regulatory Sandbox มีความรวดเร็วขึ้น และมีการออกกฎเกณฑ์เกี่ยวกับ Own Sandbox เพื่อให้ผู้ประกอบการธุรกิจมีความคล่องตัวในการทดสอบระบบเพื่อใช้ประโยชน์ในการประกอบธุรกิจ แต่ยังคงมีประเด็นปัญหาว่า ผู้ประกอบการธุรกิจไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าเทคโนโลยีของตนจะผ่านการทดสอบภายใน Sandbox และสามารถนำมาให้บริการได้จริงอย่างเต็มรูปแบบเมื่อใด ซึ่งระยะเวลาดังกล่าวย่อมมีความสำคัญต่อการตัดสินใจทางธุรกิจเป็นอย่างมาก เมื่อพิจารณาจากกฎหมายของประเทศสิงคโปร์และสหราชอาณาจักร จะพบว่าหลักเกณฑ์เรื่อง Regulatory Sandbox ของสิงคโปร์นั้น MAS จะกำหนดระยะเวลาการให้ทดสอบภายใน Sandbox ไว้ตั้งแต่เริ่มต้นเข้า Sandbox ทั้งนี้ ระยะเวลาที่กำหนดจะขึ้นอยู่กับลักษณะและประเภทของเทคโนโลยี ประกอบกับลักษณะของการประกอบธุรกิจด้วย การกำหนดระยะเวลาดังกล่าวจะทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจสามารถทราบได้ตั้งแต่เริ่มแรกว่าจะได้ออกจาก Sandbox เมื่อไหร่ และสามารถวางแผนการตัดสินใจทางธุรกิจได้อย่างเหมาะสม

5.2.2 หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้ข้อมูล ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นว่า ข้อมูลคือกระดูกสันหลังของการพัฒนาเทคโนโลยีทางการเงิน หากไม่มีข้อมูล หรือไม่สามารถนำข้อมูลที่มีอยู่ไปใช้ประโยชน์ได้ ไม่ว่าจะเป็นด้วยสาเหตุของการติดขัดทางกระบวนการจัดเก็บ การประมวล หรือการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ หรือ

สาเหตุของการติดขัดทางกฎหมายก็ตาม จากการวิเคราะห์ด้วยกฎหมายของไทยเกี่ยวกับการใช้ข้อมูล แม้ว่ากฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจะอยู่บนหลักการของการได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล แต่ก็ยังมีกฎหมายเฉพาะของหน่วยงานภาครัฐแต่ละหน่วยงานที่ก่อให้เกิดอุปสรรคในการใช้ข้อมูล เช่น กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร หรือกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจโทรคมนาคม เป็นต้น ซึ่งข้อมูลที่อยู่ภายใต้ความครอบครองของหน่วยงานด้านการทะเบียนราษฎร หรือข้อมูลที่จัดเก็บได้จากการให้บริการด้านโทรคมนาคมแก่ลูกค้าเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญ และสามารถนำไปต่อยอดเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเงินได้อีกมากมาย

5.2.3 สำหรับประเด็นอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นกฎหมายนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้งหน่วยงานกลางเพื่อดูแลและส่งเสริมด้านเทคโนโลยีทางการเงินเป็นการเฉพาะ รวมถึงมาตรการในการพัฒนาบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีทางการเงินอีกด้วย อย่างไรก็ตาม แม้จะพิจารณาว่าประเด็นเหล่านี้ไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางกฎหมาย แต่กฎหมายก็มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในอันที่จะส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาไปสู่เป้าหมายดังกล่าว หากพิจารณาจากโครงสร้างหน่วยงานของประเทศสิงคโปร์ จะพบว่า MAS สามารถทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางเพียงแห่งเดียวได้เนื่องจาก MAS เป็นผู้กำกับดูแลระบบการเงินทั้งระบบ รวมถึงกำกับดูแลผู้ให้บริการทางการเงินทุกประเภท ไม่ได้มีการแบ่งแยกหน่วยงานกำกับสำหรับแต่ละประเภทธุรกิจเช่นเดียวกับประเทศไทย นอกจากนี้ การตั้งหน่วยงานกลางของ MAS ยังเป็นการตั้งหน่วยงานเสมือน กล่าวคือ ไม่มีอาคารสำนักงาน เพื่อเป็นการประหยัดงบประมาณภาครัฐ เพราะโครงสร้างในการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อเข้าใช้บริการของภาครัฐสำหรับประชาชนชาวสิงคโปร์ถูกออกแบบมาให้ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประชาชนจึงสามารถใช้บริการภาครัฐได้โดยไม่ต้องเดินทางไปที่สำนักงานทำการ การมีสำนักงานทางการจึงไม่มีความจำเป็น

ในประเด็นเรื่องการพัฒนาบุคลากรนั้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศสิงคโปร์ เปิดกว้างให้ผู้ประกอบธุรกิจสามารถแสวงหาบุคลากรผู้มีความรู้ความสามารถจากต่างประเทศได้ โดยไม่จำเป็นต้องเป็นชาวสิงคโปร์เพียงอย่างเดียว อีกทั้งภาครัฐยังสนับสนุนให้มีการใช้บุคลากรจากต่างประเทศอีกด้วยหากงานในสาขานั้น ๆ ไม่สามารถหาผู้เชี่ยวชาญที่เป็นชาวสิงคโปร์ได้ ทำให้ธุรกิจด้านเทคโนโลยีทางการเงินสามารถพัฒนารุดหน้าไปได้อย่างรวดเร็ว และประชาชนชาวสิงคโปร์เองก็ได้เรียนรู้วิทยาการที่ถ่ายทอดจากผู้เชี่ยวชาญต่างชาติเหล่านั้นผ่านการทำงานร่วมกัน เพื่อที่ในอนาคตจะมีผู้เชี่ยวชาญที่เป็นชาวสิงคโปร์ต่อไป นับว่าเป็นกระบวนการสนับสนุนเทคโนโลยีทางการเงิน ในขณะเดียวกันก็สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรของตนเองด้วย

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุป

FinTech คือ การสร้างเครื่องมือทางการเงินหรือผลิตภัณฑ์ทางการเงินในรูปแบบใหม่โดยอาศัยเทคโนโลยีเป็นพื้นฐาน อันมีวัตถุประสงค์ในการสร้างนวัตกรรมทางการเงินในรูปแบบที่แตกต่างไปจากการให้บริการทางการเงินที่มีอยู่เดิมในปัจจุบัน และเพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพด้านโครงสร้างพื้นฐานและลดต้นทุนในการทำธุรกรรมโดยรวม

การพัฒนาของ FinTech มีมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี ค.ศ. 1866 มาจนถึงปัจจุบัน สำหรับประเทศไทย ความเจริญก้าวหน้าของการพัฒนาเทคโนโลยีได้ส่งผลต่อการทำธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ให้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทำให้ตลาดทางการเงินของไทยได้รับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดย Fintech ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบธุรกิจทางการเงินในรูปแบบใหม่ให้กับลูกค้าหรือผู้ใช้บริการ และได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจซึ่งรวมไปถึงการให้บริการชำระเงิน อุตสาหกรรมภาคการเงิน และเกณฑ์การกำกับดูแลผู้ประกอบการธุรกิจทางการเงินอีกด้วย โดย FinTech ในปัจจุบันจะอยู่ในรูปแบบธุรกิจประเภท Start Up ที่มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้อง และเป็นผู้ให้บริการที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ซึ่ง Fintech ของภาคการเงินที่สำคัญของไทยนั้น จะอยู่ในรูปแบบของการให้บริการธุรกรรมในลักษณะการให้สินเชื่อ หรือการกู้ยืม การให้บริการโอนเงิน การเงินส่วนบุคคล และการบริการเงินโอน อย่างไรก็ตาม แม้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในการทำธุรกรรมทางการเงิน แต่ก็มีทางกลับกัน กลับก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อภัยคุกคามและการก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่สามารถส่งผลกระทบต่อในวงกว้างได้อย่างรวดเร็วและทวีความรุนแรงด้วยเช่นกัน

กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา FinTech การศึกษาคณะผู้วิจัยพบว่า กฎหมายและหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา FinTech อยู่ในการกำกับดูแลของกระทรวงการคลังและ ธปท. เป็นหลัก โดยกฎหมายและหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา Fintech คณะผู้วิจัยได้ศึกษา ประกอบด้วย หลักเกณฑ์การกำกับกิจการวิสาหกิจเริ่มต้น (Startup) หลักเกณฑ์การกำกับ Regulatory Sandbox หลักเกณฑ์การกำกับสาขาและตัวแทนของธนาคารพาณิชย์ (Banking Agent) หลักเกณฑ์การกำกับ E-KYC แนวทางในการอนุญาตให้บริการ E-Marketplace Platform กฎหมายว่าด้วยระบบชำระเงิน และหลักเกณฑ์การกำกับ P2P Lending Platform

กฎหมายของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา FinTech ที่คณะผู้วิจัยได้ศึกษา ประกอบด้วย 2 ประเทศ คือ สิงคโปร์ และสหราชอาณาจักร ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ประเทศสิงคโปร์แม้ว่าจะมีกฎเกณฑ์กำกับดูแลผู้ประกอบการด้าน Fintech ที่ค่อนข้างเข้มงวด โดยกำหนดให้ผู้ประกอบการแต่ละประเภทต้องยื่นคำขออนุญาตต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเมื่อได้รับใบอนุญาตแล้วยังต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการป้องกันการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย อย่างไรก็ตาม รัฐบาลสิงคโปร์เล็งเห็น

ถึงความสำคัญของการพัฒนา Fintech จึงมีการออกแนวทางสำหรับผู้ประกอบธุรกิจ Fintech ออกมาเป็นการเฉพาะเพื่อให้ผู้ประกอบธุรกิจมีแนวทางที่ชัดเจนในการปฏิบัติตามกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

จุดเด่นอีกประการหนึ่งของระบบกฎหมายสิงคโปร์ต่อการพัฒนา Fintech ก็คือ มีกฎเกณฑ์ด้านการสนับสนุนและส่งเสริม Fintech เป็นการเฉพาะ ไม่ว่าจะเป็นมาตรการสนับสนุนและส่งเสริม Startups ที่ใช้ Fintech ในการประกอบธุรกิจ โดยมีโปรแกรม “ที่เลี้ยง” ให้กับวิสาหกิจหลากหลายรูปแบบ แล้วแต่ว่าวิสาหกิจจะเลือกเข้าโปรแกรมใดที่เหมาะสมกับตน ทั้งโปรแกรมที่คอยดูแลการประกอบธุรกิจ โปรแกรมให้ความช่วยเหลือทางการเงิน หรือโปรแกรมที่สนับสนุนให้เกิดความคิดริเริ่มในแวดวง Fintech

ประการสุดท้ายคือการคุ้มครองความคิดริเริ่มด้าน Fintech ที่มีประสิทธิภาพผ่านโครงการสนับสนุนทางการเงินแก่ทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาสามารถนำทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวมาเป็นหลักประกันการขอสินเชื่อโดยมีรัฐบาลรับภาระความเสี่ยงร่วมกับผู้ให้สินเชื่อ อีกทั้งยังมีช่องทางพิเศษ (Fast Track) รองรับคำขอจดทะเบียนสิทธิบัตร Fintech อีกด้วย

ส่วนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ Fintech ในประเทศสหราชอาณาจักร สำหรับด้านกฎเกณฑ์ด้านการกำกับดูแลผู้ประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมทางการเงินผู้ประกอบการซึ่งเป็น start up ด้าน fintech นั้น จะต้องขออนุญาตประกอบธุรกิจ การประกอบธุรกิจ Fintech จะต้องได้รับอนุญาตจาก PRA หรือ FCA หรือได้รับการยกเว้นที่จะได้รับอนุญาต ซึ่งการอนุญาตดังกล่าวครอบคลุมถึงลักษณะธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการฝากเงิน การทำธุรกรรมประกันภัย การให้สินเชื่อ การให้สินเชื่อแบบ Peer-to-peer ผ่านแพลตฟอร์ม ให้คำปรึกษาในการขายหรือซื้อหุ้น หุ้นกู้ และหลักทรัพย์ประเภทอื่น ซึ่งธุรกรรมเหล่านี้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลตาม the Financial Services and Markets Act 2000, the Financial Services and Markets Act (Regulated Activities Order) 2001, คู่มือของ PRA (the PRA's Rulebook) ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมเงินอิเล็กทรอนิกส์ จะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลตาม the Electronic Money Regulations 2011 ส่วนธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการโอนเงิน การถอนเงินจากบัญชี เครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทำธุรกรรมการชำระเงินจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลตาม the Payment Services Regulations 2009 และปี 2017 นอกจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจแล้ว ยังมีกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและการป้องกันการปราบปรามการฟอกเงิน

สำหรับกฎเกณฑ์ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมนวัตกรรมทางการเงินหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนและส่งเสริมวิสาหกิจเริ่มต้นที่ใช้นวัตกรรมทางการเงิน (Fintech Startup) การส่งเสริมการกำกับธุรกิจ FinTech ทั้ง 4 หน่วยงาน ได้แก่ ธนาคารกลางของสหราชอาณาจักร (Bank of England) Prudential Regulation Authority (PRA) Financial Conduct Authority “FCA” และ Payment Systems Regulator (PSR) ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้ได้มีส่วนช่วยสนับสนุนและส่งเสริมวิสาหกิจเริ่มต้นที่ใช้นวัตกรรมทางการเงิน เช่น ธนาคารกลางได้ทำงานร่วมกับ Mindbridge ซึ่งเป็นผู้ประกอบการด้านปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) โดยใช้ประโยชน์จากระบบ Machine Learning สำหรับการวิเคราะห์คุณภาพของข้อมูลด้านเกณฑ์การกำกับดูแล หรือ PSR ได้มีการการจัดตั้ง the Payments Strategy

Forum เพื่อพัฒนาความคิดริเริ่มเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมและทำงานร่วมกันเพื่อออกแบบนวัตกรรม เป็นต้น

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์โดยตรงเกี่ยวกับ Fintech โดยสามารถสรุปผลการสัมภาษณ์ ได้เป็น 3 ประเด็น คือ

6.1.1 ประเด็นเรื่องหลักเกณฑ์ของ Sandbox กล่าวคือ ในส่วนของ Regulatory Sandbox นั้น มักพบปัญหาในเรื่องของระยะเวลาที่ค่อนข้างล่าช้าในการพิจารณานวัตกรรมของ ธปท. ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วมากกว่าหนึ่งปีขึ้นไป อันส่งผลกระทบต่อการนำเสนอเทคโนโลยีออกสู่ตลาด (time to market) ของสถาบันการเงิน ต่อมา ธปท. ได้ปรับแนววิปฏิบัติให้การประสานงานระหว่าง ธปท. และผู้ที่ประสงค์จะส่งนวัตกรรมไปยัง Sandbox มีความสะดวกและรวดเร็วขึ้น ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาได้ในส่วนหนึ่ง นอกจากนี้ การปรับเกณฑ์เรื่อง Sandbox โดย ธปท. กำหนดให้สถาบันการเงินสามารถสร้าง Sandbox ของตนเองได้ หรือที่เรียกว่า Own Sandbox นั้น เป็นแนวทางที่ดี เนื่องจากเกณฑ์เรื่อง Own Sandbox ดังกล่าวอนุญาตให้ผู้ให้บริการสามารถพัฒนานวัตกรรมอยู่ภายใต้กรอบการบริหารของตนเองได้ ในกรณีที่นวัตกรรมนั้นจะไม่พัฒนาไปเป็นโครงข่ายพื้นฐานหรือมาตรฐานกลางที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้บริการรายอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องทำการทดสอบระบบร่วมกัน” หรือ “ไม่มีกฎหมายกำหนดให้ต้องทดสอบใน Regulatory Sandbox ของ ธปท.” โดยหลักการดังกล่าว ย่อมช่วยลดระยะเวลาในการนำเสนอเทคโนโลยีออกสู่ตลาดในกรณีที่สถาบันการเงินต้องการพัฒนานวัตกรรมหรือระบบภายในของตนเองในลักษณะที่ไม่เกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานที่ต้องใช้ร่วมกันกับสถาบันการเงินอื่น

6.1.2 ประเด็นเรื่องการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งข้อมูลถือว่าเป็นหัวใจหลักของการพัฒนา Fintech อย่างไรก็ดี กฎหมายไทยรวมถึงผู้ใช้กฎหมายยังตีความการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเข้มงวด ในบางกรณี แม้ว่าเจ้าของข้อมูลจะให้ความยินยอมแล้ว แต่ก็ยังติดขัดข้อกำหนดเฉพาะบางประการที่ทำให้ไม่สามารถนำข้อมูลไปใช้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ หากจะพัฒนา Fintech ทั้งระบบ จะต้องปลดอุปสรรคด้านข้อกำหนดเกี่ยวกับการจัดเก็บและการใช้ข้อมูลให้อิงตามหลักของการให้ความยินยอมอย่างแท้จริง

6.1.3 ประเด็นอื่น ๆ เนื่องจาก Fintech มีความเกี่ยวข้องข้ามหน่วยงานหลายหน่วยงาน ทั้งในส่วนของการเริ่มต้นประกอบธุรกิจในการการจัดตั้งบริษัท (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์) การขออนุญาตกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมดูแลทางการเงิน (ธปท. กระทรวงการคลัง ปปง. กสท. คปภ.) ทำให้การประกอบธุรกิจในเรื่องหนึ่ง ๆ มีกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก อีกทั้งหน่วยงานแต่ละหน่วยงานก็จะมีกฎ ระเบียบ หรือกฎหมายต่าง ๆ ของตนเองมีการรายงานข้อมูลต่าง ๆ ตามแบบฟอร์มของตนเอง โดยไม่มีระบบหรือ Web Portal หรือหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางในเรื่องดังกล่าว ทำให้เกิดความยุ่งยากและเกิดปัญหาในทางปฏิบัติ เช่น ในกรณีมีกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องในเรื่องดังกล่าวเป็นจำนวนมากแล้ว อาจมีความเกี่ยวข้องกับการขออนุญาตหลายหน่วยงาน และกฎหมายที่ใช้บังคับอาจซ้ำซ้อนกันได้ อีกทั้ง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ อาจไม่รู้กฎหมายของหน่วยงานอื่น ดังนั้น เมื่อดำเนินการไปแล้ว อาจไปติดกฎระเบียบของหน่วยงานอื่นจนไม่สามารถดำเนินการในเรื่องดังกล่าวต่อไปได้ เป็นต้น

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา รวมถึงกฎหมายของประเทศไทย กฎหมายต่างประเทศ รวมถึงบทสัมภาษณ์จากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับ FinTech แล้วพบว่า

6.2.1 ในส่วนของ Sandbox นั้น ผู้วิจัยเห็นด้วยกับการสร้างกลไก Own Sandbox ของ ธปท. ที่จะช่วยให้นวัตกรรมบางอย่างที่ใช้เป็นการภายในของผู้ให้บริการเอง หรือที่จะไม่พัฒนาไปเป็นโครงข่ายพื้นฐานร่วมกับผู้ให้บริการรายอื่นไม่จำเป็นต้องเข้าร่วมทดสอบใน Regulatory Sandbox โดยให้ผู้ทดสอบจัดทำแผนการทดสอบตามหลักเกณฑ์ที่ ธปท. กำหนด (เช่นรายงานเกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ใช้ งบประมาณ จำนวนลูกค้าที่ร่วมทดสอบ การบริการความเสี่ยง/คุ้มครองผู้บริโภค) อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีความเห็นเพิ่มเติมว่าแม้ Own Sandbox จะเป็นการสร้างหลักเกณฑ์เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นและคล่องตัวโดยเป็นการลด time to market ให้กับผู้ให้บริการ แต่หากนวัตกรรมที่ทดสอบใน Own Sandbox นั้น แม้จะไม่ได้เกี่ยวข้องกับโครงข่ายพื้นฐานที่ใช้ร่วมกัน แต่หากเป็นการพัฒนาโดยใช้เทคโนโลยีในรูปแบบใหม่เพื่อรองรับการให้บริการ ย่อมมีประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้ให้บริการต้องตระหนักถึง และอาจต้องระบุชัดในแผนการทดสอบที่ ธปท. กำหนดให้ผู้ให้บริการจัดส่งทุกไตรมาสด้วย เช่น ประเด็นในเรื่องการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้า และประเด็นในเรื่องการกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยทางเทคโนโลยีด้วย (อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันการทดสอบใน Own Sandbox ยังอยู่ในระยะเริ่มต้น และยังไม่มีการเริ่มทดสอบจริงในขณะนี้ คณะวิจัยได้ทำการศึกษา)

นอกจากนี้ คณะวิจัยเห็นว่าควรกำหนดกรอบเวลาทดสอบให้ชัดเจน หรืออาจมีการปรับลดระยะเวลาที่ทำการทดสอบใน Regulatory Sandbox กล่าวคือ แม้ผลิตภัณฑ์บางส่วนจะได้ถูกนำไปทดสอบใน Own Sandbox แล้วก็ตาม แต่จากการศึกษาของคณะวิจัยและจากการสัมภาษณ์พบว่า การทดสอบใน Regulatory Sandbox มักใช้ระยะเวลาเกินหนึ่งปีขึ้นไป ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับการพัฒนาที่รวดเร็วของเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน อันอาจก่อให้เกิดปัญหาความล่าช้าและได้เทคโนโลยีที่ไม่ตรงต่อความต้องการของผู้บริโภค รวมถึงส่งผลต่อการแข่งขันของผู้ให้บริการในระบบการเงิน ทั้งนี้ อาจนำแนวคิดของกฎหมายสหราชอาณาจักรหรือสิงคโปร์มาปรับใช้ นั่นคือ มีการกำหนดกรอบระยะเวลาตั้งแต่เริ่มเข้าสู่ Regulatory Sandbox เพื่อที่ว่าแม้กรอบระยะเวลาจะนาน แต่ผู้ประกอบการก็สามารถคาดการณ์ได้ว่าเทคโนโลยีนั้น ๆ จะได้ออกจาก Regulatory Sandbox เมื่อใด เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจเชิงธุรกิจต่อไป

6.2.2 ปัญหาในการจัดเก็บและการใช้ข้อมูล คณะผู้วิจัยเห็นว่ากฎหมายไทยมุ่งเน้นด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจนไม่ได้คำนึงถึงหลักการความเป็นเจ้าของข้อมูล ซึ่งหากพิจารณาจากความเป็นเจ้าของข้อมูลแล้ว เมื่อเจ้าของข้อมูลให้ความยินยอมผู้ประกอบการในการนำข้อมูลของตนไปใช้ กฎหมายก็ควรจะเปิดให้สามารถใช้ได้ ทั้งนี้ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 วางอยู่บนหลักการได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล อย่างไรก็ตาม ด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นกฎหมายกลาง ดังนั้นหากเป็นกรณีข้อมูลที่กำหนดไว้ในกฎหมายเฉพาะ ก็จะต้องนำกฎหมายเฉพาะมาบังคับใช้ เช่น หากเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการทะเบียนราษฎร ก็จะต้องนำกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรมาพิจารณา ซึ่งกฎหมายได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าหน่วยงานของรัฐที่เป็นผู้ควบคุมข้อมูลดังกล่าวไม่สามารถเปิดเผย

ข้อมูลแก่ผู้ไม่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายได้ โดยไม่ได้ระบุเรื่องความยินยอมของเจ้าของข้อมูลไว้แต่อย่างใด นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายว่าด้วยธุรกิจโทรคมนาคมซึ่งได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า ข้อมูลใด ๆ ก็ตามที่จัดเก็บจากการให้บริการของธุรกิจโทรคมนาคม สามารถเปิดเผยได้แต่เพียงเพื่อใช้ประโยชน์ภายในธุรกิจโทรคมนาคมด้วยกันเองเท่านั้น ดังนั้น ข้อมูลต่าง ๆ ที่สำคัญต่อการวิเคราะห์สินเชื่อ เช่น พฤติกรรมการชำระเงินค่าบริการของลูกค้า เป็นต้น จึงไม่สามารถนำไปต่อยอดในการให้บริการทางการเงินได้ ดังนั้น คณะผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บและการใช้ข้อมูลดังกล่าวให้อยู่บนหลักการที่ว่า หากได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลแล้ว ข้อมูลนั้นก็ให้นำไปใช้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้รับคามยินยอมนั้น

นอกจากประเด็นข้างต้นแล้ว พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ยังกำหนดหลักการของการปกปิดชื่อของข้อมูลส่วนบุคคล (Data anonymization) ว่าเป็นกรณีการได้รับคำร้องขอจากเจ้าของข้อมูลด้วยเหตุผลตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่ได้รับการปกปิดตัวตนแล้วเหล่านี้น่าจะสามารถนำไปสร้างแบบจำลองการวิเคราะห์สินเชื่อ หรือแบบจำลองทางการเงินอื่น ๆ ได้อีกมากมาย ดังนั้น กฎหมายจึงไม่ควรถือเสมือนว่าข้อมูลที่ได้รับการปกปิดตัวตนแล้วเหล่านี้เป็นข้อมูลส่วนบุคคล โดยกฎหมายควรจะอนุญาตให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลสามารถนำข้อมูลไปใช้ได้ในเชิงธุรกิจอย่างอิสระหากว่าได้ดำเนินการปกปิดชื่อของข้อมูลส่วนบุคคลเหล่านั้นแล้ว

6.2.3 ปัญหาในทางปฏิบัติอื่น ๆ คณะผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลาง หรือ One Stop Service ที่มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาข้อมูลที่จำเป็นในการดำเนินการเกี่ยวกับ Fintech ก็จะสามารถช่วยแก้ปัญหาและข้อยุ่งยากในทางปฏิบัติของภาคธุรกิจได้ เช่นเดียวกับประเทศสิงคโปร์ที่มีการจัดตั้งองค์กรที่ดำเนินการทางอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมด มีหน้าที่ในการแนะนำและให้ข้อมูลที่จำเป็นในการดำเนินธุรกิจ รวมทั้งให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์หรือแนะนำโครงการใหม่ ๆ ที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล อย่างไรก็ตาม เนื่องจากโครงสร้างหน่วยงานกำกับดูแลผู้ให้บริการทางการเงินของไทยไม่เหมือนสิงคโปร์ และจำนวนผู้ประกอบการธุรกิจที่ต้องกำกับดูแลก็มีจำนวนมากกว่าสิงคโปร์เป็นอย่างมาก จึงอาจพิจารณาอย่างค่อยเป็นค่อยไป ทั้งนี้ อาจเริ่มต้นด้วยการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานกำกับดูแลทั้งระบบเข้าด้วยกัน เพื่อให้การประสานงานสอดคล้องกัน และผู้ประกอบการธุรกิจก็ไม่จำเป็นต้องไปติดต่อหลายหน่วยงานเพื่อดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

บรรณานุกรม

หนังสือ

บทความวารสาร

ไทยพับลิก้า . “แบงก์พาณิชย์มั่นใจ “ไม่ตาย” ในกระแส FinTech – ชูจุดแข็ง “น่าเชื่อถือ” จับมือพัฒนาระบบการเงินเชื่อมประชาคมอาเซียน” . <https://thaipublica.org/2016/05/FinTech-vs-bank-thai/> . 15 พฤษภาคม 2016

สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. “รายงานของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ เรื่อง การปฏิรูประบบการรองรับนวัตกรรมทางการเงิน”.
<http://library2.parliament.go.th/giventake/content_nrsa2558/d042560-01.pdf>.

บทความ&สาระน่ารู้/Knowledge กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ.
http://www.ecdpolice.com/index.php?modules=article&f=view&cat_id=1&id=30

งานวิจัย “การเติบโตของ FinTech กับโอกาสการสร้างเศรษฐกิจที่พัฒนาอย่างทั่วถึง”โครงการ “การจัดทำและเผยแพร่ชุดงานวิจัยเพื่อส่งเสริมการพัฒนา “การธนาคารที่ยั่งยืน”” สนับสนุนโดย มูลนิธิมนัพัฒนา <http://www.salforest.com/knowledge/FinTech-financial-inclusion>

วิทยานิพนธ์

วุฒิกกร ทรงสุวรรณ , “ปัญหาทางกฎหมายของหลักเกณฑ์การกำกับดูแลผู้ให้บริการอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน” นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2559).

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

พรชัย ชุนหจินดา , “ฟินเทค (Fintech) เพื่อก้าวสู่การเป็นประเทศไทย 4.0”, http://e-jodil.stou.ac.th/filejodil/14_1_592.pdf

ธนาคารแห่งประเทศไทย . “ภาพรวมหลักเกณฑ์การกำกับดูแลเงินกองทุนธนาคารพาณิชย์ Chapter 1 บทบาท ธุรกิจ และความเสี่ยงของธนาคารพาณิชย์”.

<https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/Highlights/Basel3_VDO/printA1.pdf>

TECHSAUCE , “แนะนำ satangdee FinTech รายใหม่วงการไทยด้วยโซลูชันการกู้ยืมเงินออนไลน์” <<https://techsauce.co/tech-and-biz/satangdee-FinTech-peer-to-peer-lending/>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2561)

OMISE, ระบบรับชำระและจัดการเงิน. <<https://www.omise.co/th>>

EVEREX, Hold the Future of Money in Your Pocket. <<https://www.everex.io/>>

กฎหมายและหนังสือราชการ

พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560

หนังสือ ธปท. ที่ ธปท.ฟทง.ว. 312/2562 เรื่องการนำส่งแนวปฏิบัติ เรื่องแนวทางการเข้าร่วมทดสอบและพัฒนานวัตกรรมที่นำเทคโนโลยีใหม่มาสนับสนุนการให้บริการทางการเงิน (Regulatory Sandbox)

ธปท.ฟกก. ว.73/2561 เรื่อง แนวทางการอนุญาตการให้บริการแพลตฟอร์มอิเล็กทรอนิกส์ (e-Marketplace Platform) ของธนาคารพาณิชย์ และบริษัทในกลุ่มธุรกิจทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ ลงวันที่ 16 มกราคม 2561

Books

Journal Articles /Online Articles

Dollars and Sense, “Complete Guide To The Qualifications Needed To Be A Financial Adviser In Singapore” <<https://dollarsandsense.sg/complete-guide-to-qualifications-needed-financial-adviser-singapore/>>

Payspace magazine , “Top 10 countries leading in Fintech”
<https://payspacemagazine.com/fintech/top-10-countries-leading-in-fintech/>.

The National Statistical Office. "Singapore service sector 2017."

https://www.singstat.gov.sg/~media/Files/visualising_data/infographics/industry/singapore-services-sector-2017.pdf.

Matthew Blake et al., Five Things You Need to Know About FinTech, World Economic Forum (Apr. 20, 2016),

Clement Ancri, FinTech Innovation: An Overview, Board of Governors of the Federal Reserve System. 19 October 2016, Washington D.C.

Big data, financial services and privacy," The Economist, February 2017

Pornthip Kongchun, "FinTech Ecosystem Global Landscape,"

<https://www.sec.or.th/download/FinTech/FinTech-Ecosystem-Global-Landscape-1.pdf>

EY , "UK FinTech on the cutting edge " <https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-UK-FinTech-On-the-cutting-edge/%24FILE/EY-UK-FinTech-On-the-cutting-edge.pdf>

EY FinTech Adoption Index, 2015. <https://www.ey.com/en_gl/banking-capital-markets/four-themes-driving-FinTech-adoption-by-consumers>

The Evolution of FinTech: A New Post-Crisis Paradigm?, SSRN:

<http://ssrn.com/abstract=2676553>, forthcoming Georgetown Journal of International Law

FinTech and Its Importance within Financial Industry, conference: International Conference on Business, Economics and Finance (icbef) 2017, At University Brunei Darussalam, UBD, Brunei Darussalam

FinTech Disruption in Financial Services A Consumer Perspective,"

2016. <https://www.cgi.com/sites/default/files/pdf/FinTech-disruption-in-financial-services.pdf>

<https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-UK-FinTech-On-the-cutting-edge/%24FILE/EY-UK-FinTech-On-the-cutting-edge.pdf>

Capgemini, World FinTech Report 2017, 2017. <<https://www.marsdd.com/wp-content/uploads/2015/02/CapGemini-World-FinTech-Report-2017.pdf>>

Arner, János Barberis, and Ross P. Buckley. “Regulating a Revolution: From Regulatory Sandboxes to Smart Regulation” Fordham Journal of Corporate & Financial Law Volume 23, Number 1 2017 Article 2. <https://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1450&context=jcfl>.

G20/OECD Policy Guidance, Financial Consumer Protection Approaches in the Digital Age, 2018. <https://www.oecd.org/finance/G20-OECD-Policy-Guidance-Financial-Consumer-Protection-Digital-Age-2018.pdf>

Banking on the Future: An Exploration of FinTech and the Consumer Interest, July 2017. <https://www.consumersinternational.org/media/154710/banking-on-the-future-full-report.pdf>

Blurred lines: how FinTech is shaping financial services,” PwC, March 2016. <https://www.pwc.ru/en/banking/publications/FinTech-global-report-eng.pdf>

CGAP (Ivo Jenik and Kate Lauer). “Regulatory Sandboxes and Financial Inclusion” Working Paper October 2017 < <https://www.cgap.org/sites/default/files/researches/documents/Working-Paper-Regulatory-Sandboxes-Oct-2017.pdf>>.

Oanh Truong “How FinTech industry is changing the world” thesis Centria University of applied sciences , Degree Programme in Business Management, November 2016 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/123633/TRUONG_OANH.pdf?sequence=1

Websites

News

Daniel Palmer, Japan Lost \$540 million to Crypto Hacks in First Half of 2018. <https://www.coindesk.com/japan-lost-540-million-to-crypto-hacks-in-first-half-of-2018>

Legislations

ภาคผนวก

คำถามเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการเงิน (Fintech) สำหรับการสัมภาษณ์ภาคธุรกิจ

- ข้อ 1. หน่วยงาน/องค์กรของท่านให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech) มากน้อยแค่ไหน และผลิตภัณฑ์ FinTech ใดบ้าง (เท่าที่จะบอกได้)
- ข้อ 2. ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนา FinTech ขององค์กรของท่านคืออะไร?
- ข้อ 3. ในการพัฒนา FinTech ขององค์กรท่าน ประสบปัญหาข้อขัดข้องทางกฎหมายบ้างหรือไม่ อย่างไร?
- ข้อ 4. ท่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนากฎหมาย หรือแนวนโยบายที่อยากให้ภาครัฐส่งเสริมการเจริญเติบโตของ FinTech อย่างไร? (หรืออยากฝากข้อคิดเห็นหรือแนวทางในการปรับปรุงเกณฑ์การกำกับดูแลของ Regulators ใน Sector ของท่านก็ได้)
- ข้อ 5. ท่านคิดว่าแนวโน้มการพัฒนา FinTech ในประเทศไทยจะพัฒนาไปในทิศทางใด

คำถามเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการเงิน (Fintech) สำหรับสัมภาษณ์ด้านวิชาการ

- ข้อ 1. ท่านคิดว่าเทคโนโลยีทางการเงิน (Fintech) มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภค และรูปแบบการให้บริการของผู้ให้บริการ มากน้อยแค่ไหน อย่างไร?
- ข้อ 2. ท่านคิดว่าเทคโนโลยีทางการเงิน (Fintech) มีบทบาท หรือความเชื่อมโยงต่อการพัฒนาของเศรษฐกิจไทยหรือไม่ อย่างไร (เฉพาะนักเศรษฐศาสตร์ สามารถข้ามข้อ 3 ได้)
- ข้อ 3. ท่านคิดว่าปัจจัยอะไรบ้างที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาของ Fintech?
- ข้อ 4. ท่านคิดว่า กฎหมายหรือกฎเกณฑ์ในปัจจุบันมีผลต่อการพัฒนา Fintech ในประเทศไทยหรือไม่ อย่างไร?
- ข้อ 5. ท่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนากฎหมายหรือแนวนโยบายที่อยากให้ภาครัฐส่งเสริมการเจริญเติบโตของ Fintech อย่างไร? (หรืออยากฝากข้อคิดเห็นหรือแนวทางในการปรับปรุงเกณฑ์การกำกับดูแลของ Regulators ใน Sector ของท่านก็ได้)
- ข้อ 6. ท่านคิดว่า Fintech มีบทบาทในการส่งเสริม Financial Inclusion หรือไม่ อย่างไร?
- ข้อ 7. ท่านคิดว่าในอนาคตแนวโน้มการพัฒนา Fintech ในประเทศไทยจะพัฒนาไปในทิศทางใด

คำถาม FinTech สำหรับการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐ (ธนาคารแห่งประเทศไทย)

- ข้อ 1. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ FinTech ที่อยู่ในความดูแลของ ธปท. มีอะไรบ้าง?
- ข้อ 2. หน่วยงานภาครัฐมีแนวทางในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการกำกับดูแลอย่างไร
- ข้อ 3. ในอนาคตจะมีกฎหมายใหม่ ๆ ที่อาจกระทบต่อการพัฒนาของ FinTech เช่น กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ท่านคิดเห็นในเรื่องนี้อย่างไร

คำถาม FinTech สำหรับการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐ (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง)

- ข้อ 1. ท่านคิดว่าเทคโนโลยีทางการเงิน (Fintech) มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภค และรูปแบบการให้บริการของผู้ให้บริการ มากน้อยแค่ไหน อย่างไร
- ข้อ 2. ท่านคิดว่าเทคโนโลยีทางการเงิน (Fintech) มีบทบาท หรือความเชื่อมโยงต่อการพัฒนาของเศรษฐกิจไทยหรือไม่ อย่างไร
- ข้อ 3. ท่านคิดว่าปัจจัยอะไรบ้างที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาของ Fintech
- ข้อ 4. ท่านคิดว่ากฎหมายหรือกฎเกณฑ์ในปัจจุบันมีผลต่อการพัฒนา Fintech ในประเทศไทยหรือไม่ อย่างไร
- ข้อ 5. ท่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนากฎหมายหรือแนวนโยบายที่อยากให้ภาครัฐส่งเสริมการเจริญเติบโตของ Fintech อย่างไร
- ข้อ 6. ท่านคิดว่า Fintech มีบทบาทในการส่งเสริม Financial Inclusion หรือไม่ อย่างไร
- ข้อ 7. ท่านคิดว่าในอนาคตแนวโน้มการพัฒนา Fintech ในประเทศไทยจะพัฒนาไปในทิศทางใด

รายชื่อบุคคลที่คณะผู้วิจัยขอสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องในด้านเทคโนโลยีทางการเงิน (หน่วยงานของรัฐ ในฐานะผู้กำกับดูแล ผู้บริหารหรือผู้ประกอบการทางด้านเทคโนโลยีทางการเงิน รวมทั้งนักวิชาการ ทางด้านเทคโนโลยีทางการเงิน)

รายชื่อบุคคลที่คณะผู้วิจัยขอสัมภาษณ์เกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการเงิน (ผู้บริหารหรือผู้ประกอบการ ทางด้านเทคโนโลยีทางการเงิน)

1. ดร. อนุชิต อนุชิตานุกูล รองกรรมการผู้จัดการใหญ่ ประธานสายพัฒนาระบบงาน ช่องทางขาย และผลิตภัณฑ์ ธนาคารเกียรตินาคิน จำกัด (มหาชน)
2. ดร.ฐานิสร์ พลเลิศ ตำแหน่ง Group Head of Legal & Compliance บริษัท Ascend Group จำกัด
3. ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน)
 - 3.1 คุณสุปริษา ลิ้มปิกัญจน โกวิท ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการ
 - 3.2 คุณศุภณัฐวรรณ จุตระกูล ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการ
 - 3.3 คุณสุพจน์ บุศราวาศ ผู้อำนวยการฝ่ายบริการจัดการด้านการเงิน สายงานผลิตภัณฑ์บริษัท และผู้ประกอบการ
4. ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน)
 - 4.1 คุณฐากร ปิยะพันธ์ (ประธานกรรมการ กรุงศรี คอนซูมเมอร์ และผู้บริหารสายงานดิจิทัล แบงก์กิ้ง และนวัตกรรม)
 - 4.2 คุณฐิติวร โชติยาภรณ์ ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการใหญ่ ผู้บริหารสายงานกฎหมาย
5. ดร. เบญจรงค์ สุวรรณคีรี หัวหน้าเจ้าหน้าที่บริหาร ME by TMB (ธนาคารทหารไทยจำกัด (มหาชน))
6. ดร. สันติธาร เสถียรไทย Group Chief Economist จาก Sea (Group)
7. คุณอิสราคร หะรินสุต ผู้ร่วมก่อตั้ง และประธานบริหารฝ่ายปฏิบัติการ บริษัท โอมิเซะ จำกัด (Omise)
8. คุณโกเมน สิมากร บริษัท Flash Express จำกัด
9. คุณธนา โพธิ์คำจร ผู้อำนวยการอาวุโส ผู้บริหารสาย Digital Banking ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)

รายชื่อบุคคลที่คณะผู้วิจัยขอสัมภาษณ์เกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการเงิน (นักวิชาการ)

1. คุณอักรวัฒน์ เลาว์ณย์ศิริ อาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. ดร. ปิยะบุตร บุญอร่ามเรือง อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. ดร. กิริฎา เภาพิจิตร ผู้อำนวยการวิจัย ด้านการวิจัยและคำปรึกษาระหว่างประเทศ สถาบันวิจัย เพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI)

รายชื่อบุคคลที่คณะผู้วิจัยขอสัมภาษณ์เกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการเงิน (หน่วยงานภาครัฐ)

1. คุณสัททรัพย์ ธรรมาภรณ์พิลาศ ผู้อำนวยการสำนักนโยบายระบบการเงินและสถาบันการเงิน
สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง

2. คุณณพงศ์วัช โพธิกิจ ผู้อำนวยการฝ่ายเทคโนโลยีทางการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย

บทสัมภาษณ์ของบุคคลที่คณะผู้วิจัยขอสัมภาษณ์เกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการเงิน หน่วยงานของรัฐ
ในฐานะผู้กำกับดูแล ผู้บริหารหรือผู้ประกอบการทางด้านเทคโนโลยีทางการเงิน รวมทั้งนักวิชาการ
ทางด้านเทคโนโลยีทางการเงิน)

รายชื่อบุคคลที่คณะผู้วิจัยขอสัมภาษณ์เกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการเงิน (ผู้บริหารหรือผู้ประกอบการ
ทางด้านเทคโนโลยีทางการเงิน)

1. บทสัมภาษณ์ของ ดร. อนุชิต อนุชิตานุกุลรองกรรมการผู้จัดการใหญ่ ประธานสายพัฒนา
ระบบงาน ช่องทางขายและผลิตภัณฑ์ ธนาคารเกียรตินาคิน จำกัด (มหาชน)

(1) หน่วยงาน/องค์กรของท่านให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีทางการเงิน (Fintech) มากน้อยแค่ไหน
และมีผลิตภัณฑ์ Fintech ใดบ้าง

ตอบ --

(2) ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา Fintech ขององค์กรของท่านคืออะไร

ปัญหาในการพัฒนา Fintech ไม่สามารถมองในเชิงปัญหาขององค์กรใดองค์กรหนึ่งได้ แต่ต้อง
มองในภาพรวม ซึ่งการพัฒนา Fintech ในประเทศไทยมีปัญหาเช่นเดียวกันหมด นั่นคือ โครงสร้างพื้นฐาน
(Infrastructure) เพื่อรองรับการใช้ Fintech และการเติบโตของ Fintech ยังไม่เกิดขึ้น ทำให้การพัฒนา
Fintech ของภาคเอกชนไม่สามารถเดินไปข้างหน้าได้

(3) ในการพัฒนา Fintech ขององค์กรท่าน ประสบปัญหาข้อขัดขัดทางกฎหมายบ้างหรือไม่
อย่างไร

ปัญหาในการพัฒนา Fintech ในประเทศไทย กฎหมายคือสาเหตุสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นสาเหตุ
โดยตรงหรือโดยอ้อม จะเห็นได้ว่า Fintech ในประเทศไทยประสบความล้มเหลวเป็นส่วนใหญ่เพราะเราไม่
มีกฎหมายที่เอื้อให้เกิดโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมต่อการพัฒนา Fintech เลย ยกตัวอย่างเช่น ภาครัฐอยาก
ให้เอกชนเข้ามาประกอบธุรกิจ Peer-to-Peer Lending Platform หรือให้นำ Artificial Intelligence (AI) มาใช้
ในอุตสาหกรรมการเงิน แต่ไม่เปิดให้ภาคเอกชนสามารถครอบครองหรือนำข้อมูลอะไรไปใช้ได้เลย เอกชน
ก็ไม่สามารถดำเนินการได้

การมองปัญหาข้อกฎหมายในการพัฒนา Fintech จะต้องไม่มองถึงกฎหมายเกี่ยวกับ Fintech
แต่เพียงอย่างเดียว เพราะเป็นเพียงการมองที่ปลายเหตุ แต่จะต้องมองไปถึงกฎหมายที่จะสร้างหรือก่อให้เกิด
Infrastructure สำหรับ Fintech ในประเทศ จึงจะเป็นการมองปัญหาที่ต้นเหตุจริง ๆ ยกตัวอย่างเช่น ในการ

ทำธุรกรรมทางการเงินหนึ่ง ๆ จุดเริ่มต้นคือการพิสูจน์และยืนยันตัวตนของลูกค้า ใครเป็นผู้ทำให้เกิดเงื่อนไขความรับผิดชอบตามกฎหมาย ใครเป็นผู้ทำสัญญา ใครเป็นผู้รู้ ซึ่งหากเราไม่มีโครงสร้างรองรับการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล Fintech จะเกิดขึ้นจริงได้อย่างไร นอกจากนี้ยังมีเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่กฎหมายเขียนกำหนดเทคโนโลยีที่ต้องใช้ไว้ตายตัว แต่เทคโนโลยีมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา กฎหมายจึงกลายเป็นอุปสรรคที่ทำให้การพัฒนา Fintech ไม่สามารถดำเนินต่อไปได้

(4) ท่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนากฎหมาย หรือแนวนโยบายที่อยากให้ภาครัฐส่งเสริมการเจริญเติบโตของ Fintech อย่างไร

ตอบ อุปสรรคทางกฎหมายที่สำคัญที่สุดที่ทำให้การพัฒนา Fintech ไม่สามารถก้าวหน้าได้เท่าที่ควรคือกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูล ความเข้าใจของนักกฎหมายไทยเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data Privacy) ยังมีความคลาดเคลื่อน และมักจะโยงเทคโนโลยีทุกเรื่องเข้ากับประเด็นเรื่อง Data Privacy เสมอ

หลักการเรื่อง Data Privacy ของกฎหมายไทยคือการห้ามเก็บ Data และแม้ว่าจะได้มีการจัดเก็บแล้ว กฎหมายก็บังคับให้ “ห้ามใช้” และ “ต้องทำลายทิ้ง” แต่หากต้องการจะให้ Fintech สามารถพัฒนาไปข้างหน้าได้ กฎหมายต้องเริ่มด้วยหลักการที่ว่า “อนุญาตให้มี Data” ได้ และกำหนดว่าจะให้ใช้ Data ดังกล่าวอย่างไร

หลักการเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลควรจะเป็นหลัก “การให้ความยินยอม” หรือ Consent-based กล่าวคือ เมื่อเจ้าของข้อมูลให้ความยินยอมในการนำข้อมูลของตนไปใช้ประโยชน์ประการใดแล้ว ก็ควรจะสามารถเอาข้อมูลไปใช้ได้ตามที่ได้รับความยินยอม กฎหมายไม่ควรไปจำกัดการใช้ข้อมูลในกรณีได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลแล้ว นอกจากนี้ กฎหมายยังควรรองรับการให้ความยินยอมทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วย

การออกนโยบายของภาครัฐไม่ควรจะต้องพิจารณาว่า ภาคเอกชนมีความพร้อมหรือไม่ที่จะลงแข่งขันในตลาดใหม่ ๆ หากกฎเกณฑ์ของรัฐสามารถปลดอุปสรรคในการทำธุรกิจ Fintech แล้ว จะเกิดการแข่งขันในภาคเอกชนขึ้นทันที トラบดที่ยังไม่เกิดการแข่งขัน Fintech ก็ย่อมไม่พัฒนา

(5) ท่านคิดว่าแนวโน้มการพัฒนา Fintech ในประเทศไทยจะพัฒนาไปในทิศทางใด

ตอบ ภาครัฐจะต้องริเริ่มปลดข้อจำกัดทางกฎหมายเสียก่อน Fintech จึงสามารถพัฒนาต่อไปได้ในอนาคต

2. ดร.ฐานิสร์ ฟอลเล็ท ตำแหน่ง Group Head of Legal & Compliance บริษัท Ascend Group จำกัด

2.1 หน่วยงาน/องค์กรของท่านให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีทางการเงิน (Fintech) มากน้อยแค่ไหน และมีผลิตภัณฑ์ Fintech ใดบ้าง

ตอบ นอกจากธุรกิจหลักของ True เองแล้ว เรายังร่วมมือกับบริษัทขนาดใหญ่อื่น ๆ ในการขยายขอบเขตการให้บริการ เช่น ร้านค้าใหญ่ ๆ ที่รับชำระเงินจาก E-wallet หรือ E-money ของเรา และขณะนี้กำลังจะเข้าไปเจาะตลาดกลุ่มพ่อค้าแม่ค้า หรือชนชั้นรากหญ้าเพื่อปล่อยสินเชื่อผ่าน True Money

2.2 ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา Fintech ขององค์กรของท่านคืออะไร

ตอบ อุปสรรคประการแรกคือเรื่องทรัพยากร เนื่องจาก True มีเป้าหมายอยากทำธุรกิจหลายอย่าง แต่ยังขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ

กฎหมายเองถือว่าเป็นทั้งอุปสรรคและโอกาส เช่น ธปท. มีการสนับสนุนให้นำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้โดยเปิดให้มี Sandbox แต่ในอีกแง่มุมหนึ่ง เช่น เรื่อง Know Your Customer (KYC) ก็มีการตรวจสอบอย่างเข้มงวดทั้ง ธปท. และ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.)

2.3 ในการพัฒนา Fintech ขององค์กรท่าน ประสบปัญหาข้อติดขัดทางกฎหมายบ้างหรือไม่ อย่างไร

ตอบ อย่างที่กล่าวไปในข้อ 2.2 นั่นคือ เกณฑ์การทำ KYC ยังเข้มงวดและไม่มีความยืดหยุ่น ทำให้เป็นภาระต่อผู้ประกอบการในการจัดให้มีช่องทางให้ลูกค้าต้องเข้ามายืนยันตัวตน กลายเป็นต้นทุนที่เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น ภาครัฐอาจพิจารณาระดับการทำ KYC จากระดับความเสี่ยงในการฟอกเงินของการทำธุรกรรมแต่ละประเภท เช่น นำเงินไปซื้อโทรศัพท์ อาจจะไม่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูล KYC ในระดับเดียวกับธุรกรรมอื่นที่มีความเสี่ยงที่จะเกิดการฟอกเงินมากกว่า

2.4 ท่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนากฎหมาย หรือแนวนโยบายที่อยากให้ภาครัฐส่งเสริมการเจริญเติบโตของ Fintech อย่างไร

ตอบ กฎเกณฑ์หลายประการยังเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา Fintech อยู่ดังได้กล่าวไปแล้ว นอกจากนี้

ยังมีนโยบายใหม่ ๆ อีกหลายประการที่น่าจะไม่เอื้อให้เกิดการพัฒนา Fintech เท่าที่ควร ยกตัวอย่างเช่น ขณะนี้รัฐบาลมีการปรับลดภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) ให้กับบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ อย่างไรก็ตามมติคณะรัฐมนตรีจำกัดไว้เพียงแค่การชำระเงินผ่าน QR Code แบบดั้งเดิมของธนาคารเท่านั้น ยังไม่ครอบคลุมไปถึงรูปแบบอื่น ๆ ซึ่ง True เองก็มีการชำระเงินผ่าน QR Code เช่นกัน แต่มติคณะรัฐมนตรีไม่ครอบคลุมไปถึงผู้ประกอบการที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน (Non-Bank) ด้วย

นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายเรื่องควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินที่บังคับใช้มาเป็นระยะเวลานานแล้ว ประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคได้มีการปรับเปลี่ยนหลักเกณฑ์เรื่องควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินให้ทันกับยุคสมัย แต่ประเทศไทยไม่ได้เป็นเช่นนั้น ยกตัวอย่างเช่น ธุรกิจตัวแทนโอนเงินระหว่างประเทศยังมีการบังคับว่า หากมีสาขาจะต้องมีใบอนุญาตสำหรับสาขานั้นด้วย แต่ในประเทศอื่น ๆ ล้วนถือหลัก One-to-many กล่าวคือ มีเพียงใบอนุญาตเดียวก็สามารถใช้ได้กับทุกสาขา การขยายสาขาในประเทศไทยของธุรกิจประเภทนี้จึงมีต้นทุนที่สูงมาก

ปัญหาเรื่องการคุ้มครองข้อมูลก็เป็นอุปสรรคหนึ่งที่สำคัญ ข้อมูลหลายอย่างในความครอบครองของภาครัฐไม่สามารถเปิดเผยได้ แม้ว่าจะได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลแล้วก็ตาม เนื่องจากติดขัดปัญหาข้อกฎหมาย ดังนั้น แม้จะมีกฎหมายรองรับการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล แต่ตราบไคที่ภาครัฐยังไม่สามารถเปิดเผยข้อมูลในความครอบครองได้ก็ไม่ได้มีความหมาย

5. ท่านคิดว่าแนวโน้มการพัฒนา Fintech ในประเทศไทยจะพัฒนาไปในทิศทางใด

หากมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเพื่อลดอุปสรรคของการพัฒนา Fintech การแข่งขันในตลาดก็จะมีความขึ้นตามไปด้วย

3. ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน)

3.1 คุณสุพรีชา ลิ้มปีกาญจน์ โกวิท ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการ

3.2 คุณศุภนิวัตร จุตระกูล ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการ

3.3 คุณสุพจน์ บุศราวาศ ผู้อำนวยการฝ่ายบริการจัดการด้านการเงิน สายงานผลิตภัณฑ์บริษัท และผู้ประกอบการ

ข้อ 1. หน่วยงาน/องค์กรของท่านให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech)

อย่างน้อยแค่ไหน และผลิตภัณฑ์ FinTech ไດบ้าง (เท่าที่จะบอกได้)

ตอบ ธนาคารให้ความสำคัญกับนวัตกรรมทางการเงิน ได้แก่

1.1 โครงการ National E-payment ของรัฐ โครงการ QR payment เพื่อปรับปรุงช่องทาง application Mobile Banking ในทางอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคาร

1.2 ธนาคารยังมีการปรับปรุง K-Plus shop เพื่อผู้ประกอบการธุรกิจ SME รวมทั้งการให้บริการ K-Cash Connect plus ซึ่งเป็นบริการ Online Banking สำหรับธุรกิจ เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดการระบบการเงิน ให้สามารถบริหารการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งแผนปรับปรุงปริมาณการเข้าใช้ธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์

1.3 การเป็นพันธมิตรกับบริษัทต่าง ๆ เช่น

1.3.1 ธนาคารเป็นพันธมิตรกับร้านค้าที่ขายของใน Facebook ซึ่งเป็นการให้บริการชำระเงินที่เรียกว่า Pay with K PLUS บนแพลตฟอร์ม Facebook Messenger โดยเมื่อลูกค้าซื้อสินค้าและทำการชำระเงิน ธนาคารจะทำการเชื่อมโยงกับระบบ linkage application ในการชำระเงินออนไลน์

เพียงกดปุ่ม Pay with K PLUS โดยไม่ต้องสลับหน้าจอเพื่อเปิด application ในการชำระเงิน ทำให้การชำระค่าสินค้าและบริการรวดเร็ว สะดวก และปลอดภัยให้กับผู้ซื้อสินค้า โดยทางธนาคารจะส่ง link redirect Application เพื่อยืนยันการชำระเงิน ทำให้คนเข้าถึงและชำระเงินได้ง่าย และระบบจำเอา Slip ที่ถูกเก็บไว้ในระบบเก็บรูปภาพ (Photo) มา post ในระบบของ Messenger ทันที ทั้งนี้ เพื่อลดขั้นตอนการพิมพ์เลขที่บัญชี และระบบการดึงรูป slip มา post ใน Messenger ซึ่งระบบดังกล่าวเป็นเพียงจุดเริ่มต้นของธนาคารเพียงเท่านั้น ซึ่งอาจจะมีการพัฒนาโครงการดังกล่าวไปใช้กับพันธมิตรรายอื่น

1.3.2 ธนาคารได้ร่วมมือกับบริษัท ฟอรัท สมาร์ท เซอร์วิส จำกัด (มหาชน) เพื่อเชื่อมโยงการให้บริการโอนเงินเข้าบัญชีธนาคารกสิกรไทยได้ผ่านตู้บุญเติม เพื่อเป็นการช่องทางขยายการทำธุรกรรมทางการเงิน ในการอำนวยความสะดวกในการที่ลูกค้าต่างจังหวัดไม่ต้องไปธนาคาร ซึ่งในปัจจุบันบุญเติมมีตู้ KIOSK ที่ให้บริการในประเทศไทยประมาณ 100,000 ตู้ ซึ่งครอบคลุมทั่วประเทศ และสามารถเข้าถึงคนต่างจังหวัด โดยไม่ต้องมีบัญชีธนาคาร/ ไม่ต้องกรอกแบบฟอร์ม ปลายทางได้รับเงินทันทีพร้อมมีข้อความ SMS ยืนยันการทำรายการ และหากเกิดข้อผิดพลาดประการใดลูกค้ายังสามารถตรวจสอบข้อมูลผ่านศูนย์บริการได้ตลอด 24 ชั่วโมง

1.4 การปรับปรุงระบบภายในของธนาคาร

1.4.1 ปรับปรุงระบบภายในของธนาคารเป็น Open API มากขึ้น โดย API หรือ Application Programming Interface เป็นช่องทางสำหรับการเชื่อมต่อเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างซอฟต์แวร์ หรือเพื่อใช้งานฟังก์ชันของซอฟต์แวร์ ทำให้บริษัทที่เป็นพันธมิตรหรือผู้ประกอบการธุรกิจ Fintech ที่ธนาคารเปิด API ให้ สามารถเข้าถึงข้อมูลและการใช้งานของธนาคาร หรือลูกค้าธนาคาร ทั้งนี้ เฉพาะรายที่อนุญาตให้ดูข้อมูลได้เท่านั้น ตัวอย่างเช่น ลูกค้าของธนาคารต้องการใช้บริการของ Fintech ในการ Reconcile รายการใน Statement ให้ตรงกัน และเก็บเป็นข้อมูล (Record) ในกรณีนี้ ธนาคารจะเปิด API ให้กับ Application ของ Fintech เพื่อเข้าถึงข้อมูลของลูกค้าเฉพาะท่านที่ให้ความยินยอม เพื่อใช้บริการดังกล่าวของ Fintech ทั้งนี้ เพื่อสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ทางการเงินใหม่ ๆ ของธนาคาร จะต้องสร้างความร่วมมือกับบริษัทภายนอก ที่มีความสามารถและมีแนวคิดใหม่ๆ ในการสร้างผลิตภัณฑ์ทางการเงิน

1.4.2 ปรับปรุงโครงสร้างภายในองค์กร โดยธนาคารมีการจัดตั้ง KBTG เพื่อทำการวิจัยและพัฒนาเพื่อช่วยธุรกิจของธนาคาร และนวัตกรรมบางอย่างก็ช่วยส่งเสริมธุรกิจอื่นของธนาคารด้วย

ข้อ 2. ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนา FinTech ขององค์กรของท่านคืออะไร?

1. จากจุดเริ่มต้นของการดำเนินธุรกิจของธนาคารจนถึงปัจจุบัน ถือว่ามีช่วงระยะเวลาในการให้บริการที่ค่อนข้างนาน ดังนั้น ธนาคารจึงมีระบบภายในค่อนข้างเยอะ ทำให้การปรับตัวหรือเปลี่ยนแปลงจะทำได้ช้ากว่าบริษัท Start up Fintech

2. การรับจำนวนลูกค้า เนื่องจากธนาคารมีธุรกรรมค่อนข้างเยอะ และธนาคารมีลูกค้าจำนวนมากที่จะต้องให้บริการ หากธนาคารมีการเปลี่ยนแปลงจะคำนึงถึงลูกค้าก่อนว่าจะได้รับผลกระทบในวงกว้างอย่างไรบ้าง เพราะลูกค้าใช้บริการมานาน อีกทั้ง ด้วยเรื่องความมั่นคงทำให้ธนาคารต้อง

คิดได้ตรงใจให้รอบคอบ จึงทำให้การพัฒนาการต่าง ๆ ดำเนินการอาจจะช้ากว่าธนาคารขนาดเล็ก หรือ Start Up ที่เป็นผู้ประกอบการธุรกิจ Fintech

3. สำหรับเรื่องบุคลากร ถือว่าเป็นปัญหาเหมือนกันทั้งระบบของอุตสาหกรรมทางการเงิน เพราะโปรแกรมเมอร์หรือนักวิชาการทางด้านเทคโนโลยีขาดแคลนทั้งอุตสาหกรรม เพราะประเทศเราขาดบุคลากรที่มีทักษะทางด้านเทคนิค (Technical Skill) รัฐจึงควรต้องปรับเปลี่ยนมุมมองความคิดเกี่ยวกับระบบการเรียนรู้ รวมทั้งปรับเปลี่ยนทัศนคติของเด็กในระบบการศึกษา ดังนั้น จึงเป็นปัญหาโครงสร้างการศึกษา เพราะถ้าจะพัฒนาไป 4.0 เราต้องเริ่มเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบการศึกษา ก่อน เพราะวิธีคิดของการสร้างคนทางด้านนี้ยังไม่ดีเท่าที่ควร และต้องเป็นคนที่มีความรู้ในการทำงานได้ด้วย อีกทั้งการปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน เพราะหลักสูตรในมหาวิทยาลัยยังเรียนวิชาเก่า ๆ และใช้ไม่ได้กับเทคโนโลยีใหม่ ๆ แม้ว่าตอนนี้ทางธนาคารจะรับคนโดยพยายามหาคนมาทำงานมาจากมหาวิทยาลัยต่างประเทศ และเริ่มเปิดโอกาสให้พนักงานของธนาคาร เริ่มเรียน internal skill ผ่านการเรียนรู้หลักสูตรออนไลน์ของ coursera เพื่อให้พนักงานของธนาคารเกิดการเรียนรู้มากขึ้นในด้านเทคโนโลยี เพราะคู่แข่งที่น่ากลัวมากที่สุด คือ ตัวเราเอง

4. มาตรฐานการกำกับดูแลของภาครัฐที่ไม่เท่ากันระหว่างธนาคารกับผู้ประกอบการที่เป็นต่างประเทศ เช่น การทำ KYC ของ Non-bank (ระบบการรับชำระเงินของ Alipay) กับของธนาคาร แม้ว่าธนาคารจะมีการรับฝากเงินจากผู้ฝากเงินและภาครัฐเห็นว่าควรให้ความคุ้มครองกับผู้ฝากเงิน จึงออกเกณฑ์ในการประกอบธุรกิจที่มีความเข้มงวดมากกว่า แต่อย่างไรก็ดี ธุรกรรมที่เหมือนกันควรได้รับการกำกับดูแลที่เหมือนกัน ซึ่งปัจจุบันธนาคารแห่งประเทศไทยอยู่ระหว่างการปรับกฎเกณฑ์ของ KYC ให้อยู่ในมาตรฐานเดียวกัน

ข้อ 3. ในการพัฒนา FinTech ขององค์กรท่าน ประสบปัญหาข้อขัดข้องทางกฎหมายบ้างหรือไม่ อย่างไร?

1. ความศักดิ์สิทธิ์ของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ยังไม่เทียบเท่ากับเอกสารที่อยู่ในรูปแบบที่เป็นเอกสารหรือลายลักษณ์อักษร เช่น การใช้เช็คมีความศักดิ์สิทธิ์มากกว่าการโอนเงินทางออนไลน์ และถ้าเกิดปัญหาการพิพาทชำระหนี้ เช็คน่าเชื่อถือรองเป็นคดีในทางอาญาได้ เนื่องจากเช็คมีกฎหมายในการกำหนดโทษทางอาญาไว้เป็นการเฉพาะ ดังนั้น จึงอยากให้เอกสารอิเล็กทรอนิกส์มีความศักดิ์สิทธิ์ไม่น้อยกว่าการใช้เช็ค นอกจากนี้ ผู้บังคับใช้กฎหมาย (อัยการ ศาล) อาจจะยังขาดความเข้าใจในหลักการของกฎหมายบางฉบับ เช่น กฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ฉบับเดิมที่มีเรื่องการรองรับลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์ กฎหมายมีลักษณะถ้อยคำที่มีการขัดกัน กล่าวคือ ผู้มีหน้าที่เก็บลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์จะต้องเป็นคนพิสูจน์หรือยืนยันว่าลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวนั้นต้องถูกต้องและไม่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง ซึ่งถ้าระบบมีการรองรับหรือให้การพิสูจน์ไว้แล้วว่าลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นถูกต้องแล้ว บุคคลที่กล่าวอ้างว่าลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวถูกแก้ไขหรือเท็จ จะต้องเป็นผู้พิสูจน์ว่าลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นมีการแก้ไขอย่างไร หรือลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นถูกปลอมแปลงอย่างไร อย่างไรก็ดี ในประเด็นนี้ สถานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีการแก้ไขกฎหมายในประเด็นดังกล่าวไปบางส่วน แต่ในการใช้

บังคับกฎหมายนั้น หน่วยงานที่ใช้กฎหมาย เช่น ศาล อัยการ จะมีความเข้าใจในกฎหมายที่ได้มีการแก้ไข มากน้อยแค่ไหน ก็ต้องพิจารณากันอีกที

2. เรื่องนโยบายของกรมสรรพากรที่เก็บภาษีบนธุรกรรมทางการเงินที่มีการโอนเงินเข้าบัญชี จากยอดจำนวนครั้งที่มีการโอน โดยที่ปัจจุบันคนส่วนใหญ่ยังอยู่ระหว่างกำลังเปลี่ยนพฤติกรรม แต่กรมสรรพากรกับแก้กฎหมายเพื่อเก็บภาษีจากการเปลี่ยนพฤติกรรมของคนเหล่านี้ ซึ่งการแก้กฎหมาย ดังกล่าวของกรมสรรพากรนั้น อาจจะยังขาดความเข้าใจถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น เพราะธนาคารได้มีการปรับ ลดค่าธรรมเนียมหรือไม่มีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียม ซึ่งได้มีการดำเนินการไปแล้ว

3. เกณฑ์การกำกับ โดยเฉพาะในเรื่อง sandbox ซึ่งปัจจุบันธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีการแก้ไข ให้มี own sandbox เพื่อให้ทดสอบการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีของนวัตกรรมทางการเงินเป็นไปอย่าง รวดเร็วมากยิ่งขึ้น อีกทั้ง ในอดีตธุรกิจธนาคารจะถูกกำกับแบบเต็มรูปแบบ จากเดิมขออนุญาตโดยทำเป็น เอกสารเป็นหนังสือ ในขณะที่การเข้าสู่ระบบ sandbox มีการปรับเปลี่ยนซึ่งเป็นเอาหลักการหรือ แนวความคิดมาหารือกันระหว่างธนาคารแห่งประเทศไทยกับธนาคารพาณิชย์หรือผู้ประกอบการธุรกิจ Fintech กันก่อน แล้วค่อยนำเทคโนโลยีไปทดสอบ หากทดสอบและประสบความสำเร็จจึงค่อยมาขออนุญาต ภายหลัง ซึ่งเป็นการปรับตัวของทั้งผู้กำกับดูแลและการประกอบธุรกิจไปด้วยกัน

4. เรื่องกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทย ด้วยการตีความของกฎหมาย คนไทยตระหนัก ถึงเรื่องการคุ้มครองมากน้อยแค่ไหน ซึ่งเรื่องนี้ธนาคารเห็นว่าควรให้ความรู้แก่ลูกค้าหรือควรมี Data security แน่แน่นอน แม้ว่าการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจะขัดกันกับการทำ Big data เพราะลูกค้าจะขาดการ ให้บริการที่ดีจากธนาคารข้อเสนอดี ๆ ซึ่งคนไทยโดยส่วนใหญ่ยังใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล ดังนั้น สิ่งที่เรา ควรตระหนัก คือ การให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องดังกล่าว

4. ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน)

4.1 สุภากร ปิยะพันธ์ (ประธานกรรมการ กรุงศรี คอนซูมเมอร์ และผู้บริหารสายงานดิจิทัล แบงก์กิ้ง และนวัตกรรม)

4.2 จิรติพร โชติยาภรณ์ ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการใหญ่ ผู้บริหารสายงานกฎหมาย

ข้อ 1. หน่วยงาน/องค์กรของท่านให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech)

มากน้อยแค่ไหน และผลิตภัณฑ์ FinTech ไດบ้าง (เท่าที่จะบอกได้)

ตอบ ธนาคารเริ่มศึกษา FinTech เมื่อปี 2558 โดยการปรึกษากับที่ปรึกษาด้าน FinTech รวมถึง แนวทางการกำกับดูแล (Framework) เพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์ใน 2 เรื่อง คือ ลูกค้ามีความพึงพอใจ ต่อการใช้บริการของธนาคารธุรกิจธนาคารมีประสิทธิภาพที่ดีขึ้นและพร้อมต่อการแข่งขันในอนาคต ซึ่งต้องครอบคลุมกิจกรรมของธนาคารทั้ง 3 ส่วน คือ การรวบรวมกิจการ การตลาด และการบริการ ซึ่งทำผ่านช่องทางที่มีปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าของธนาคารทั้งหมด ซึ่งธนาคารต้องการ ตัวช่วย 3 อย่าง คือ

(1) External Innovation ได้แก่ Facebook , Cisco

(2) Internal Innovation ได้แก่ ปรับการทำงาน การปรับทัศนคติของพนักงานภายในองค์กร การสร้างเครือข่าย

(3) Data Intelligence ได้แก่ Robo Adviser , Blockchain

โดยเอา 3 สิ่งนี้มาตอบโจทย์ธุรกิจของธนาคารมี 4 กลุ่ม ใหญ่ ๆ คือ

(1) ระบบการชำระเงิน (Payment)

(2) ระบบการโอนเงิน (Money Transfer)

(3) การให้สินเชื่อ (Lending)

(4) การบริหารการเงินส่วนบุคคล (Wealth Management) เพื่อบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ เร็วมากขึ้น

ข้อ 2. ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนา FinTech ขององค์กรของท่านคืออะไร?

ตอบ ธนาคารมีความพร้อมใน 3 ด้าน คือ ทุนในการดำเนินงานของธนาคาร บุคลากร และข้อมูล แต่ปัญหาและอุปสรรคของธนาคารโดยทั่วไปนั้นมีปัญหาอุปสรรคใกล้เคียงกัน คือ ด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม รวมทั้งทัศนคติของเจ้าหน้าที่ภายในองค์กร อีกทั้งเกณฑ์การกำกับของหน่วยงานที่กำกับดูแล นั้น ก็มีส่วนให้ธนาคารดำเนินธุรกิจใหม่ ๆ เป็นไปได้ช้า โดยปัจจุบันธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ยังคงกำกับดูแลบนหลัก Principle Base แล้วให้ธนาคารมาควบคุมความเสี่ยงภายใน เพราะการดำเนินธุรกิจของธนาคารจะต้องให้ความสำคัญกับเงินฝากของผู้ฝากเงิน ซึ่งถือว่าเป็นข้อจำกัดหนึ่งในการพัฒนาของธนาคาร เพราะหากธนาคารมีความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจมากเกินไปก็จะกระทบต่อระบบที่สำคัญของธนาคาร ข้อมเป็นปัญหาการพัฒนาในด้านของเทคโนโลยีและนวัตกรรมในส่วนนี้ด้วย ดังนั้น Regulatory Guillotine หรือ การปฏิรูปกฎเกณฑ์กำกับดูแลสถาบันการเงิน จึงมีส่วนสำคัญในการพัฒนาธุรกิจของธนาคาร

ข้อ 3. ในการพัฒนา FinTech ขององค์กรท่าน ประสบปัญหาข้อติดขัดทางกฎหมายบ้างหรือไม่ อย่างไร?

ตอบ ธปท. เริ่มมีการปรับเปลี่ยนเกณฑ์ในการกำกับดูแลต่อการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี แต่อย่างไรก็ดี เจ้าหน้าที่ภายใน ธปท. ซึ่งอยู่คนละแผนกกันนั้น เช่น ฝ่ายผู้ตรวจการสถาบันการเงิน กับฝ่ายนโยบาย มีการสื่อสารที่ไม่ตรงกันและอาจเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของธนาคาร นอกจากนี้ ยังมีปัญหาข้อจำกัดในด้านกฎหมาย ได้แก่

(1) เรื่อง Information Based Lending ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจในการวิเคราะห์การให้สินเชื่อ หรือพฤติกรรมการใช้จ่ายของลูกค้าของธนาคารในอนาคตได้ ซึ่งในปัจจุบัน ธปท. ยังกำหนดให้มีการใช้เอกสารหลักฐานในการขอสินเชื่อรวมถึงหลักประกันที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเกณฑ์การกำกับดูแลเหล่านี้ ยังไม่มีการปรับเข้าสู่เทคโนโลยี ซึ่งทำให้การเข้าถึงสินเชื่อยังไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น ใครเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวได้ ก็จะทำให้สามารถควบคุมเรื่องดอกเบี้ยหรือความเสี่ยงเกี่ยวกับการชำระหนี้ได้มากขึ้น

เพราะปัจจุบันประเทศไทย โครงสร้างพื้นฐานในด้านข้อมูลของแต่ละหน่วยงาน(ภาครัฐและภาคเอกชน) อยู่แยกกัน และธนาคารไม่สามารถนำข้อมูลเหล่านี้มาใช้ได้

(2) กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทย ซึ่งกฎหมาย GDPR ของ EU มีการวางแผนในการออกกฎหมาย ในเรื่องเกี่ยวกับ transition period ว่าจะทำอะไร / การขอความยินยอม (Consent) สำหรับข้อมูลเก่า ต้องมีกฎหมายที่จะกำหนดบทเฉพาะกาลในเรื่องนี้ด้วย เพราะข้อมูลของลูกค้าที่ธนาคารที่เก็บไว้และประมวลผลอยู่แล้ว จะต้องขอความยินยอมด้วยหรือไม่ นอกจากนี้ การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างภาครัฐที่จะต้องเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกัน กฎหมายลำดับรองของแต่ละกระทรวง ทบวง กรม จะต้องมีการแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องกับเรื่องดังกล่าว ซึ่งจะต้องใช้ระยะเวลานาน ก็น่าจะทำให้การนำมาข้อมูลดังกล่าวมาใช้ อาจใช้ระยะเวลานาน

(3) กฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต (NCB) ที่ยังไม่เปิดให้มีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับ ค่าน้ำ ค่าไฟ ให้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งที่ต้องนำส่ง NCB เพราะกฎหมายต่างประเทศมองว่าข้อมูลเหล่านี้ เป็น credit-based information

(4) มาตรา 36 ของกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงิน ที่กำหนดว่า “ให้ธนาคารพาณิชย์ประกอบธุรกิจได้เฉพาะ ...และธุรกิจที่เกี่ยวข้อง หรือจำเป็นต่อการประกอบธุรกิจของธนาคารพาณิชย์” ซึ่งคำว่า “ธุรกิจต่อเนื่อง” ธปท. ตีความหมายของคำนี้ขยายความอย่างไร เพราะธนาคารพาณิชย์ทำธุรกิจเหมือนกับธุรกิจประเภทหนึ่ง เพียงแต่รัฐอนุญาตให้รับฝากเงินจากผู้ฝากเงินได้ ซึ่งปัจจุบัน ธปท. ให้ผู้ประกอบธุรกิจอื่น เข้ามาทำธุรกิจธนาคารพาณิชย์ได้ แต่ธนาคารพาณิชย์เองกลับไม่สามารถประกอบธุรกิจอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ปัจจุบันธุรกิจ E-Wallet เริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้น การกำกับดูแลมาตรฐาน E-KYC ระหว่างธนาคารกับผู้ประกอบธุรกิจ E-Wallet มีความแตกต่างกัน ทั้งๆ ที่ ประกอบธุรกิจในลักษณะของธุรกรรมในรูปแบบเดียวกัน ยิ่งทำให้การบริหารต้นทุนต่าง ๆ ระหว่างธนาคารกับผู้ประกอบธุรกิจ E-Wallet ไม่เท่ากัน

ข้อ 4. ท่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนากฎหมาย หรือแนวนโยบายที่อยากให้ภาครัฐส่งเสริมการเจริญเติบโตของ FinTech อย่างไร? (หรืออยากฝากข้อคิดเห็นหรือแนวทางในการปรับปรุงเกณฑ์การกำกับดูแลของ Regulators ใน Sector ของท่านก็ได้)

เห็นควรปรับปรุงกฎหมายตามความเห็นใน ข้อ 3.

ข้อ 5. ท่านคิดว่าแนวโน้มการพัฒนา FinTech ในประเทศไทยจะพัฒนาไปในทิศทางใด

ตอบ ผู้ประกอบธุรกิจ FinTech รายเล็กจะอยู่ได้ต่อเมื่อโดนควบรวมโดยประกอบธุรกิจรายใหญ่ และบริษัทที่ประกอบธุรกิจ Platform E- Commerce จะเข้ามามีอิทธิพลในตลาดการเงินมากขึ้น ซึ่งไม่ใช่ธุรกิจของคนไทย (เช่น Alibaba , Tencent , Line เป็นต้น)

5. ดร.เบญจรงค์ สุวรรณคีรี หัวหน้าเจ้าหน้าที่บริหาร ME by TMB (ธนาคารทหารไทยจำกัด (มหาชน))

ข้อ 1. หน่วยงาน/องค์กรของท่านให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech) มากน้อยแค่ไหน และมีผลิตภัณฑ์ FinTech ไດบ้าง (เท่าที่จะบอกได้)

ตอบ ไม่มีนโยบายลงทุนใน FinTech (Company หรือ StartUp) ดังนั้น TMB จึงไม่มีการลงทุนในส่วนนี้ของธนาคาร เพราะโดยหลักการการลงทุนใน Venture capital (VC) นั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อซื้อเทคโนโลยี แล้วนำ VC ดังกล่าว ไปพัฒนาเพื่อขาย Business Model นั้น ในตลาดหลักทรัพย์ ดังนั้น การลงทุนใน VC จึงมีทั้งหมด 2 แบบ คือ

แบบที่ 1 เป็นการลงทุนเพื่อให้ได้กำไรจากการลงทุน เพราะถ้า VC นั้น ประกอบธุรกิจประสบความสำเร็จ

แบบที่ 2 ลงทุนเพื่อдингเทคโนโลยีของ FinTech เข้ามาใช้ ซึ่งกรณีนี้ทำได้ทั้งลงทุนร่วม หรือเป็นหุ้นส่วนกัน (Partner)

โดย TMB เน้นการทำ partner ในแบบที่ 2 เช่น การเป็น Partner กับบริษัทบางบริษัท เพื่อใช้เทคโนโลยีสำหรับการทำ E- KYC หรือเทคโนโลยีในการออกบัตรเครดิตทรอนิกส์ หรือ issue card กับบริษัท card processing โดยทำงานร่วมกันภายใต้ผลิตภัณฑ์ของ TMB เพราะ TMB ดั้งเดิมกับการให้บริการลูกค้าเป็นหลัก (to be customer) แล้วค่อยนำเทคโนโลยีเหล่านั้น(เทคโนโลยีที่ TMB มี หรือ outsource จากภายนอก) มาใช้ ไม่ได้ตั้งโจทย์บนเทคโนโลยี ดังนั้น TMB จึงต้องเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับลูกค้าเป็นหลัก

ข้อ 2. ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนา FinTech ขององค์กรของท่านคืออะไร?

ตอบ องค์กรใหญ่เจอปัญหาที่คล้ายคลึงกัน ก็คือ ส่วนงานที่เจอลูกค้า (พนักงานสาขา หรือ Call Center) กับส่วนงานที่เน้นเรื่องการพัฒนาเทคโนโลยีเป็นคนละส่วนงานกัน ทำให้ส่วนงานพัฒนาเทคโนโลยี เมื่อไม่ได้เจอลูกค้าโดยตรงก็ไม่สามารถที่จะแก้ไข ปัญหาให้กับลูกค้าของธนาคาร ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ซึ่งเทคโนโลยีบางส่วน ที่ถูกพัฒนาออกมาอาจจะไม่ตอบโจทย์ลูกค้าก็ได้ จึงทำให้การเข้าถึงข้อเสนอแนะหรือคำติชมของลูกค้า (feedback) ซึ่งเป็นหัวใจหลักของการทำงาน ไม่สามารถนำกลับพัฒนาในทางเทคโนโลยีเพื่อช่วยเหลือให้ทันทั่วทั้งกับความต้องการของลูกค้า ซึ่งเป็นโจทย์ที่องค์กรใหญ่ของธนาคารพาณิชย์ยังทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร เมื่อเทียบกับ FinTech StartUp เพราะสามารถแก้ปัญหาลูกค้าหรือจุดอ่อนได้เป็นจุด ๆ (Pain Point) ได้ดี และมีความรวดเร็ว และสามารถพัฒนาต่อยอดเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัญหาอีกประเด็นของธนาคาร คือ วัฒนธรรมทางความคิด (culture mindset) เพราะ TMB เป็นองค์กรขนาดใหญ่ที่มีความรัดกุม การทำงานข้ามสายงานหรือการย้ายคนข้ามสายงานย่อมเป็นไปได้ยาก เพราะด้วยกฎเกณฑ์ภายในและกฎเกณฑ์ภายนอก

ข้อ 3. ในการพัฒนา FinTech ขององค์กรท่าน ประสบปัญหาข้อติดขัดทางกฎหมายบ้างหรือไม่ อย่างไร?

ตอบ มีครับ เพราะภาคธนาคารเป็นอุตสาหกรรมที่มีผู้กำกับดูแลมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์ และตลาดหลักทรัพย์ (กสท.) สำนักงานกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) สำนักงาน ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) ซึ่งเข้ามาดูแลเกี่ยวกับการฟอกเงิน (กฎเกณฑ์ AML/CFT) รวมทั้งกระทรวงการคลัง แต่ละหน่วยงานทางการเงินไม่ได้มีแนวความคิดที่ไม่ได้ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เช่น กระบวนการเปิดบัญชี เทคโนโลยีที่ใช้สำหรับการเปิดบัญชี (ข้อมูลที่ใช้ใน การเปิดบัญชี) ที่ทางภาครัฐให้การยอมรับจะต้องตอบโต้กับกฎเกณฑ์ของทางภาครัฐด้วย รวมถึงการแก้ กฎเกณฑ์เกี่ยวกับจำนวนของข้อมูลที่ใช้ในการเปิดบัญชีหรือการยืนยันตัวตนได้ดียิ่งขึ้น รวมถึงกฎหมายที่ เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงข้อมูลของกรมการปกครอง เพื่อให้ทางภาคเอกชนเข้าไปยืนยันตัวตนกับการกรมการ ปกครองเพื่อเข้าถึงข้อมูลได้ เป็นต้น มันจะทำให้การพัฒนา FinTech เพราะ โจทย์ของ FinTech คือ onboard ให้เร็ว เพราะการ onboard ให้เร็ว คือ หัวใจที่สำคัญที่สุดของ digital และยังไม่มียุทธศาสตร์หน่วยงานกำกับดูแลรายใด แก้ปัญหาเรื่องกฎเกณฑ์ทั้งหลาย เพื่อให้การพัฒนา FinTech มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ดังนั้น กฎเกณฑ์ที่ออกมาเกี่ยวกับการพัฒนา FinTech ไม่ได้แก้ปัญหา เช่น กรณีคดีของนิชาเกี่ยวกับการเปิดบัญชี แม้มีการยืนยันตัวตนถูกต้องในทางกฎหมายก็ตาม (นิชาเป็นพนักงานบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง ที่ถูกคนร้ายเป็นขบวนการแก๊งคอลเซ็นเตอร์ นำบัตรประชาชนไปขอเปิดบัญชีธนาคาร 7 แห่งรวม 9 บัญชี ทำให้ น.ส.นิชา เป็นผู้รับเคราะห์เป็นผู้ต้องหา ท่อโกง) หรือกรณีเรื่องของการบังคับขายประกัน คปภ. มีการออกเกณฑ์ที่มีความเข้มข้นและรัดกุมมาก ยิ่งขึ้น ดังนั้น ทางผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าเรื่องสำคัญของหน่วยงาน กำกับดูแลที่ต้องทำ คือ การให้ความสำคัญกับความมีประสิทธิภาพของหน่วยงานกำกับดูแลมากกว่าเรื่อง ขั้นตอนที่ต้องทำให้รัดกุม เช่น กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม การฟอกเงินมีความรัดกุมมาก บุคคลที่ไม่สามารถยืนยันตัวตนเรื่องที่มาของรายได้นั้น ก็ไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ได้ ก็จะทำให้บุคคลเหล่านี้ไปใช้บริการนอก ระบบมากยิ่งขึ้น จึงทำให้ความตั้งใจของ ปปง. เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ใน เรื่องของการฟอกเงินในระบบทำได้ไม่ปรากฏผลสัมฤทธิ์ตามที่ตั้งใจไว้ ดังนั้น การกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพมี ความสำคัญมากกว่าที่จะกำกับดูแลอะไร

ข้อ 4 ท่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนากฎหมาย หรือแนวนโยบายที่อยากให้ภาครัฐส่งเสริมการ เจริญเติบโตของ FinTech อย่างไร? (หรืออยากฝากข้อคิดเห็นหรือแนวทาง ในการปรับปรุงเกณฑ์การกำกับดูแลของ Regulators ใน Sector ของท่านก็ได้)

ตอบ กฎหมายต้องวัดด้วยผลลัพธ์ของกฎหมายว่ามันตอบโจทย์การใช้งานหรือไม่ แม้กฎหมายจะมุ่งเน้นในเรื่องสิทธิเสรีภาพด้วยในส่วนหนึ่ง ตัวอย่างเช่น กฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจ เป็นกฎหมายที่ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าควรผลักดันไปให้ถึงฝั่งของผลลัพธ์ให้ได้ ตัวอย่างเช่น ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบังคับหลักประกันทางธุรกิจจะต้องมีผู้บังคับหลักประกันทางธุรกิจ กระบวนการของการเลือกใช้กฎหมายเป็นเรื่องที่ยากทำให้คนเลือกที่จะไม่ใช่ ดังนั้น ผลลัพธ์ของการเลือกกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมายยังเกิดผลสัมฤทธิ์เท่าที่ควร ในขณะที่ FinTech ตั้งโจทย์ที่ผลลัพธ์ของการแก้ไขปัญหา มากกว่าเรื่องของเทคโนโลยี ดังนั้น ต้องแก้ไขในเรื่องของการกำกับดูแลว่าจะแก้ปัญหาระบบอย่างไร

ข้อ 5 ท่านคิดว่าแนวโน้มการพัฒนา FinTech ในประเทศไทยจะพัฒนาไปในทิศทางใด

ตอบ FinTech มีความเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับ 2 ปีที่แล้ว FinTech เมื่อโตได้ระดับหนึ่ง ก็จะไปโตในต่างประเทศ เพราะกฎหมายในเมืองไทยไม่เอื้อ คนที่เข้ามาทำ FinTech เป็นคนรุ่นใหม่ที่เป็นผู้ประกอบการในเชิง SME ที่เป็น new generation และเป็นคนที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เพราะกลุ่มคนเหล่านี้เข้าใจปัญหาว่าคืออะไร เมื่อบรรยากาศไม่เอื้ออำนวย หากคนรุ่นใหม่เหล่านี้คิด business model ได้ในระดับหนึ่งแล้วเค้าจะต้องออกไปต่างประเทศ ตัวอย่างเช่น กรณีของธนาคารพาณิชย์ไม่สามารถปล่อยสินเชื่อโดยไม่มีหลักประกันได้ แม้ ธปท. จะอยู่บนฐานของ Information base learning แต่กฎระเบียบก็ยังไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลง เพราะการปล่อยสินเชื่อก็ต้องพิจารณารายได้ของผู้ขอสินเชื่อและหลักประกันอยู่ดี ฝ่ายกลยุทธ์และฝ่ายกำกับดูแลมีแนวความคิดที่ไม่ตรงกัน เช่น การสมัครสินเชื่อที่อยู่อาศัยที่คนสามารถเข้าถึงได้มากกว่านี้และเข้าถึงได้ง่ายกว่านี้ เช่นถ้าสามารถสมัครได้ทางออนไลน์และไม่ต้องไปกรมที่ดิน ปัจจุบันก็ยังไม่สามารถดำเนินการได้ทั้งในส่วน of ธปท. และทั้งในส่วนของการให้บริการของกรมที่ดิน เพราะการเก็บรายละเอียดของโฉนดที่ดินกรมที่ดินยังไม่มี การเชื่อมโยงข้อมูลกันอย่างเป็นระบบ

ดังนั้น FinTech จึงมีส่วนสำคัญเพราะ

1. FinTech ที่ประสบความสำเร็จ คือ สามารถแก้โจทย์ของลูกค้าได้เป็นจุด ๆ (pain point) ซึ่งเป็นการปัญหาในเรื่องนั้น ๆ ให้ดีขึ้น ซึ่งสิ่งนี้เท่ากับการเป็นยกระดับการให้บริการแก่ลูกค้าที่ดีขึ้น แต่ในขณะธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่จะแก้ปัญหาลาย ๆ อย่าง จนไม่สามารถเน้นการแก้ปัญหาลูกค้าได้ทั้งหมดและทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร
2. การแลกเปลี่ยนข้อมูล (sharing data) FinTech จะทำได้ไม่ดีเพราะไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลของกรมการปกครองได้ เมื่อ FinTech รายเล็ก ๆ ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลเหล่านี้ได้ ก็จะทำให้รายเล็กจะต้องร่วมมือกับธนาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นผู้ประกอบการรายใหญ่อยู่ดี

ซึ่งหากหน่วยงานภาครัฐสามารถเชื่อมโยงระบบข้อมูลได้ดีขึ้นและเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวให้กับ FinTech ได้มากขึ้น FinTech รายเล็ก ๆ ก็สามารถแข่งขันการประกอบธุรกิจกับธนาคารพาณิชย์ได้เหมือนกัน

3. Sandbox ของประเทศไทยเป็นการทดลองการกำกับดูแลมากกว่าเป็นการทดลองเทคโนโลยี ซึ่งเป็นข้อจำกัดและทำให้ FinTech รายเล็กไม่สามารถแข่งขันกับธนาคารพาณิชย์ได้เช่นเดียวกัน ในขณะที่ Sandbox ของต่างประเทศจะให้ผู้เล่นเข้าร่วมทดสอบหรือทดลองได้เต็มที่ จนกว่าการดำเนินธุรกิจจะมีขนาดใหญ่ได้ระดับหนึ่งแล้ว ภาครัฐจึงจะเข้ามากำกับดูแล ซึ่งประเทศไทยอาจจะดูแนวทางของประเทศของสิงคโปร์

ดังนั้น ด้วยสภาวะที่เกิดขึ้นทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึงข้อมูลหรือเกณฑ์เกี่ยวกับ Sandbox ในประเทศไทย ย่อมทำให้ FinTech รายเล็ก ๆ ไม่สามารถขยายการดำเนินธุรกิจได้ และทำให้ FinTech รายเล็กเติบโตขึ้นได้ค่อนข้างยาก

6. ดร.สันติธาร เสถียรไทย Group Chief Economist จาก Sea (Group)

ข้อ 1. หน่วยงาน/องค์กรของท่านให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech) มากน้อยแค่ไหน และผลิตภัณฑ์ FinTech ไດบ้าง (เท่าที่จะบอกได้)

ปัจจุบันผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวกับการเงินมีอยู่ 4 ประเภท คือ

- (1) airpay เป็น e-wallet
- (2) ระบบ airpay counter คือการ top up เงินในร้านค้า จ่ายบิลได้
- (3) ทำ infrastructure ให้เป็น payment gateway ให้บริษัทต่างประเทศ
- (4) ระบบชำระเงินแบบ o2o

นอกจากนี้ ในฐานะที่เป็นนักเศรษฐศาสตร์เห็นว่า Fintech มีบทบาทต่อการพัฒนาเศรษฐกิจไทยอย่างมาก เพราะ Fintech มาเสริมระบบการเงิน สามารถมาส่งเสริมทั้งเรื่อง inclusion stability efficiency ซึ่ง Fintech สามารถส่งเสริมได้ทั้งสามเรื่อง เช่น เรื่อง financial inclusion การเข้าถึงแหล่งเงินทุนให้ทั่วถึง การทำ airpay counter อาจทำให้คนที่ไม่มีบัญชีธนาคารก็สามารถเข้าถึงระบบชำระเงินโดยการเข้าไป top up เงิน สามารถใช้จ่ายเงินผ่าน e-wallet ได้ถึงแม้ว่าจะไม่มีบัญชีธนาคาร หรือเทคโนโลยีในประเทศจีนที่ทำ alternative credit scoring สามารถนำเทคโนโลยีมาทำ data analytics โดยเปลี่ยนจากการที่ธนาคารต้องมีหลักประกันในการกู้ยืมเงิน มาเป็นการให้สินเชื่อผ่านข้อมูล information based lending ซึ่ง smes หรือพวกไม่มีหลักประกันไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ สุดท้ายคือเรื่องการลงทุนที่เดิมคนจะไม่มี ความเชี่ยวชาญ อาจจะต้องไปจ้าง financial advisor แต่ปัจจุบันมี application ไม่ว่าจะเป็น machine learning ทำให้บริหารการเงิน สามารถเลือกการลงทุนได้ตามความเสี่ยงที่ต้องการ คนสามารถเข้าถึงการลงทุนได้มากขึ้นด้วย

ต่อมาคือเรื่อง efficiency การลดต้นทุน จากการใช้เงินสด เพราะต้นทุนของ e-payment ถูกกว่า การแข่งขันทำให้ค่าธรรมเนียมต่ำลง เสถียรภาพทางการเงิน การแข่งขันระหว่างผู้เล่นทางการเงินมากขึ้น มีการกระจายตัวมากขึ้น ไม่ใช่ธนาคารทำธุรกรรมทุกอย่าง อาจจะไม่มีปัญหาหรือเรื่อง too important to fail หรือ too big to fail ซึ่งมีผลที่จะเสริมทำให้ภาคการเงินแข็งแกร่งขึ้น เสริมเศรษฐกิจโดยตรง นอกจากนั้น การมีระบบการเงินแข็งแกร่งก็จะดึงดูดคนเก่งจากต่างประเทศเข้ามาด้วย

ข้อ 2. ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนา FinTech ขององค์กรของท่านคืออะไร?

Fintech เกี่ยวข้องกับหลายส่วนหลายหน่วยงานกำกับดูแลและมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก เช่น การลงทุนอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ ก.ล.ต. Payment อยู่ภายใต้การกำกับของ ธปท. ส่วนประกันภัย จะอยู่ภายใต้การกำกับของ คปภ. Fintech ทำให้เส้นแบ่งของเรื่องต่าง ๆ ลดลง และค่อย ๆ หายไป หรือเส้นแบ่งระหว่างภาคการเงินกับภาคอุตสาหกรรมอื่น ๆ ลดลง เช่น ในประเทศจีนภาคการขาย หรือ retail อาจจะไปเกี่ยวเนื่องภาคการเงินไปได้ ซึ่งอาจมีหลายกฎกติกา เช่น การออกผลิตภัณฑ์ Fintech อาจจะมีผลเกี่ยวข้องกับการขออนุญาตหลายหน่วยงาน กฎหมายอาจจะซ้อนกันได้ หากกฎกติกามาก หน่วยงานอาจจะไม่รู้กฎหมายของหน่วยงานอื่น หากลงทุนไปแล้วอาจจะไปติดกติกาของหน่วยงานสุดท้าย จนทำไม่สำเร็จก็ได้ ไม่มีหน่วยงาน one stop shop ที่จะมาบอกก่อนว่าอาจจะติดกฎกติกาอะไรบ้าง ต้องขออนุญาตอะไร ถ้าหากมี one stop shop ก็จะมีคนมาบอกว่าต้องขอดำเนินการอะไรบ้าง จึงเห็นว่า one stop shop มีความสำคัญ และ regulatory guillotine กฎกติกาต่าง ๆ ก็มีความสำคัญมากทำให้การทำงานราบรื่น ขึ้น

ในมุมมองของต่างประเทศ เช่น ประเทศสิงคโปร์นั้น มีกฎหมายค่อนข้างใหม่ต่างจากกฎหมายไทย และหน่วยงานกำกับดูแลคือ MAS ซึ่งเป็นลักษณะรวมศูนย์ในหน่วยงานเดียว การประสานงานของ หน่วยงานในประเทศสิงคโปร์ค่อนข้างดี นอกจากนี้ ทัศนคติของประเทศสิงคโปร์จะเป็นลักษณะให้ ดำเนินการไปก่อนได้ แต่ถ้าพบความเสี่ยงก็ค่อยปิดช่องโหว่

ข้อ 3. ในการพัฒนา FinTech ขององค์กรท่าน ประสบปัญหาข้อติดขัดทางกฎหมายบ้างหรือไม่ อย่างไร?

อุปสรรคในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานกำกับดูแล กฎหมาย ใบอนุญาต รวมถึงทัศนคติ ต่อ Fintech ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถออกผลิตภัณฑ์ได้ทันกับตลาดโลกด้วยส่วนหนึ่ง แต่อีกส่วนหนึ่ง คือภาครัฐกิจได้ลงทุนทำไปแล้วบางส่วน แต่สุดท้ายมาค้นพบว่าทำไม่ได้ทำให้เสียทั้งเงินและเวลา ซึ่งเป็น ผลจากปัญหาของการบังคับใช้กฎหมายด้วยส่วนหนึ่ง

ข้อ 4. ท่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนากฎหมาย หรือแนวนโยบายที่อยากให้ภาครัฐส่งเสริม การเจริญเติบโตของ FinTech อย่างไร? (หรืออยากฝากข้อคิดเห็นหรือแนวทางในการปรับปรุงเกณฑ์ การกำกับดูแลของ Regulators ใน Sector ของท่านก็ได้)

การทำ regulatory guillotine ก็เป็นประโยชน์อยู่แล้วควรดำเนินการต่อไปอย่างเร่งด่วน แต่ควรทำเรื่อง one stop shop หรือ one stop point of service ที่สามารถเข้าใจและแนะนำไปหาหน่วยงานที่ถูกต้องที่ภาคธุรกิจสามารถปรึกษาได้เช่นเดียวกับประเทศสิงคโปร์ก็จะเป็นประโยชน์มาก

ข้อ 5. ท่านคิดว่าแนวโน้มการพัฒนา FinTech ในประเทศไทยจะพัฒนาไปในทิศทางใด

คิดว่าสุดท้ายจะออกมาในรูปแบบความร่วมมือกับภาคธนาคาร ซึ่งไม่เหมือนกับตอนแรกหลายคนอาจจะเข้าใจว่า Fintech จะออกมาแข่งขันกับภาคธนาคาร แต่คาดว่าจะออกมาส่งเสริมภาคธนาคาร ซึ่งภาคธนาคารก็อาจจะต้องปรับตัวแน่นอน บางครั้งภาคธนาคารก็มาลงทุนใน ธุรกิจ Fintech โดยการส่งเสริมกันทางธุรกิจอาจจะแตกต่างกันไป เช่น ด้าน e-payment อาจจะ wallet option ต่าง ๆ หรือการปล่อยสินเชื่อให้ผู้ที่ไม่ใช่หลักประกัน จุดเล็ก ๆ ที่ธนาคารเข้าไม่ถึง อาจจะไปหาลูกค้าปล่อยสินเชื่อให้ก่อน แล้วขายสินเชื่อต่อให้ธนาคารอีกทีหนึ่งก็ได้

7. อิศราธร หาริณสุต ผู้ร่วมก่อตั้ง และประธานบริหารฝ่ายปฏิบัติการ บริษัท โอมิเซะ จำกัด (Omise)

1. หน่วยงาน/องค์กรของท่านให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีทางการเงิน (Fintech) มากน้อยแค่ไหน และมีผลิตภัณฑ์ Fintech ไດบ้าง

องค์กรของเราเริ่มต้นจากการทำธุรกิจ E commerce มาก่อน ซึ่งเรามองว่าส่วนของ Payment เป็นเรื่องที่สำคัญมากในการทำธุรกิจ โดยเฉพาะเรื่องของ User Experience และ Service level

ปัจจุบันเรามีส่วนในการส่งเสริมธุรกิจโดยเฉพาะกลุ่มที่เป็น Enterprise เป็นหลัก โดย Gateway ของเราจะเป็นแบบ P2P โดย Payment Gateway จะไปฝังอยู่ตาม Website ตาม Application ต่าง ๆ ของลูกค้า เช่น ค่ายมือถือเป็นหลัก บริษัทประกัน กลุ่มที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ต่าง ๆ เป็นต้น ผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เราให้บริการ Payment Gateway และเรื่องบัตรเป็นหลัก มีทั้งบัตรเครดิตและบัตรเดบิต มีการให้บริการอื่น ๆ เช่น Wallet โดย international Wallet เช่น Alipay และ Local wallet เช่น True Money และช่องทางผ่าน Counter เช่น เทสโก้โลตัส ช่องทางอื่น เช่น Internet Banking และมี QR Payment ที่กำลังจะดำเนินการ

ในเรื่องบัตรนั้น เรามองว่าคนเริ่มมาใช้บัตรเป็นหลัก เพราะคำนึงเรื่องความปลอดภัย เพราะหากจ่ายด้วยบัตรเครดิตแล้ว ร้านค้าไม่ส่งของให้ก็สามารถปฏิเสธการชำระได้ นอกจากนี้ บัตรเครดิตยังเป็นเรื่องของ การนำเงินในอนาคตมาใช้ แม้ยังไม่มีเงินในตอนนี้อาจสามารถซื้อของได้ สามารถแบ่งจ่ายได้ ซึ่งจะเป็นตัวกระตุ้นให้คนมาซื้อของมากยิ่งขึ้น ประกอบกับในระบบของเราสามารถจำเลขบัตรได้ ลูกค้าก็จะสะดวก ไม่ต้องกรอกรายละเอียดของบัตรทุกครั้งที่มาซื้อของ

2. ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา Fintech ขององค์กรของท่านคืออะไร

ปัญหาที่อยู่ในเรื่องบุคลากร เนื่องจากเราเน้น Development และ High Standard ดังนั้น ในการเลือกคนเข้ามาก็ต้องพิจารณาอย่างละเอียด ปัจจุบันมีบุคลากรกว่า 20 ชาติ (ประมาณ 160 คน) ที่เข้ามาทำงานในองค์กร โดยเรามีเป้าหมายในการพยายามให้คนที่มีความชำนาญช่วยสอนคนที่เป็ Local นอกจากนี้ ยังมีโครงการที่จะส่งเสริม Programmer ที่เป็นผู้หญิงมากยิ่งขึ้น (เรื่องความเท่าเทียมทางเพศ)

3. ในการพัฒนา Fintech ขององค์กรท่าน ประสบปัญหาข้อขัดขัดทางกฎหมายบ้างหรือไม่ อย่างไร

องค์กรเราเริ่มตั้งขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 2014 ปรท. สมัยนั้นยังไม่คุ้นเคยกับ Non Bank หรือ Start-up ประกอบกับเทคโนโลยีที่เรานำมาใช้ เป็น เทคโนโลยีใหม่ เช่น การใช้ Cloud Service หรือการพัฒนาอะไรต่าง ๆ ซึ่ง ปรท. อาจจะตามไม่ทัน และอาจจะมีข้อกฎหมายอะไรบางอย่างที่ทำให้การขอใบอนุญาตจาก ปรท. ทำได้ยาก ต้องใช้ระยะเวลา แต่ปัจจุบันการขอใบอนุญาตง่ายขึ้น มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และประเภทใบอนุญาตต่าง ๆ ก็มีความชัดเจนมากขึ้น

อย่างไรก็ดี ยังมีปัญหาในเรื่องการทดสอบต่าง ๆ เนื่องจากข้อกฎหมายไม่ได้กำหนดว่าเราสามารถจะทดสอบในสภาพแวดล้อมจริงได้มากน้อยขนาดไหน เช่น ถ้าเรายังไม่ได้รับใบอนุญาตเราก็ยังไม่สามารถทดสอบได้ในสภาพแวดล้อมจริง ไปเก็บเงินลูกค้า หรือไปโอนเงินให้ลูกค้าได้ ดังนั้น เวลาไปเปิดใช้จริง อาจไม่เป็นไปตามระดับ Service Level ซึ่งตรงนี้อาจให้กำหนดให้ชัดเจนขึ้นว่าจะสามารถทดสอบได้ในระดับไหน อย่างไร

4. ท่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนากฎหมาย หรือแนวนโยบายที่อยากให้ภาครัฐส่งเสริมการเจริญเติบโตของ Fintech อย่างไร

กฎหมายควรมีความชัดเจนในเรื่องของการทดสอบว่าจะสามารถทำได้ในระดับไหน (ตามที่กล่าวไปในข้อ 3)

5. ท่านคิดว่าแนวโน้มการพัฒนา Fintech ในประเทศไทยจะพัฒนาไปในทิศทางใด

เนื่องจากนโยบายรัฐบาลค่อนข้างจะตื่นตัวกับกระแสสังคมไร้เงินสดมากขึ้น และจะมี Provider หน้าใหม่เข้ามาในตลาดค่อนข้างเยอะ ซึ่งเรื่องของ Service Level กับ Experience ก็เป็นเรื่องที่สำคัญมาก หากทำไม่ได้ ลูกค้าก็จะหนีหายไปใช้บริการเจ้าอื่น นอกจากนี้ ในเรื่องของ Assessment Point ก็เป็นอีกเรื่องที่สำคัญมากที่อยากให้รัฐบาลส่งเสริม และผลักดันให้คนใช้ Cashless มากยิ่งขึ้น

8. บทสัมภาษณ์ของคุณโกเมน สิมากร

1. หน่วยงาน/องค์กรของท่านให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีทางการเงิน (Fintech) มากน้อยแค่ไหน และมีผลิตภัณฑ์ Fintech ไດบ้าง

มี E-Payment ซึ่งเป็นพวก Wallet และ Bill Payment นอกจากนี้ ยังมี E-Money โดยเป็นการโอนเงินระหว่าง Wallet และ P-Loan ซึ่งมีแนวโน้มจะไปถึง Digital Lending

2. ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา Fintech ขององค์กรของท่านคืออะไร

2.1 การที่มีกฎระเบียบจำนวนมาก และมีหลายหน่วยงานที่กำกับดูแล เช่น ธปท. กระทรวงการคลัง ปปง. โดยแต่ละหน่วยงานก็จะมีกฎหมายต่าง ๆ มีการรายงานข้อมูลต่าง ๆ ของตนเอง ไม่มีระบบหรือ Web Portal หรือหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลาง ทำให้ยุ่งยากและเกิดปัญหาในทางปฏิบัติ

2.2 ระยะเวลาในการพิจารณาของ Regulator กับการประกอบธุรกิจ เช่น การขอใบอนุญาตของบริษัท Start-Up โดยปกติจะใช้เวลาประมาณ 7-8 เดือน (เป็นการพิจารณาของ ธปท. 60 วันทำการ ส่วน กระทรวงการคลังไม่มีกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาที่ชัดเจน) ซึ่งไม่ตอบสนองกับความรวดเร็วในการประกอบธุรกิจ

2.3 รายละเอียดในแต่ละกฎหมายแตกต่างกันในแต่ละหน่วยงานกำกับ เช่น ปปง. ให้ E-Payment รายงานธุรกรรม 100,000 บาท ต่อมาก็มีการปรับเพิ่มอีก แต่สรรพากรให้รายงานธุรกรรม 200 ครั้ง และมีธุรกรรมมูลค่ารวม 2 ล้านบาท เป็นต้น

3. ในการพัฒนา Fintech ขององค์กรท่าน ประสบปัญหาข้อติดขัดทางกฎหมายบ้างหรือไม่ อย่างไร

3.1 ภาระการตรวจสอบตามกฎหมาย เช่น กฎกระทรวง ปปง. เกี่ยวกับการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า กำหนดหน้าที่ให้เอกชน แต่หน่วยงานรัฐกลับไม่มีฐานข้อมูลให้เชื่อมต่อโดยตรง ทำให้เอกชนต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อระบบมาใช้เพื่อตรวจสอบข้อมูล

3.2 ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง KYC กำหนดในเรื่องการขอข้อมูลลูกค้าก่อนทำธุรกรรมครั้งแรก โดยกำหนดให้ลูกค้าที่เป็นคนต่างชาติต้องใช้ที่อยู่ปัจจุบันในประเทศ ที่อยู่ในต่างประเทศ และอาชีพ ซึ่งการกำหนดให้ต้องแจ้งที่อยู่ในต่างประเทศและอาชีพนั้น ไม่มีประโยชน์และไม่สามารถตรวจสอบได้

3.3 ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง KYC กำหนดเกี่ยวกับหลักฐานในการแสดงตนว่าจะต้องใช้หนังสือรับรองการจดทะเบียนที่นายอำเภอออกให้เกินหกเดือน อาจเป็นปัญหาในทางปฏิบัติเพราะไม่ยืดหยุ่น

4. ท่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนากฎหมาย หรือแนวนโยบายที่อยากให้ภาครัฐส่งเสริมการเจริญเติบโตของ Fintech อย่างไร

4.1 เนื่องจากหน่วยงานกำกับมีหลายหน่วยงาน นอกจากการทำประชาพิจารณ์ในการออกกฎหมายใหม่ในแต่ละครั้งแล้ว หน่วยงานกำกับควรมีการหารือร่วมกันก่อนกำหนดหลักเกณฑ์หรือแก้ไขหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เนื่องจากมีผลกระทบต่อภาคธุรกิจ

4.2 ควรมีการแก้ไขปัญหา หรือกฎระเบียบที่เป็นปัญหาอุปสรรค เช่น ในเรื่องการขออนุญาตตามประกาศ ธปท. กำหนดให้ของบการเงินย้อนหลัง 3 ปี แต่ตาม พรบ. ระบบชำระเงินไม่ได้กำหนดไว้ นอกจากนี้ ตามหลักเกณฑ์ก่อนหน้านี้กำหนดให้ของบการเงินล่าสุดปีเดียว ซึ่งทำให้ประกาศ ธปท. นี้ เป็นอุปสรรคสำหรับ ธุรกิจ Start-Up มากกว่าเดิม

4.3 ควรมีมาตรการในการส่งเสริม และสนับสนุน เช่น อาจจะมีสัญญาออนไลน์ มีอากรแสตมป์อิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถใช้แทนการไปชำระอากรแสตมป์เป็นตัวเงินที่สรรพากรก็จะทำให้สะดวกมากขึ้น นอกจากนี้ มาตรการที่ออกมาสะท้อนถึงผู้เล่นรายเก่า รายใหม่ รายเล็ก และรายใหญ่ด้วย , มีการส่งเสริมด้าน IT Dev ไทย เพื่อให้ทัดเทียมกับต่างชาติ เป็นต้น

5. ท่านคิดว่าแนวโน้มการพัฒนา Fintech ในประเทศไทยจะพัฒนาไปในทิศทางใด

การแข่งขันในประเทศไทยยังคงมีอย่างต่อเนื่องอีกหลายปี ทั้งด้านเทคโนโลยีและการให้บริการ โดยจะมีผู้เล่นหน้าใหม่ ๆ เช่น GB Prime Pay , Dolfon Wallet เข้ามา แต่ก็ยังมีบางรายที่ออกไป ทุกคนต้องมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ พัฒนาโปรแกรมของตนเองเพื่อให้ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคให้มากที่สุด โดย Trend ของปีนี้ ก็คือ

1. Digital Lending เช่น ใน Bank Application , E-Commerce เช่น ลาชาต้า อาจจะมีการให้สินเชื่อแก่

แม่ค้าที่อยู่ใน Umbrella ของเขาเอง , พวก Non Bank ก็จะมีการทำสินเชื่อ Personal Loan ต่าง ๆ , P2P ก็กำลังรอดูกฎเกณฑ์ ธปท. อยู่ นอกจากนี้ ในเรื่องกฎหมายการมีกฎหมาย E-KYC ก็จะทำให้ทำพวก Lending , P2P Platform ได้ง่ายขึ้น

2. E-Commerce – Logistic – E Payment จะมีการร่วมทุนกันเพื่อให้ครบวงจร

9. คุณชนา โพธิ์จักร ผู้อำนวยการอาวุโส ผู้บริหารสาย Digital Banking ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)

1. หน่วยงาน/องค์กรของท่านให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีทางการเงิน (Fintech) มากน้อยแค่ไหน และมีผลิตภัณฑ์ Fintech ไດบ้าง

Fintech คือ Financial Technology ทั้งหมดที่ธนาคาร ธุรกิจธนาคารก็ใช้เทคโนโลยีในการทำธุรกิจหลายอย่าง คือ จะทำอะไรให้มีลูกค้าใหม่มา on board ให้ได้ หรือลูกค้าที่ใช้บริการอยู่แล้วให้ใช้บริการเพิ่มขึ้นก็เป็น product on boarding หรือเพิ่มการทำธุรกรรม เช่น การใช้ QR หรือ การกดตู้ ATM ไม่ใช้บัตร ซึ่งโดยรวมหน่วยงานเราให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการให้บริการมาก และพัฒนาต่อเนื่องเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่ตอบโจทย์ความต้องการของลูกค้ามากที่สุด

2. ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา Fintech ขององค์กรของท่านคืออะไร และในการพัฒนา Fintech ขององค์กรท่าน ประสบปัญหาข้อติดขัดทางกฎหมายบ้างหรือไม่ อย่างไร

อุปสรรคสำคัญมีหลายด้าน เช่น ไม่แน่ใจว่าสิ่งที่ทำไปถูกต้องตามกฎหมายหรือเกณฑ์ที่กำลังใหม่ หรือการไปร่วมกับ Fintech Startup จะได้ผลดีมากขึ้นแค่ไหน แต่อีกประเด็นที่สำคัญมาก คือ การขาดบุคลากรที่ขาดบุคคลที่เป็นสามารถทำ Tech ใหม่ ๆ ได้

ถ้าลงประเด็นในทางกฎหมาย ไม่คิดว่ามากเกินไป และไม่ได้ทำให้ช้าจนเกินไป ซึ่ง Sandbox คือ ประเด็นหนึ่งที่คุยกันมามากในช่วงที่ผ่านมา และมีปัญหาค่อนข้างมากในมุมมองของความราบรื่น ความล่าช้า และการที่บาง Products ไม่ได้ใช้งานจริง ๆ อย่างไรก็ดี ปีนี้จะมีการเริ่มใช้ Own Sandbox ซึ่งน่าจะทำให้สถานการณ์ดีขึ้น เพราะสถาบันการเงินสามารถกำกับตัวเองได้ภายใต้ Own Sandbox

ในอีกประเด็นที่สำคัญ คือ ธนาการถ่วงการแข่งขันของ Non-Bank ถ้าโยงกับเรื่องกฎระเบียบก็อยากให้ regulators มั่นใจว่าจะกำกับ Bank และ Non-Bank (Google, facebook, line, Alibaba) ภายใต้เกณฑ์เดียวกัน อยากให้เกิดความแข่งขันที่เท่าเทียม ซึ่ง ส่วนตัวคิดว่า Fintech ในไทยจะเกิดขึ้นได้ต้องมี Standard เดียวกัน เรื่องการกำหนดมาตรฐานเป็นเรื่องที่จำเป็นมาก เช่น Standard เรื่องการปล่อยข้อมูล/การเข้าถึงข้อมูล ขอยกตัวอย่างในยุโรปมีการกำหนดมาตรฐานข้อมูลที่เหมือนกัน ประกอบกับมาตรฐานของ GDPR ถ้าธนาคารจะปล่อยข้อมูลของลูกค้า (Data Portability) ต้องมีการกำหนดมาตรฐานที่เหมือนกัน เช่น ถ้าจะดึงข้อมูลบัญชีลูกค้า ก็ต้องใช้กระบวนการแบบนี้ ซึ่งจะส่งผลดีทั้งอุตสาหกรรม เพราะหากเกิด FinTech Startup ที่ทำ system มาตรฐานให้ธนาคารก็จะพัฒนาที่เดียวและจะเป็นในลักษณะเดียวกันทุกธนาคาร เพราะกฎหมายกำหนดมาตรฐานกลางมาให้ อย่างเช่นในไทยเราจะมี NDID ก็ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี แต่มันคือการจับหลาย ๆ คนมารวมกันมากกว่าการกำหนดมาตรฐานกลางเดียวกัน (Success case ของไทย คือ Promptpay กับ NDID คือ จุดเริ่มต้นเรื่อง Standardize ในประเทศไทย)

4. ท่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนากฎหมาย หรือแนวนโยบายที่อยากให้ภาครัฐส่งเสริมการเจริญเติบโตของ Fintech อย่างไร

เกณฑ์ e-Market Place ที่ผ่านมาเป็นอีก policy ที่ดีมาก แต่ว่าในทางประโยชน์อาจยังไม่ได้ประโยชน์อะไรมากนัก แต่เป็นการเริ่มต้นที่ดี ที่ ธปท. เข้าใจเรื่องการปรับเปลี่ยนของคู่แข่งในโลกการเงิน แต่สิ่งที่จะมีประโยชน์ คือ ข้อมูลที่ running อยู่บน platform โจทย์ของธนาคาร คือ ทำอย่างไรให้ลูกค้า

ใช้ เพราะลูกค้าพอจะซื้อจริง ๆ ก็เข้า Lazada หรือ Shopee อยู่ดี

องค์กรกำกับของไทยในความคิด คือ ถือว่าดีมาก ก.ล.ต. จะเป็นตัวอย่างที่ดีมากในการพยายามส่งเสริมให้เกิดเทคโนโลยี ธปท. แม้จะเริ่มตันช้ากว่าในบางเรื่องแต่ถือว่ามีสปิริตที่ดี สิ่งที่ยากจะฝาก คือ หน่วยงานของรัฐทั้งหมดต้องมีประสานกัน เช่น กระทรวงการคลัง ธปท. สนับสนุนการเป็น cashless แต่สรรพากรจะเก็บภาษี e-Payment ซึ่งจริง ๆ แล้วดีแต่ควรมียุทธศาสตร์ที่ดีกว่านี้ ส่วนกฎหมายอื่น ๆ ที่จะออกมา เช่น กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคล ธนาคารต้องการเวลาในการเตรียมการ และ Comply รวมไปถึง GDPR บางงานไม่สามารถแก้ไขได้ภายในเวลาอันสั้น อาจจะใช้เวลาเป็นปี ๆ ในการจัดการระบบใหม่ทั้งอื่น และอยากให้ Regulators ช่วย กำหนด Standard ให้ชัดเจน

5. ท่านคิดว่าแนวโน้มการพัฒนา Fintech ในประเทศไทยจะพัฒนาไปในทิศทางใด

ท้ายที่สุด เชื่อว่า Digital Bank ในไทยมาแรง และลูกค้าใช้งาน Digital Bank เยอะพอสมควรในปัจจุบัน แต่ดูจากตัวเลข ก็ยังมีการใช้เงินสดอยู่ไม่น้อย และเชื่อว่าผู้บริโภคพร้อม และก็เชื่อว่ากฎหมายจะมีส่วนช่วยสำคัญในการขับเคลื่อน

รายชื่อบุคคลที่คณะผู้วิจัยขอสัมภาษณ์เกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการเงิน (นักวิชาการ)

1. อัครวัฒน์ เลาวัฒน์ศิริ อาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1. ท่านคิดว่าเทคโนโลยีทางการเงิน (Fintech) มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภค และรูปแบบการให้บริการของผู้ให้บริการ มากน้อยแค่ไหน อย่างไร

มีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคและผู้ให้บริการแน่นอน แต่ไม่ได้มีผลเปลี่ยนแปลงมากอย่างที่หลายคนคาดการณ์ เนื่องจากผู้บริโภคในประเทศไทยยังมีข้อจำกัดเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยี (Digital Literacy) และความรู้ความเข้าใจดังกล่าวยังแตกต่างกันออกไปในแต่ละกลุ่มด้วย ดังนั้น การวิเคราะห์ผู้บริโภคในเรื่องนี้จำเป็นต้องแบ่งการวิเคราะห์เป็นกลุ่ม โดยอาจจะใช้เกณฑ์ช่วงวัย (Generations) ในการแบ่ง

จากงานวิจัยของอาจารย์ พบว่าคนในแต่ละ Generations มีมุมมองและการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ต่างกัน เมื่อวิเคราะห์ถึงลงไปถึงเรื่อง Fintech ก็พบว่า เป็นไปในทำนองเดียวกัน

ในส่วนของผู้ให้บริการนั้น Fintech เป็นช่องทางการลดต้นทุนการให้บริการที่สำคัญ ดังนั้น ผู้ให้บริการย่อมประสงค์ที่จะนำ Fintech ไปใช้ในผลิตภัณฑ์ของตนมากขึ้น

2. ท่านคิดว่ากฎหมายหรือกฎเกณฑ์ในปัจจุบันมีผลต่อการพัฒนา Fintech ในประเทศไทยหรือไม่ อย่างไร

อาจารย์มีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายระหว่างประเทศ จึงขอพูดในมุมมองของกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายระหว่างประเทศในปัจจุบันยังใช้รูปแบบเก่า กล่าวคือ ต้องมีคู่สัญญาสองฝ่าย แต่ปัจจุบันในเรื่อง Fintech ไม่สามารถติดตามรูปแบบเดิมได้อีกต่อไป หากพิจารณากฎเกณฑ์ของ World Trade Organization (WTO) จะเห็นว่ายังไม่มีอะไรที่สามารถเอาไปปรับใช้กับ Fintech ได้เลย แม้จะมี Ministerial Regulations ก็ยากที่จะแปลงเป็นสนธิสัญญาได้สำเร็จ เนื่องจากแต่ละประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศมหาอำนาจ มีผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน

แม้แต่กฎหมายการลงทุนระหว่างประเทศ ข้อพิพาทเกี่ยวกับ Fintech ก็ยังอยู่ภายใต้กรอบ Dispute Settlement ของ World Bank ที่ไม่อาจปรับใช้ได้กับการลงทุนในเรื่อง Fintech

เมื่อมองในมุมมองของกฎหมายระหว่างประเทศคืบคลาน ก็จะมีประเด็นพิจารณาที่ยังไม่มีคำตอบอยู่หลายประการ เช่น ใครจะเป็นผู้มีสิทธิฟ้องศาล และหากฟ้องศาลในประเทศใดประเทศหนึ่งแล้ว ผู้เสียหายอื่นจะหมดสิทธิฟ้องศาลในอีกประเทศหนึ่งหรือไม่

ปัญหาเหล่านี้ล้วนเกิดจากต้นตอที่แต่ละรัฐให้ความสำคัญกับอำนาจอุปไทยของตนเอง แต่หากเป็นเรื่อง Fintech หรือ E-commerce แล้ว แต่ละรัฐควรต้องมุ่งเน้นที่ Economic Flow มากกว่าอำนาจอุปไทย

สำหรับกฎหมายของประเทศไทยเอง ภาครัฐควรพิจารณาให้รู้จนแน่ชัดเสียก่อนว่าต้องการจะกำกับดูแลอะไร โดยต้องมีความเข้าใจในเทคโนโลยีที่จะกำกับดูแลอย่างลึกซึ้ง ซึ่งในปัจจุบันนี้ ภาครัฐเข้าไปกำกับดูแลโดยที่ยังไม่มีความเข้าใจเพียงพอ ยกตัวอย่างเช่น กฎหมายเรื่อง Cryptocurrency ที่รัฐเข้ามากำกับดูแลเร็วจนเกินไป

3. ท่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนากฎหมายหรือแนวนโยบายที่อยากให้ภาครัฐส่งเสริมการเจริญเติบโตของ Fintech อย่างไร

สิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดอุปทาน (Demand) ต่อ Fintech ในประเทศไทยเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในอุตสาหกรรมคือการสร้าง Digital Literacy แล้วจากนั้นจะเกิด Network Marketing ในกลุ่มผู้ใช้บริการเองโดยไม่เป็นภาระต้นทุนของผู้ประกอบการ ซึ่งการสร้าง Digital Literacy นั้น รัฐสามารถเข้ามาสนับสนุนได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความรู้แก่ SMEs และ Startups เพื่อให้ผู้ประกอบการเหล่านี้กล้าที่จะเข้ามาใช้เทคโนโลยี ไม่ว่าจะเป็นบทบาทของผู้ให้บริการหรือผู้ใช้บริการ รัฐ มหาวิทยาลัย และสมาคมต่างๆ ควรร่วมมือกันในเรื่องดังกล่าว

ปัจจุบันนี้ รัฐให้การสนับสนุนการทำงานวิจัย แต่การสนับสนุนของรัฐยังเน้นเพียงแรงงานวิจัยที่แก้ปัญหาสังคม เช่น แก้ปัญหาความยากจน เป็นต้น โดยที่ไม่มีการสนับสนุนงานวิจัยที่นำไปใช้ในภาคธุรกิจ (Commercialized) ซึ่งอาจารย์เข้าใจว่ารัฐเองก็มีข้อจำกัดในการให้เงินสนับสนุน อย่างไรก็ดี รัฐสามารถหาเงินจากแหล่งอื่นได้โดยไม่ต้องใช้ภาษีจากประชาชน

นอกจากนี้ ในมุมมองกฎหมายระหว่างประเทศ ประเทศไทยควรจะก้าวเข้าไปมีบทบาทในฐานะผู้ขับเคลื่อนในการพัฒนากฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับ Fintech เพื่อเอื้อให้ผู้ให้บริการได้ใช้ประโยชน์และผู้ให้บริการสามารถใช้เทคโนโลยีได้มากขึ้น ประเทศไทยสามารถเป็นได้ทั้งผู้รับเทคโนโลยีและผู้ให้เทคโนโลยี ดังนั้น เมื่อไปเจรจากับต่างประเทศ ภาครัฐต้องวางตำแหน่งและบทบาทตนเองให้ชัดเจน

ในทางกฎหมายการลงทุนระหว่างประเทศ อาจลองพิจารณาการทำ Economic Development Contract หรือสัญญาสัมปทาน เนื่องจากสัญญาสัมปทานโดยหลักการสามารถเป็นอะไรก็ได้ เช่น ให้ผู้ประกอบการเข้ามาลงทุนเรื่อง Fintech ในประเทศไทย โดยที่ตัวสัญญาอาจจะมี Stabilization Clause อันเป็นข้อความยกเว้นกฎเกณฑ์บางอย่างในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง หากการทำสัญญาสัมปทานรูปแบบนี้ยังนำมาบังคับใช้ได้ยากในระดับประเทศ ก็อาจพิจารณานำมาปรับใช้ภายใน Special Economic Zone หรือเขตเศรษฐกิจพิเศษก่อนก็ได้

4. ท่านคิดว่าในอนาคตแนวโน้มการพัฒนา Fintech ในประเทศไทยจะพัฒนาไปในทิศทางใด

2. ดร. ปิยะบุตร บุญอร่ามเรือง อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. ท่านคิดว่าเทคโนโลยีทางการเงิน (Fintech) มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภค และรูปแบบการให้บริการของผู้ให้บริการ มากน้อยแค่ไหน อย่างไร

--

2. ท่านคิดว่ากฎหมายหรือกฎเกณฑ์ในปัจจุบันมีผลต่อการพัฒนา Fintech ในประเทศไทยหรือไม่ อย่างไร

ในความคิดเห็นของอาจารย์ ด้วยกฎหมายไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา Fintech แต่ปัญหาอยู่ที่กระบวนการบังคับตามด้วยกฎหมาย

ปัญหาอีกประการหนึ่งคือหลักเกณฑ์เรื่อง Sandbox ของ ธปท. ซึ่งหลักการของ Sandbox แท้จริงแล้วคือต้องการให้ตลาดสามารถพัฒนาตัวเองโดยมีหน่วยงานกำกับดูแลคอยอยู่แค่เพียงห่าง ๆ แต่สำหรับประเทศไทยต้องมีการขออนุญาตทุกอย่าง แม้ว่า ธปท. จะมี Sandbox และเปิดให้ธนาคารสามารถมี Sandbox ภายในของตนเองได้ในกรณีที่ต้องการทดสอบผลิตภัณฑ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น แต่การทดสอบเหล่านี้ก็ยังไม่หลุดจากกรอบการถูกควบคุม

Sandbox คือการดึงดูดให้มีผู้ประกอบการภายนอกเข้ามาลองใช้เทคโนโลยีในการประกอบธุรกิจ หน่วยงานกำกับดูแลเพียงแค่ออกข้อกำหนดไม่ให้เกิดการทดสอบดังกล่าวสร้างความเสียหาย เพราะ Fintech นั้นหากไม่มีผู้เล่นใหม่ ๆ เข้ามา ตลาดก็จะไม่มีความเคลื่อนไหว รัฐไม่ควรจะมองว่าการที่ผู้เล่นใหม่ ๆ ไม่สามารถแข่งขันได้จนต้องออกจากตลาดไปเป็นปัญหา เนื่องจากกรณีดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของกลไกตลาดอย่าง que ตลาดควรจะเป็นอยู่แล้ว

ในส่วนของกฎหมายเรื่องอื่น ๆ นั้น อาจารย์ไม่ได้มองว่าเป็นปัญหา แต่ปัญหาอยู่ที่การตีความและการนำกฎหมายไปใช้ ยกตัวอย่างเช่น กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลก็เปิดให้เจ้าของข้อมูลสามารถให้ความยินยอมได้ ผู้ประกอบการที่ประสงค์จะใช้ข้อมูลเพียงแค่อำนาจขออนุญาตจากเจ้าของข้อมูลก่อน และกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลก็รองรับเรื่องความจำเป็นของผู้ประกอบการในการเก็บและใช้ข้อมูลที่เป็นสำหรับการทำสัญญาโดยไม่ต้องขอความยินยอมอยู่แล้ว เช่น มีลูกค้าเปิดบัญชีกับธนาคารแห่งหนึ่ง ธนาคารก็ย่อมต้องจัดเก็บและนำข้อมูลส่วนบุคคลเพียงเท่าที่จำเป็นต่อการเปิดบัญชีไปใช้ หากต่อมาลูกค้าไม่ยินยอมให้ธนาคารใช้ข้อมูลดังกล่าวอีกต่อไป แต่ประสงค์จะให้คงบัญชีกับธนาคารดังกล่าวไว้ ก็ไม่สามารถทำได้ การตีความต้องแยกประเด็นระหว่าง Consent-based และ Contract-based ซึ่งกฎหมายไทยก็มีรองรับไว้ครบถ้วน

ในประเด็นของกฎหมายว่าด้วยความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์หรือ Cybersecurity ก็เป็นเพียงเครื่องมือเพื่อรับรองความปลอดภัย สำหรับภาคธุรกิจนั้น การให้ความสำคัญกับเรื่อง Cybersecurity ยังเป็นเรื่องใหม่ จึงไม่มีการจัดสรรเงินงบประมาณไปลงทุนด้านนี้อย่างเพียงพอ จึงต้องมีกฎหมายออกมาบังคับให้

ต้องทำ จึงอาจกล่าวได้ว่า กฎหมายด้าน Cybersecurity ไม่ใช่อุปสรรคในการพัฒนา Fintech แต่เป็นการรับรองความปลอดภัยให้ Fintech Ecosystem มากกว่า

3. ท่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนากฎหมายหรือแนวนโยบายที่อยากให้ภาครัฐส่งเสริมการเจริญเติบโตของ Fintech อย่างไร

กฎหมายเรื่อง Sandbox ของสหรัฐอเมริกามีการแบ่งเป็นระดับ เช่น หากเป็นผู้ประกอบการรายเล็ก มาก ๆ ก็ไม่จำเป็นต้องมาขออนุญาต สามารถดำเนินการไปได้เลย นั่นคือการมุ่งเน้นการพัฒนา Fintech โดยที่รัฐเพียงแค่คอยดูอยู่ห่าง ๆ ไม่ให้การทดสอบการใช้เทคโนโลยีก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่นเท่านั้น ซึ่งหลักการนี้ก็น่านำมาปรับใช้ในประเทศไทยเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ เรื่องการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล ยังไม่มีอะไรบังคับให้หน่วยงานของรัฐที่เป็นผู้ครอบครองข้อมูลที่สำคัญต้องเข้ามาอยู่ในระบบเพื่อทำหน้าที่เป็น Authoritative Source (AS)

อาจารย์ยังคิดไปถึงกรอบกฎหมายระหว่างประเทศ ในเรื่องความรับผิดชอบของรัฐที่ควรนำมาปรับใช้ กับเรื่อง Cybersecurity ด้วย เพื่อให้รัฐเป็นประกันอีกชั้นหนึ่งในการรับรองความปลอดภัยทางไซเบอร์ กล่าวคือ รัฐต้องมีความรับผิดชอบต่อ Non-state Actor ด้วย

4. ท่านคิดว่าในอนาคตแนวโน้มการพัฒนา Fintech ในประเทศไทยจะพัฒนาไปในทิศทางใด

--

ดร. กิริฎา เภาพิจิตร ผู้อำนวยการวิจัย ด้านการวิจัยและคำปรึกษาระหว่างประเทศ สถาบันวิจัยเพื่อการ
พัฒนาประเทศไทย (TDRI)

1. ท่านคิดว่าเทคโนโลยีทางการเงิน (Fintech) มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภค และรูปแบบการให้บริการของผู้ให้บริการ มากน้อยแค่ไหน อย่างไร

มีบทบาทสำคัญทั้งในการเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภค และรูปแบบการให้บริการของผู้ให้บริการ (Payment) เช่น การให้บริการของธนาคารพาณิชย์เปลี่ยนจากการใช้คนมาเป็นการให้บริการแบบ digital มากขึ้น เป็น Mobile Banking ทำให้ลดค่าใช้จ่ายได้เยอะ แต่ค่าธรรมเนียมก็จะลดลงไปด้วย ซึ่งข้อดีก็คือได้ข้อมูลของลูกค้าอย่างมาก ซึ่งทำให้เขาสามารถเอาไปต่อยอดในการทำธุรกิจได้

สำหรับประเทศไทย Fintech เริ่มจาก Payment ก่อน ทำให้ Business Model เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ระบบ E-Wallet ต้องปรับตัว เนื่องจากไม่มีค่า Fee เลยต้องมีบริการทางด้านอื่นแทน เช่น มีการใช้บัตร Rabbit

นอกจากนี้ ยังมีการใช้ Robot Adviser มาแทนคนเพิ่มขึ้น เพื่อแนะนำการลงทุน วิเคราะห์ความเสี่ยง เลือกจัดพอร์ตให้เรา โดยยังมีคนคอยช่วยแนะนำอยู่ด้วย แบบนี้ทำให้ใช้คนน้อยลง Fee ที่จัดเก็บก็ลดลง เพราะราคาถูกกว่าจ้างคนมาก

2. ท่านคิดว่าปัจจัยอะไรบ้างที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาของ Fintech

3. ท่านคิดว่ากฎหมายหรือกฎเกณฑ์ในปัจจุบันมีผลต่อการพัฒนา Fintech ในประเทศไทยหรือไม่ อย่างไร

4. ท่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนากฎหมายหรือแนวนโยบายที่อยากให้ภาครัฐส่งเสริมการเจริญเติบโตของ Fintech อย่างไร

5. ท่านคิดว่า Fintech มีบทบาทในการส่งเสริม Financial Inclusion หรือไม่ อย่างไร

6. ท่านคิดว่าในอนาคตแนวโน้มการพัฒนา Fintech ในประเทศไทยจะพัฒนาไปในทิศทางใด

อิสราคร หาริณสุต ผู้ร่วมก่อตั้ง และประธานบริหารฝ่ายปฏิบัติการ บริษัท โอมิเซะ จำกัด (Omise)

1. หน่วยงาน/องค์กรของท่านให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีทางการเงิน (Fintech) มากน้อยแค่ไหน และมีผลิตภัณฑ์ Fintech ไດบ้าง

องค์กรของเราเริ่มต้นจากการทำธุรกิจ E commerce มาก่อน ซึ่งเรามองว่าส่วนของ Payment เป็นเรื่องที่สำคัญมากในการทำธุรกิจ โดยเฉพาะเรื่องของ User Experience และ Service level

ปัจจุบันเรามีส่วนในการส่งเสริมธุรกิจโดยเฉพาะกลุ่มที่เป็น Enterprise เป็นหลัก โดย Gateway ของเราจะเป็นแบบ P2P โดย Payment Gateway จะไปฝังอยู่ตาม Website ตาม Application ต่าง ๆ ของลูกค้า เช่น ค่ายมือถือเป็นหลัก บริษัทประกัน กลุ่มที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ต่าง ๆ เป็นต้น ผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ เราให้บริการ Payment Gateway และเรื่องบัตรเป็นหลัก มีทั้งบัตรเครดิตและบัตรเดบิต มีการให้บริการอื่น ๆ เช่น Wallet โดย international Wallet เช่น Alipay และ Local wallet เช่น True Money และช่องทางผ่าน Counter เช่น เทสโก้โลตัส ช่องทางอื่น เช่น Internet Banking และมี QR Payment ที่กำลังจะดำเนินการ

ในเรื่องบัตรนั้น เรามองว่าคนเริ่มมาใช้บัตรเป็นหลัก เพราะคำนึงเรื่องความปลอดภัย เพราะหากจ่ายด้วยบัตรเครดิตแล้ว ร้านค้าไม่ส่งของให้ก็สามารถปฏิเสธการชำระได้ นอกจากนี้ บัตรเครดิตยังเป็นเรื่องของ การนำเงินในอนาคตมาใช้ แม้ยังไม่มียเงินในตอนนี้อก็สามารถซื้อของได้ สามารถแบ่งจ่ายได้ ซึ่งจะเป็นตัวกระตุ้นให้คนมาซื้อของมากยิ่งขึ้น ประกอบกับในระบบของเราสามารถจำเลขบัตรได้ ลูกค้าก็จะสะดวก ไม่ต้องกรอกรายละเอียดของบัตรทุกครั้งที่มาซื้อของ

2. ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา Fintech ขององค์กรของท่านคืออะไร

ปัญหาที่อยู่ในเรื่องบุคลากร เนื่องจากเราเน้น Development และ High Standard ดังนั้น ในการเลือกคนเข้ามาก็ต้องพิจารณาอย่างละเอียด ปัจจุบันมีบุคลากรกว่า 20 ชาติ (ประมาณ 160 คน) ที่เข้ามาทำงานในองค์กร โดยเรามีเป้าหมายในการพยายามให้คนที่มีความชำนาญช่วยสอนคนที่เป็น Local นอกจากนี้ ยังมีโครงการที่จะส่งเสริม Programmer ที่เป็นผู้หญิงมากยิ่งขึ้น (เรื่องความเท่าเทียมทางเพศ)

3. ในการพัฒนา Fintech ขององค์กรท่าน ประสบปัญหาข้อขัดขัดทางกฎหมายบ้างหรือไม่ อย่างไร

องค์กรเราเริ่มตั้งขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 2014 ระบุท. สมัยนั้นยังไม่คุ้นเคยกับ Non Bank หรือ Start-up ประกอบกับเทคโนโลยีที่เรานำมาใช้ เป็น เทคโนโลยีใหม่ เช่น การใช้ Cloud Service หรือการพัฒนาอะไรต่าง ๆ ซึ่ง ระบุท. อาจจะตามไม่ทัน และอาจจะมีข้อกฎหมายอะไรบางอย่างที่ทำให้การขอใบอนุญาตจาก ระบุท. ทำได้ยาก ต้องใช้ระยะเวลา แต่ปัจจุบันการขอใบอนุญาตง่ายขึ้น มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และประเภทใบอนุญาตต่าง ๆ ก็มีความชัดเจนมากขึ้น

อย่างไรก็ดี ยังมีปัญหาในเรื่องการทดสอบต่าง ๆ เนื่องจากข้อกฎหมายไม่ได้กำหนดว่าเราสามารถจะทดสอบในสภาพแวดล้อมจริงได้มากน้อยขนาดไหน เช่น ถ้าเรายังไม่ได้รับใบอนุญาตเรายังไม่สามารถทดสอบได้ในสภาพแวดล้อมจริง ไปเก็บเงินลูกค้า หรือไปโอนเงินให้ลูกค้าได้ ดังนั้น เวลาไปเปิดใช้จริง อาจไม่เป็นไปตามระดับ Service Level ซึ่งตรงนี้อาจให้กำหนดให้ชัดเจนขึ้นว่าจะสามารถทดสอบได้ในระดับไหน อย่างไร

4. ท่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนากฎหมาย หรือแนวนโยบายที่อยากให้ภาครัฐส่งเสริมการเจริญเติบโตของ Fintech อย่างไร

กฎหมายควรมีความชัดเจนในเรื่องของการทดสอบว่าจะสามารถทำได้ในระดับไหน (ตามที่กล่าวไปในข้อ 3)

5. ท่านคิดว่าแนวโน้มการพัฒนา Fintech ในประเทศไทยจะพัฒนาไปในทิศทางใด

เนื่องจากนโยบายรัฐบาลค่อนข้างจะตื่นตัวกับกระแสสังคมไร้เงินสดมากขึ้น และจะมี Provider ใหม่ๆเข้ามาในตลาดค่อนข้างเยอะ ซึ่งเรื่องของ Service Level กับ Experience ก็เป็นเรื่องที่สำคัญมาก หากทำไม่ได้ ลูกค้าก็จะหนีหายไปใช้บริการเจ้าอื่น นอกจากนี้ ในเรื่องของ Assessment Point ก็เป็นอีกเรื่องที่สำคัญมากที่อยากให้รัฐบาลส่งเสริม และผลักดันให้คนใช้ Cashless มากยิ่งขึ้น

บทสัมภาษณ์ของคุณโกเมน สิมากร

1. หน่วยงาน/องค์กรของท่านให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีทางการเงิน (Fintech) มากน้อยแค่ไหน และมีผลิตภัณฑ์ Fintech ไດบ้าง

มี E-Payment ซึ่งเป็นพวก Wallet และ Bill Payment นอกจากนี้ ยังมี E-Money โดยเป็นการโอนเงินระหว่าง Wallet และ P-Loan ซึ่งมีแนวโน้มจะไปถึง Digital Lending

2. ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา Fintech ขององค์กรของท่านคืออะไร

2.1 การที่มีกฎระเบียบจำนวนมาก และมีหลายหน่วยงานที่กำกับดูแล เช่น ธปท. กระทรวงการคลัง ปปง. โดยแต่ละหน่วยงานก็จะมีกฎหมายต่าง ๆ มีการรายงานข้อมูลต่าง ๆ ของตนเอง ไม่มีระบบหรือ Web Portal หรือหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลาง ทำให้ยุ่งยากและเกิดปัญหาในทางปฏิบัติ

2.2 ระยะเวลาในการพิจารณาของ Regulator กับการประกอบธุรกิจ เช่น การขอใบอนุญาตของบริษัท Start-Up โคบายคิดจะใช้เวลาประมาณ 7-8 เดือน (เป็นการพิจารณาของ ธปท. 60 วันทำการ ส่วน กระทรวงการคลังไม่มีกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาที่ชัดเจน) ซึ่งไม่ตอบสนองกับความรวดเร็วในการประกอบธุรกิจ

2.3 รายละเอียดในแต่ละกฎหมายแตกต่างกันในแต่ละหน่วยงานกำกับ เช่น ปปง. ให้ E-Payment รายงานธุรกรรม 100,000 บาท ต่อมาก็มีการปรับเพิ่มอีก แต่สรรพากรให้รายงานธุรกรรม 200 ครั้ง และมีธุรกรรมมูลค่ารวม 2 ล้านบาท เป็นต้น

3. ในการพัฒนา Fintech ขององค์กรท่าน ประสบปัญหาข้อขัดขัดทางกฎหมายบ้างหรือไม่ อย่างไร

3.1 ภาระการตรวจสอบตามกฎหมาย เช่น กฎกระทรวง ปปง. เกี่ยวกับการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า กำหนดหน้าที่ให้เอกชน แต่หน่วยงานรัฐกลับไม่มีฐานข้อมูลให้เชื่อมต่อโดยตรง ทำให้เอกชนต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อระบบมาใช้เพื่อตรวจสอบข้อมูล

3.2 ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง KYC กำหนดในเรื่องการขอข้อมูลลูกค้าก่อนทำธุรกรรมครั้งแรก โดยกำหนดให้ลูกค้าที่เป็นคนต่างชาติต้องใช้ที่อยู่ปัจจุบันในประเทศ ที่อยู่ในต่างประเทศ และ

อาชีพ ซึ่งการกำหนดให้ต้องแจ้งที่อยู่ในต่างประเทศและอาชีพนั้น ไม่มีประโยชน์และไม่สามารถตรวจสอบได้

3.3 ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง KYC กำหนดเกี่ยวกับหลักฐานในการแสดงตนว่าจะต้องใช้หนังสือรับรองการจดทะเบียนที่นายอำเภอออกให้เกินหกเดือน อาจเป็นปัญหาในทางปฏิบัติเพราะไม่ยืดหยุ่น

4. ท่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนากฎหมาย หรือแนวนโยบายที่อยากให้ภาครัฐส่งเสริมการเจริญเติบโตของ Fintech อย่างไร

4.1 เนื่องจากหน่วยงานกำกับมีหลายหน่วยงาน นอกจากการทำประชาพิจารณ์ในการออกกฎหมายใหม่ในแต่ละครั้งแล้ว หน่วยงานกำกับควรมีการหารือร่วมกันก่อนกำหนดหลักเกณฑ์หรือแก้ไขหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เนื่องจากมีผลกระทบต่อภาคธุรกิจ

4.2 ควรมีการแก้ไขปัญหา หรือกฎระเบียบที่เป็นปัญหาอุปสรรค เช่น ในเรื่องการขออนุญาตตามประกาศ ธปท. กำหนดให้ของบการเงินย้อนหลัง 3 ปี แต่ตาม พรบ. ระบบชำระเงินไม่ได้กำหนดไว้ นอกจากนี้ ตามหลักเกณฑ์ก่อนหน้านี้กำหนดให้ของบการเงินล่าสุดปีเดียว ซึ่งทำให้ประกาศ ธปท. นี้ เป็นอุปสรรคสำหรับ ธุรกิจ Start-Up มากกว่าเดิม

4.3 ควรมีมาตรการในการส่งเสริม และสนับสนุน เช่น อาจจะมีสัญญาออนไลน์ มีอากรแสตมป์อิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถใช้แทนการไปชำระอากรแสตมป์เป็นตัวเงินที่สรรพากรก็จะทำให้สะดวกมากขึ้น นอกจากนี้ มาตรการที่ออกมาสะท้อนถึงผู้เล่นรายเก่า รายใหม่ รายเล็ก และรายใหญ่ด้วย , มีการส่งเสริมด้าน IT Dev ไทย เพื่อให้ทัดเทียมกับต่างชาติ เป็นต้น

5. ท่านคิดว่าแนวโน้มการพัฒนา Fintech ในประเทศไทยจะพัฒนาไปในทิศทางใด

การแข่งขันในประเทศไทยยังคงมีอย่างต่อเนื่องอีกหลายปี ทั้งด้านเทคโนโลยีและการให้บริการ โดยจะมีผู้เล่นหน้าใหม่ ๆ เช่น GB Prime Pay , Dolfon Wallet เข้ามา แต่ก็มีบางรายที่ออกไป ทุกคนต้องมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ พัฒนาโปรแกรมของตนเองเพื่อให้ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคให้มากที่สุด โดย Trend ของปีนี้ ก็คือ

1. Digital Lending เช่น ใน Bank Application , E-Commerce เช่น ลาซาด้า อาจจะมีการให้สินเชื่อแก่

แม้ค้าที่อยู่ใน Umbrella ของเขาเอง , พวก Non Bank ก็จะมีการทำสินเชื่อ Personal Loan ต่าง ๆ , P2P ก็กำลังรอดูกฎเกณฑ์ ธปท. อยู่ นอกจากนี้ ในเรื่องกฎหมายการมีกฎหมาย E-KYC ก็จะทำให้ทำพวก Lending , P2P Platform ได้ง่ายขึ้น

2. E-Commerce – Logistic – E Payment จะมีการร่วมทุนกันเพื่อให้ครบวงจร

รายชื่อบุคคลที่คณะผู้วิจัยขอสัมภาษณ์เกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการเงิน (หน่วยงานภาครัฐ)

1. นางสาวสภัทร์พร ธรรมภรณ์พิลาต ผู้อำนวยการสำนักนโยบายระบบการเงินและสถาบันการเงิน สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง

1. ท่านคิดว่าเทคโนโลยีทางการเงิน (Fintech) มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภค และรูปแบบการให้บริการของผู้ให้บริการ มากน้อยแค่ไหน อย่างไร

มีบทบาทมาก เพราะ Fintech ทำให้การประกอบธุรกิจทุกอย่างง่ายขึ้น การให้บริการและการใช้บริการทุกอย่างง่ายขึ้น ผู้บริโภคและผู้ให้บริการต้องมีการควบคุมตนเองมากขึ้น และต้องสร้างความรู้ความเข้าใจด้านดิจิทัล (Digital Literacy) ควบคู่ไปด้วย

2. ท่านคิดว่าเทคโนโลยีทางการเงิน (Fintech) มีบทบาท หรือความเชื่อมโยงต่อการพัฒนาของเศรษฐกิจไทยหรือไม่ อย่างไร

Fintech ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจไทยแน่นอน เพราะเป็นเทคโนโลยีที่ช่วยลดต้นทุนในการประกอบธุรกิจ ลดความซ้ำซ้อนของกระบวนการต่าง ๆ พร้อมทั้งส่งเสริมให้เกิดความโปร่งใสและความเป็นธรรมในการแข่งขันยิ่งขึ้น

3. ท่านคิดว่าปัจจัยอะไรบ้างที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาของ Fintech

ปัจจัยประการแรกเลยคือโครงสร้างกฎหมาย ต้องสามารถรองรับสังคมไร้กระดาษให้ได้ก่อน กระบวนการทุกอย่างต้องสามารถดำเนินการแบบ Paperless ได้จนกระทั่งถึงกระบวนการทางศาลเลย

นอกจากนี้ปัจจัยเรื่องการแบ่งปันข้อมูล (Data Sharing) ก็เป็นปัจจัยสำคัญ หากไม่มีการแบ่งปันข้อมูลระหว่างหน่วยงานหรือองค์กร Fintech ก็ไม่สามารถพัฒนาไปได้

สุดท้ายคือปัจจัยเรื่องบุคลากร ผู้บริหารหน่วยงานต้องรู้และเข้าใจจริง ๆ ว่า Fintech คืออะไร และจะพัฒนา Fintech ได้อย่างไร บุคลากรในหน่วยงานต้องทำงานร่วมกันเพื่อผลักดัน Fintech

4. ท่านคิดว่ากฎหมายหรือกฎเกณฑ์ในปัจจุบันมีผลต่อการพัฒนา Fintech ในประเทศไทยหรือไม่ อย่างไร
กล่าวไปแล้วในข้อ 3.

5. ท่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนากฎหมายหรือแนวนโยบายที่อยากให้ภาครัฐส่งเสริมการเจริญเติบโตของ Fintech อย่างไร

กล่าวไปแล้วในข้อ 3.

6. ท่านคิดว่า Fintech มีบทบาทในการส่งเสริม Financial Inclusion หรือไม่ อย่างไร

Fintech มีขึ้นก็เพื่อส่งเสริม Financial Inclusion เป็นเป้าหมายหลักอยู่แล้ว เมื่อการทำธุรกรรมหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจทุกอย่างง่ายขึ้น ก็ส่งเสริมให้เกิด Financial Inclusion มากขึ้น

7. ท่านคิดว่าในอนาคตแนวโน้มการพัฒนา Fintech ในประเทศไทยจะพัฒนาไปในทิศทางใด

ภาคเอกชนจะเดินหน้าไปก่อน และจะเกิดความร่วมมือที่เกินกว่าภาคอุตสาหกรรมการเงิน ในอนาคตทุกภาคอุตสาหกรรมจะเข้ามาในตลาด Fintech โดยมีสถาบันการเงินเป็นผู้สนับสนุน

เมื่อภาคเอกชนเดินหน้า ก็จะเป็นตัวเร่งให้ภาครัฐต้องรีบพัฒนาเช่นกัน และนอกจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจแล้ว Fintech ยังช่วยเรื่องการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันอีกด้วย

2. ธนาคารแห่งประเทศไทย

บทสัมภาษณ์คุณพงษ์รัช โพรคิจ ผู้อำนวยการฝ่ายเทคโนโลยีทางการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย

1. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ FinTech ที่อยู่ในความดูแลของ ธปท. มีอะไรบ้าง?

ตอบ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ FinTech ที่อยู่ในความดูแลของ ธปท. อาจแบ่งได้สองกลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ เกณฑ์เดิมที่กำกับดูแลสถาบันการเงินภายใต้กำกับ และเกณฑ์ใหม่ ๆ ที่ได้รับการปรับปรุงเพื่อรองรับเทคโนโลยีทางการเงินเกณฑ์ใหม่ ๆ เช่น 1) Regulatory Sandbox เดิมคือ ต้องมาของ ธปท. ก่อนจะอนุญาตให้ดำเนินธุรกิจ

โดยใช้เทคโนโลยี และจะมีการบริหารความเสี่ยง ขั้นตอนต่าง ๆ ใช้เวลาค่อนข้างนาน ซึ่งหากมองในมุมกำกับดูแล คือ ธปท. ก็ตั้งส่วน FinTech ขึ้นมาเพื่อทำเรื่องนี้โดยเฉพาะ ซึ่งหากมีเข้ามาใน Sandbox แล้วก็ต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมที่จำกัด เช่น จำนวนลูกค้า หรือเริ่มดำเนินการเฉพาะบางสาขา ต่อมาได้มีการพัฒนาเกิด Own Sandbox เพื่อแก้ปัญหาความล่าช้าของ Regulatory Sandbox และรองรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเงินบางอย่างที่เป็นของสถาบันการเงินเอง (ไม่ใช่ระบบโครงข่ายที่ใช้ร่วมกับสถาบันการเงินอื่น หรือไม่ใช่โครงสร้างพื้นฐาน) เช่น ระบบ Blockchain ที่ใช้ด้วยกันในการทำ Letter of Guarantee (LG) ลักษณะนี้เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่ใช้ร่วมกันระหว่างสถาบันการเงิน ก็จะต้องมาทดสอบใน Regulatory Sandbox ในทางตรงกันข้าม หากธนาคารจะทำโอนเงินข้ามประเทศโดยใช้เทคโนโลยี Distributed Ledger Technology (DLT) ของธนาคารนั่นเอง กับ Counterparty ต่างประเทศ แบบนี้สามารถใช้ Own Sandbox ได้ แต่หากเป็นการทำ KYC ตามหลัก NDID ซึ่งในทางปฏิบัติหลัก NDID คือ การเชื่อมถนนระหว่างธนาคารเพื่อการยืนยันตัวตนแทนลูกค้าใน platform กลาง ถ้ากรณีแบบนี้จะต้องเป็น Regulatory Sandbox เพราะต้องมีการใช้โครงข่ายหรือระบบร่วมกัน

ดังนั้น การจะทำ Own Sandbox จะต้องมีการกำหนดนโยบายของสถาบันการเงินเองให้ชัดเจน (มีการตั้ง Board ในสถาบันการเงินของตัวเอง) และเสนอแผนมาที่ ธปท. ซึ่ง ธปท. จะต้องพิจารณาตามหลัก

Key Success Indicator คือ ประเมินว่าผ่านตามตัววัดที่ตั้งไว้หรือยัง เช่น Biometric ใช้ Algorithm ในการเปรียบเทียบรูปที่ถ่ายมากับบัตรประชาชน ก็ต้องดูว่าเทคโนโลยีที่เขาใช้มันแม่นยำแค่ไหน ซึ่งธนาคารก็ทำ Lab Test หรือ อาจมีการ Test กับคนในธนาคารก่อนให้มั่นใจว่าโปรแกรมตัวนี้ใช้จริงได้ บางเทคโนโลยีซื้อมาจากต่างประเทศอาจต้องทดสอบว่าสามารถ detect รูปหน้าคนไทยได้มากน้อยแค่ไหน

2) เกณฑ์ e-Kyc การใช้เทคโนโลยีแทนการยืนยันตัวตนโดยไม่ต้องไปธนาคาร ที่ผ่านมามีบางธนาคารทำ แต่เทคโนโลยียังไม่ได้เอื้ออำนวยมากนัก เช่น มีบางธนาคารพยายามใช้เกณฑ์ Video Call ตามประกาศปี 2559 ซึ่งเทคโนโลยีที่ใช้ต้องเทียบเท่า Face-to-face ปัจจุบันเทคโนโลยีมันดีขึ้นมาก ธปท. ก็พยายามปรับเกณฑ์เพื่อให้รองรับการทำ e-Kyc ได้มากขึ้น ซึ่งหากในอนาคตจะมีใครจะใช้เทคโนโลยียืนยันตัวตนแทนการมาธนาคารก็จะต้องมาเข้า Sandbox โดยต้องเข้าใจว่าหากมองในมุม Trusted Source ของผู้ประกอบการ คือ ต้องมีเครื่องอ่านบัตรประชาชน ซึ่งอาจเป็น cost จึงเริ่มเห็นสถาบันการเงินใช้พาสปอร์ตในการยืนยันตัวตน

หากมองในมุม การแข่งขันเกณฑ์ของ Bank กับ Non-Bank เหมือนไม่เท่ากัน แต่ทั้งสองคนก็ทำธุรกิจที่ความแตกต่างกัน ซึ่งในอนาคต ธปท. กำลังจะปรับปรุงเกณฑ์ในเรื่องเกณฑ์ kyc ใหม่ (น่าจะออกตอนไตรมาสสอง เป็นส่วนหนึ่งของการปรับเกณฑ์รองรับ Digital Bank)

3) ช่องทางการติดต่อกับ ธปท. จะมีการปรับเกณฑ์โดยใช้เทคโนโลยีเป็นช่องทางให้ติดต่อกับ ธปท. ได้สะดวกขึ้น เช่น มีการใช้ Application เพื่อลดการใช้กระดาษ แต่อาจยังไม่ถึงขนาดไป RegTech (Regulatory Technology)

4) เกณฑ์ของ ธปท. เรื่อง p2p ซึ่งในเรื่องนี้ ธปท. มีแนวโน้มที่จะนำ platform ทุกอันลง Regulatory Sandbox ของ ธปท. ก่อน เพื่อให้ platform มีความปลอดภัยทั้งกับทั้งผู้กู้และผู้ให้กู้ (ซึ่งเกณฑ์ไม่ได้บอกให้ทุกอย่างในธุรกรรมต้องเป็นอิเล็กทรอนิกส์ ยังสามารถใช้กระดาษได้ แต่ต้องมีการจับคู่ผู้กู้กับผู้ให้กู้ผ่าน platform นี้ ซึ่งสิ่งที่สำคัญ คือ platform ต้องยืนยันตัวตนคู่สัญญาให้ได้ด้วย)

5) เกณฑ์ Digital Bank ที่จะทยอยออกมาในครึ่งปีหลัง จะปรับเกณฑ์ครั้งใหญ่ในหลาย ๆ มิติ โดยมีเจตนารมณ์หลักในการให้สถาบันการเงินใช้เทคโนโลยีในแง่มุมต่าง ๆ ให้มากขึ้น เช่น การปรับประกาศแต่ละฉบับให้รองรับการทำเอกสารอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น หรือการขออนุญาตบางอย่างจาก ธปท. ก็สามารถทำผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ โดยไม่จำเป็นต้องใช้กระดาษในแบบเดิม

2. ธปท. มีแนวทางในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการกำกับดูแลอย่างไร

ตอบ ถ้ามองในแง่ผลิตภัณฑ์ ธปท. กำลังพัฒนาการใช้ Blockchain ในหลายมิติ เช่น โครงการอินทนนท์

คริปโตบาทที่จะพัฒนามาเป็นงานหลังบ้าน Settlement ระหว่างธนาคารพาณิชย์ซึ่งสามารถทดแทนระบบ BahtNet ได้ แต่ต้องเข้าใจว่า ธปท. และ ธนาคารกลางทั่วโลกไม่มีแนวโน้มจะรองรับ Cryptocurrency ให้เป็นเงินที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย (Legal Tender) ซึ่งบางประเทศอาจมีการทดลองมาใช้กับ Retail เช่น ประเทศจีน แต่เท่าที่เข้าใจจีนเป็นประเทศใหญ่ และอาจจะใหญ่ไปสำหรับการทำตามกระบวนการ

Consensus หรือ Verify ภายใต้ระบบ DLT ซึ่งเป็นเทคโนโลยีพื้นฐานของ Cryptocurrency รวมไปถึงการที่แต่ละ Nodes ต้องเก็บข้อมูลมากมายอันนี้ก็ถือเป็นอีกปัญญา แต่อย่าง Ripple ที่เอามาทำ Settlement อันนี้พอจะเป็นไปได้ เพราะใช้เงินเพียงแค่สื่อกลางในการแลกเปลี่ยน คือ เปลี่ยนจากการถือเงินตราต่างประเทศมาเป็นเหรียญ Ripple

3. ในอนาคตจะมีกฎหมายใหม่ ๆ ที่อาจกระทบต่อการพัฒนาของ FinTech เช่น กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ท่านคิดเห็นในเรื่องนี้อย่างไร

ตอบ ส่วนเรื่องกฎหมายข้อมูลส่วนบุคคลที่เพิ่งออกมาค่อนข้างมีผลกระทบกับผู้ประกอบการไทยมากกว่า GDPR เพราะในทางปฏิบัติ ธนาคารจะต้องมีการปรับตัวพอสมควร และหลาย ๆ เกณฑ์ของ ธปท. มีมาตรฐานเรื่องการคุ้มครองส่วนบุคคลอยู่มากพออยู่แล้ว บางธุรกิจมี Regulators ดูแลอยู่แล้ว ดังนั้นกฎหมายข้อมูลส่วนบุคคลไม่ว่าจะของไทยหรือ GDPR จะมีลักษณะ Add-on ลงไป

ท้ายที่สุด เชื่อว่า หลาย ๆ ฝ่ายมีการปรับเกณฑ์เพื่อรองรับอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น รวมถึงถ้ามองไปถึงศาลก็เริ่มมีคำพิพากษาที่ให้การยอมรับการทำสัญญาหรือปลดหนี้ออนไลน์ให้เห็นกันบ้าง ซึ่งถือว่าเป็นสัญญาณที่ดีในเรื่องนี้ในระยะยาว

รายงานข้อวิพากษ์จากการประชุมสัมมนาโครงการวิจัย
เรื่อง การศึกษาเพื่อพัฒนากฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมที่นำเทคโนโลยีใหม่มาสนับสนุนการ
ให้บริการทางการเงิน

เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2562 เวลา 09.00 – 12.30 น.

ณ ห้องประชุมป๋วย อึ๊งภากรณ์ ชั้น 7 สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

ผู้มาเข้าร่วมสัมมนา

1. นายอรรถพล อรรถวรเดช	ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง
2. นางเขมฤทัย สุมาวงค์	ตำแหน่ง นิติกรชำนาญการพิเศษ (หัวหน้าโครงการวิจัย)
3. นางปิยะนาถ พงศ์โชติวัฒน์	ตำแหน่ง นิติกรชำนาญการ (นักวิจัย)
4. นางสาวมาพร มานะสันต์	ตำแหน่ง นิติกรชำนาญการ (นักวิจัย)
5. นางสาว ศศิวิมล ถาวรพงศ์สถิตย์	ตำแหน่ง นิติกรชำนาญการ (นักวิจัย)
6. นางสาวกมลณิข สวัสดิ์พาณิชย์	ตำแหน่ง นิติกรชำนาญการ (นักวิจัย)
7. นายปรนาสินทร์ กัตัญญตานนท์	ตำแหน่ง นิติกรชำนาญการพิเศษ
8. นางสาว วรปรานี สิทธิสรวง	ตำแหน่ง นิติกรชำนาญการพิเศษ
9. นายธีรรา สุมาวงค์	ตำแหน่ง นิติกรชำนาญการพิเศษ
10. นางสาวปฐมน เป้นเหลือ	ตำแหน่ง นิติกรปฏิบัติการ
11. นางสาววันันท์ ภู่วัฒนกุล	ตำแหน่ง นิติกรปฏิบัติการ
12. นายลัทธพล เจริญชันษา	ตำแหน่ง นิติกรปฏิบัติการ
13. นางสาวณัษชา อนันตกุล	ตำแหน่ง นิติกรปฏิบัติการ
14. นายสุริยัน สุปิณะ	ตำแหน่ง นิติกร
15. นางสาวกนกอร ฟองคำ	ตำแหน่ง นิติกร
16. นายวิษณุพล มหารัตนวงศ์	ตำแหน่ง นิติกร
17. นายอริยชัย เกตุแก้วมณีรัตน์	ตำแหน่ง นิติกร
18. นายวิชากร สุขานุสาสน์	ตำแหน่ง นิติกร
19. นางนพพร คล้ายพุก	ตำแหน่ง เจ้าพนักงานธุรการ
20. นางสาวนลินทิพย์ วัฒนศิริ	ตำแหน่ง ผู้อำนวยการส่วนระบบสถาบันการเงิน
21. นายศรัณย์วุฒิ ธรรมพงศ์	ตำแหน่ง เศรษฐกรปฏิบัติการ
22. นางสาวนิธินาถ ผาภา	ตำแหน่ง นักวิชาการตรวจสอบภายในชำนาญการพิเศษ
23. นางสาวอรพินท์ ฤกษ์เนาวรัตน์	ตำแหน่ง นักวิชาการตรวจสอบภายในปฏิบัติการ
24. นางสาวสุวภัทร ขวัญเมือง	ตำแหน่ง นักวิชาการตรวจสอบภายใน
25. นางสาวพนารัตน์ พรายเมฆ	ตำแหน่ง เศรษฐกรชำนาญการ
26. นายกมลพงศ์ วิศิษฐาณิชย์	ตำแหน่ง เศรษฐกรชำนาญการ
27. นายเอกสิทธิ์ อยู่ขุน	ตำแหน่ง นักวิชาการคอมพิวเตอร์

28. นางสาวศิวนาถ ขาวนา	ตำแหน่งนักวิชาการคอมพิวเตอร์
29. นางสาวจิตมน ชนกอิวาท	ตำแหน่งเศรษฐกรปฏิบัติการ
30. นางสาวมัทยา บุตรงาม	ตำแหน่งเศรษฐกรชำนาญการ
31. นายจักรเฉลิม ...	ตำแหน่งเศรษฐกรปฏิบัติการ
32. นางสาวมาลี โสมศิรินาค	ตำแหน่งเศรษฐกรชำนาญการพิเศษ
33. นางสาวสุพัตยา กองพรม	ตำแหน่งพนักงานธุรการ
34. นายสมบุรณ์ วิเศษจนา	ตำแหน่งพนักงานธุรการ
35. นางสาวสุณิสา โตใหญ่	ตำแหน่งเศรษฐกร
36. นางสาวกาญจนา นนพิภักดิ์	ตำแหน่งนักจัดการงานทั่วไป
37. นายสรวิทย์ วิจิตรจินทรามาต	ตำแหน่งนักทรัพยากรบุคคล
38. นางสาวชรัตน์ ...	ตำแหน่งเศรษฐกรปฏิบัติการ
39. นางสาวศุภัสชา ปรีชม	ตำแหน่งเศรษฐกรปฏิบัติการ
40. นายชาญณรงค์ จางค์กิตติรัตน์	ตำแหน่งเศรษฐกรชำนาญการ
41. นางสาวจินตจุฑา อองศาโรจน์	ตำแหน่งเศรษฐกร
42. นางสาวสมจิต สวัสดิ์ดิกร	ตำแหน่งเศรษฐกร
43. นายวรานนท์ กระสินธุ์	ตำแหน่งเศรษฐกร
44. นายภิญโญ ขยันดี	ตำแหน่งเศรษฐกร
45. นางสาวสุชญา เปลี่ยนประเสริฐ	ตำแหน่งเศรษฐกร
46. นางสาวพรพรหม เพ็งจันทร์	ตำแหน่งรองผู้อำนวยการฝ่าย ฝ่ายกำกับธุรกิจ ธนาคารออมสิน
47. นายธวัชชัย หยุบแก้ว	ตำแหน่งผู้บริหารทีม ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ผู้วิพากษ์เข้าร่วมให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลงานวิจัย

1. ดร.มณฑิชา ภักดีคง	อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2. ผศ.ดร.ศิริกัญญา ดุสิตนานนท์	อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

ผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลงานวิจัย

1. ดร. คนพร จิตต์จรัสเกียรติ	อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เริ่มการประชุมสัมมนา เวลา 09.00 น.

1. สรุปเนื้อหาจากการบรรยาย (พร้อมแนบเอกสารการนำเสนอประกอบการบรรยายประกอบ)

คณะผู้วิจัยได้บรรยายถึงบทบาทของนวัตกรรมทางการเงิน (Financial Technology หรือ FinTech) ที่กำลังเข้ามามีบทบาทในภาคการเงิน โดยได้อธิบายถึงวิวัฒนาการของ FinTech ในยุคต่าง ๆ เช่น การมีตู้ ATM เครื่องแรกในปี ค.ศ. 1967 และการพัฒนาด้านการเงินระหว่างธนาคารผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถเชื่อมโยงการทำธุรกรรมได้ทั่วโลกผ่านระบบ SWIFT (Society for Worldwide Interbank Financial

Telecommunication: SWIFT) สถาบันการเงินจึงได้เริ่มให้บริการธุรกรรมทางการเงินผ่านช่องทางออนไลน์ (Online Banking) โดยในส่วนของการชำระเงินในช่วงปีค.ศ. 1970 ได้เริ่มมีการสร้างระบบปฏิบัติการภายในของธนาคารพาณิชย์ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (เช่น การให้บริการหักบัญชีและชำระดุลแบบอัตโนมัติ (Clearing and Settlement)) เป็นต้น จวบจนปัจจุบันการเกิดขึ้นของ Platform e-Commerce เช่น Alibaba ได้มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการให้บริการของธนาคารพาณิชย์เป็นอย่างมาก และส่งผลต่อทิศทางของกฎหมายและนโยบายในการเปลี่ยนแปลงการกำกับดูแลธนาคารในยุคปัจจุบัน

สำหรับกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา FinTech นั้น ส่วนมากจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลังและ ธปท. เป็นหลัก โดยผู้วิจัยได้บรรยายถึงหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเริ่มจากการออกเกณฑ์ของธปท. ภายใต้พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 เพื่อปรับเกณฑ์ในการกำกับธุรกิจร่วมทุนให้สถาบันการเงินสามารถลงทุนในบริษัท Startup หรือ วิสาหกิจเริ่มต้น จากนั้น คณะผู้วิจัยได้อธิบายถึงหลักการของ Regulatory Sandbox หรือ สนามทดสอบนวัตกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้ประกอบการได้นำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาทดสอบก่อนนำออกให้บริการจริง รวมไปถึงแนวทางในการอนุญาตให้บริการ E-Marketplace Platform หลักเกณฑ์ภายใต้กฎหมายว่าด้วยระบบชำระเงิน และหลักเกณฑ์การกำกับ P2P Lending Platform

นอกจากนี้ ยังได้มีการบรรยายถึงหลักเกณฑ์ในเรื่องการกำกับ E-KYC และ โครงการการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล (Digital ID : DID) ซึ่งเป็นระบบกลางในการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลของประเทศ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยยังชี้ให้เห็นว่า กฎหมายพื้นฐานที่ต้องศึกษาควบคู่ไปกับกฎหมายและหลักเกณฑ์ของกระทรวงการคลังและ ธปท. ยังรวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และกฎหมายความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์

2. ประเด็นข้อเสนอแนะผู้วิพากษ์ (ดร.มณฑิลา ภักดีคง)

2.1 ประเด็นการปรับปรุงข้อบทในงานวิจัย

ผู้วิพากษ์ได้ให้ความเห็นว่าบทที่ 3 และบทที่ 4 เป็นการรวบรวมกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมที่นำเทคโนโลยีใหม่มาสนับสนุนการให้บริการทางการเงิน ดังนั้นจึงเห็นควรปรับปรุงข้อบทให้ตรงกับเนื้อหาเพื่อให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2.2 ประเด็นการนำข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์

ผู้วิพากษ์ได้ให้ความเห็นว่าในบทวิเคราะห์ คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์แต่ในประเด็นของนโยบายเท่านั้น เพื่อให้เกิดความครอบคลุมและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของงานวิจัยฉบับนี้ คณะผู้วิจัยควรวิเคราะห์ในประเด็นข้อกฎหมายด้วย

3. ประเด็นข้อเสนอแนะผู้วิพากษ์ (ผศ.ดร.ศิริยุญา ดุสิตนานนท์)

3.1 ประเด็นการศึกษากฎหมายต่างประเทศเพื่อนำมาแก้ไขและปรับปรุงกฎหมายไทย

ผู้วิจัยได้เสนอให้มีการศึกษาและวิเคราะห์กฎหมายเกี่ยวกับสหกรณ์ของต่างประเทศ อันได้แก่ กฎหมายของสหภาพยุโรป (Directive) ที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลสหกรณ์ในด้านต่าง ๆ เนื่องจากเป็นกฎหมายที่ถูกกำหนดขึ้นภายหลังจากการวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับสหกรณ์ในประเทศสมาชิก จึงเป็นแนวทางที่ดีที่อาจนำมาศึกษาโดยละเอียดเพื่อเป็นแบบอย่างในการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับสหกรณ์ของไทยต่อไป

4. ข้อเสนอแนะของคณะผู้วิจัยจากประเด็นต่าง ๆ ในการสัมมนา (จากความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้พาคณะต่าง ๆ ตลอดจนผู้เข้าร่วมการสัมมนาโครงการวิจัยฯ คณะผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะอย่างไร และเห็นควรดำเนินการปรับปรุงตามข้อสังเกตในผลงานวิจัยอย่างไร)

คณะผู้วิจัยเห็นควรศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นที่ผู้พาคณะได้ให้ความเห็นและเสนอแนะ โดยเฉพาะในส่วนของการวิเคราะห์และข้อเสนอแนะในงานวิจัยเห็นควรให้วิเคราะห์เพิ่มเติมในประเด็นด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมที่นำเทคโนโลยีใหม่มาสนับสนุนการให้บริการทางการเงิน เพื่อให้ครอบคลุมทั้งในเรื่องนโยบายและข้อกฎหมาย อันจะส่งผลให้การนำเสนอข้อเสนอแนะของงานวิจัยเป็นไปอย่างถูกต้องและสมบูรณ์

**เรื่อง การศึกษาเพื่อพัฒนากฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับ
นวัตกรรมที่นำเทคโนโลยีใหม่มาสนับสนุนการให้บริการทางการเงิน
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562**

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (สศค.) ได้จัดงานสัมมนาโครงการวิจัย เรื่อง การศึกษาเพื่อพัฒนากฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมที่นำเทคโนโลยีใหม่มาสนับสนุนการให้บริการทางการเงิน ซึ่งเป็นโครงการวิจัยประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยไปสู่บุคลากรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดจนประชาชนที่สนใจทั่วไป ณ ห้องประชุมป๊าว อิงภากรณ์ ชั้น 7 สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง สำหรับการจัดสัมมนาโครงการวิจัยดังกล่าวนี้ ได้รับเกียรติจาก นายอรรถพล อรรถวณิช รองผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง เป็นประธานในการกล่าวเปิดงานสัมมนาโครงการวิจัย เรื่อง การศึกษาเพื่อพัฒนากฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมที่นำเทคโนโลยีใหม่มาสนับสนุนการให้บริการทางการเงิน ซึ่งมีผู้เข้าร่วมการสัมมนาทั้งสิ้น 50 คน

โดยคณะผู้วิจัยได้รับเกียรติจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้วิพากษ์ที่มีความเชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ดร.มณฑิลา ภักดีคง อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผศ.ดร.ศิริัญญา ดุสิตนานนท์ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย และ ดร.دنพร จิตต์จรุงเกียรติ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มาเข้าร่วมการสัมมนาและวิพากษ์ผลงานวิจัยพร้อมทั้งให้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะในประเด็นต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่คณะผู้วิจัย รวมถึงเจ้าหน้าที่สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ผู้แทนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และประชาชนชนทั่วไปที่สนใจ ทั้งนี้ เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุง ผลงานวิจัยให้ดียิ่งขึ้น